

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัย จัดทำฐานข้อมูลชุมชนตามแนวแม่น้ำตรังเพื่อการศึกษาประวัติศาสตร์ เล่มที่ ๒

โดย
นางสาวสุนทรี สังข์อยู่ทนต์ และคณะ

สนับสนุนโดย
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค

คำนำ

บทรายงานเล่มนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยท้องถิ่นในโครงการฐานข้อมูลชุมชนตามแนวแม่น้ำตรังเพื่อการศึกษาประวัติศาสตร์ ซึ่งจัดทำเป็น ๒ แบบ ด้วยวัตถุประสงค์การใช้งานที่ต่างกัน แบบที่ ๑ สำหรับแจกให้แก่บุคคลและหน่วยงานเจ้าของพื้นที่ ทั้งหมดมี ๓๒ เล่ม เล่มที่ ๑-๓๐ เป็นของตำบล ๓๐ ตำบล เรียงตามลำดับอักษร เล่มที่ ๓๑ เป็นของกลุ่มคลองนางน้อยซึ่งรวมหลายตำบล และเล่มที่ ๓๒ ซึ่งเป็นเล่มสุดท้าย คือบทสรุปรวมของทุกตำบล ส่วนแบบที่ ๒ เป็นรวมเล่มทุกตำบลสำหรับให้บริการค้นคว้าอ้างอิง ซึ่งมีความยาวมากจึงต้องแบ่งเนื้อหาเป็น ๒ เล่ม

ผู้ที่ได้อินคำว่า**ฐานข้อมูล** จากโครงการนี้ ในเบื้องต้นอาจจะจินตนาการถึงข้อมูลที่สามารถค้นหาด้วยระบบคอมพิวเตอร์ เพียงป้อนคำค้นที่ต้องการก็จะได้คำตอบหรือแหล่งคำตอบให้ค้นต่อ แต่เมื่อเปิดอ่านแล้วกลับพบว่าเป็นเพียงข้อความบนแผ่นกระดาษ

อย่างไรก็ตาม การออกแบบฐานข้อมูลรวมทั้งรายงานการวิจัยนี้ ได้ผ่านการพิจารณาปรับปรุงครั้งแล้วครั้งเล่า พร้อมกับการเรียนรู้ระหว่างทางของคณะทำงาน จนในที่สุดก็ได้ฐานข้อมูลที่เชื่อว่าจะนำไปใช้ประโยชน์ได้ และสามารถพัฒนาไปสู่การให้บริการค้นคว้าผ่านระบบคอมพิวเตอร์ได้ไม่ยาก

ขอขอบคุณ รศ.ศรีศักร วัลลิโภดม วิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ ขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น เจ้าของทุน ขอขอบคุณเจ้าของชุมชนทุกท่าน ทั้งผู้ให้ข้อมูล ผู้ประสานงาน และองค์การบริหารส่วนตำบล ที่ให้ความร่วมมือ สนับสนุน ตลอดจนร่วมกิจกรรมในเวทีต่าง ๆ จนเสร็จสิ้นโครงการ

หวังว่าบทรายงานเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อทุกท่านที่จะศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน โดยเฉพาะเจ้าของชุมชน ที่จะเขียนประวัติศาสตร์ด้วยมือของตนเอง

ทีมวิจัย

ธันวาคม ๒๕๕๑

สารบัญ

บทที่ ๑	บทนำ	๑
บทที่ ๒	บริบทชุมชน	๕
บทที่ ๓	วิธีดำเนินการ	๙
บทที่ ๔	ฐานข้อมูล	๒๖
	- ตำบลเกาะลิบง	๒๙
	- ตำบลนาเกลือ	๓๘
	- ตำบลกันตังใต้	๕๓
	- เทศบาลเมืองกันตัง	๗๖
	- ตำบลบางเป้า	๘๗
	- ตำบลบ่อน้ำร้อน	๑๐๒
	- ตำบลคลองลู	๑๑๙
	- ตำบลย่านซื่อ	๑๒๗
	- ตำบลบางหมาก	๑๔๘
	- ตำบลโคกยาง	๑๕๙
	- ตำบลควนธานี	๑๗๓
	- ตำบลควนปริง	๑๙๕
	- ตำบลในกลุ่มคลองนางน้อย	๒๐๙
	- ตำบลบางรัก	๒๓๒
	- ตำบลนาตาล่วง	๒๕๙
	- ตำบลหนองตรุด	๒๒๘
	- ตำบลนาทามใต้	๒๘๘
	- ตำบลนาทามเหนือ	๓๐๗
	- ตำบลเขาวิเศษ	๓๑๖
	- ตำบลท่าสะบ้า	๓๓๘
	- ตำบลลำภูรา	๓๕๑

	- ตำบลปากคม	๓๗๐
	- ตำบลทุ่งต่อ	๓๘๒
	- ตำบลนาวง	๓๙๕
	- ตำบลเขากอบ	๔๑๒
	- ตำบลหนองช้างแล่น	๔๒๖
	- ตำบลบางดี	๔๓๖
	- ตำบลห้วยนาง	๔๕๑
	- ตำบลควนเมา	๔๖๖
	- ตำบลคลองปาง	๔๗๘
	- ตำบลหนองบัว	๔๙๓
	- เอกสารอ้างอิง	๕๐๗
บทที่ ๕	บทสรุปและข้อเสนอแนะ	๕๑๗
ภาคผนวก	ที่มวิจัย	๕๒๑

ฐานข้อมูลชุมชนตำบลหนองตรุด

ตัวชี้

ชุดที่ ๑ แหล่งข้อมูล

๑.๑ บุคคล

๑

นางเช้า ไกรเทพ	๗๒ หมู่ที่ ๒ (แถวปากคลองหมั่น) ตำบลหนองตรุด อำเภอเมืองตรัง อายุ ๘๖ ปี (ดู > สำรวจ ๙)

๒

นางเชียน คงรอด	๑๓๑ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองตรุด อำเภอเมืองตรัง อายุ ๘๑ ปี (ดู > เวที)

๓

นายนับ ธรรมสุทธิไพศาล	๓๕ หมู่ที่ ๕ ตำบลหนองตรุด อำเภอเมืองตรัง เกิด พ.ศ.๒๔๖๔ (ดู > สำรวจ ๖)

๔

นางนิตย์ แก้วบุญ	๒๕ หมู่ที่ ๓ ตำบลหนองตรุด อำเภอเมืองตรัง อายุ ๗๙ ปี นามสกุลเดิมตรังนาแซก (ดู > เวที)

๕

นายเปรียม ไกรเทพ	๖๖ หมู่ที่ ๒ ตำบลหนองตรุด อำเภอเมืองตรัง อายุ ๘๒ ปี (ดู > <u>สำรวจ ๘</u>)

๖

นางมล บุญเนื่อง	หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองตรุด อำเภอเมืองตรัง เกิด พ.ศ. (ดู > <u>สำรวจ ๑๒</u>)

๘

นายวิจารณ์ พลอินทร์	๒๐/๑ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองตรุด อำเภอเมืองตรัง สารวัตรกำนัน อายุ ๕๐ ปี (ดู > <u>เวที</u>)

๙

นายเวียง ทองย้อย	๑๗ หมู่ที่ ๒ ตำบลหนองตรุด อำเภอเมืองตรัง อายุ ๗๓ ปี (ดู > <u>สำรวจ ๗</u>)

๑๐

นางสะอึง รongเมือง	๔ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองตรุด อำเภอเมืองตรัง อายุ ๘๕ ปี ครูสตรีคนแรกของโรงเรียนวัดเขี้ยวชาญกิจ (ดู > <u>เวที</u>)

๑.๒ กลุ่ม องค์การ

๑

องค์การบริหารส่วนตำบล หนองตรุด	.....หมู่ที่..... ตำบลหนองตรุด อำเภอเมืองตรัง โทรศัพท์

ชุดที่ ๒ เอกสารอ้างอิง .....ดูท้ายบท.....

ชุดที่ ๓ สถานที่

๓.๑ ชื่อตำบล หมู่บ้าน

หมู่ที่ ๑ บ้านหนองตรุด (ดู> เอกสาร ๒ สํารวจ ๖.๗ เวกที่ ๑)

หมู่ที่ ๒ บ้านคลองขุด (ดู> เอกสาร ๒ สํารวจ ๒.๖)

หมู่ที่ ๓ บ้านนาแซก (ดู> เอกสาร ๒ สํารวจ ๖)

หมู่ที่ ๔ บ้านกลางนา (ดู> เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๕ บ้านควนทุ่ง (ดู> เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๖ บ้านสันตัง (ดู> เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๗ บ้านน้ำจํา (ดู> เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๘ บ้านทุ่งนายนาดํา (ดู> เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๙ บ้านโน (ดู> เอกสาร ๒)

๓.๒ ชื่ออื่น ๆ

นางหยุด สันตัง ควนทึงทึง ตีพร หนองสํานาในชุ่น หนองเลชัน (ดู> สํารวจ ๖)

วัดเขี้ยวชาญกิจ (ดู> สํารวจ ๖)

คลองไฟ คลองน้ำตาย สระบัว สระหนองย่น สระหนองเทา หานมะเส้ (ดู> เวกที่ ๑)

นาปากมาก นาทาสี (ดู> เวกที่ ๑)

โคกหาด (ดู> เวกที่ ๒)

โรงเรียน ควนมุด ควนลู่เขี้ยว (ดู> เวกที่ ๕)

ชุดที่ ๔ การตั้งถิ่นฐาน

๔.๑ กลุ่มตระกูลและบุคคล

ไกรเทพ (ดู > สำรวจ ๗, ๑๓)

ขุนเชี้ยว ขุนเชียวชาญกิจ รองเมือง (ดู > สำรวจ ๖, ๑๓ เวที ๕)

ครูเลี่ยม จันทรย่อง (ดู > เวที ๕)

พราหมณ์ปลอด พ่อแก่เมฆ (ดู > เวที ๕)

หนองตรุด ตรังนาแซก รัตนตรัง (ดู > เวที ๒)

หลงละเลิง (ดู > สำรวจ ๗)

๔.๒ ทรัพยากร การทำมาหากิน

หาปลา ทำนา (ดู > สำรวจ ๖ เวที ๓)

๔.๓ เหตุการณ์สำคัญ

ฉลองสะพาน (ดู > เวที ๔)

สงครามโลก (ดู > สำรวจ ๖)

ชุดที่ ๕ วัฒนธรรม

๕.๑ ประเพณี

ยังไม่มีข้อมูล

๕.๒ การละเล่น

มโนห์รา (ดู > สำรวจ ๖ เวที ๕)

กลอนสด (ดู > สำรวจ ๗)

๕.๓ ภูมิปัญญา

ป๋อง คั่นกันน้ำ (ดู > สำรวจ ๑๐, ๑๒ เวที ๕)

๕.๔ ความเชื่อ

หิ้งบรรพบุรุษ (ดู > สำรวจ ๑๑)

ข้อมูลสำรวจและสัมภาษณ์

ผู้เก็บข้อมูล อูษามาศ เฉลิมวรรณ กุลยา ศรภักดี ๑๙ และ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๕๐

สำรวจ ๑

ตำบลหนองตรุดแม้จะอยู่ห่างจากตัวเมืองไม่มากนัก แต่การเก็บข้อมูลค่อนข้างล่าช้ากว่าที่ควรเป็น เพราะผู้ประสานงานในพื้นที่มีการกิจร่วมกับชุมชนและองค์กรจากภายนอกเกือบทุกวัน สำหรับวันที่ไปเก็บข้อมูลนั้นมีสองครั้งซึ่งเป็นช่วงเวลาที่อยู่ห่างกันพอสมควร ทั้งนี้ยึดตามความสะดวก

วันแรกของการเก็บข้อมูลคือ วันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๐ ตรงกับการประชุมของคนในชุมชนเกี่ยวกับการทำงานขององค์กรที่จัดตั้งโดยคนในชุมชนเอง นอกจากนี้ยังมีการจัดเวทีและกิจกรรมของ “โครงการเสริมสร้างจิตสำนึกนิเวศวิทยา (สจน.)” เกี่ยวกับวิธีการป้องกันน้ำท่วม โดย “กลุ่มชุมชนบ้านหนองตรุด” ทำเป็นแบบสอบถามเพื่อสำรวจความเห็นของคนในชุมชน สภาพแม่น้ำและระบบนิเวศริมน้ำ รวมถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาน้ำท่วม ซึ่งข้อมูลที่ได้จะใช้เป็นฐานในการประมวลข้อมูลในระดับสูงขึ้นไป

บทบาทของกลุ่มนี้เพิ่งเริ่มเป็นรูปเป็นร่างเมื่อต้นปี พ.ศ.๒๕๕๐ และแม้ว่าคนในกลุ่มจะมีพื้นเพจากจังหวัดอื่นด้วย แต่ก็สามารถทำงานร่วมกันคนในชุมชนดั้งเดิมได้อย่างเป็นหนึ่งเดียว

กิจกรรมในวันนั้น ทีมงานของกลุ่มแบ่งเยาวชนและผู้ใหญ่ในชุมชนรวมกันที่ศาลาอเนกประสงค์ หมู่ที่ ๑ ของบ้านหนองตรุด แล้วจัดกลุ่มเป็นสายตามเส้นทางแผนที่ในหมู่บ้าน ซึ่ง **นายรอเก็ กัดเหม**

ผู้ประสานงานโครงการวิจัยศึกษาประวัติศาสตร์ตามแนวแม่น้ำตรัง เป็นผู้วาด จากนั้นใช้รถกระบะแยกไปสำรวจแต่ละเส้นทาง การสำรวจข้อมูลแบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ ลำดับแรกสำรวจสภาพพื้นที่ เน้นเฉพาะสภาพที่มีผลต่อการเกิดน้ำท่วม ส่วนที่สองจะต้องเก็บข้อมูลปากคำจากคนในชุมชน โดยให้เยาวชนในหมู่บ้านเป็นผู้สอบถามด้วยตนเอง

วันนั้น ฉันเดินทางคนเดียวโดยไม่มี อ.กุลยา ไปด้วย เพราะความตั้งใจเบื้องต้นคือเพียงแวะเข้าไปทำธุระกับหัวหน้าองค์กรชุมชน แล้วก็จะไปเก็บข้อมูลที่นาตาล่วงตามทีนัดหมายไว้แล้ว แต่เมื่อพบเวทีที่ทำให้เห็นสภาพพื้นที่จริงจึงเข้าไปร่วมวง

เส้นทางที่ไป ผ่านบริเวณบ้านนาแซงแล้วไปออกถนนสายตรัง-สิเกา ก่อนเข้าไปในรอยต่อระหว่างบ้านหนองตรุดกับนาโต๊ะหมิง ตรงบริเวณหลังโรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัย ชาวบ้านกล่าวคาดคะเนว่า พื้นที่นี้คือต้นเหตุของปัญหาน้ำท่วม เนื่องจากการถมที่สร้างโรงเรียนและทำถนนเพิ่มเติม

จนปิดทางระบายน้ำเดิมที่มีอยู่ ส่วนเด็ก ๆ ที่ร่วมสำรวจให้ความสนใจเป็นพิเศษ เพราะหลายคนเรียนอยู่ในโรงเรียนนี้ด้วย

จากนั้นไปแวะถ่ายรูปแถวคลองข้างและท่อที่ทำขึ้นใหม่หน้าโรงเรียนจุฬาภรณฯ ท่อในบริเวณนี้ชาวบ้านที่ร่วมเดินทางไปด้วยบอกว่าค่อนข้างเป็นปัญหา เพราะกั้นทางน้ำจากท่าจีนที่จะไหลผ่านไปที่กันตัง ทำให้น้ำท่วมมากขึ้นกว่าปกติ นอกจากนี้ถนนหน้าโรงเรียนก็สูงมากเกินไปจนทำให้น้ำไม่ถ่ายเทและขังอยู่ในบริเวณตำบลหนองตรุด

สำรวจ ๒

จากถนนรอบนอกทีมสำรวจเดินทางไปยังหมู่ที่ ๒ บ้านคลองขุด ซึ่งมีถนนเป็นแนวเดียวกับคันดินที่สร้างขึ้นเพื่อป้องกันน้ำท่วมมาตั้งแต่สมัยขุนเขี้ยว ชาวบ้านพาไปดูจุดที่เรียกว่า**คลองขุด**ซึ่งเป็นจุดที่ขุดทางน้ำใหม่ให้เป็นเส้นตรงหรือที่เรียกว่า**คลองลัด**ปัจจุบันบริเวณที่เป็นแนวโค้งของสายน้ำเดิมซึ่งเมื่อมองด้วยสายตาน่าจะมีเนื้อที่ประมาณ ๓๐๐-๕๐๐ ตารางเมตร กลายเป็น**คลองตาย** ใช้ประโยชน์ไม่ได้ นอกจากไว้จอดเรือของบ้านที่อยู่ใกล้ ๆ คลองนั้น

บริเวณนี้ เขาทนลงสอบถามความเห็นจากคนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่เดิม จำได้คร่าว ๆ ว่า ชาวบ้านที่อยู่นานที่สุดย้อนความไปได้ถึงช่วงสงครามโลก สมัยนั้นความเป็นอยู่ลำบาก เสื้อผ้าไม่มีใส่ และที่สำคัญเกิดปัญหาน้ำท่วมมาเกือบทุกปี

หลังจากสำรวจข้อมูลและถ่ายรูปจุดที่ทำให้เกิดน้ำท่วม

เสร็จแล้ว ก็เดินทางกลับมายังศาลาอเนกประสงค์ แต่เนื่องจากฉันนัดหมายกับผู้ประสานงานพื้นที่ตำบลนาตาล่วงในช่วงบ่าย จึงต้องกลับก่อน แต่ก่อนจะเดินทางกลับผู้ประสานงานจากนาตาล่วงโทรมาบอกว่า “ขอเลื่อนนัดเป็นวันจันทร์ที่ ๒๒” ทำให้มีเวลาที่จะเก็บข้อมูลต่อ ฉันจึงมีเวลาเลี้ยวจากเวทีเพื่อไปเก็บข้อมูลพื้นฐานชุมชนจาก อบต.

สำรวจ ๓

เจ้าหน้าที่ที่ อบต. ให้ความร่วมมือค่อนข้างดี จัดเตรียมเอกสารให้และให้ข้อมูลได้ว่าจะต้องไปหาใครที่อายุมากแล้ว ซึ่งคนที่ถูกแนะนำคือ **ตานับ หนองตรุด** บ้านอยู่ในซอยซ้ายมือติดกับ อบต.

ระยะทางจากบ้านตานับกับปากซอย ห่างราว ๓๐๐ เมตร เป็นทางแคบกลับรถยาก ก่อนถึงหน้าบ้านต้องผ่านบ้านลูกหลานตานับที่มีการปลูกต้นไม้และดอกไม้ไว้ตรงทางเข้า

หน้าบ้านตานับมีนกแขวนอยู่หลายกรง มีทั้งนกเขาและนกกรงหัวจุก ลอกลำดวน ๆ เกี่ยวกับนก ตานับไม่ค่อยบอก แต่ยิ้มพรางก้มหน้า แต่ก็ประเมินได้ว่าน่าจะเป็นนักเลงนกคนหนึ่ง ตอนที่ไปถึงตานับกำลังสานเครื่องมือหาปลาประเภทสุมอยู่ นอกจากนี้หน้าบ้านยังมีไม้ไผ่อยู่เต็มไปหมด มีทั้งที่เป็นเส้น ๆ เตรียมเอามาประกอบ และมีทั้งที่สำเร็จแล้วเตรียมใช้งาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอุปกรณ์เกี่ยวกับการหากินทางน้ำทั้งนั้น มีอยู่อย่างหนึ่งที่เหมือนกับที่เห็นในร้านขายของในหมู่ที่ ๒ บ้านคลองขุด คือ อุปกรณ์ทำลอดช่อง ตานับบอกว่าทำไว้ใช้เองในบ้านแต่ตอนนี้ไม่มีใครทำแล้วแต่ก็ยังเก็บไว้

ตอนที่นั่งคุยอยู่นั้นต้องอาศัยความตั้งใจมาก เพราะไม่มีเครื่องอัดเสียงติดมือไปด้วย และตานับก็ค่อนข้างเงินอาย พูดไปก้มหน้าทำงานไปทำให้ต้องเอียงหูไปใกล้ ๆ แต่ตากก็หันหน้าหนีไปทางอื่นอีก

นั่งคุยกันไปเรื่อย ๆ จึงได้ว่าตานับมีความสามารถด้านหาปลาและทำอุปกรณ์ทุกอย่างที่เกี่ยวกับการหาปลาได้ นอกจากนี้ยังสามารถประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ใช้เอง เช่น ทำเรือ ทำดินปืน ทำเชื้อเพลิงที่ใช้จุดไฟ และมีคาถาบางอย่างที่ตานับจะไม่น่าจะยอมบอกว่าเกี่ยวกับการรักษาโรคหรือป้องกันตัว

วันนั้น ลูกสาวของตานับมาให้ดื่ม และอำนวยความสะดวกเรื่องบัตรประชาชนด้วย

หลังจากเก็บข้อมูลแล้วก็นัดหมายกับนายรอเก้ว ผู้ประสานงาน อีกครั้ง สรุปว่าวันที่ ๒๓ ตุลาคม เป็นวันสะดวกของคนในชุมชนเพราะไม่มีภารกิจที่ไหน

สำรวจ ๔

ถึงวันที่ ๒๓ ตามที่นัดหมายกับผู้ประสานงาน ว่าเวลาบ่ายโมง ให้ไปพบกันที่บ้าน **นายจรัล หลงละเลิง** ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๒ บ้านคลองขุด บ้านผู้ใหญ่ไม่ได้อยู่ติดฝั่งแม่น้ำ ต้องเดินลงจากคันดินที่มีความชันเกือบ ๔๕ องศา ก่อนถึงตัวบ้าน เมื่อไปถึงผู้ใหญ่ต้อนรับอย่างดี แล้วพาไปบ้าน **นายเวียงทองย้อย** นั่งสอบถามข้อมูลได้เพียงเล็กน้อยเพราะนายเวียงไม่ใช่คนพื้นเพเดิมบ้านหนองตรุด

ระหว่างที่นั่งคุยนายรอเก้วตามมาสมทบ ก่อนที่เดินทางต่อไปที่บ้าน **นางเข้า ไกรเทพ** ซึ่งเป็นหย่อมบ้านที่อยู่ใกล้กับทุ่งนาที่ได้รับการบอกเล่าว่าเป็นบริเวณที่มีนามากที่สุดในตำบล ขณะที่กำลังสอบถามข้อมูล อ.กุดยา ถามถึงหมอบ้านที่รักษาอาการโดยใช้วิธีการบีบนวดได้ ผู้ใหญ่จรัลเรียกตาคนหนึ่งมา ชื่อ **นายเปริยม ไกรเทพ** ซึ่งอยู่บ้านใกล้กับบ้านนางเข้า

อ.กฤษยา ทดลองรักษาด้วยวิธีการของนายเปรี๊ยม อาจารย์ บอกว่านายเปรี๊ยมไม่ได้ออกแรงเลย เพียงแต่ว่าคาถาเสริมลงไป ตามบริเวณที่เจ็บเท่านั้น ด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้มและน้ำเสียงที่แสดง ความเป็นมิตรของนายเปรี๊ยม ทำให้เกิดความรู้สึกประทับใจอย่างมาก ยิ่งไปกว่านั้นคือ นายเปรี๊ยมยังสามารถร้องเพลงกล่อมเด็ก และว่ากลอนสดได้ไพเราะมากด้วย ส่วนนางเข้านั้นแม้จะพูดน้อยแต่ก็แอบยิ้มอยู่เรื่อย ในขณะที่ผู้ใหญ่มากับนายรอกก็ร่วมฟังอย่างตั้งใจ

สำรวจ ๕

จากนั้นเราทั้งสี่คนเดินทางต่อไปดูแม่น้ำตาม แนวคันดิน พบ **นางจินดา บัวคง** ซึ่งตั้งบ้านอยู่ บริเวณนั้น นางจินดารู้สึกกังวลกับปัญหาน้ำท่วมมาก แต่ความมีน้ำใจและวางแผนมาเพื่อบอกเล่าความจริง ตามช่วงเวลาให้ฟัง วันนั้นแม้ว่าจะจดจำเนื้อหาที่บอก เล่าได้ไม่มากนักเพราะไม่ได้นั่งคุยเป็นกิจจะลักษณะ แต่ก็เห็นได้ชัดว่า “ปัญหาน้ำท่วมเป็นประเด็นร่วมของ คนหนองตรุดที่ต่างก็ต้องการการแก้ไขและการรับฟังจากภายนอก”

ระหว่างทางแวะดูต้นตรุดและต้นสนูปดำที่อยู่ข้างทาง ก่อนจะเดินเข้าไปดูซากเรือที่ขุดพบบริเวณ หมู่ที่ ๑ แล้วเข้าไปที่ศูนย์การเรียนรู้ของบ้านหนองตรุด ซึ่ง นายรอกเก็กเป็นผู้ดูแลและขับเคลื่อนงานเป็นหลัก ที่นี่เราได้ สัมภาษณ์ **ยายมล และยายคิ่น** ทั้งสองคนเป็นคนที่ย้ายมา จากที่อื่น ยายทั้งสองมีบุคลิกที่เข้ากันได้ดี นับว่าเป็นคู่เพื่อน สนิทที่เหนียวแน่นมาก ยายทั้งสองที่เรื่องเล่าและความทรงจำ ที่เหมือน ๆ กัน ซึ่งน่าจะเกิดจากการได้พูดคุยแลกเปลี่ยนกัน เป็นประจำ นอกจากนี้ยายสามารถร้องเพลงกล่อมเด็กได้ แต่ยังไม่รู้สึกละอายที่จะร้องเดี๋ยวนั้น ที่สำคัญ ตอนนั้นก็เริ่มมีดแล้วและฝนก็กำลังจะตก

อ.กฤษยา และฉัน ขอตัวกลับเมื่อเจ้าของบ้าน คือนายรอกเก็ก ต้องไปส่งนางสาววิ ภรรยา ที่ท่ารถ เพื่อเดินทางไปเป็นตัวแทนประชุมเกี่ยวกับการทำงานขององค์กรชุมชนที่กรุงเทพฯ

วันนั้น ผู้ให้ข้อมูลเกือบทุกคนเป็นคนที่ย้ายมาจากบ้านอื่น แต่ก็ได้รับความร่วมมือในการให้ข้อมูลที่ดี และทำให้รู้สภาพว่าบ้านหนองตรุดมีการย้ายเข้าของคนภายนอกมากกว่าการขยายตัวจากคนในชุมชนเอง หากมีเวลาเพิ่มเติมน่าจะสัมภาษณ์คนดั้งเดิมของชุมชนด้วย

สำรวจ ๖ สัมภาษณ์ นายนับ ธรรมสุทธิไพศาล

โดย อุษามาศ เจริญวรรณ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๐

นายนับเล่าว่า แต่ก่อนบ้านหนองตรุด เรียกว่า**ทุ่งหนองตรุด** มีเรื่องเล่าว่ามีนางคนหนึ่งเดินทางมาจากไหนไม่ทราบ แต่เมื่อเดินมาถึงหนองแห่งหนึ่งในบ้านนี้ นางรู้สึกหิวจึงหยุดเดินทาง บ้านนี้จึงถูกเรียกว่า **บ้านนางหยุด** แต่ต่อมาเสียงเพี้ยนไปเรื่อย ๆ กลายเป็นหนองตรุด

นายนับแต่งงานตอนอายุ ๑๕ ปี ตระกูลของนายนับเป็นต้นสกุล **หนองตรุด** ซึ่งผู้ที่ขอให้นามสกุลนี้คือ**ปู่เอียดหมุกแดง** ซึ่งสมัยก่อนนายนับบอกว่า

“ก่อนมีนามสกุล เขาเรียกกันด้วยชื่อสร้อยทั้งนั้น”

สมัยก่อนเวลาไปวัดต้องไปที่วัดนาท่าม ซึ่งต้องข้ามคลอง ผ่านนาไปจนถึงนาท่าม ตอนนายนับอายุประมาณ ๒๐ กว่าปี เคยเห็นจระเข้ซึ่งตรงกับช่วงน้ำขึ้น ส่วนพ่อเคยถูกจระเข้กัดครั้งหนึ่งที่เกาะจากที่กันตัง ตอนไปเอากจากมาลุงหลังคาบ้าน ตอนนั้นพ่อของนายนับต้องไปขอมาจากคนที่คลองกินควาย บ้านท่าส้ม ชื่อคลองกินควายมาจากการที่คลองนี้มีจระเข้มากมายจนกินควายเป็นอาหารไม่เว้นวัน

นายนับมีอาชีพประมง **หาปลา**อยู่กับคลองมาตลอด ปลาที่หาได้ เช่น ลูกเด หรือปลากะตัก ชี้ม ปลาหมอ เป็นต้น แต่ก่อนหาปลาไปขายตลาดทับเที่ยง ราคาพวงละ ๒-๓ สตางค์ พวงหนึ่งมีขนาดตัวปลา ๓ นิ้ว จำนวน ๕-๖ ตัว

นอกจากนี้ นายนับยังมีความสามารถในการขุดเรือใช้เอง โดยทำจากไม้พะยอม

อาชีพของคนหนองตรุด มีการทำน้ำตาลจาก **(ไม่ทราบว่าเป็นจากสาหร่ายหรือน้ำเค็ม)** ขายด้วย แต่ก่อนค้าขายกับคนแขกแถวบ้านและชายดีมาก

ที่ที่มีแขกมากคือ **บ้านนาแขก** ตอนนายนับยังเด็ก ๆ ได้ฟังเรื่องเล่าว่า มีคนจากเขาพิเศษ มาสู้รบกับแขกแถวหนองตรุด เลยจากเขาพิเศษมา มีชื่อบ้านชื่อ **สันตัง ควนทิงทิง และติพร** นั้ดรบกันที่ **หนองสำโนขุน หนองเลชัน** สองหนองนี้อยู่ติดกับหนองตรุด เมื่อแขกที่หนองตรุดแตกก็ไปอยู่ที่นาป้อ คนที่อยู่ทีนาแขก ถ้าจะไปในเมืองทางน้ำ ต้องเดินไปลงเรือที่ท่าจีน ผ่านไปทางโรงฆ่าสัตว์แล้วขึ้นท่าในตัวเมืองปัจจุบัน **(โรงฆ่าสัตว์เก่าหรือใหม่ และขึ้นท่าที่คลองห้วยยางใช่หรือไม่?)**

ช่วง**สงคราม**โลกครั้งที่สอง นายนับเคยเห็นญี่ปุ่นนั่งเรือแบบพับได้เข้ามาในบ้านหนองตรุด เป็นเรือยางที่ต้องอาศัยการปีนลม แล้วล่องตามน้ำ ลักษณะเป็นทรงสี่เหลี่ยมสีขาว ทหารที่มาก็แต่งตัวสีขาว หมวกขาว **สำรวจแม่น้ำแล้วก็ลงแก้ผ้าอาบน้ำ**

ต้นเดียวที่หนองตรุดก็มีมาก เมื่อลูกสุกกีเอามาแกงส้มกับปลาได้อร่อย

วัดเขี้ยวขานุกิจ ตั้งตามชื่อของ **ขุนเขี้ยว** สมัยนั้นขุนเขี้ยวถือว่าเป็นเสือใหญ่ประจำบ้าน และมีความเลี้ยงไว้มากมาย แต่ก่อนขุนเขี้ยวอยู่ที่นางามแถวท่าปาบ

นายนับยังเล่าถึงอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ทำจากวัสดุพื้นบ้านใกล้ตัว เช่น การทำ**ป็นศิลา** (น่าจะหมายถึง ปั้นคาบศิลา) ทำโดยใช้ดิน แล้วใช้หิน เหล็กทำเป็นฝา อัดดินลงไปให้ให้แน่นแล้วเสกดินให้ระเบิด เป็นดินประสิวหรือดินสุพรรณ (วิธีการทำป็น ต้องถามอีกครั้ง) นอกจากนี้ยังมีเตาร้างที่สามารถนำมาเป็นเชื้อเพลิงในการจุดไฟได้ ส่วนวิธีการโค่นไม้ใช้หินเป็นเครื่องมือ

การแสดงในบ้านหนองตรุดมี**มโนห์รา** ลูกของนายนับชื่อ นายน่วม หนองตรุด เป็นคนหนองตรุดโดยกำเนิด ก็สามารถรำมโนห์ราได้

สำรวจ ๗ สัมภาษณ์ นายเวียง ทองย้อย

โดย กุลยา ศรีภักดี อุษามาศ เฉลิมวรรณ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๕๐

เกิดที่นาเมืองเพชร มาอยู่หนองตรุดเพราะเป็นบ้านเดิมของแม่

บริเวณนี้มี**คลองขุด** คนแก่ ๆ เล่าว่าได้ขุดคลองเพื่อเอาน้ำมาทำนาและขุดเพื่อให้น้ำไหลสะดวก ขณะนี้บริเวณนี้มีปัญหามากเพราะน้ำท่วม สาเหตุมาจากการทำคันดินกั้นทางน้ำ

การทำนาเลิกกันไปแล้ว เนื่องจากน้ำท่วมมากทำให้น้ำข้าวเสียหาย คนละแวกนี้จึงเลิกทำนาและเปลี่ยนนาเป็นสวนยางหมดแล้ว

ลักษณะการสร้างบ้านเรือน แต่ก่อนจะมีบ้านอยู่ไม่กี่หลัง แต่หลังจะอยู่ห่างกันไม่มากนัก

เมื่อพูดถึงคนใน ตำบลหนองตรุด จะเป็นคนนอกพื้นที่มาอยู่มาก เช่น คนนาทาม ชุมชนในกลุ่มนี้จะมีนามสกุล **หลงละเลิง** อยู่หลายครอบครัว

เมื่อพูดถึงเหตุการณ์สำคัญ ก็มีเรื่อง**น้ำท่วม** เมื่อปี ๒๕๑๘ น้ำท่วมสูงประมาณ ๒ เมตร ทำให้คนต้องทิ้งบ้านไปประมาณ ๑๐ กว่าวัน จะมีแต่หมาเฝ้าบ้าน ลักษณะการท่วมแบบนี้สองถึงสามปีจึงจะท่วมสักครั้ง

น้ำที่ท่วมเป็นน้ำที่หลากมาจากทางเหนือ เมื่อไหลมาพบถนนสายสิเกากัน ทำให้ ตำบลหนองตรุดเหมือนอยู่ในท้องกระทะ น้ำที่ท่วมจะท่วมหมู่ที่ ๒ ก่อน

สาเหตุที่ชื่อ**หนองตรุด**เพราะมีหนองน้ำขนาดใหญ่ มีต้นตรุด อยู่มากมาย ลักษณะเป็นไม้เลื้อย มีพุ่มเล็ก ปัจจุบันยังมีให้เห็นอยู่ทั่วไปในบริเวณนี้ (**ตรวจสอบต้นตรุด ไม้เลื้อย กิ่งเลื้อย หรือพุ่มเล็ก**)

สำราจ ๘ สัมภาษณ์ นายเปี่ยม ไกรเทพ

โดย กุลยา ศรภักดี และ อุษามาศ เฉลิมวรรณ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๕๐

เป็นหมอบีบนวดฝีมือดี เคยไปบีบนวดถึงทับเที่ยง ลุงเป็นคนสนุกสนาน ชอบทำอะไรแปลก ๆ เช่น เคยขี่รถถีบไปถึงจังหวัดกระบี่ ความสามารถพิเศษอีกอย่างคือร้องเพลงกล่อมเด็กได้ เพราะต้องเลี้ยงน้องและเลี้ยงหลาน นอกจากนั้นยังขับกลอนสดได้

ตัวอย่าง **เพลงกล่อมเด็ก** จากนายเปี่ยม

“ฮ้า เอ้อ เหน่ ขึ้นเขาเหน่

ทำบ่วงน้องเหน่ให้กว้างกว้าง

ให้ได้พลายน้องน้อย

คล่องไปที่ภูเขาดำ

“ฮ้า เอ้อ เหน่

ฆ่าเปิดฆ่าไก่

สาวสาวน้อยน้อย

ทำงานกะเอ

“ฮ้า เอ้อ เหน่ ฝนตกเหน่

ไม้ไผ่กอนุ่ม

ถ้าพี่เป็นช้าง น้องสาวเหน่

แตกพุ่มกลางกอ

ไปตัดหวายน้อยมาคล้องช้าง

คล้องช้างไปที่ภูเขาดำ

น้องเหน่รักตัวเดียว

ตัวเดียวตามทาง เออ เหน่...”

ไปซื้อเกลือเม็ดใหญ่

ทำงานกะเอ

ร้อยแต่ดอกเหมย

ให้หนูรักวัน เออ เหน่... ดี”

ตกลงสมสม

แตกพุ่มกลางกอ

พี่เข้าไปข้างเฝ้ารักน้อง

สองน้องเคียงเคียงเหน่...กัน”

ตัวอย่าง **กลอนสด** จากนายเปี่ยม

“เจ้าหน้าที่วันนี้มาเยี่ยมบ้าน สุขสำราญปรีดีเปรมแม่นา เกษมศรีมาถึงบ้านที่เคล้ำ เขาต้อนรับ
อย่างดีหลานนา

เขาได้มีผู้ใหญ่มา ญาติเหน่... มาค้าจุน บ้านหมู่สองหนองตรุด ไม่สุดแค่นี้ นามแม่นา

หลายพื้นที่เป็นบ้านไปได้หลายแห่ง เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาจัดแจง ไม่พลิกเพลงพูดความจริง
แม่นา... ทุกสิ่งอัน

ไปตามกฎแล้วพี่น้องนา ก็ไม่ลดหย่อน ราษฎรหญิงชาย แม่นา...หลายครัวเรือน”

สำรวจ ๙ สัมภาษณ์ นางเข้า ไกรเทพ

โดย กุลยา ศรภักดี อุษามาศ เฉลิมวรรณ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๕๐

ยายเข้าเป็นคนมาจากนาท่อม พ่อแม่ยกบ้านให้จึงมาอยู่ มีอาชีพทำนาทำสวน การทำนาสมัยก่อนมีนาคนละสามถึงสี่ไร่ แต่ละบ้านจะมีเรือนข้าว และมีอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบกับการทำนา เช่น ครกสีข้าว สาก นอกจากมีข้าวไว้กินกันในครอบครัวแล้ว ยังใช้เลี้ยงไก่เลี้ยงหมู แต่ปัจจุบันไม่ได้ทำนานานแล้วเพราะน้ำท่วมบ่อยทำให้อุปกรณ์ทำกินเสียหาย คนที่น้ำไม่ท่วมก็พลอยเลิกทำนาเพราะทำแล้วไม่ได้ผล และนกหนุมากินข้าวในนาหมด แต่สภาพนายังเป็นเหมือนเดิม ไม่มีการแปรสภาพไป

สภาพบ้านเรือน สมัยก่อนมีบ้านประมาณ ๙-๑๐ ครัวเรือน ตั้งอยู่ใกล้ ๆ กัน ชุมชนนี้มีนามสกุล ไกรเทพ อยู่มาก

สำรวจ ๑๐ สัมภาษณ์ นางจินดา บัวคง

โดย กุลยา ศรภักดี อุษามาศ เฉลิมวรรณ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๕๐

นางจินดาแต่งงานแล้วย้ายมาอยู่ที่หนองตรุณได้ ๔๐ ปี จำได้ว่าแต่ก่อนตลิ่งที่ทำเป็นป้อมหรือคันดินกั้นน้ำเอาไว้เลยออกไปจากตำแหน่งที่เห็นทุกวันนี้ราว ๑๐-๑๒ เมตร สังเกตได้จากไม้ไผ่ที่รากจมอยู่ในน้ำ

สำรวจ ๑๑ สัมภาษณ์ นายจรัส หลงละเลิง

โดย กุลยา ศรภักดี อุษามาศ เฉลิมวรรณ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๕๐

บ้านผู้ใหญ่จรัสมี**หิ้งบรรพบุรุษ** เพราะเชื่อกันว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผู้ใหญ่เล่าว่าหากมีเต่าเข้ามาในบริเวณบ้าน ต้องเอาเต่าไปแกง แกงแล้วจะยังกินไม่ได้ ต้องเอาแกงเต่าไปตั้งศักดิ์สิทธิ์บนหิ้งก่อน เพราะมีความเชื่อว่าเต่าเป็นอาหารที่ศักดิ์สิทธิ์ชอบมากที่สุด หากเป็นการบนบานเวลามีปัญหา จะตั้งอะไรก็ได้ เช่น ข้าวแกง

ผู้ใหญ่ฯ เล่าว่าตอนลูกสะใภ้จะไปคลอดลูกที่ควนหาญ ไปสามหน ไม่ได้คลอด จึงบนว่าให้คลอดให้ปลอดภัย สมบูรณ์แบบ ให้คลอดง่ายจะเอาของมาบูชา ลูกสะใภ้คลอดเรียบร้อยดี การตั้งสินบนนี้จะเป็นอะไรก็ได้ ข้าวแกง หรือ ไก่ปากทองต่อหัว

อีกเหตุการณ์หนึ่ง พี่ชายของผู้ใหญ่ฯ จัดงาน แต่ไม่ได้เอาข้าวแกงมาตั้งที่บ้าน เมื่อพี่ชายมาเยือนอยู่หน้าบ้าน ก็ล้มลงไปเฉย ๆ มีความเชื่อว่าศักดิ์สิทธิ์หัก เพราะจะจัดงานแล้วไม่ได้บอก เพราะฉะนั้นหากใครจะจัดงานอะไร จะต้องเองข้าวแกงมาตั้งที่หิ้งเสียก่อน เหมือนเป็นการขออนุญาตหรือบอกกล่าว

สำราจ ๑๒ สัมภาษณ์ นางมล บุญเนื่อง และนางคีน หนองตรุด

โดย กุลยา ศรภักดี อุษามาศ เฉลิมวรรณ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๕๐

ยายมลเกิดที่นาบิณฑล มีสามีเป็นคนโคกขี้เหล็ก มาอยู่หนองตรุดประมาณ ๖๐ ปีแล้ว สาเหตุเพราะลุงจะขายสวนยาง แต่ไม่อยากให้ขายไปให้คนอื่น จึงขอซื้อไว้แล้วเข้ามาทำสวน นอกจากทำสวนก็ทำนา ได้ข้าวมากมาย

ยายมลเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก เล่าว่า การทำคั้นกันน้ำ คนที่คิดทำคือ **ขุนเชียว** เมื่อทำใหม่ ๆ น้ำไม่ท่วมเลย เพราะทำตลอดสายคลอง การทำคั้นกันน้ำจะให้ชาวบ้านช่วยกันทำ โดยมอบหมายให้ทำบริเวณหน้าบ้านของตนเอง แต่มีกำหนดไว้ว่าต้องทำคนละกี่วา หากบ้านไหนไม่ทำ ขุนเชียวจะตบหน้าเมีย เป็นการทำโทษที่ผิวไม่

ทำงาน เวลาตบหน้าผู้หญิงคนใดจะต้องตบต่อหน้าคนมาก ๆ เหมือนเป็นการประจานให้อาย

เกี่ยวกับประเพณีนั้น คนในหมู่ ๒ จะไปขึ้นกับวัดหมู่ ๔ นาตาล่วง คือวัดป่าหมาก คนหมู่ ๒ เกือบ ๙๕% ไม่ว่าจะเป็นงานบุญ ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า การเป็นการตาย จะไปที่วัดป่าหมากทั้งนั้น เพราะอยู่ใกล้ ส่วนวัดเชยวั้นไกลมากจึงไม่มีใครนิยมไป

ประเพณีลอยกระทงที่จัดขึ้นก็ต้องไปจัดร่วมกับวัดป่าหมาก

อาชีพของคนหนองตรุด เมื่อทำนาเสร็จแล้วก็จะไปรับจ้างทำงานโรงงานนอกพื้นที่

สำราจ ๑๓ สัมภาษณ์ นางอุบล ก่อตระกูล

โดย สุนทรี สังข์อยู่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๕๑

ปู่ของนางอุบลชื่อ นายรีน วุ่นคง อยู่ที่บ้านโคกหล่อ ได้แต่งงานกับนางเทียว ไกรเทพ ซึ่งอยู่ที่นาเขกนานแล้ว สืบไม่ได้ว่าสมัยไหน รู้แต่ว่าเป็นญาติ ๆ กับขุนเชียวด้วย มาอยู่บ้านภรรยา มีลูก ๕ คน ลูกใช้นามสกุล**ไกรเทพ**ตามฝ่ายแม่ ชายชื่อ**แจ้ง** ไปอยู่หนองคล้า ชายชื่อ**ลิม** อยู่นาเขก หญิงชื่อ**ปรีม** แต่งงานไปอยู่กันตัง หญิงชื่อ**ดำ** แต่งงานไปอยู่ทุ่งสง หญิงชื่อ**เปี่ยม** แต่งงานกับนายเนื่อง แก่นเมือง บ้านเดิมอยู่เกาะเสือ ตำบลย่านซื่อ มาอยู่ด้วยกันที่นาเขก มีลูก ๕ คน นางอุบลเป็นลูกคนแรก

ขุนเชียว เป็นลูกของ**หมื่นนะ** มาจากนางาม หมื่นนะ ต้นสกุล**รองเมือง** มีลูก ๔ คน ชาย ชื่อ ขุน กับ ค้อม หญิงชื่อ ลิม กับ ติว นายค้อม ต่อมาได้เป็นกำนัน บรรดาศักดิ์ขุนเชียวชาญกิจ

ยังมีหมื่นอีกคนหนึ่งทีนาเขก เป็นญาติกันสมัยปู่ย่าตาทวด ชื่อ**หมื่นจัต** ย้ายไปอยู่กันตัง เข้าใจว่าคงไปตอนตั้งเมืองที่กันตัง ไปเป็นผู้คุม บ้านอยู่บริเวณที่เรียกว่าคอกวัว

ข้อมูลจากเวทีตรวจสอบ

๒๔ กรกฎาคม ๒๕๕๑

สถานที่จัดเวที ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองตรุด อำเภอเมืองตรัง

ผู้บันทึก อิดาร์ตัน ธนानันท์

ผู้เรียบเรียง อุษามาศ เฉลิมวรรณ

ผู้ร่วมเวที นายวิจารณ์ พลอินทร์ สารวัตรกำนัน หมู่ที่ ๑

นายนับ ธรรมสุทธิไพศาล หมู่ที่ ๗

นางนิตย์ แก้วบุญ หมู่ที่ ๓

นางสาวภี หัดเหม หมู่ที่ ๑

นางเชือน คงรอด หมู่ที่ ๑

นางคิ่น หนองตรุด หมู่ที่ ๑

นายจรัล หลงละเลิง อดีตผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๒

นางสะอึ่ง ร่องเมือง หมู่ที่ ๑ ครูสตรีคนแรกของโรงเรียนวัดเขี้ยวซาญกิก

นายสุพรรณ วงกลางกูร ผู้สังเกตการณ์จากตำบลทับเที่ยง

นางอุไรรัตน์ วงกลางกูร ผู้สังเกตการณ์จากตำบลทับเที่ยง

ที่มีวิจัย ๖ คน

เวที ๑

ตำบลหนองตรุดในอดีต มี ๕ หมู่บ้าน ปัจจุบัน ๙ หมู่บ้าน มีหมู่บ้านที่ติดแม่น้ำคือ หมู่ที่ ๑ บ้านหนองตรุด หมู่ที่ ๒ บ้านปากหมัน หมู่ที่ ๕ บ้านควนทุ่งรัก หมู่ที่ ๗ บ้านน้ำฉา มีคลองย่อย ๒ คลอง คือ **คลองไฟ** ซึ่งแบ่งหมู่ ๔ กับหมู่ ๖ และหมู่ ๙ และ **คลองน้ำตาย** ผ่านหมู่ที่ ๖ และหมู่ที่ ๗ ส่วน **สระบัวกับสระหนองย่น** อยู่หมู่ที่ ๑ **สระหนองเทา**อยู่ในหมู่ที่ ๖ **หามมะเส้** อยู่ติดหมู่ที่ ๑ หมู่ที่ ๒ และ ๓ ส่วน **หนองตรุด**อยู่หน้าอาคารที่ทำการหมู่บ้านหมู่ที่ ๑

หมู่บ้านที่ตั้งขึ้นใหม่ มี หมู่ที่ ๖ บ้านสันตัง (หรือบ้านทุ่งไคร้ หรือบ้านปากไฟ) แยกจากหมู่ที่ ๔ หมู่ที่ ๗ บ้านน้ำฉา แยกจากหมู่ที่ ๕ หมู่ที่ ๘ บ้านทุ่งนายนายดำ แยกจากหมู่ที่ ๖ หมู่ที่ ๙ บ้านโนยวน แยกจากหมู่ที่ ๔

ชื่อ **หนองตรุด** เป็นพื้นที่ที่มีต้นตรุดอยู่มาก

ชื่อ **นาปากมาก** เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า **นาทาสี** เป็นนาที่พวกทาสหรือคนรับใช้ในบ้านอดีตเจ้าเมืองไปบุกเบิกหลังจากที่มีประกาศเลิกทาส

เวที ๒

สกุล**หนองตรุด** นายนับ (หนองตรุด) ธรรมสุทธิไพศาล เล่าว่า ทวดมาจากนางาม เข้ามาเบิกนาที่หนองตรุด ตอนมาอยู่เป็นนาเป็นป่า ปลูกได้เมียอยู่มาห้าม พามาอยู่ที่นี่ มาเบิกนา ถ้าย้อนไปทวดของนายนับน่าจะเข้ามาช่วงพระยารัษฎาฯ ส่วนนามสกุลใหม่พอเพิ่งไปขอเปลี่ยนกับนายอำเภอที่สี่เกา

นางคิ่น หนองตรุด มาจากนาบินหลา มาอยู่ที่หนองตรุดตอนอายุ ๒๔ ปี ปัจจุบันอายุ ๘๒ ตอนมาอยู่มีบ้านยายจิด แก่นเมือง ยายฉาย รองเมือง ยายเอียด สาวพุ่ม จันทรแย้ม บ่าวเขียน พรึกหอม เดียวนี้มีไม้ที่หลัง ไปอยู่ที่อื่นเสียมาก ที่ที่ตั้งบ้านอยู่เป็นโคก พื้นที่ไม่กว้าง เรียกว่า**บ้านโคกหาด** อยู่ติดกับหนองตรุด

สกุล**ตรังนาแซก** นางนิตย (ตรังนาแซก) แก้วบุญ บอกว่า พ่อเล่าว่าต้นตระกูลมาจากนคร มาอยู่นาแซก ทำฉางข้าว อยู่ไม่นานน้ำท่วม เลยต้องย้ายเข้ามาในที่ที่น้ำท่วมไม่ถึง พ่อนางนิตยชื่อ**หนูขาว** เป็นลูก**ปู้ญ** ลูกพระยาตรัง-สิงห์ หรือ**พระยาตรังนาแซก** แต่ไม่ได้เล่ากันว่าเป็นลูกใคร ที่ย้ายเมืองไปควนธานีเพราะน้ำท่วม ใกล้กับบ้านที่อยู่ปัจจุบัน มีหลุมลึก เข้าใจว่าเคยเป็นสระหรือคุ้งน้ำโขง ที่บ้านมีต้นยางสองต้นอายุเป็นร้อยปี แต่โค่นเสียแล้ว นางนิตยเป็นลูกสาวคนเดียว พี่น้องของพ่อมีหลายคนแต่ไม่ได้อยู่เมืองไทย ไปอยู่สิงคโปร์ ที่สืบได้ มีน้องของพ่ออยู่ห้วยยอด ใช้นามสกุล**รัตนตรัง**

นายนับ เล่าว่า นาแซกเป็นที่พวกแซกมาทำนาอยู่ แต่พระยามาไล่แซกออกไป นายนับเกิดไม่ทันเห็นแซก รู้โดยเขาเล่าต่อกันมา ทวดเล่าให้ฟัง ว่ามีคนมาแต่เขาเศษ พอถึงสันดงก็เอาสันมิดตั้งที่หนึ่งมารบกันที่**หนองนายขัน** จากนั้นแซกก็ไปอยู่ที่นาป่าหมด

นางเชือน คงรอด เป็นคนนาท่าม อยู่มาแต่ดั้งเดิม มาอยู่ที่นี่ตอนอายุ ๑๘ ปี ตอนนี้อายุ ๘๑ อยู่ได้ ๖๐ กว่าปีแล้ว ตอนแรกที่มาอยู่มีสี่ห้าเรือน ลุงหมาง ดั่งนุ้ย ยายแซก พลอินทร์ ยายหมาด ตั่วจั่ว บ้านแม่ที่นี้ แก่หม่อง คงรอด แต่ก่อนเป็นป่าทั้งนั้น

เวที ๓

นายนับ มีอาชีพ**หาปลา**แล้วก็**ทำนา**ด้วย ทุกบ้านทำอาชีพแบบนี้ เพิ่งเลิกไปไม่นาน สมัยปู่ของนายนับยังไม่มียางพารา มีแต่ควายกับวัว ควายปล่อยตามสบาย จนสมัยพ่อได้พันธุ์ยางพารามาปลูก ตอนนายนับเด็ก ๆ มีอยู่ร้อยละห้าต้น เขาว่าได้มาจากพระยารัษฎาฯ เอามาปลูก ปันกันคนเจ็ดเม็ด แก่เอามาเท่าใดไม่รู้แต่ได้มาเจ็ดเม็ด พ่อของนายนับยังปลูกต้นมะพร้าวไว้สามต้นด้วย

นางนิตย เล่าว่ารุ่นพ่อปลูกมะพร้าวไว้สามต้น เขาเรียก**พร้าวของเจ้าคุณเทศา** ตอนนี้โค่นเสียแล้ว ไร่ไม่ได้เพราะสูงเกิน ที่มีอยู่หลังบ้านเป็นต้นที่ปลูกใหม่

นางเชือน เล่าว่าตอนที่ย้ายมาอยู่ที่หนองตรุด ไม่เห็นยางพาราแบบเดิมแล้ว มีแต่ยางพันธุ์
นายนับ เล่าว่า สมัยก่อนเราทำนา หาปลา ส่งลูกเรียน เอาเรือออกไม่นานก็ได้ลูกปลาชิว ปลาจึง
กลับมาแล้ว

นายจรัส เล่าว่า เมื่อก่อนมีปลามากจริง ๆ พายเรือไป ปลาติดไม้พายขึ้นมาเลย

นางสาวรกี หัดเหม เล่าว่า ตอนนี้ยังมีปลาแก้มช้ำ ปลาหัวแข็ง ปลาช่อน ปลาดุก ปลาไหล
เมื่อก่อนยังมีกุ้ง ได้ขนาดเท่าแม่กุ้ง ไม่ได้ขาย หาไว้กินอย่างเดียว แต่ตอนนี้ไม่มีแล้ว ที่หมดไปเพราะคน
มากขึ้น บางครั้งก็มีการใช้ระเบิด ส่วนเรื่องน้ำท่วม ปัจจุบันแถวบ้านนายนับน้ำไม่ค่อยท่วม แต่แถวบ้าน
นางเชือนน้ำท่วมทุกบ้าน ไม่เหลือเลยสักหลัง ระยะเวลาที่คนหันมาปลูกยางพาราและปาล์มเพิ่มขึ้น

เวที ๔

การเดินทางไปตลาดสมัยก่อนเดินผ่านโคกในหมู่บ้านแล้วไปขึ้นสะพานที่ป่าหมาก เป็นสะพาน
ไม้กระดาน เดินต่อไปถึงร้านต้นปริง เป็นร้านขายของเล็ก ๆ ยกเสาไม้เคี่ยม อยู่ตรงถนนใหญ่ แล้วจึงจะมี
รถถีบรับจ้างไปตลาดทับเที่ยง ตอนนายนับยังเด็ก ๆ ยังไม่มีสะพาน เพิ่งมาเมื่อตอนที่แต่งงานมีลูกแล้ว

การทำถนนในตำบลหนองตรุดขุนเขียวเป็นคนสร้าง ทางเดินที่ตัดทุ่งสมัยก่อนน้ำท่วมทุกปี
ความสูงแค่เข่าแต่ไม่ถึงกับแช ไม่นานน้ำก็ไหลออก แต่พอทำถนนน้ำท่วมขังตลอด การทำป้องกัน
ป้องกันน้ำท่วม แต่พอน้ำเต็มป้องกันก็จะทะลักลงมาทันที ทำให้ข้าวในนาเสียหายทั้งหมด คนเลยเลิกทำนา
ไปเมื่อสองสามปีที่ผ่านมา

สะพานข้ามแม่น้ำตรังไปบ้านป่าหมากเดิมเป็นไม้กระดานเดินข้าม แล้วเป็นสะพานไม้เคี่ยม
จากนั้นจึงเปลี่ยนเป็นสะพานปูน การฉลองสะพานมีขึ้นเมื่อประมาณ ๕๐ ปีที่ผ่านมา

เวที ๕

นายนับ เล่าว่า **ขุนเขียวชาญกิจ**ไม่ใช่คนดั้งเดิมที่นี่ บ้านแม่อยู่คลองเมือง ยายของนายนับ เป็น
แม่ของขุนเขียว แกมาอยู่ตอนที่มีการรบกับแขก ตาหมื่นนะ มาปลูกไม้ไผ่ตง เป็นคนมาอยู่ก่อน ได้ถูกเป็น
ขุนเขียว ที่อยู่เป็นอนามัย ส่วนที่อนามัยปัจจุบันเป็นที่ที่ขุนเขียวบริจาค สมัยนั้นขุนเขียวมีนา และมีความ
มาก เป็นคนสร้างวัด สร้างโรงเรียนสามแห่ง

นางสะอั้ง รองเมือง เล่าว่า **โรงเรียนสมัยก่อน**เรียก โรงเรียนประชาบาลตำบล มี ๓ แห่ง คือ
โรงเรียนประชาบาลตำบลหนองตรุด ๑ ตั้งที่วัดเขียวชาญกิจ หนองตรุด ๒ คือโรงเรียนปากโพ หนองตรุด
๓ คือโรงเรียนคลองซุด เมื่อก่อนพื้นที่แถวนี้เป็นป่า ขุนเขียวได้เข้ามาจับจอง และชี้เอาไว้ว่าจะต้องสร้าง
เป็นสถานที่อะไรบ้าง ครูสะอั้งเริ่มสอนแรก ๆ ปี พ.ศ.๒๔๘๒ รัฐบาลทหารตอนญี่ปุ่นขึ้นพอดี ตอนนั้น
เรียกเป็นชั้น ๑ ชั้น ๒ ชั้น ๓ ได้รับเงินเดือนเดือนละ ๑๔ บาท ถือว่าสูงมากแล้วเพราะที่อื่นได้ ๑๒ บาท

ในเวทีเห็นร่วมกันว่า **ขุนเขี้ยว**เป็นคนดี เวลาเกณฑ์คนให้ไปทำงานในชุมชนแล้วไม่ไปทำ จะด่าเจ็บ ๆ ถ้าสั่งให้เอากระเบื้องไปคนละสองสามแผ่นก็ต้องเอาไปตามนั้น **ป๋อง**ที่ขุนเขี้ยวทำเริ่มจากด้านบนจาก**ความมืด ความลงเขี้ยว ถึงปากไฟ** โรงเรียนปากไฟ แถวนั้นน้ำจะท่วมสูง แต่ก่อนความสูงของป๋องแค่หัวเข่า แล้วค่อยเติมมาเรื่อย ๆ ทำตลอดไปจนถึงหมู่ที่ ๒ บ้านควนเปลว ตำบลบางรักซึ่งอยู่ทางทิศใต้ ป๋องที่ทำขึ้นมีการถมเพิ่มทุกปี ตอนหลังกลายเป็นถนน มีชาวบ้านช่วยกันทำเอง ตอนหลังทาง รพช. มารับทำ กรมชลประทานมาช่วย รัฐเป็นคนมารับทำไป

ครูเลี่ยม จันทร์ย่อง เป็นผู้มีคนนับถือรองมาจากขุนเขี้ยว ช่วยพัฒนาวัด โรงเรียน บริจาคให้โรงเรียนมาก ครูเลี่ยมเป็นคนขยัน ทำสวนตั้งแต่เช้า ตี ๕ แล้วจึงจะอาบน้ำไปโรงเรียน

เวที ๖

ตอนที่ยังไม่มีวัดเขี้ยวชาญกิจ คนหนองตรุดไปวัดนาท่าม วัดป่าหมาก ไปวัดนาท่ามต้องไปทางหลานน้ำ ติดพื้นที่หมู่ ๗ แถวคลองน้ำตาย เป็นท่าข้ามเรือไปวัดนาท่าม รุ่่นายนับพันได้เห็นพ่อท่านคลั่ง ส่วนรุ่่นพ่อท่านสีทัน พ่อแก่ทันเห็น

พ่อแก่เมฆ เป็นหัววัดที่ทำให้เกิดฝนตกได้ แต่ก่อนอยู่ที่เขาเพดาน เป็นไฉ่เสือ และเป็นหมอโนรา พ่อแก่บวชพระอยู่ในถ้ำที่เขาเพดาน พ่อขุนไปรับมาไว้ที่นี่ ตอนนี้นำเป็นรูปปั้นไว้ด้วย ตอนฝังลูกนิมิตที่วัดเขี้ยวชาญกิจซึ่งมีพระองค์โสมมาทรงทำพิธี ในวัดมีวัดฝนไม่ตกเลย แต่รอบข้างตกหมด ตอนนั้นมีการทำเหรียญตุ๊กตาและพ่อแก่เมฆเป็นที่ระลึกในงาน (พ่อแก่เมฆ เป็นเจ้าอาวาสรูปแรกของวัดเขี้ยวชาญกิจ)

นายนับ บอกว่า **มโนห์รา**ที่มาเล่นมาจากข้างนอก มีโนราตั้ง บ่าวแคล้ว ลูกของนายนับชื่อโนราน่วม เป็นโนราพาโรง ไม่ได้หัดศิษย์

คนเชื้อสายพราหมณ์ในตำบลหนองตรุดเข้ามาอยู่ตอนยายจิด ชื่อ**พราหมณ์ปลอด** มาจากเกาะเป๊ะ มารุ่่นปู่ของนายนับ ตอนนีพราหมณ์จួយสืบทอด เป็นลูกของยายจิด อายุประมาณ ๖๐ กว่าปี

เวที ๗

นายวิจารณ์ พลอินทร์ “อยากอนุรักษ์ของที่มีอยู่ในหมู่ ๑ มีพันธุ์ปลานิล ซึ่งมีอยู่เฉพาะตำบลหนองตรุด แต่ตอนนี้ที่อื่นมีน้ำมากปลาจึงไปอยู่ที่อื่น สมัยกำนันจួយเคยอนุรักษ์พันธุ์เอาไว้ กำนันล้อยมก็เคยมีกฎ เมื่อสงวนพันธุ์แล้วก็เอาปลามาไว้ใช้ได้ในช่วงที่มีเทศกาล”

นายนับเสริมว่าสมัยขุนเขี้ยวไม่ยอมให้ใครจับปลาตามใจชอบ ต้องมีกฎเกณฑ์

ตัวอย่างข้อมูลจากเอกสาร

เอกสาร ๑ (ข้อมูลจาก อบต.หนองตรุด)

ตำบลหนองตรุดตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองตรัง อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองตรังไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นระยะทางประมาณ ๘ กิโลเมตร เดิมอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอสิเกา มาจนถึงสมัยขุนเชียวชาญกิจ ซึ่งเป็นผู้นำชุมชน ได้มีการเปลี่ยนแปลงเขตการปกครองที่ขึ้นกับอำเภอสิเกา มาอำเภอเมืองตรัง

ความเป็นมาของชื่อ**หนองตรุด** เนื่องจากมีหนองน้ำอยู่ในบริเวณหมู่ที่ ๑ และเป็นที่ราบลุ่มน้ำขังตลอดทั้งปี มีต้นไม้ชนิดหนึ่งชื่อว่าต้นตรุดอยู่เป็นจำนวนมาก จึงมีชื่อเรียกกันติดปากว่าหนองตรุด ซึ่งเดิมเป็นชุมชนที่มีเกษตรกรรมอาศัยอยู่ประมาณ ๑๕ ครัวเรือน

ปัจจุบันตำบลหนองตรุดแบ่งการปกครองออกเป็น ๙ หมู่บ้าน และมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ แม่น้ำตรัง ตรงข้ามกับตำบลนาท่ามใต้ อำเภอเมืองตรัง

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลนาโต๊ะหมิง อำเภอสิเกา และตำบลบางรัก อำเภอเมืองตรัง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ แม่น้ำตรัง ตรงข้ามกับตำบลนาตาล่วง อำเภอเมืองตรัง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลเขาวิเศษ อำเภอวังวิเศษ

ตำบลหนองตรุดมีพื้นที่ทั้งหมด ๓๓,๒๖๙ ไร่ ภูมิประเทศเป็นที่ราบและที่ราบลุ่มของหมู่ที่ ๑ หมู่ที่ ๒ หมู่ที่ ๓ หมู่ที่ ๗ และหมู่ที่ ๘ บางส่วน และยังมีพื้นที่ราบเนินของหมู่ที่ ๖ หมู่ที่ ๘ และหมู่ที่ ๙ พื้นที่เกือบทุกหมู่บ้านมี แม่น้ำตรังไหลผ่าน ได้แก่ หมู่ที่ ๑ หมู่ที่ ๒ หมู่ที่ ๔ หมู่ที่ ๕ หมู่ที่ ๖ หมู่ที่ ๗ และหมู่ที่ ๘ ส่วนแหล่งน้ำอื่น ๆ ได้แก่

๑. คลองไฟ อยู่ในหมู่ที่ ๔ หมู่ที่ ๖ และหมู่ที่ ๙
๒. คลองน้ำตาย อยู่ในหมู่ที่ ๑ หมู่ที่ ๕ และหมู่ที่ ๗
๓. สระหนองเทา อยู่ในหมู่ที่ ๖
๔. สระน้ำห่านมะเส อยู่ในหมู่ที่ ๑ หมู่ที่ ๒ และหมู่ที่ ๓
๕. สระหนองบัว หมู่ที่ ๑
๖. สระหนองย่น หมู่ที่ ๑

ประชากรจำนวนทั้งสิ้น ๕,๔๖๙ คน มีจำนวนครัวเรือน ๑,๔๓๑

ครัวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำสวนยางพารา ปลูกมันน้ำมัน ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ นอกจากนี้ยังประกอบอาชีพนอกภาคเกษตร ได้แก่ รับจ้างทั่วไป ค้าขาย รับราชการ และพนักงานของรัฐและพนักงานเอกชน

การเดินทางเข้าสู่ตำบล ใช้เส้นทางสายโตะหมิง - น้ำฉา ที่ ตง. ๓๐๖๖ ระยะทางประมาณ ๑๙.๒๐ กิโลเมตร สายนาตาล่วง - บ้านหลังเขา ระยะทางประมาณ ๑๘.๕๐ กิโลเมตร และใช้เส้นทาง สายตรัง - สีเกา แล้วเลี้ยวขวาเข้าตำบล ระยะทางประมาณ ๑๗ กิโลเมตร

ศาสนสถาน มี วัดเชียวชาญกิจ วัดต้นปึก

เอกสาร ๒ (วรรณา นาวิกมูล, ๒๕๔๗ : ๕๑)

หนองตรุด มีหนองน้ำที่มีต้นตรุด

หมู่ที่ ๑ บ้านหนองตรุด ที่มาของชื่อเหมือนกับชื่อตำบลหนองตรุด

หมู่ที่ ๒ บ้านคลองขุด มีคลองที่ชาวบ้านร่วมกันขุด (ขุดสมัยไหน ทำไมต้องขุด สำนวน สภาพด้วยว่าจากไหนไปไหน ตื่นขึ้นหรือยังใช้การได้ เคียนนี้ชาวบ้านใช้ทำอะไร)

หมู่ที่ ๓ บ้านนาแซก ชาวบ้านที่นี่แต่เดิมมีเชื้อสายอิสลาม

หมู่ที่ ๔ บ้านกลางนา คนไปทำนาปลูกบ้านอยู่กลางนา (ข้อมูล อบต.มีบ้านปากไพรรวมอยู่ด้วย)

หมู่ที่ ๕ บ้านควนทุ่งรัก มีต้นรักขึ้นอยู่บนเนินสูง (ข้อมูล อบต.เขียน ควนทุ่งรักซ์ และมีบ้าน ปากไพรรวมอยู่ด้วย)

หมู่ที่ ๖ บ้านสันตัง อยู่บริเวณสันของแม่น้ำตรัง จากสันตรัง เพี้ยนเป็นสันตัง (ข้อมูล อบต. ระบุว่าแยกมาจากหมู่ที่ ๔ มีชื่อบ้านทุ่งใคร่หรือบ้านปากไฟ) (สำนวน ดูว่าที่เรียกว่าสันเป็นอย่างไร)

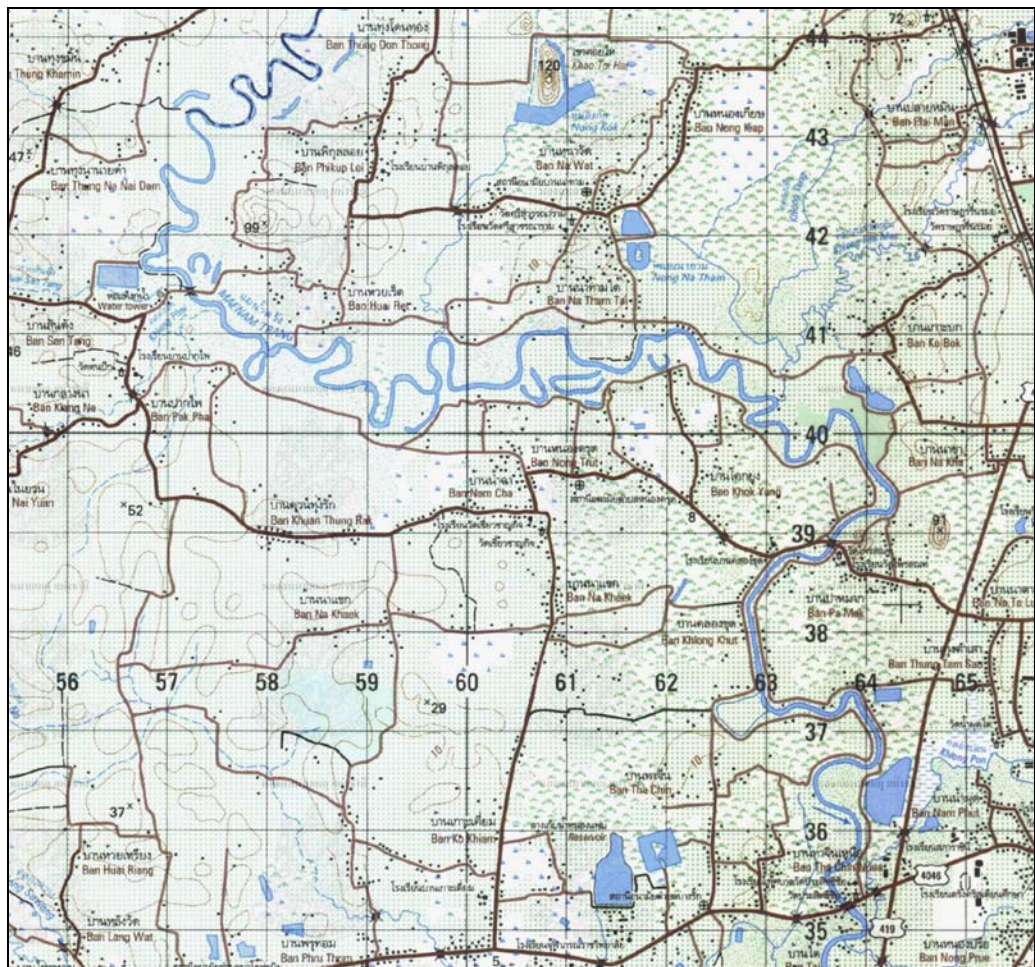
หมู่ที่ ๗ บ้านน้ำฉา มาจากเสียงน้ำในคลองที่ไหลเชี่ยว เมื่อฝนตกดัง ฉ่า ฉ่า (ข้อมูล อบต.ระบุว่าแยกมาจากหมู่ที่ ๕) (ปัจจุบันยังเป็นอย่างนี้หรือไม่ อยู่ตรงบริเวณไหน)

หมู่ที่ ๘ บ้านทุ่งนายนายดำ ในทุ่งมีต้นยาดำอยู่มาก ต่อมา ยาดำเพี้ยนเป็นนายดำ (ข้อมูล อบต.ระบุว่าแยกมาจากหมู่ที่ ๖) (ยังมีต้นยาดำอีกหรือไม่ อยู่ตรงไหน)

หมู่ที่ ๙ บ้านโนยวน เป็นป่าที่มีนกจำนวนมาก เกาะกลุ่มหนาแน่น มาบินวน (ข้อมูล อบต. ระบุว่าแยกมาจากหมู่ที่ ๔)

เอกสาร ๓ (ส่วนหนึ่งของแผนที่ ภก ๑.๒๓/๑๙)

ฐานข้อมูลชุมชนตำบลนาท่ามใต้

ตัวชี้

ชุดที่ ๑ แหล่งข้อมูล

๑.๑ บุคคล

๑

นายจิต แสงท่าม	๔๘/๗ หมู่ที่ ๗ ตำบลนาท่ามใต้ อำเภอเมืองตรัง เกิด พ.ศ. ๒๕๓๘ (ดู > เวกี้)

๒

นายชวน ตันเล่ง	..... หมู่ที่ ..... ตำบลนาท่ามใต้ อำเภอเมืองตรัง เกิด พ.ศ. (ดู > สำรวจ ๓, ๑๐)

๓

นางแดง คงเอียด	๔๗ หมู่ที่ ๑ ตำบลนาท่ามใต้ อำเภอเมืองตรัง อายุ ๘๘ ปี (ดู > สำรวจ ๑, ๔)

๔

นายตุด พรศิริวงศ์	หมู่ที่ ..... ตำบลนาท่ามใต้ อำเภอเมืองตรัง เกิด พ.ศ. (ดู > สำรวจ ๓, ๘)

๕

นางเนื่อม สังข์ทอง	๙๔ หมู่ที่ ๒ บ้านวังหิน ตำบลนาท่ามใต้ อำเภอเมืองตรัง อายุ ๘๗ ปี (ดู ▶ <u>สำรวจ ๓, ๗</u>)

๖

นายประสิทธิ์ พลอินทร์	๔๐ หมู่ที่ ๒ บ้านวังหิน ตำบลนาท่ามใต้ อำเภอเมืองตรัง โทร ๐๘๖ ๙๔๐ ๗๖๕๗ เกิด พ.ศ. ๒๕๑๓ (ดู ▶ <u>สำรวจ ๗</u>)

๗

นางผล ศรีรักษ์	๘๕/๑ หมู่ที่ ๑ ตำบลนาท่ามใต้ อำเภอเมืองตรัง เกิด พ.ศ. ๒๔๗๔ (ดู ▶ <u>เวที</u>)

๘

นางผิยน ปานเต็ง	๓๘/๑ หมู่ที่ ๖ บ้านพิกุลลอย ตำบลนาท่ามใต้ อำเภอเมืองตรัง เกิด พ.ศ. ๒๔๗๖ (ดู ▶ <u>สำรวจ ๒, ๖</u>)

๙

นางมาลี พลอินทร์	๑๒๒ หมู่ที่ ๑ ตำบลนาท่ามใต้ อำเภอเมืองตรัง เกิด พ.ศ. ๒๔๙๑ (ดู ▶ <u>เวที</u>)

๑๐

นางมิกิ ราตรี	๓๗ หมู่ที่ ๖ บ้านพิบูลลอย ตำบลนาท่ามใต้ อำเภอเมืองตรัง เกิด พ.ศ. (ดู > <u>สำรวจ ๒, ๕</u>)

๑๑

นางยวนจิต ศรภักดี	๔๗ หมู่ที่ ๑ ตำบลนาท่ามใต้ อำเภอเมืองตรัง เกิด พ.ศ. ๒๕๓๒ (ดู > <u>สำรวจ ๓, ๔</u>)

๑.๒ กลุ่มองค์กร

๑

องค์การบริหารส่วนตำบล นาท่ามใต้	๖๙/ ๓ หมู่ที่ ๒. ตำบลนาท่ามใต้ อำเภอเมืองตรัง โทรศัพท์

ชุดที่ ๒ เอกสารอ้างอิง .....ดูท้ายบท.....

ชุดที่ ๓ สถานที่

๓.๑ ชื่อตำบล หมู่บ้าน

- หมู่ที่ ๑ นาท่ามใต้ (ดู > เอกสาร ๒, ๓ สำรวจ ๔)
- หมู่ที่ ๒ บ้านวังหิน (ดู > เอกสาร ๒, ๓)
- หมู่ที่ ๓ บ้านหนองเกียบ (ดู > เอกสาร ๒)
- หมู่ที่ ๔ บ้านน่านอน (ดู > เอกสาร ๒ สำรวจ ๔)
- หมู่ที่ ๕ บ้านยางงาม (ดู > เอกสาร ๒)
- หมู่ที่ ๖ บ้านพิบูลลอย (ดู > เอกสาร ๒ สำรวจ ๕)
- หมู่ที่ ๗ บ้านหน้าวัด (ดู > เอกสาร ๒)
- หมู่ที่ ๘ บ้านเกาะตะเคียน (ดู > เอกสาร ๒)

๓.๒ ชื่ออื่น ๆ

หลาน้ำ (ดู> สำรวจ ๔, ๘ เวที ๑)

ทำปรง ทำตันปรง (ดู> สำรวจ ๖ เวที ๑)

บ้านทำส้ม (ดู> สำรวจ ๘)

ห่านสวนหลวง (ดู> สำรวจ ๒, ๕, ๖ เอกสาร ๓)

ทำคัมภีรา ทำปากดาน ทำสวนหลวง หานโหละ น้ำหักข่อย สะพานตาเสน (ดู> เวที ๑)

ฐานข้อมูลตำบลนาท่ามใต้ ชุดที่ ๔ การตั้งถิ่นฐาน

๔.๑ กลุ่มตระกูลและบุคคล

พ่อท่านสีธรรม (ดู> เวที ๔)

พ่อท่านสีว (ดู> สำรวจ ๙)

พันครุฑ บัวจันทร์ (ดู> สำรวจ ๔, ๘)

ว่องถึง ขอไล่ แสงท่าม (ดู> เวที ๓)

๔.๒ ทรัพยากร การทำมาหากิน

จีนขายแพร (ดู> สำรวจ ๕, ๘)

หาปลา (ดู> สำรวจ ๖, ๗)

๔.๓ เหตุการณ์สำคัญ

น้ำท่วม (ดู> สำรวจ ๖)

สงครามญี่ปุ่น (ดู> สำรวจ ๔, ๕, ๘)

ฐานข้อมูลตำบลนาท่ามใต้ ชุดที่ ๕ วัฒนธรรม

๕.๑ ประเพณี

ลากพระ (ดู> สำรวจ ๔, ๕)

๕.๒ การละเล่น

ยังไม่มีข้อมูล

๕.๓ ภูมิปัญญา

แคนหางค่าง (ดู> [สำรวจ ๔](#))

ยางแท่น (ดู> [สำรวจ ๘](#))

๕.๔ ความเชื่อ

ทวดงู (ดู> [สำรวจ ๗](#))

กลุ่มข้อมูล

ข้อมูลสำรวจและสัมภาษณ์

ผู้เก็บข้อมูล อุษามาศ เจริญวรรณ กุลยา ศรีภักดี ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๐

สำรวจ ๑

เนื่องจาก อ.กุลยา ศรีภักดี นักวิจัยในทีมของเราเป็นคนนาทามได้ ทำให้ฉันในฐานะทีมคู่ในการลงพื้นที่ค่อนข้างสบายใจมากที่ลงพื้นที่นาทามได้ อย่างน้อยฉันก็ไม่ต้องกลัวหลงทาง หรือถ้าหลง อ.กุลยาก็คงสามารถถามหาทางออกจากคนรู้จักได้ไม่ยาก ในการลงพื้นที่วันแรกคือวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๐ ฉันโทรนัดหมายกับ **นายพรวน เพชรฤทธิ์** สมาชิก อบต.นาทามได้

นายพรวนบอกให้ไปพบที่บ้าน ซึ่งอยู่ใกล้วัดนาทามได้ ฉันไม่รู้จักทางและไม่เคยผ่านมาบริเวณนี้มาก่อน ในขณะที่ อ.กุลยา นำทางได้อย่างสบาย เสน่ห์ของการลงพื้นที่ในแต่ละครั้งคืออย่างนี้เอง เพราะอย่างน้อยที่สุดทำให้เราได้รู้จักสถานที่ใหม่ ๆ และยังทำให้เราไม่รู้สึกละอายหน้ากับบ้านตัวเองหรือเส้นทางใหม่ ๆ อีกต่อไป วันนี้เรามีคนช่วยขับรถและช่วยถ่ายรูปให้ในบางเวลาเพราะฉันไม่ค่อยสบายหากขับรถเองเกรงว่าอาจจะไม่ปลอดภัย ส่วน อ.กุลยา แม้จะถอดเสื้อจากอาการเจ็บที่แขนแล้ว แต่ก็ยังพันผ้าบรรเทาอยู่ วันนี้จึงมี วิสูตรี ทองย้อย มาช่วย ปัจจุบันเขาทำงานในองค์กรพัฒนาเอกชน จึงคุ้นชินกับการลงพื้นที่และพูดคุยกับชาวบ้านเป็นอย่างดี จึงแทบไม่ต้องบอกว่าจะต้องถ่ายรูปแบบใดบ้าง ส่วนฉันก็มีโอกาสได้พิจารณาพื้นที่เส้นทางที่ซับซ้อนและยาวไกลในตำบลนาทามได้ได้อย่างเต็มที่

น้ำพรวนขับรถมอเตอร์ไซด์นำทางพวกเราไป
สถานที่แรก คือบ้านของยายแดง **คงเอียด** เป็นบ้านที่มี
อายุเป็นร้อยปี แต่ยังอยู่ในสภาพดี โชคดีที่ฝนตกไม่
หนัก ทำให้เราสามารถเก็บรูปบ้านมาได้ค่อนข้างชัดเจน
สถานที่ที่พวกเรานั่งคุยกับยายแดงคือบ้านแบบ
สมัยใหม่ที่อยู่ตรงกันข้ามกับบ้านเก่า โดยมีน้ำพรวนนั่งฟัง
และช่วยซักถามอยู่ไม่ห่าง ยายแดงเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ให้

ฟังอย่างเต็มใจ แต่มีหลาย ๆ ประโยคที่ฉันฟังไม่เข้าใจ เพราะเป็นภาษาที่ค่อนข้างโบราณ ที่สำคัญ
นอกจากฉันจะพูดภาษาได้ไม่ค่อยได้แล้ว ยังฟังไม่ค่อยเข้าใจในหลาย ๆ สถานการณ์ด้วย การถามส่วน
ใหญ่จึงมอบให้ อ.กฤษยา เป็นผู้นำ แต่แม้ฉันจะไม่ค่อยได้ช่วยถามอะไรมาก แต่ก็แอบเก็บรายละเอียดคน
เก่าแก่แห่งนี้มาทำมได้ที่ยังกินหมากด้วยอุปกรณ์ที่ทั้งสวยงามและรักษาผ่านกาลเวลามาได้อย่างดี

สำรวจ ๒

จากนั้น น้ำพรวนขับรถนำทางผ่านเลี้ยวแล้วเลี้ยวเล่า จนถึงบ้านหน้าทางเข้าสวนยางพารา
แห่งหนึ่ง มีผู้ชายอีกคนหนึ่งนำทางพวกเราเดินเข้าไปตามสวนนั้น เพื่อไปริมน้ำบ้านพิกุลลอย เดินไกล
เป็นกิโลเมตร ก็จะพบบ้านหลังแรกซึ่งเป็นบ้านของยายเฝียน มีอาชีพหากินทางน้ำและที่บ้านยังมี
อุปกรณ์มากมาย ทั้งที่ชำรุดและที่ยังใช้งานได้อยู่ก็มี

ยายเฝียนเล่าเรื่อง **หานสวนหลวง** และ
สภาพ **น้ำท่วม** แม้ว่าจะประสบกับปัญหาน้ำท่วมอยู่
เสมอ แต่ยายเฝียนก็ไม่เคยคิดจะย้ายบ้านไปไหน
เพราะบริเวณนี้สามารถหากินทางน้ำได้ง่าย วันที่เรา
ไปสำรวจเห็นสภาพน้ำเต็มปรี่จนเรากลัวว่าอีกไม่
นานน้ำคงท่วมอย่างที่ยายเฝียนเล่าเป็นแน่

จากนั้นเราเดินต่อไปที่บ้านยายมิก **ราตรี** ซึ่งเป็นบ้านในหย่อมนี้ที่อยู่ใกล้ริมแม่น้ำตรังมาก

ที่สุด ยายมิกเล่าชีวิตความเป็นอยู่ในอดีตอย่างสนุกสนาน และย้ำ
ว่าไม่เคยคิดจะย้ายบ้านไปอยู่ที่อื่น เช่นเดียวกับที่เราฟังมาจาก
ยายเฝียน ระหว่างที่พูดคุยกับยายมิก มีเพื่อนบ้านและญาติ ๆ มา
นั่งฟัง ซักถามอยู่ด้วย ที่สำคัญหลานของยายมิกก็ยืนฟังอยู่ใกล้ ๆ
ด้วย เรื่องที่ยายมิกเล่าคงเป็นที่จดจำของคนรอบข้างและเล่าผ่าน
คนรุ่นแล้วรุ่นเล่า เป็นประวัติศาสตร์บอกเล่าที่ดีต่อไป

น้ำพรวนนำทางต่อไปที่**ท่าส้ม** ซึ่งเป็นท่าเรือเก่าแห่งหนึ่งของตำบลนาท่ามใต้ พบครอบครัวหนึ่งที่ยังประกอบอาชีพขายของอยู่ในบริเวณนี้ และยังมีการหาหินทางน้ำอยู่จนปัจจุบัน

พวกเราใช้เวลาอยู่ไม่นาน เพราะไม่มีใครสามารถตอบได้ว่าที่นี่มีการตั้งถิ่นฐานอย่างไร

สถานที่สุดท้ายที่น้ำพรวนนำทางเราไปคือจุดที่อยู่ไกลที่สุดและอยู่ด้านเกือบเหนือสุดของตำบลคือบ้านวังหิน พวกเราไม่ได้ไปดูจุดที่เรียกว่า**วังหิน** แต่แวะซักถามประวัติความเป็นมาจากครอบครัวที่อยู่ในบริเวณนั้น **ยายเนื่อม สังข์ทอง** ตั้งบ้านและขายของอยู่ที่นั่น ยายเล่าเรื่องต่าง ๆ ให้พวกเราฟังอย่างเต็มใจ ความน่าสนใจของคนนาท่ามใต้ก็คือทุกที่ที่เราลงเก็บข้อมูล จะมีญาติ ๆ มาร่วมพูดคุยด้วยทุกครั้ง อย่างบ้านยายเนื่อม ก็มีลูกสะใภ้มาร่วมแลกเปลี่ยนเรื่องการเรียนและความรู้ของคนโบราณอย่างยายเนื่อมด้วย นอกจากนี้เรายังได้พูดคุยเกี่ยวกับสภาพแม่น้ำกับ**นายประสิทธิ์ พลอินทร์** ลูกชายของยายเนื่อม ได้ความว่าถ้าจะมาดูสภาพที่เรียกว่าวังหินนั้น ต้องมาในช่วงหน้าแล้ง ซึ่งเขาดำน้ำหาปลามาตั้งแต่เด็ก เห็นสภาพนั้นมาตลอด ทั้งในเวลาที่น่าแล้ง หรือแม้แต่ได้น้ำ สุดท้ายนายประสิทธิ์ยังบอกว่าถ้าต้องการให้ไปร่วมแลกเปลี่ยนเรื่องการหาหินทางน้ำก็ยินดีไปร่วม

ข้อดีของการลงพื้นที่ในวันนี้ ต่างจากที่อื่น ๆ เพราะผู้ประสานงานวางตั้งแต่ช่วงเช้า จึงทำให้พวกเราใช้เวลาลงพื้นที่ได้อย่างเต็มที่มากขึ้น ซึ่งเกือบจะเป็นที่เดียวที่มีโอกาสเก็บข้อมูลเต็มวันอย่างนี้

หลังจากการลงพื้นที่ครั้งแรก นักวิจัยทั้งสองคนมีโอกาสแวะไปตำบลนาท่ามใต้อีกครั้ง อ.กุลยานำทางไปบ้าน**นายตุต พรศิริวงศ์** นายตุตเรียกให้ฉันจอดรถในที่จอดรถของบ้านโดยที่ยังไม่เห็นหน้าฉันชัดเจน ถือเป็นเรื่องน่าใจที่เกิดขึ้นในวันฝนตกหนักที่น่าประทับใจ นายตุตนั่งพูดคุยกับพวกเราอย่างไม่อึดอัดแม้ว่าจะเพิ่งออกจากโรงพยาบาลเนื่องจากต้องไปรักษาตา การถามในวันนี้เราก้ยังสนุกสนานเช่นที่ผ่านมา

หลังจากวันนั้น อ.กุลยา ได้ไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจาก**ยายยวนจิตร ศรีภักดี** ซึ่งได้ข้อมูลตระกูลเก่าแก่ของครอบครัวอาจารย์เอง เป็นข้อมูลสำคัญซึ่งตรวจสอบกับเอกสารจดหมายเหตุแล้วได้เนื้อหาที่ตรงกัน

วันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๐ อ.กุลยา ไปร่วมงานทำบุญที่วัดนาท่ามใต้ มีโอกาสพบคนแก่สองคนคนหนึ่งคือ**นายชวน ตันเล่ง** ผู้ให้ข้อมูลตำบลนาท่ามใต้ ส่วนอีกคนหนึ่งคือ**นายแยม หนูเรือง** ผู้ถูกพาดพิงในตำบลโคกยาง อ่านประกอบข้อมูลอ้างอิงในตำบลโคกยาง

สำราจ ๔ สัมภาษณ์ นางแดง คงเอียด

โดย กุลยา ศรภักดี อุษามาศ เฉลิมวรรณ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๐

ยายแดงเล่าให้ฟังว่า เมื่ออายุ ๑๐ ปี เรียนหนังสือที่วัดนาท่าม ยังไม่มีห้องเรียน เรียนใต้ถุนกุฏิ จนจบ ป.๔ ก่อนแต่งงานทำนา ทำสวน หลังจากนั้นแต่งงานเมื่ออายุ ๒๓ ปี แล้วย้ายมาอยู่ที่บ้านสามมี ๔๗ หมู่ ๑ บ้านหลังนี้มีอายุกว่า ๑๐๐ ปี เป็นบ้านใต้ถุนสูง มีบันไดอยู่นอกบ้าน ใต้ถุนมีร้านนั่งรับแขก พบปะเพื่อนบ้าน ยังมีสภาพเป็นบ้านเดิม แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง สร้างมาตั้งแต่สมัยยายของสามมี ชื่อยายมุ่น

ยายมุ่นเป็นคนใจดี มีลักษณะเป็นแม่บ้าน จะมีเพื่อนบ้านมาขอความช่วยเหลืออยู่เสมอ ๆ หรือแม้แต่คนต่างบ้าน เช่น คนหนองตรุดเมื่อหาปลาได้มาก ๆ จะเอามาแลกข้าวสาร ซึ่งสมัยนั้นยังไม่ค่อยมีการซื้อขาย

ยายแดงเล่าว่า ที่เรียกว่า **นาท่าม** เพราะมีคนเดินทางซื้อนางอะไรจำไม่ได้ เมื่อมาถึงบริเวณนี้เป็นเวลาค่ำ จึงเรียกว่า **บ้านนางคำ** ต่อมาเสียงเพี้ยนเป็น**นาท่าม**เมื่อนางเดินทางต่อไปได้ระยะหนึ่งนางต้องแวะนอนเลยเรียก**บ้านนางนอน** ซึ่งปัจจุบันเพี้ยนเป็น**น่านอน**

สมัยนั้น มีทำน้ำหรือท่าเรือที่เรียกว่า**หลาน้ำ**ที่เรียกเช่นนี้เพราะที่ทำน้ำนี้ได้มีการสร้างศาลาที่พักใครไปใครมาจะมาพักที่ศาลา เรียกสั้นๆ ว่า**หลา** มีคนเล่าให้ฟังว่า มีตำรวจจะมาจับตัวพ่อท่านสีธรรมวัดนาท่าม ท่านก็เดินทางไปที่หลาน้ำเพื่อหนีตำรวจ แต่ไม่มีเรือจะข้ามไป พ่อท่านสีธรรมเลยเดินบนน้ำสามารถหนีตำรวจได้

(จากเรื่องราวนี้ ยายเพียร บัวจันทร์ เล่าว่า “พ่อท่านสีธรรมโดนจับ เพราะมีเหล่าเถื่อนในวัด” สังเกตได้จากในปัจจุบันคนที่จะบนบานต่อพ่อท่านสีธรรมให้ประสบความสำเร็จในเรื่องราวใดก็ตาม เมื่อประสบความสำเร็จแล้วก็จะเอาเหล้าไปเซ่นไหว้ตามที่บนบานไว้)

ยายแดงเล่าถึงคนที่มึบบทบาทในการปกครองสมัยนั้น คือ **พันครุฑ บัวจันทร์** เป็นกำนันคนแรกของบ้านนาท่าม พันครุฑเป็นคนที่น่าเกรงกลัว เมื่อจับใจได้ จะขำระความที่บ้าน ไม่ต้องส่งที่ศาล

สมัยนั้นมีผู้ใหญ่บ้าน ชื่อนายดุก ทองบัว และนายนวล

คนในท้องถิ่นนาท่ามส่วนมากมาจากพัทลุง แล้วมาตั้งครอบครัวกับคนที่มีบ้านเดิมอยู่ในนาท่าม เมื่อพูดถึง**สงครามญี่ปุ่น** ราวปี ๒๔๘๔ ทหารญี่ปุ่นก็มาที่บ้านนาท่าม ยายแดงมีโอกาสดูเห็น เพราะทหารญี่ปุ่นเอาม้าพาพิการมาเลี้ยงบริเวณบ้านยายแดง เมื่อทหารญี่ปุ่นกลับไป ไม่สามารถเอาม้าตัวนั้นกลับไปด้วยได้ มันก็ตายในบริเวณบ้านยายแดง บริเวณบ้านยายแดงเองมีการขุดหลุมหลบภัยลักษณะหลุมลึก กว้างและยาว เป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า ที่ทำในลักษณะนั้นเพราะบ้านนี้มีคนอยู่หลายคน เมื่อเรือบินมาทุกคนจะวิ่งลงหลุมหลบภัย

การเป็นอยู่ในสมัยสงครามลำบากมาก ไม่มีน้ำมันจุดตะเกียง หรือถ้ามีก็จะจุดไฟไม่ได้ เพราะถ้าจุดไฟจะทำให้เป็นจุดสังเกตของทหารญี่ปุ่น ยายแดงเล่าอีกว่า ญี่ปุ่นที่มาเดินในบริเวณบ้านจะขึ้นต้นมะพร้าว เก็บลูกมะพร้าวจนหมดต้น แล้วผ่ากินตามอำเภอใจ ไม่เกรงใจใครเลย

ในสมัยสงครามนี้ จีนเอาพลูมาขาย ทหารญี่ปุ่นเอาพลูนี้ไปทำแกง แต่เมื่อแกงแล้วกินไม่ได้ เมื่อญี่ปุ่นเห็นพลูขึ้นที่ไหนก็จะทำลายหมด จนคนในบ้านไม่มีพลูกินกับหมาก ต้องกิน**ແຫງค່າງ** แทนพลู

ในสมัยญี่ปุ่นขึ้น เมื่อถึงฤดูทำนายนายแดงทำนา แต่เมื่อถึงช่วงเก็บเกี่ยวก็จะเก็บเกี่ยวไม่หมด เพราะไม่มีคนช่วยเก็บ ต้องปล่อยให้เสียหายไป

ความลำบากและความขัดสนนอกจากอาหารการกินแล้ว เสื้อผ้าก็ไม่มี จะใช้เปลือกสะไ้ไหนมาทำผ้าถุง ใช้กระสอบป่านเป็นผ้าห่ม บางคนมีผ้าเป็นเสื้อปิดแต่ข้างหน้า ส่วนข้างหลังไม่มี หรือถ้าจะไปทำธุระที่ไหนจะไปพร้อมกันไม่ได้ เพราะไม่มีเสื้อผ้าใส่ ยายแดงเล่าว่า มีผู้หญิงคนหนึ่ง เวลามาทาน้ำที่บ่อบ้านยายแดง จะมาตอนค่ำ ๆ เพราะไม่มีผ้าติดตัวมาเลย

การทำอาชีพตัดยาง เมื่อตัดได้ก็ไม่มีที่ขาย ยายแดงต้องเอายางมาตัดทำเป็นรองเท้า ทำเชือกเพลิง คือ เอายางทำเป็นแผ่นแล้วห่อต่อหมาก (กาบหมาก) ทำเป็นได้ไว้จุดแทนตะเกียง

เท่าที่ยายแดงจำได้ ในบริเวณนี้จะมีบ้านอยู่ไม่กี่หลัง ตั้งอยู่ห่าง ๆ กัน เมื่อเวลาค่ำแล้วจะไม่กล้าเดินไปไหนเพราะเป็นป่าทั้งนั้น

การสร้าง**วัดนาท่าม** พ่อท่านสีธรรมเป็นคนสร้าง ต่อมาเมื่อพ่อท่านแหลม พ่อท่านลิ้ว

ประเพณีของท้องถิ่นก็มีการ**ลากพระ** มี ๒ แบบ คือ ลากพระทุ่ง หรือ ลากพระบก ทำในเดือน ๕ ส่วนลากพระน้ำ ทำในเดือน ๑๑ จะไปลากที่**หลาน้ำ**

เรื่องเล่าในแบบนิทานหลอกเด็ก มีจีนชื่อ เจ้าทิม (คนจีนมักเรียกนำหน้าชื่อว่า เจ้า) เป็นพ่อค้าขายของ มาตักน้ำตายอยู่ที่พุนาท่าม คนสมัยนั้นเลยนำมาเล่าเด็กที่จะไปเล่นน้ำในพรุว่า “เจ้าทิมว่ายน้ำข้ามทะเล ข้ามมาได้ แต่มาตายที่หน้าพรุ” แม้จะน้ำจะตื้นกว่าน้ำทะเลทำให้เด็ก ๆ ไม่กล้าลงเล่นน้ำในพรุ ความเป็นจริงคือในพรุจะมีสาหร่ายหรือหญ้าอยู่ที่ผิวน้ำ แต่ได้ฝันหญ้าจะเป็นน้ำ ซึ่งไม่รู้ว่าเป็นลึกลับหรือตื่นซึ่งอันตรายมาก

สำรวจ ๕ สัมภาษณ์ นางมิก ราตรี

โดย กุลยา ศรภักดี อุษามาศ เฉลิมวรรณ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๐

ยายมิกเล่าว่า เดิมทีนี้เรียกบ้าน**กุนห้อย** เล่ากันว่ามิดันพิกุลใหญ่มากอยู่ต้นหนึ่ง ปัจจุบันไม่มีแล้ว จากกุนห้อย ก็เพี้ยนเป็น**ขุนห้อย** ต่อมาเลยตั้งชื่อบ้านเป็น**พิกุลลอย** เนื่องจากบ้านยายมิกอยู่ใกล้**หวนสวนหลวง** เวลาใครไปใครมาจึงเรียกจุดนี้ว่าไปบ้านสวนหลวง

บ้านยายมิกเป็นบ้านริมคลอง อยู่ห่างคลองประมาณ ๓๐ เมตร สร้างตอนยายอายุ ๑๖ ปี ซึ่งเป็นช่วงที่แต่งงานมาตั้งครอบครัวใหม่ ยายมิกมีอาชีพหาปลา ปลุกผัก และยังมีเรือไว้สำหรับสัญจรไปมา เพราะสมัยนั้นถนนยังไม่มี ไปไหนจะใช้เรือ ถ้าจะเดินทางไปทับเที่ยงจะไปทางท่าปรัง ผ่านหลาน้ำ ผ่านปากหมัน แล้วขึ้นท่าที่ป่าหมาก จากนั้นก็ขึ้นรถไปทับเที่ยง

ตอนยายมิกอายุประมาณ ๔๐ ปี ถ้าไม่พายเรือไปเองก็จะมีเรือโดยสาร ค่าเรือไป-กลับ คนละ ๒๐ บาท ซึ่งเรือโดยสารนี้จะไปท่าโคกก็ได้ ไปเขาวิชิตก็ได้

สมัยญี่ปุ่นขึ้น พ่อของยายมิกตัดอ้อยไปให้ญาติ มีเรือญี่ปุ่นลักษณะเหมือนเรือหัวโทงแต่ลำใหญ่ มาก มาติดตื้นอยู่ใกล้บ้าน ไม่สามารถแล่นต่อไปได้ คนในลำเรือไม่ใช่ญี่ปุ่น แต่เป็นเชลย เพราะว่าตัวดำ นุ่งกางเกงในตัวเดียว เมื่อพวกเขาเห็นเรือบรรทุกอ้อย เชลยญี่ปุ่นก็จะเอาอ้อย พ่อยายมิกก็ตัดให้ เชลยญี่ปุ่นให้เงิน พ่อไม่รับ แต่ญี่ปุ่นก็ยื่นให้ ยายมิกเลยบอกให้พ่อรับไว้ เงินที่ได้รับลักษณะคล้ายแบงก์ ๒๐ บาทไทย แต่ไม่ใช่เงินไทย

ประเพณี มีลากพระ ซึ่งจะมีสมัยพ่อท่านสัว เจ้าอาวาสวัดนาท่าม ในขบวนเรือพระ จะมีเรือพายตามขบวน เป็นเรือผู้หญิงหนึ่งลำและเรือผู้ชายอีกหนึ่งลำ มีการพายเรือแข่งเฉพาะผู้ชาย ทุกคนในเรือผู้หญิงมีการแต่งตัวที่เหมือนกัน เช่น ถ้าใส่เสื้อสีเหลืองจะโปกหัวด้วยผ้าเหลืองชนิดเดียวกัน ถ้าใช้สีแดง ผ้าโปกหัวก็จะเป็นสีแดงเหมือนกัน

การค้าขายของคนจีนสมัยนั้น มีเงินชายแพร

สารวจ ๖ สัมภาษณ์ นางผิยน ปานเต็ง

โดย กุลยา ศรภักดี อุษามาศ เฉลิมวรรณ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๐

นางผิยนมีอาชีพหาปลา ซึ่งปลาที่มีมากคือ ปลากด และกุ้งแม่น้ำ

การใช้น้ำในแม่น้ำ จะใช้อาบและนำมาใช้เฉพาะหน้าแล้งเท่านั้น

ที่ทำน้ำเรียกว่า ท่าปรัง เพราะมีต้นปรังต้นใหญ่อยู่หนึ่งต้นที่หน้าท่า เหตุการณ์สำคัญของบริเวณนี้คือ จะมีน้ำท่วมเกือบทุกปี แต่ปีที่ท่วมมากและท่วมนานคือ พ.ศ.๒๕๑๘, ๒๕๓๓, ๒๕๓๖ และ ๒๕๔๘ เกิดน้ำท่วมเป็นเวลา ๑ เดือน น้ำจะไหลเชี่ยวมากและบ่าออกนอกสายน้ำเดิม ในบริเวณใกล้ ๆ กันนี้ จะมี หาน เรียกว่า หานสวนหลวง เป็นหานสาธารณะที่ใครจะมาทำมาหากินก็ได้ ไม่มีเจ้าของ ไม่มีการหวงห้าม

หานสวนหลวงมีปลาอยู่มาก ปัจจุบันเป็นที่ขายพันธุ์ วังไข่ เป็นที่หาปลาของคนในชุมชนนี้

ลูกชายยายมิกเล่าเสริมว่า เมื่อน้ำเริ่มหลากมา ปลาจะขึ้นมาวางไข่เป็นจำนวนมาก จะมีเสียงดังจากน้ำจนเป็นที่สังเกตได้ ชาวบ้านจะไม่จับปลาในช่วงนี้ เพราะถือเป็นช่วงปลาวางไข่ จะรอให้เลยเวลาก่อน

สำราจ ๗ สัมภาษณ์ นางเนื่อม สังข์ทอง และ นายประสิทธิ์ พลอินทร์

โดย กุลยา ศรภักดี อุษามาศ เฉลิมวรรณ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๐

ในชุมชนวังหินมีนามสกุล **พลอินทร์**มากที่สุด ยายเล่าว่า คนรุ่นแรกที่เข้ามาอยู่คือรุ่นปู่ย่า ซึ่งปลูกบ้านอยู่ ถึงคลอง มีอาชีพหาปลา บ้านสมัยนั้นทำเป็นไต้ถุนสูง เรือจะผูกไว้กับเสาเรือน บ้านแต่ละหลังจะห่างกันประมาณ ๑ กิโลเมตร ระหว่างทางเป็นป่า

ที่เรียกบ้านวังหิน เพราะมีหินก้อนใหญ่และสูงมากอยู่ อยู่ทางด้านซ้ายของคลอง ริมคลองจะมีต้นยาง คลุ้ม คล้า เครื่องมือหาปลา เช่น ช้อง จะทำกับคลุ้มหรือคล้า นอกจากนั้น คล้ายยังใช้ทำเป็น สาด (เสื่อ) ได้ด้วย แต่เดี๋ยวนี้ทั้งคลุ้มและคล้าสูญพันธุ์แล้ว

มีเรื่องเล่าว่าบริเวณริมน้ำแคววังหิน เคยมีคนเห็นงูใหญ่ หลังจากนั้นจึงมีการสร้างศาลาให้อยู่คนแถวนี้เรียกว่า**ทวดงู** ยายเนื่อม เล่าว่าเมื่อถึงเดือน ๕ จะทำบุญฉลองทราย มีมโนห์รามารำถวายนิมนต์ พระมาฉันข้าว แต่ประเพณีนี้ไม่ทำมา ๑๐ ปีแล้ว

การฉลองทรายจะนำธงทิวมาปักที่กองทราย โดยใช้ทรายที่เอามาจากในคลอง ที่บ้านวังหินคนจะกลัวมาก ไม่กล้าลงเล่นน้ำ นอกจากกลัวทวดงูแล้ว น้ำบริเวณนี้จะลึกมาก

นายประสิทธิ์ พลอินทร์ ลูกชายยายเนื่อม เล่าว่า หินในคลองสูงประมาณ ๕ เมตร จะเห็นได้ช่วงน้ำลด เท่านั้น นายประสิทธิ์ดำน้ำหาปลามาตั้งแต่เด็ก จนปัจจุบันก็ยังทำอยู่

ยายเนื่อมเคยมีอาชีพหาปลา และทำสวนยาง ปลูกที่จับได้มีแม่ปลา (ปลาตะเพียน) ปลาหางเข้ ปลาชะโด ซึ่งเดี๋ยวนี้แทบจะไม่มีแล้ว

ยายเรียนหนังสือที่**วัดน่านอน** เวลาไปเรียนหนังสือต้องเดินผ่านป่า เมื่อถึงเวลาสอบไล่จะไปสอบที่โรงเรียนบ้านคลองเต็ง ชุตนักเรียนของยาย คือรุ่นพี่รุ่นน้องน้ำเงิน เลื้อยสี่ขาคอกทหาร รองเท้าไม่มีใส่ ยายเรียนหนังสือจบชั้น ป.๔

ลูกสะใภ้ของยายเนื่อม ซึ่งมีอาชีพขายของที่บ้านหลังนี้ เล่าเสริมว่า ยายเนื่อมเป็นคนเรียนเก่ง ขนาดอายุเท่านี้แล้วยังทอนเงินไม่เคยผิดพลาดเลย ซึ่งตัวเองอายุน้อยกว่ายังมีพลาดบ้าง

ประเพณีที่วัดน่านอน มีการลากพระบก ซึ่งจะลากจากวัดน่านอนมา**ทุ่งประดู่หรือโคกยางว่าว**

นายพรวน เพชรฤทธิ์ ผู้ประสานงานตำบลนาท่ามใต้ เสริมว่า ที่เรียกโคกยางว่าวเพราะบริเวณนั้นเป็นเนินดิน มีต้นยาง จะมีการเล่นว่าวในบริเวณนี้

สำรวจ ๘ สัมภาษณ์ นายตุต (ลิมจุ่น) พรศิริวงศ์

โดย กุลยา ศรภักดี อุษามาศ เณสิมวรรณ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

จุดสำคัญมี บ้านท่าส้ม บ้านไสเปลว บ้านหลานน้ำ

นายตุตมาปลูกบ้านหลังนี้ตอน**ญี่ปุ่นขึ้นเมือง** ตอนนั้นนายตุตอายุ ๑๒ ปี อยู่ ป.๔ ยังลำบากอยู่มาก ญี่ปุ่นมาเรือเครื่องติดท้าย จอดเรือที่ท่าส้ม วัดระดับน้ำ นอกจากนี้เรือที่ใช้มากสมัยก่อนคือเรือแจว

ท่าส้ม ไม่กว้าง เลยกท่าส้มไปมีหาดทราย ระยะทางยาว เมื่อหน้าแล้งน้ำจะหนุนขึ้นมาถึง จากท่าส้มสามารถออกเรือไปที่ท่ากันตังได้ **หลานน้ำ** ไม่มีซากอะไรให้เห็นในตอนนี มีแต่การขุดทรายขาย

คนจีนที่เดินทางมาจากเมืองจีนส่วนใหญ่จะเรียก **เจ้า** นำหน้าชื่อทั้งนั้น

การทำยางสมัยก่อนทำยางแท่น โดยใช้สารส้ม หลังญี่ปุ่นกลับ ใช้ใบส้มม่วงต้มเอาน้ำไปใส่ในยาง ต่อมาจึงทำจักรรีดยางเล็ก ทำยางแท่น ต่อมาก็เปลี่ยนเป็นขายน้ำยาง

เวลาเดินทางไปทับเที่ยงก็ต้องหาขายน้ำไปขายด้วยกลับจากขายน้ำก็หาบของกินของใช้กลับมาบ้าน ต่อมามีการซื้อเรือเครื่องใช้สำหรับโดยสาร มีครูจร เขาวิเศษ เป็นคนเล่นเรือเครื่อง ซึ่งเป็นเรือที่ใช้เครื่องรถเป็นเครื่องยนต์

อาชีพสมัยก่อนขายพริกไทย คนจีนที่มาอยู่ก็จะปลูกพริกไทยขายด้วย

สมัยก่อนจะเดินทางด้วยเรือไปขึ้นที่ท่าจีนแล้วเดินต่อไปทับเที่ยง หรือใช้เรือไปเอามาจากที่กันตัง กำนันสมัยนั้นจะเป็นคนอายุ ๖๐ ปี

สำรวจ ๙ สัมภาษณ์ นางยวนจิตร ศรภักดี

โดย กุลยา ศรภักดี ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๐

กำนันครุฑ เดิมอยู่**บ้านกลาง** หรือเรียกว่า **บ้านเกาะ** แต่งงานกับ ยาย ชื่อ นางกิมเหล้ง ลูกสาวของกำจ้อ ซึ่งกำจ้อเดินทางมาจากเมืองจีน มีเมีย ๒ คน มีลูกแม่ละ ๗ คน และ ๘ คน รวม ๑๕ คน

กำนันครุฑ บัวจันทร์ มีลูก ๖ คน คือ

๑. นายเ็น บัวจันทร์ ถูกควายขวิดตาย
๒. นางพลอย บัวจันทร์ แต่งงานแต่ไม่มีลูก
๓. นางพุ่ม บัวจันทร์ แต่งงานกับนายนวน สุขมาก มีลูกคือ นางยวนจิตร

๔.นายทักษ์ บัวจันทร์ เรียนฝึกหัดครู ได้ไปอยู่กับเจ้าคุณเทศา ที่ภูเก็ต ต่อมาไปเรียนหนังสือต่อที่กรุงเทพฯ ไปอยู่กับพระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา หม่อมมอญแก้ว อาภากร เมื่อเรียนจบจากกรุงเทพฯ ได้ทำงานที่ โรงเรียนนิเชียวมาตุ ต่อมารักชอบกับ นางสาวผัน อิกซ์ ลูกของนายเอนซ์ อิกซ์ ชาวฝรั่งเศส ซึ่งมาสอนหนังสืออยู่ที่โรงเรียนอนุบาลสตรี แต่งงานแล้วย้ายไปทำงานอีกหลายจังหวัด เช่น พัทลุง ระนอง และย้ายไปอยู่กรุงเทพฯ ย้ายผันเปลี่ยนชื่อเป็น ผอบ ได้ไปสอนที่โรงเรียนวัดสุทธิวราราม เขตยานนาวา กรุงเทพฯ จนปลดเกษียณอายุราชการ

๕.นายพริ้ม บัวจันทร์ เสียชีวิตตอนอายุยังน้อย

๖.นางสาวเพียร บัวจันทร์ เป็นโสด และบวชชีตั้งแต่อายุ ๔๐ จนเสียชีวิตเมื่ออายุ ๙๓ กำนันครุฑ มีลักษณะเป็นเจ้าขุนมูลนาย มีสวน มีนา แต่ไม่เคยลงมือทำเอง เพราะมีคนใช้มากมาย การทำงานราชการ เคยได้รับมอบหมายให้เกณฑ์คนไปทำถนนเขาพับผ้า สมัยพระยารัษฎานุตากฤๅ เวลายุ่งบ้าน ทุ่งผ้า**จัดชาย** (โจงกระเบนแต่ไม่เห็นหางกระเบน ปล่อยชายไว้) ไม่สวมเสื้อ มีผ้าขาวม้าพาดบ่า และจะมีสมุกยาเหน็บไว้ข้างหลัง หรือใส่ในชายพก คนที่ทำงานหนักในบ้านคือยายเพียร ทำงานเหมือนผู้ชาย เช่น เลี้ยงควายฝูง ทำนา ทำสวน ทำไร่ ยายเรียนหนังสือที่โรงเรียนบ้านนาท่าม อยู่ในวัด เมื่อจบ ป.๔ ก็ไม่ได้เรียนต่อ ที่เรียนอยู่ได้ถูกญาติต่อมาย้ายที่ตั้งโรงเรียนไปอยู่ที่ตั้งโรงเรียนในปัจจุบัน

สมัยที่**ท่านสี่**เป็นเจ้าอาวาสวัดนาท่ามใต้ มีคำกล่าวว่า “ท่านสี่ นักพัฒนา ขุดดินหินควนในสวนตาครุฑ มาถมที่สร้างโรงเรียน”

การค้าขายของคนจีน จะมีเรือมาเทียบท่าที่ท่าส้ม สินค้าเป็นถ้วยชาม ทองเหลือง และแพร คนจะพูดว่า **จีนขายแพร** ซึ่งมีสี่เดียวคือ สี่ดำ คนจะซื้อผ้าแพรเพื่อห่มสไบเฉียง แต่งตัวเพื่อไปวัด หรืองานพิธี สมัยก่อนหากจะซื้อผ้าม่วง ราคาผืนละ ๓ บาท การใช้จ่ายเงินสมัยนั้น เป็นสตางค์ที่มีรู ๑ สตางค์ ๒ สตางค์ เมื่อจะซื้อของต้องเดินทางไปทับเที่ยง ไปทางไผ่เตียน และเดินขึ้นที่เกาะบกไปทับเที่ยง

นางยวนจิตรมีของเก็บรักษาไว้ คือ แพรจีน ขันทองเหลือง เขียนหมาก ๑ สำรับ ของใช้ทำด้วยสังคโลก มีลักษณะเป็นโก

กำนันครุฑเป็นคนที่ถูกบ้านทั้งเกรงและกลัว เพราะเป็นคนเด็ดขาด พูดจริง ทำจริง ตัดสินคดีความเองที่บ้าน ถ้ามีการลักขโมยหรือปล้น จะตี**หลอ ๒** ไม้ หรือตีเกราะ ชาวบ้านจะจุดคบทางมะพร้าวหรือคบไม้ไผ่ไปในที่เกิดเหตุ ขโมยสมัยนั้นส่วนใหญ่ลักวัวลักควาย การปล้นเงินทองจะไม่มีเพราะเจ้าของเอาเงินใส่ไหแล้วฝังไว้ใต้ดิน หรือใส่ในกระบอกไม้ไผ่ใส่บน**ผรา** คือ ตะแกรงไม้ไผ่ เป็นที่เก็บของอยู่บนเตาไฟ

เอกสารสมัยก่อนจะใส่กระบอกไม้ไผ่ เรียกว่า **ตรน** จะทำปลายให้แหลมไว้**ทอผ้า** ปากกระบอกจะอุดด้วยกระดาศ หรือเก็บไว้ในกระบอกไม้ไผ่ธรรมดา แต่ปิดปากด้วยกระดาศแล้วเก็บไว้บนบ้าน

เมื่อสงครามญี่ปุ่น นางยวนจิตร อายุได้ ๑๒ ปี เรียนที่โรงเรียนสภาราชินี เห็นเครื่องบินบินว่อนเหมือนฝูงกา เวลากลับบ้าน ยายจะเป็นคนไปรับ เดินทางผ่านเกาะบก ส่วนพวกญี่ปุ่นในตลาดทับเที่ยงจะไปอาบน้ำที่สระกระพังสุรินทร์ เวลาอาบน้ำแก้ผ้าหมด ทำให้มีสำนวนว่า “อาบน้ำแบบญี่ปุ่น”

สำรวจ ๑๐ สัมภาษณ์ นายชวน ต้นเลง

โดย กุลยา ศรภักดี ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๐

กิ่งของนายชวนมาจากเมืองจีน ใช้ แซ่ตัน อยู่ที่น่าทาม นายชวนเล่าจำความไม่ค่อยได้ แต่ร้องเพลงได้ และบอกได้ว่า มีญาติอยู่ที่คลองหัวโทง ตำบลย่านซื่อ

เพลงจากนายชวน

ฮ้า เอ้อ...เหอ

บินสูงเทียมเมฆ

หัวปักเป็นลายลาย

คาบดอกขี้ลมนางเกสร

หมายเหตุ : ขี้หนอน* คือ กิन्न

ลูกสาวเหอ...

นมไม่ทันงอก

โหก* ไม่รู้ทอ

บอกแม่บอกพ่อจะเอาผ้า

ไก่เถื่อนเหอ...

ลูกขึ้นเถิดเหอนางเมรี

หยิบเอาหมอนทองมาแอบข้าง

นานปานจะนี้ไม่พินตัว

น้องนอนเหอ...

น้องไม่รู้นั่ง

เวลาน้องร้อง

เวลาน้องร้องป้อนข้าว

เรือใหญ่เหอ...

เวรกรรมมองหาไม่ได้อยู่

เรือออกจากท่าน้ำตาไหล

เห็นปลายลำพอยู่ลิลิบ

นกเหวกเหอ

คาบดอกขี้ลมนางเกสร

คล้ายกับนาง ขี้หนอน*

หัวหมอนนางนกเหวก เอ้อ...เหอ

ชาวบ้านออก

บอกพ่อบอกแม่จะเอาผ้า

เอาตรน* เคาะหัว

ลูกสาวชาวบ้านออก เอ้อ...เหอ

ขี้หนอนทับบ้านบุรี

ยามปานจะนี้ไม่พินตัว

เอวบางนางข้าง นึกว่าผ้า

ผ้าหนีไปเมืองไกล เอ้อ...เหอ

หนุนหมอนหัวครั้ง

ผูกเปล เว้า* ให้น้องนอน

พาไปส่งนมมารดร

อาบน้ำให้น้อง เอ้อ...เหอ

จะไปขึ้นล่อง คลองนาโร*

เห็นปลายลำพอยู่ลิลิบ

ต่างคนต่างไปไกลกันฉิบ

สักพริบหาสิม...เอ้อ...เหอ...ไม่

ข้อมูลจากเวทีตรวจสอบ

๒๓ กรกฎาคม ๒๕๕๑

สถานที่จัดเวที โรงเรียนวัดศรีสุวรรณาราม

ผู้บันทึก ธีรรัตน์ ธนันทน์

ผู้เรียบเรียง อุษามาศ เจริญวรรณ

ผู้ร่วมเวที

๑. นางผล ศรีรักษ์ อายุ ๗๖ หมู่ ๑
๒. นายจิต แสงท่อม อายุ ๗๔ หมู่ ๗
๓. นางมาลี พลอินทร์ อายุ ๖๐ ปี หมู่ ๑
๔. นายพรวน เพชรฤทธิ์
๕. นายจรรยา วาจันทร์ดี อายุ ๕๔ หมู่ ๖

เวที ๑

ทำคัมภีรา ยังไม่มีข้อมูล

ทำต้นปรัง อยู่หน้าบ้านตาต้อม

ทำปากดาน เป็นหน้าทำใหญ่ อยู่ตรงบ้านยายมิก ราชรี อยู่ทางด้านตะวันตกของควนเร็ด และใกล้บ้านครุมาลี

ทำสวนหลวง หากมองในแผนที่จะเห็นเป็นเหลี่ยมและเป็นพื้นที่ยาวกว่าบริเวณอื่น

ทำเกาเผา เป็นทำใหญ่ แต่ก่อนเป็นทำที่หน้าบ้านเขื่อน ลุงด้วง ลุงจวน

ทุ่งนายายดำ อยู่ตรงกับสะพานข้ามไปบ้านสันตัง ที่หนองตรุด ได้ทำปากดานลงมา ๒ คด

ทำปากไฟ อยู่ที่บ้านนายแสง หรือใต้บ้านสาวพร้อมลงมาคดเดียว

คลองไฟ เป็นคลองตาย มีถนนข้ามนิตหนึ่ง อยู่ทางตะวันตกของแม่น้ำ ใกล้หนองตรุด

หานโหละ อยู่ติดกับน้ำหักข่อย เรียกว่าติดบึงนากันเลยทีเดียว

น้ำหักข่อย อยู่หมู่ที่ ๑ เป็นสถานที่จับปลาใหญ่ที่ใหญ่ที่สุด ปัจจุบันยังมีน้ำอยู่เต็ม

สะพานตาเสน ตาเสน ฤทธิรักษ์ เป็นทวดของนางผล ศรีรักษ์ ส่วนสะพานอยู่หลังบ้าน ปัจจุบันยังมีเสาหลักให้เห็นอยู่ อดีตใช้เป็นสะพานยกระดับเดินข้ามพญาท่อม โดยเริ่มจากหมู่ที่ ๑ นาท่อมได้ ไปจนสุดหมู่ที่ ๖ นาท่อมเหนือ อยู่ใกล้บ่อพะยอม เมื่อสุดเขตนาท่อมเหนือคนก็จะขึ้นที่ท่าบ้าน นายชก ดำเกาะ บริเวณนั้นเรียกว่า สะพานมาบหัวทิง ตาเขียนเป็นผู้สร้าง คนกันดั่งก็มาขึ้นที่ท่านี้เช่นกัน

นายจิตบอกว่า สมัยก่อนถ้าต้องหาบข้าวคนก็สามารถใช้ประโยชน์จากสะพานตาเสน ทางเดินนี้ยังใช้ซื้อของจากคนที่มาจากเขาวิเศษ เช่นตระกูลพันดำ คนจากคลองชีก็มาด้วย ต้องมานอนที่นี้ตอนเย็น ซื้อปลามาก็ไม่ได้กิน ต้องเอาไปแต่ก้าง พ่อแล้วว่า ถ้าอยากกินลองกอง ก็ให้รอคนเขาวิเศษตกสะพานที่พรุณาท่าม แล้วลงไปมเอาลองกองมากิน แต่ก่อนมีการหาบปลาไปขายด้วย แต่ระยะทางไกลมาก ต้องนอนพัก คนเลยมาขโมยหาบไป

หลาน้ำ เป็นศาลาอยู่ที่ท่าน้ำ มีทางลัดที่จะมาวัด เมื่อขึ้นมาจากน้ำแล้วต้องเดินผ่าน**ทางพลี** กว้าง ๔ เมตร น้ำที่หลาน้ำไม่เคยแห้งเลย เมื่อถึงวัดเรียกว่าโคกเสารง คนละฝั่งกันคือโคกยางว่าว (วัดเรียกว่าโคกเสารง หรือที่โคกไกล้ ๆ กับวัด)

นายจิต เล่าว่า แต่ก่อนที่อุตะเผา ได้ปากหมัน เรือจมไม่รู้ที่ลำนแล้ว เพราะมีวังวน เหมือนกับหน้าท่าลุงท่อน และที่ใกล้กับหลาน้ำ ตรงปากต๋อยไหด้วย ๓ วันกว่าจะวนออกมาได้ ที่ปากต๋อยไหในช่วงเดือน ๔ เดือน ๕ ซึ่งเป็นหน้าแล้ง น้ำไม่เคยแห้ง เอาไม้ไผ่ยันพื้นไม่ถึง

เวที ๒

นางผล เล่าว่า เมื่อก่อนมีการค้าขายหลายอย่าง มีทั้งถั่ว เต้า อังไล้ เป็นต้น และลำดับ**ท่าเรือสำคัญ ๆ** ตั้งแต่ท่าจีนมาท่ามใต้ ดังนี้ ท่าจีน ท่าป่าจิบ ท่าลุงเกลี้ยง ท่าลุงคล้าย ท่าลุงจ้ำ ท่านายท่อน ท่านายอ้น ท่าตาเสน ท่าตาหุ่ย จากนั้นวันช่วงยาวไปจนถึงท่าส้ม ถัดไปเป็นท่าบ่าวแจ้ง ท่าเหล่านี้เป็นท่าเรือส่วนตัว

นายจิต บอกว่า พ.ศ.๒๔๙๓ มีเรือยนต์แล้ว เป็นของโกแห่ง คนสวนมัน ไปค้าขายที่หัวสะพาน จิจิก เรือยนต์ลำนี้มาก่อนรุ่นครูจระ เป็นเรือยนต์ลำแรก สามวันห้าวันจึงจะมาครั้งหนึ่ง

นางผล เล่าว่า เมื่อก่อนถ้าจะไปตลาดแต่ไม่มีรถ ก็ดักเรือยนต์ของโกแห่ง เรือลำที่สองเป็นของโกเซื่อง ลำแรกของท่าจีนเป็นของแป๊ะเทียน

คนสมัยก่อนมีทั้งที่มาจากควนทองสีห์ ย่านชื่อ รู้จักใครที่ท่าไหนก็ขึ้นที่นั่น สมัยนั้นมีน้ำฝิ่งจากลูกจากมาขาย โดยเอาใส่ไห แล้วเอา**พรกชี้ขึ้นท่า (อธิบาย พรกชี้ขึ้น)**

หลังร้านวันสวยเป็นนาของตาเสน

เวที ๓

แต่ก่อนมีแค่ ๒ กักเท่านั้น ได้แก่ ตระกูลว่องถ้ง และขอไล้

ตระกูลว่องถ้ง เป็นคนดั้งเดิมที่อยู่บริเวณท่าส้ม ได้แก่ แป๊ะถ่าม ตาถ้อง ปัจจุบันเป็นชุมชนอยู่หลังบ้านนายตุต พรศิริวงศ์ นามสกุลเดิม ลิมฉุ่น มาจากเมืองจีนรุ่นกง

ตระกูลของนายจิต แสงท่าม เข้ามาตั้งเต้าร่นกงฟ่อน เป็นสมุห์บัญชีที่อำเภอ แต่งงานกับลูกทวดล้น ชื่อสิน มีลูก ๓ คน คือ นายกว่อง นายฟ่อน และนายเฉน ต่อมานายกว่องเปลี่ยนชื่อเป็นนายจัน และนายฟ่อนเปลี่ยนชื่อเป็นนายพุด ส่วนลูกอีกคนกงฟากลับเมืองจีนไปด้วย

นายจิตเป็นลูกหลานของนายจันมาอยู่กับทวดครุฑ ภายหลังเปลี่ยนนามสกุลเป็นแสงท่าม กงนายตุตกับทวดล้นเป็นคนในเครือญาติเดียวกัน

ตอนที่ท่ามมีบ้านอยู่ ๔ หลังคาเรือน คือ บ้านกงส้าง กงหิว จิหิน และบ้านนายจิต จนกระทั่งปี พ.ศ.๒๔๙๙ เป็นต้นมา จึงมีบ้านเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

ตระกูลขอไล่ เป็นนามสกุลที่ใช้กันในปัจจุบัน ในเวที่มีการพูดถึงนามสกุลเดิมแต่สะกดไม่ถูก นายจิต เล่าว่า แป๊ะเถียน นามสกุล ขกทก มาซื้อยาง ตอนนั้นมากับรถถีบ แล้วมาแต่งงานกับนางเชือน ตอนนั้นแป๊ะเถียนอายุ ๕๑ ปีแล้ว นางเชือนเป็นคนงาม

พ่อแก่นางผล พูดถึงการตั้งถิ่นฐานริมแม่น้ำให้นางผลฟังว่า “มึงไม่รู้ว่เมื่อก่อนเดินไกลกว่าจะได้ปลาสักตัว แต่ตรงนี้ น้ำไม่อด ปลาก็หาง่าย”

คนสมัยก่อนทำนาที่ทุ่งนาท่าม ต้องขึ้นสะพาน เบิกนา

เวที ๔

พ่อท่านสีธรรมเป็นหัววัดคนแรก แม่ย่าของ อ.กุลยา และแม่ของนางผล ทนเห็นท่าน ปีหนึ่งพ่อท่านสีธรรมจะให้มีการแข่งมโนห์ราครั้งหนึ่ง ไม่ว่าโรงไหนจะแพ้ แต่ท่านก็จะตัดสินให้เสมอกันทุกครั้ง

พ่อท่านสีธรรมสามารถเดินข้ามน้ำได้ เมื่อก่อนมีเรื่องเล่าว่าท่านข้ามน้ำมาจากหนองตรุด มาถึงก่อนเรือที่ไปรับ

นายจิต บอก บ่อน้ำวัด มีเสือมากินน้ำ ตอนค่ำไม่มีใครกล้ามา

พ่อท่านเกิด ขวานสีนิ้ว ฟันไม่ฟันได้สบาย ๆ และแคล่วคล่อง กระโดดลงจากกุฏิได้

วัดเป็นอาคารจัตุรมุข แต่ก่อนมีอาคารเดียว

ตอนนางผลอยู่โรงเรียน **พ่อท่านสีว**เป็นครูสอน

ตัวอย่างข้อมูลเอกสาร

เอกสาร ๑ (เอกสาร อบต.นาท่ามใต้ และ เว็บไซต์ไทย ตำบล ดอท คอม)

ตำบลนาท่ามใต้เป็นตำบลหนึ่งใน ๑๔ ตำบลของอำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองมาทางทิศเหนือ ประมาณ ๑๔ กิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น ๘ หมู่บ้าน และมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลลำภูรา อำเภอห้วยยอด

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลนาตาล่วง และตำบลหนองตรุด อำเภอเมืองตรัง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลนาท่ามเหนือ อำเภอเมืองตรัง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลท่าสะบ้า อำเภอวังวิเศษ

ตำบลนาท่ามใต้มีพื้นที่ประมาณ ๖๓ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๓๙,๓๗๕ ไร่ ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม ลักษณะนี้เหมาะสำหรับการใช้ปลูกข้าวในฤดูฝน ถ้ามีการชลประทานในฤดูแล้งสามารถทำนาปรัง และปลูกพืชไร่ต่าง ๆ ได้

หมู่บ้านที่อยู่ติดแม่น้ำตรัง ได้แก่ หมู่ที่ ๑ หมู่ที่ ๒ หมู่ที่ ๕ หมู่ที่ ๖ และมีแหล่งน้ำอื่น ๆ ได้แก่ คลองลำภูรา ไหลผ่านหมู่ที่ ๕ คลองต๋อยไห หนองกก หนองนาท่ามหรือสระพวนาท่าม

ประชากรของตำบลนาท่ามใต้ มี ๕,๔๐๗ คน ๑,๔๒๔ ครัวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำสวนยาง ทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ นอกจากนี้เป็นรับจ้าง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพสองอย่างขึ้นไป

เส้นทางคมนาคมระหว่างตำบลหมู่บ้าน มีถนนสายทางหลวงจังหวัดหมายเลข ๔๑๕๔ เป็นถนนสายหลักในการติดต่อ และมีถนนโครงข่ายแยกจากถนนสายหลักเข้าสู่หมู่บ้าน

ศาสนสถาน ได้แก่ วัดศรีสุวรรณาราม วัดนานอน

เอกสาร ๒ (วรรณ นาวิกมูล, ๒๕๔๗ : ๕๐-๕๑)

นาท่ามใต้ คำว่า นาท่าม เพี้ยนมาจาก นางคำ เล่ากันว่านางเลือดขาวมาถึงบริเวณนี้ตอนค่ำ

หมู่ที่ ๑ **นาท่ามใต้** ที่มาของชื่อเหมือนกับชื่อตำบล

หมู่ที่ ๒ **บ้านวังหิน** แอ่งน้ำมีหินอยู่มาก (**สำรวจเพิ่มเติม**)

หมู่ที่ ๓ **บ้านหนองเกียบ** ในหนองน้ำมีปลาขนาดตัวเท่าแขน เรียกว่าปลาลูกเกียบ

หมู่ที่ ๔ **บ้านนานอน** มาจากคำว่า นางนอนมีเรื่องเล่าว่านางเลือดขาวเดินทางมาถึงที่นี้ตอนดึก จึงนอนพักในบริเวณนี้ อีกกระแสหนึ่งว่า มีที่นาตั้งอยู่ทางทิศใต้ ชาวบ้านเรียกว่าทิศหัวนอน

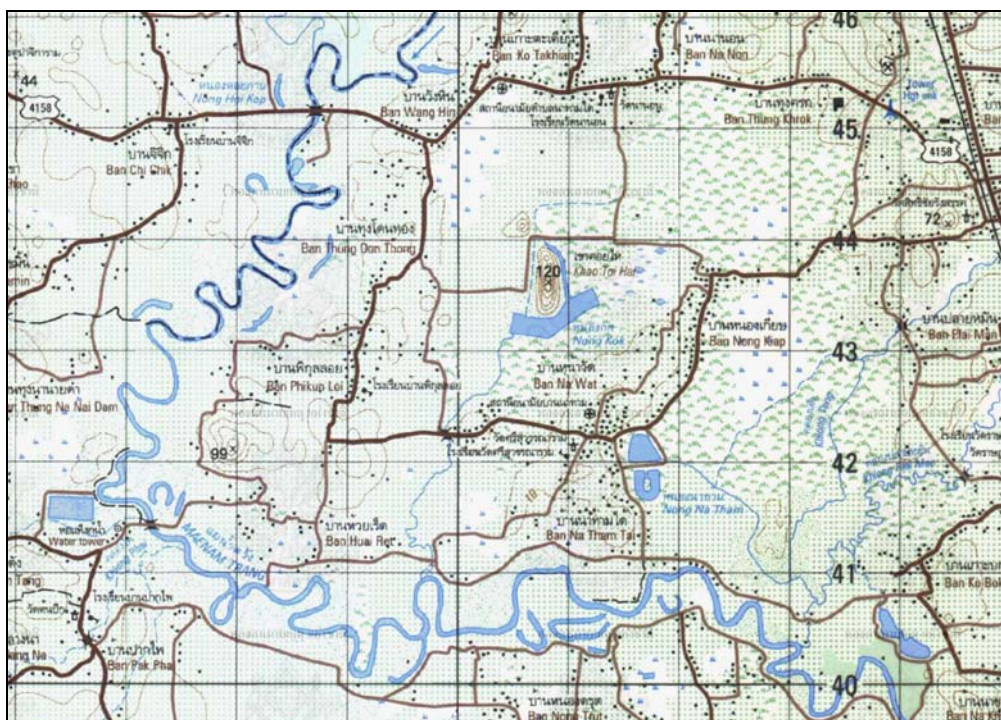
หมู่ที่ ๕ บ้านยางงาม มีต้นยางสูงใหญ่สวยงาม (ตรงไหน ยังมีอีกหรือไม่)

หมู่ที่ ๖ บ้านพิกุลลอย มีต้นพิกุลอยู่มิมน้ำ เดิมเรียกบ้าน ขนห้อย หรือกุลห้อย

หมู่ที่ ๗ บ้านหน้าวัด หมู่บ้านตั้งอยู่หน้าวัดนานอน

หมู่ที่ ๘ บ้านเกาะตะเคียน มีต้นตะเคียนขึ้นอยู่เป็นกลุ่ม คล้ายเกาะ (ตรงไหน มีอีกหรือไม่)

เอกสาร ๓ (ส่วนหนึ่งของแผนที่ ภก ๑.๒๓/ ๑๙)

หมายเหตุ   ในแผนที่นี้มีตำบลท่ามกลาง ซึ่งภายหลังบางส่วนมาร่วมกับตำบลท่ามใต้

ฐานข้อมูลชุมชนตำบลนาท่ามเหนือ

ตัวชี้

ชุดที่ ๑ แหล่งข้อมูล

๑.๑ บุคคล

๑

นายชก ดำเกาะ	ที่อยู่ ๕๖ หมู่ ๖ ตำบลนาท่ามเหนือ อำเภอเมืองตรัง เกิด พ.ศ.๒๔๖๗ (ดู ▶ สำรวจ ๒)

๒

นายชฌาย สิทธิชัย	๒๒ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาท่ามเหนือ อำเภอเมืองตรัง ส.อบต. นาท่ามเหนือ เกิด พ.ศ.๒๔๘๘ (ดู ▶ สำรวจ ๑)

๑.๒ กลุ่มองค์กร

๑

องค์การบริหารส่วนตำบล นาท่ามเหนือ	๑๑ หมู่ที่ ๑๓ บ้านเหียงห้อง ตำบลนาท่ามเหนือ อำเภอเมืองตรัง โทรศัพท์ ๐๗๕ ๒๐๓ ๒๕๐

๒

กลุ่มจักสานจากไม้ไผ่ (เครื่องมือจักปลา)	๗๓ หมู่ที่ ๒ ตำบลนาท่ามเหนือ อำเภอเมืองตรัง นางประจวบ รามศรี

ชุดที่ ๒ เอกสารอ้างอิง .....ดูท้ายบท.....

ชุดที่ ๓ สถานที่

๓.๑ ชื่อตำบล หมู่บ้าน

นาท่ามเหนือ (ดู>เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๑ บ้านบางยาง (ดู>เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๒ บ้านทุ่งครก (ดู>เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๓ บ้านคลองเต็ง (ดู>เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๔ บ้านคลองเต็ง (ดู>เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๕ บ้านทุ่งปง (ดู>เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๖ บ้านเกาะบก (ดู>เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๗ บ้านวังแตร์ (ดู>เอกสาร ๑, ๒)

หมู่ที่ ๘ บ้านเกาะปราง (ดู>เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๙ บ้านปลายหมัน (ดู>เอกสาร ๑, ๒)

หมู่ที่ ๑๐ บ้านนางอ (ดู>เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๑๑ บ้านโคกมะม่วง (ดู>เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๑๒ บ้านเหียงห้อง (ดู>เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๑๓ บ้านวังโตน (ดู>เอกสาร ๒)

๓.๒ ชื่ออื่น ๆ

กวันจัน (ดู>สำรวจ ๑, ๓)

จุดระบายน้ำ ท่าเรือ (ดู>สำรวจ ๑)

วังเดือย หนองสะเดา (ดู>สำรวจ ๑ เอกสาร ๑, ๓)

สระบางเทพ หนองชุมแสง หนองหา ห้วยบางอีตำ (ดู>เอกสาร ๑)

ห้วยวังแตร์ (ดู>เอกสาร ๑, ๒)

ชุดที่ ๔ การตั้งถิ่นฐาน

๔.๑ กลุ่มตระกูลและบุคคล

การตั้งบ้านเรือน (ดู>สำรวจ ๓)

๔.๒ ทรัพยากร การทำมาหากิน

กวันจัน (ดู > [สำรวจ ๑](#))

สภาพแม่น้ำ (ดู > [สำรวจ ๓](#))

๔.๓ เหตุการณ์สำคัญ

น้ำท่วม (ดู > [สำรวจ ๓](#))

ฐานข้อมูลตำบลนาท่ามเหนือ ชุดที่ ๕ วัฒนธรรม

ยังไม่มีข้อมูล

กลุ่มข้อมูล

ข้อมูลสำรวจและสัมภาษณ์

ผู้เก็บข้อมูล อุษามาศ เฉลิมวรรณ กุลยา ศรศักดิ์ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

สำรวจ ๑

สภาพพื้นที่ที่ไปเก็บข้อมูลในตำบลนาท่ามเหนือ แม้ว่าจะมีเพียงหมู่บ้านเกาะบกเพียงหมู่บ้านเดียวที่ติดแม่น้ำ แต่ด้วยความคุ้นเคยกับคนในพื้นที่ของ อ.กุลยา ทำให้การลงพื้นที่ครั้งนี้คุ้มค่ามาก วันที่ ๑๓

พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ที่ อ.กุลยาและฉันลงไปนั้น มีพื้นที่ริมน้ำหลายแห่งมีน้ำท่วมแล้ว ทำให้ไม่สามารถสำรวจในหลาย ๆ พื้นที่ รวมถึงไม่ได้ไปดูในจุดที่ **นายชก ดำเกาะ** บอกว่า แต่เดิมเป็นบริเวณที่สามารถเดินทางจากทางน้ำขึ้นมาตรงบ้านปัจจุบันที่อยู่ได้ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นสวนยางที่มีเจ้าของ มีการตกแต่งสวนให้อยู่ในสภาพดีตลอดแนวถนนในหมู่บ้าน

ที่ตำบลนาท่ามเหนือ เคยมีการขุดพบเรือโบราณ ซึ่ง นายชมายุ สิทธิชัย ผู้ประสานงานโครงการวิจัย ประมาณว่า เรือมีความยาวประมาณ ๑๔.๖๐ เมตร ชาวบ้านสร้างอาคารเพื่อเก็บรักษาเรือ อยู่ใกล้ ๆ ทางแยกซ้ายมือ ถนนจะเข้าเมือง ส่วนถ้วยชามเก็บไว้ในห้องด้านหลังของอาคารที่ถูกปิดประตูไว้ ส่วนจุดที่พบนั้นปัจจุบันยังไม่มีการปรับปรุงให้เดินไปดูทางน้ำได้สะดวก

สำรวจ ๒

จุดที่ได้ไปดูคือ บริเวณถนนบายพาสไปห้วยยอด ก่อนถึงปั้ม susco การเดินทางไปสำรวจ จำเป็นต้องใช้รถมอเตอร์ไซด์ ซึ่งได้รับการอำนวยความสะดวกจากผู้ประสานงานและลูกชายของนายชก ในการเป็นสารานุกรมและยังเป็นไกด์ที่มีน้ำใจสำหรับนักวิจัยผู้มาเยือนด้วย สถานที่ต่าง ๆ มีดังนี้

จุดระบายน้ำ

ถ้ามาจากเมืองตรัง ผ่านสี่แยกนาขาแล้ว

เลี้ยวขวา เดินทางต่อไปประมาณ ๕๐๐ เมตร จะถึงสะพาน ทางขวาสุดของถนนเป็นจุดที่ชาวบ้านนาท่ามเหนือบอกว่า ในช่วงที่น้ำท่วมมาก ๆ ช่องระบายน้ำบริเวณนี้จะไม่สามารถระบายน้ำได้ทัน (“จุดระบายน้ำ” เป็นชื่อที่เรียกตามคำของชาวบ้านแถบนั้น)

หนองสะเดา

เป็นหนองน้ำขนาดใหญ่มาแต่ดั้งเดิม

หลายชั่วอายุคน มีต้นสะเดาอยู่ริมน้ำเกือบตลอดแนว มองจากถนนก็สามารถเห็นได้ชัดเจน ทางซ้ายเยื้องกับสะพานซึ่งเป็นจุดระบายน้ำ มีจุดที่เป็นย่น ใน ซึ่งมีอยู่หลายแห่งในตำบลนาท่ามเหนือ ใช้ประโยชน์จริงจังไม่ได้ นอกจากหาสัตว์น้ำเป็นครั้งคราว

ท่าเรือดั้งเดิม นายชมา ย ลิตธิชัย สมาชิก อบต. นาท่ามเหนือ และผู้ประสานงานโครงการ บอกว่า เป็นท่าน้ำที่เคยขึ้นเรือสินค้าจาก กันตัง แต่ปัจจุบันเป็นที่รกร้าง เพราะเส้นทางไปลำบาก เป็นถนนลูกรังดินแดง คนที่ใช้ประโยชน์คือ ชาวบ้านที่อยู่ระหว่างบ้านเกาะบก ตำบลนาท่ามเหนือ และ ตำบลนาตาล่วง บริเวณใกล้กันนั้นยังสามารถเห็น ชาวบ้านจับสัตว์น้ำด้วยวิธีการทอดแหอยู่

กว๊านจีน เป็นที่ที่คนจีนที่เข้ามาตั้งรกรากอยู่ในบ้านเกาะบกเป็นชุดแรก ๆ ตั้งบ้านอยู่ ซึ่งเชื่อว่าเข้ามาเร็วกว่าปีแล้ว สังกะตจากต้นมะพร้าวและทุเรียนขนาดใหญ่คู่บ้าน แต่เดิมบริเวณนี้มีบ้านอยู่หลายหลัง เป็นบ้านแบบชั้นเดียว สร้างง่าย ๆ แบบกงสี

วังเดือย เป็นสายน้ำที่ต่อกับแม่น้ำตรังโดยตรง ปัจจุบันจะเห็นเหมือนเห็นทางน้ำที่พุ่งเข้ามาในผืนดิน กว้างประมาณ ๑-๒ เมตร สิ่งที่เกิดขึ้นว่าเป็นวังเดือยในปัจจุบันคือมีแท่งกั้นน้ำประปาขนาดใหญ่ของ อบต. อยู่ใกล้ ๆ นอกจากนี้บ้านที่อยู่บริเวณนั้นยังมีเรือไว้สำหรับใช้ในอาชีพทางน้ำด้วย

เบื้องต้นนักวิจัยเดิมแรงด้วยการกินมะละกอบ้านนายชก ซึ่งเป็นของกินได้ตามแบบชาวบ้าน ถัดมาเป็นการนำทางผอ.ภักย์เข้าทางที่มีโคลนดินแดงตลอดทาง แต่ก็ทำให้นักวิจัยพบความสุขท่ามกลางแดดร้อน และยังพบว่าเรื่องของบ้านตัวเอง ใคร ๆ ก็อยากให้ความร่วมมือ และใคร ๆ ก็ภาคภูมิใจที่ได้เป็นผู้ถ่ายทอดและอำนวยความสะดวก

น่าเสียดายที่วันนั้นนักวิจัยผู้มีภารกิจมากมายอย่างฉัน ไม่สามารถพูดคุยกับนายชกได้เต็มที่ ทำให้เกิดอาการขุ่นเคืองกันขึ้นเล็กน้อยว่า “มาไม่กี่นาที แค่นี้จะได้อะไร” ทำเอาฉันรู้สึกผิดตลอดการทำงานวิจัย แต่ อ.กฤษยา ก็ทั้งทำใจไว้ว่าเราไม่เคยลืมและจะมาอีกครั้ง ด้วยความเป็นญาติกับ อ.กฤษยา นายชกมีท่าทีที่อ่อนลงบ้าง แต่ฉันก็ยังรู้สึกผิดอยู่ดี

หวังก็เพียงว่างานที่ไม่สมบูรณ์นี้จะผลักดันให้คนในพื้นที่มีเรี่ยวแรงที่จะสืบทอดเรื่องบ้านของตัวเองต่อไป และสร้างความเข้าใจให้เด็กรุ่นใหม่ ไม่ให้มีชีวิตที่เร่งรีบในเวลาที่เราจะเอื้อมหาอย่างที่เราเคยเป็นมา...

สำรวจ ๓ สัมภาษณ์นายชก ดำเกาะ

โดย กุลยา ศรภักดี อุษามาศ เฉลิมวรรณ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

นายชก แต่เดิมตั้งบ้านอยู่ใกล้น้ำมากกว่านี้ ซึ่งบริเวณที่ตั้งบ้านเดิมเรียกว่าท่าปากคลองหมัน อยู่ติดคลองใหญ่ (แม่น้ำตรัง) แต่ระหว่างปี พ.ศ.๒๕๔๗ – ๒๕๔๘ ย้ายครอบครัวเพื่อหนีน้ำท่วม ออกมาอยู่ในที่ดินปัจจุบัน ซึ่งน้ำก็ยังท่วมเกือบถึงชั้นที่สองของบ้าน ปีที่น้ำท่วมมาก ๆ คือ ปี พ.ศ.๒๕๑๘ พ.ศ.๒๕๓๑ และ พ.ศ.๒๕๔๘ คนแถวเกาะบกจะต้องย้ายไปอยู่ที่วัดราษฎร์นรมย์

สมัยก่อนที่บ้านเกาะบก มีชุมชนตั้งอยู่ประมาณ ๘ ครัวเรือน ชื่อเกาะบกนั้นไม่ทราบว่าที่มาอย่างไร แต่ช่วงเล้ากันมาน่าจะมีการตั้งบ้านเรือนแล้วย้ายออกไปประมาณ ๓ ชั่วคน แต่สังเกตจากสวนแล้วน่าจะมากกว่า ๒๐๐ ปี คนสมัยก่อนลงมาทำนา ทำไร่ มาอยู่เป็นกลุ่ม ๆ อยู่ใกล้ที่ลุ่ม แต่บนควนนั้นพวกจีนอยู่ในสมัยญี่ปุ่นหรือก่อนหน้านั้นยังไม่มีสวนยาง คนแถบนี้ก็จะทำนาตามฤดูกาล มีอาชีพอื่นบ้าง เช่น ทำไร่ ซึ่งการเบิกดิน ตั้งแต่แรกมา ไม่มีการทำพิธีหรือขอเจ้าที่เจ้าทาง เป็นแต่เพียงการเข้ามาจับจองในพื้นที่ที่เห็นว่าเหมาะสม

แต่ก่อนไม่มีนามสกุล แต่มีสร้อยนาม เช่น “ไช่ป่าแก่ ไช่หมาก คงยน” เป็นต้น เมื่อมีนามสกุลแล้ว จำได้ว่าสกุลแรก ๆ ที่อยู่ในเกาะบก เช่น ดำเกาะ บัวแดงดี ไกรเทพ แสงศร คงทอง (ครูลับ คงทอง)

พ.ศ.๒๕๔๗ ญี่ปุ่นขึ้น นายชก จำได้ว่าญี่ปุ่นอยู่แถวตลาด แถวนี้นี้ไม่เคยร้อนอะไร และรู้ว่าแถวนครจะมีญี่ปุ่นมากกว่าที่ตั้ง

สภาพแม่น้ำ เดิมน้ำแห้งเข้ามามากทำให้กว้างขึ้น อาจจะเพราะความเขี้ยวของน้ำ หรือเกี่ยวกับการดูดทรายอยู่บ้าง เพราะแถวที่ทำทราย ปัจจุบันตลิ่งพังหมด เล้ากันมาน่า แต่ก่อนมีเรือค้าจากกันตั้งขึ้นไปทางเหนือ น้ำ หลักฐานคือการขุดพบเรือที่ฝังอยู่ใต้ทรายในลำคลอง ช่วงที่มีการดูดทรายขึ้นมาเพื่อจะเอาเรือมาเก็บไว้ มีการพบใบโบราณมากกว่านี้ แต่ตอนนี้คนเอาไปหมดแล้ว

วังเดือย หรือ หานวังเดือย ไม่แน่ใจว่ามีที่มาของชื่ออย่างไร แต่น่าจะหมายถึงแอ่งน้ำที่มีมะเดื่ออยู่ เป็นจุดที่ติดแม่น้ำ แต่ปัจจุบันเป็นคลองตาย นายชก เล่าว่า ท่าที่จำได้เมื่อก่อนคลองโค้ง แต่ด้วยความเขี้ยวของน้ำทำให้น้ำถูกตัดตรงจนเปลี่ยนทางน้ำเดิม ทำให้บริเวณนั้นกลายเป็นหानหรือเป็นวังน้ำตายอย่างที่เห็น หรือจะเรียกว่าเป็นยนกก็ได้

หนองสะเดา เป็นหนองอยู่ในปัจจุบัน น่าจะเป็นหนองน้ำที่ถูกขุดเป็นสระใหญ่

หนองคว้านจีน (ของโกหรั่ง เล้าแก่ในตลาด) หนองแบบเดียวกับกงสี ตอนนี้นำบ้านใหม่ใกล้ต้นทุเรียน แต่ก่อนเป็นคว้านใหญ่ ไม่เหมือนเดี๋ยวนี้นี้ ตอนนี้อยู่ลึกลงมาก แต่ก่อนนั้นคนจีนจะสร้างบ้านเดี่ยวแล้วขยายครัวออกไปในบริเวณใกล้เคียงทำให้เกิดเป็นชุมชนใหญ่ขึ้น ลูกหลานในปัจจุบัน เช่น ร้านดินกี้หลังตลาดเก่า

ชื่อสถานที่ในหมู่บ้านอื่น ๆ เช่น หนองหัวไผ่ ควนดินแดง

ตัวอย่างข้อมูลจากเอกสาร

เอกสาร ๑ (ข้อมูลสภาพทั่วไปตำบลนาทามเหนือ จัดทำโดย อบต.นาทามเหนือ)

ตำบลนาทามเหนือเป็นหนึ่งใน ๑๔ ตำบลของอำเภอเมืองตรัง ซึ่งตั้งอยู่นอกเขตเทศบาลนครตรัง แบ่งการปกครองออกเป็น ๑๓ หมู่บ้าน และมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลลำภูรา และตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลนาตาล่วง อำเภอเมืองตรัง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลบ้านโพธิ์และตำบลน้ำผุด อำเภอเมืองตรัง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลนาทามใต้ อำเภอเมืองตรัง

ตำบลนาทามเหนือมีพื้นที่ทั้งหมด ๗๓ ตารางกิโลเมตร หรือ ๔๕,๖๒๕ ไร่ พื้นที่ในทิศตะวันตกของตอนกลางตำบลนาทามเหนือมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มในหมู่ที่ ๒ หมู่ที่ ๓ หมู่ที่ ๔ หมู่ที่ ๖ หมู่ที่ ๗ หมู่ที่ ๙ และหมู่ที่ ๑๒ ส่วนพื้นที่ที่เป็นที่ราบแบบลูกคลื่นดินดอนอยู่ทางทิศตะวันออกของตำบลคือในหมู่ที่ ๑ หมู่ที่ ๑ หมู่ที่ ๕ หมู่ที่ ๘ หมู่ที่ ๑๐ หมู่ที่ ๑๑ และหมู่ที่ ๑๓

ตำบลนาทามเหนือมีพื้นที่บางส่วนอยู่ในเขตเทศบาลตำบลคลองเต็ง ส่วนที่อยู่ในเขต อบต. เต็มหมู่บ้าน มี ๗ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ ๑ หมู่ที่ ๑ หมู่ที่ ๗ หมู่ที่ ๑๐ หมู่ที่ ๑๑ หมู่ที่ ๑๒ และหมู่ที่ ๑๓ แหล่งน้ำธรรมชาติ

๑. คลองลำภูรา ไหลผ่านหมู่ที่ ๑, ๗, และ ๑๐

๒. คลองปลายหมัน ไหลผ่านหมู่ที่ ๕, ๖, ๘, ๙ และ ๔

๓. คลองเต็ง ไหลผ่านหมู่ที่ ๔, ๙ และ ๑๓

๔. แม่น้ำตรัง ไหลผ่านหมู่ที่ ๖

๕. สระบางเทพ ไหลผ่านหมู่ที่ ๒ และ ๗

๖.หนองชุมแสง ตั้งอยู่หมู่ที่ ๖

๗. วังเดื่อย ตั้งอยู่ในหมู่ที่ ๖

๘. หนองหา ตั้งอยู่ในหมู่ที่ ๑๒

๙. ห้วยบางอีตา ไหลผ่านหมู่ที่ ๑๐ และ ๑๑

๑๐. ห้วยวังแตระ ไหลผ่านหมู่ที่ ๒ และ ๗

จำนวนประชากรทั้งสิ้นมี ๗,๐๔๖ คน ๒,๑๙๗ ครัวเรือน (ข้อมูล ณ เดือนมิถุนายน ๒๕๕๑) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำสวนยางพารา ทำนา ทำสวนผลไม้ และประกอบอาชีพรับจ้างในภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม นอกจากนี้ประชากรบางส่วนยังประกอบอาชีพทั้งภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมควบคู่กัน

นอกจากที่ว่าการอำเภอเมืองตรังไปตามเส้นทาง ถนนตรัง-ห้วยยอด เป็นถนนลาดยาง ระยะทางประมาณ ๕ กิโลเมตร ถึงที่ทำการ เทศบาลตำบลคลองเต็ง

ศาสนสถาน มีวัดสันติวัน อยู่ในหมู่ที่ ๒ และสำนักสงฆ์บ้านนางอ หมู่ที่ ๑๐ และสำนักสงฆ์บ้านทุ่งปง หมู่ที่ ๕

เอกสาร ๒ (วรรณา นาวิกมูล, ๒๕๔๗ : ๔๙-๕๐)

- นาท่ามเหนือ คำว่า นาท่าม เพี้ยนมาจาก นางคำ เล่ากันว่านางเลือดขาวมาถึงบริเวณนี้ตอนค่ำ
- หมู่ที่ ๑ บ้านบางยาง มีต้นยางขึ้นอยู่มาก (ตรงไหน ยังมีอีกหรือไม่)
- หมู่ที่ ๒ บ้านทุ่งครก เป็นแหล่งผลิตครกตำข้าว (บ้านไหน มีลูกหลานอยู่ยืนยันไหม)
- หมู่ที่ ๓ บ้านคลองเต็ง ข้างคลองมีต้นเต็ง (ตรงไหน ยังมีอีกหรือไม่)
- หมู่ที่ ๔ บ้านคลองเต็ง ข้างคลองมีต้นเต็ง
- หมู่ที่ ๕ บ้านทุ่งปง เป็นทุ่งมีดินโป่ง (ตรงไหน ยังมีอีกหรือไม่)
- หมู่ที่ ๖ บ้านเกาะบก มีคนตั้งบ้านเรือนเป็นหย่อม ลักษณะเหมือนเกาะบนบก (ไปดูหย่อมบ้านนี้อีกทีว่ามีจริงหรือไม่ และถามด้วยว่า แถบนั้นมีต้นบก หรือกระบกไหม)
- หมู่ที่ ๗ บ้านวังแตระ มีต้นแตระขึ้นอยู่ (ต้นแตระอยู่ตรงไหน ยังมีอีกหรือไม่)
- หมู่ที่ ๘ บ้านเกาะปราง มีต้นมะปรางขึ้นอยู่เป็นกลุ่ม คล้ายเกาะกลางน้ำ (กลางน้ำหรือกลางนา ยังมีร่องรอยต้นมะปรางอยู่ตรงไหน หรือไม่)
- หมู่ที่ ๙ บ้านปลายหมัน มีต้นหมันอยู่ปลายคลอง (ตรวจสอบเพิ่มเติม)
- หมู่ที่ ๑๐ บ้านนางอ ที่นาไค้งไปตามลำห้วยบางอีตา (ตรวจสอบเพิ่มเติม)
- หมู่ที่ ๑๑ บ้านโคกมะม่วง พื้นที่เป็นเนิน มีต้นมะม่วง (ตรวจสอบเพิ่มเติม)
- หมู่ที่ ๑๒ บ้านเหรียญทอง รากของต้นเหรียญ ทำให้พื้นที่รอบต้นแบ่งเป็นช่อง ๆ (ตรวจสอบเพิ่มเติม)
- หมู่ที่ ๑๓ บ้านวังโตน น้ำที่ตกลงมาในแอ่งกระเด็นขึ้นสูง จึงเรียกว่าวังโตน (ตรวจสอบเพิ่มเติม)

เอกสาร (ส่วนหนึ่งของแผนที่ ภก ๑.๒๓/๑๖ และ ภก ๑.๒๓/๑๙)

ฐานข้อมูลชุมชนตำบลเขาวิเศษ

ตัวชี้

ชุดที่ ๑ แหล่งข้อมูลชุมชน

๑.๑ บุคคล

๑

นายเกื้อกุล เกือบบุญส่ง

๗๙ หมู่ที่ ๑ ตำบลเขาวิเศษ อำเภอวังวิเศษ
ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑
(ดู > [สำรวจ ๑](#))

๒

นายจำนง คงนคร

รองนายก อบต.เขาวิเศษ
(ดู > [สำรวจ ๓](#))

๓

นายบุญถม ชุ่มอักษร

๑๐๗ หมู่ที่ ๑๗ ตำบลเขาวิเศษ อำเภอวังวิเศษ
หมอพื้นบ้าน อายุ ๖๕ ปี
(ดู > [สำรวจ ๑๔](#))

๔

นายประทีพ กาลสุวรรณ

๕๐ หมู่ที่ ๔ ตำบลเขาวิเศษ อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง
(ดู > [สำรวจ ๑](#))

๕

นายเียน อ่อนรู้ที่	๘๖ หมู่ที่ ๖ บ้านหลังเขา ตำบลเขาวิเศษ อำเภอวังวิเศษ อดีตผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๖ อายุ ๖๖ ปี (ดู ▶ สำรวจ ๑๐ เวที ๖)

๖

นายลิขิต แสงเสน	๑๐๓ หมู่ที่ ๔ ตำบลเขาวิเศษ อำเภอวังวิเศษ อายุ ๖๘ ปี (ดู ▶ เวที ๓)

๗

นายวิว ศรีจันทร์ทอง	๒๒๐ หมู่ที่ ๔ ตำบลเขาวิเศษ อำเภอวังวิเศษ อดีตกำนันตำบลเขาวิเศษ

๑.๒ กลุ่ม องค์กร

๑

องค์การบริหารส่วนตำบล เขาวิเศษ	หมู่ที่ ๓ ถนนนาวง-ต้นซด ตำบลเขาวิเศษ อำเภอวังวิเศษ โทรศัพท์ ๐-๗๕๒๖-๑๔๗๗ ต่อ ๑๐๔

๒

เครือข่ายฟื้นฟูลุ่มน้ำ คลองชี	(ดู ▶ สำรวจฯ ๒)

ชุดที่ ๒ เอกสารอ้างอิง .....ดูท้ายบท.....

ชุดที่ ๓ สถานที่

๓.๑ ชื่อตำบล หมู่บ้าน

ตำบลเขาวิเศษ เขาพระวิเศษ (ดู > เอกสาร ๑, ๒ สํารวจ ๑๐ เวที ๗))

หมู่ที่ ๑ บ้านควนโต๊ะปิง (ดู > เอกสาร ๒ สํารวจ ๑๒ เวที ๓)

หมู่ที่ ๒ บ้านทุ่งแคสูง (ดู > เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๓ บ้านหนองหว่าเตี้ย (ดู > เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๔ บ้านหน้าวัด (ดู > เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๕ บ้านหนองเตย (ดู > เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๖ บ้านหลังเขา (ดู > เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๗ บ้านหนองคล้า (ดู > เอกสาร ๒ เวที ๑)

หมู่ที่ ๘ บ้านฉาง (ดู > เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๙ บ้านบางแป้น ๑ (ดู > เอกสาร ๒ เวที ๑)

หมู่ที่ ๑๐ บ้านเขาโอน (ดู > เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๑๑ บ้านคลองโตน (ดู > เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๑๒ บ้านบางแป้น ๒ (ดู > เอกสาร ๒ เวที ๑)

หมู่ที่ ๑๓ บ้านหนองพลอง (ดู > เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๑๔ บ้านควนขวาง (ดู > เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๑๕ บ้านหนองหอยโข่ง (ดู > เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๑๖ บ้านหน้าควน (ดู > เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๑๗ บ้านหน้าเขา (ดู > เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๑๘ บ้านบางโผะ (ดู > เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๑๙ บ้านในควน (ดู > เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๒๐ บ้านโคกสะท้อน (ดู > เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๒๑ บ้านหลังควน (ดู > เอกสาร ๒)

๓.๒ ชื่ออื่น ๆ

เขาจันท์ (ดู ▶ เวที ๗)

วัดเขาวีเศษ (ดู ▶ กรมการศาสนา, ๒๕๒๗ : ๖๗, สายสุณีย์ วารินทร์.ม.ป.ป. : ๒๐-๒๒
สำรวจ ๕)

คลองชี คลองยวนปลา คลองโตน คลองหนองเตย คลองบางแป้น คลองบางคน คลอง
หนองเตย คลองบางกุ่ม (ดู ▶ สำรวจ ๑๓)

ห้วยบางมุด หนองคล้า (ดู ▶ สำรวจ ๑๓)

ควนนกหว้า (ดู ▶ สำรวจ ๒๒ เวที ๓, ๔)

ด่านเหริยง (ดู ▶ เวที ๗)

ท่าเรือ (ดู ▶ สำรวจ ๖, ๑๔ เวที ๘)

บ้านไผ่รอบ (ดู ▶ สำรวจ ๒๐)

พิพิธภัณฑ (ดู ▶ สำรวจ ๔)

วัดนาง (ดู ▶ สำรวจ ๗ เวที ๗)

สะพานด่าน (ดู ▶ สำรวจ ๑๐ เวที ๗)

หนองหญ้าปล้อง (ดู ▶ สำรวจ ๗ เวที ๗)

หลาบาตร (ดู ▶ เวที ๗)

ชุดที่ ๔ การตั้งถิ่นฐาน

๔.๑ กลุ่มตระกูลและบุคคล

ก้านันดำ พันดำ (ดู ▶ สำรวจ ๙ เวที ๖)

ก้านันหมี่ พันหมี่ (ดู ▶ สำรวจ ๔)

ครูจร (ดู ▶ สำรวจ ๑๖ เวที ๖)

โนราเดิม (ดู ▶ สำรวจ ๒๐ เวที ๓, ๕, ๖)

พ่อท่านหนู พ่อท่านชัย (ดู ▶ สำรวจ ๑๑)

พันนิก พันรื่อง (ดู ▶ เวที ๓)

ราชเดิม เต็มสังข์ เสียงทอง (ดู ▶ สำรวจ ๙ เวที ๓)

ศรีไทย (ดู ▶ สำรวจ ๒๒ เวที ๓)

๔.๒ ทรัพยากร การทำมาหากิน

สภาพคลอง (ดู > [สำรวจ ๑๕](#))

การเดินทาง ไปตลาด (ดู > [สำรวจ ๖, ๑๖](#) [เวที ๔](#))

คนจีน สวนยางพารา (ดู > [สำรวจ ๑๘](#) [เวที ๓, ๔](#))

ปลา (ดู > [สำรวจ ๑๙](#) [เวที ๔](#))

๔.๓ เหตุการณ์สำคัญ

สงคราม (ดู > [สำรวจ ๑๗](#))

ฐานข้อมูลตำบลเขาวิเศษ ชุดที่ ๕ วัฒนธรรม

๕.๑ ประเพณี

ทำบุญเขาพระวิเศษ (ดู > [เวที ๕](#))

ลากพระ (ดู > [สำรวจ ๗](#) [เวที ๕](#))

สามหาบสามขอน (ดู > [เวที ๔](#))

ห่มผ้าพระธาตุ (ดู > [สำรวจ ๒๒](#))

๕.๒ การละเล่น

มโนห์รา (ดู > [สำรวจ ๒๒](#) [เวที ๖](#))

๕.๓ ภูมิปัญญา

หมอฟันบ้าน (ดู > [สำรวจ ๒๒](#) [เวที ๖](#))

๕.๔ ความเชื่อ

สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ (ดู > [สำรวจ ๑๐](#))

เหมฺรย (ดู > [สำรวจ ๒๒](#))

ศาลปู่ชี (ดู > [เวที ๗](#))

ข้อมูลสำรวจและสัมภาษณ์

โดย อุษามาศ เฉลิมวรรณ สุทิน สีสุข ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

สำรวจ ๑

ทีมวิจัยนัดคุณประทีพ กาลสุวรรณ ซึ่งเป็นผู้ประสานงานของตำบลเขาวิเศษไว้ที่ อบต. เขาวิเศษ พบคุณประทีพแล้วก็เริ่มดูแผนที่ตำบลกัน จากแผนที่มีคลองสำคัญไหลผ่านตำบลเขาวิเศษคือคลองที่ซึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายช่างของ อบต. บอกว่าเป็นสายน้ำหลักของที่นี่ นอกจากนี้ยังมี ห้วยหนาน คลองบางกุ่ม คลองยวนปลา คลองโตน คลองบางแป้น มีหมู่บ้านที่อยู่ติดคลองชื่อก็คือ หมู่ ๑๘ หมู่ ๒ หมู่ ๘ หมู่ ๔ หมู่ ๑ และหมู่ ๑๑ หลังจากดูแผนที่แล้วคนที่คุณประทีพนัดไว้ก็ทยอยกันมา เราจึงเข้าไปพูดคุยร่วมกันในห้องประชุมของ อบต. โดยมีรายชื่อของผู้ที่มาให้ข้อมูล ๔ คน ได้แก่ นายบุญถม ชุมอักษร นายลิขิต แสงเสน นายเยื่อน อ่อนรู้ที่ และนายเกื้อกุล เกื้อบุญส่ง

สำรวจ ๒

หลังจากที่คุยกันเสร็จแล้วหัวหน้าโครงการอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองที่ ซึ่งดำเนินการในพื้นที่เขาวิเศษด้วย มาเล่าถึงโครงการนี้ให้ฟัง สาเหตุที่ทำโครงการ เพราะมีปัญหาเรื่องความเสื่อมโทรมของทรัพยากร จึงต้องทำโครงการสำรวจเพื่อฟื้นฟู โดยของบสนับสนุนของ พอช. และมูลนิธิศุภนิมิต จากการสำรวจพบว่ามีส่วนที่ริมคลองพัง เกิดจากชาวบ้านทำสวนยางถึงริมคลอง และมีไม้ลงไปขวางลำคลอง จึงได้ช่วยกันฟื้นฟูโดยการปลูกหญ้าริมคลอง ตอนนี้ที่วังมะปรางประสบความสำเร็จ จึงขยายกิจกรรมออกไปทั้งอำเภอวังวิเศษ รวม ๕ ตำบล ตามลำคลองที่ เริ่มตั้งแต่ต้นน้ำที่อำตง ถึงท่าสะพาน ปรากฏว่า

ในช่วงบนของคลองที่เรายังวิ่งได้ และตอนนี้คลองที่เป็นลุ่มน้ำย่อย ๑ ใน ๒๕ ของลุ่มน้ำในประเทศไทย ที่มีโครงการในชื่อว่า **เครือข่ายฟื้นฟูลุ่มน้ำคลองที่** งานที่กำลังทำในตอนนี้คือ ปลูกหญ้าริมตลิ่ง สำรวจแหล่งที่ริมตลิ่งพัง เอาไม้ไผ่ที่ขวางคลองออก บวชป่า และเก็บคุณภาพน้ำทุกเดือน นอกจากนี้ยังมีการทำฝายตลอดสายคลอง ๕ แห่ง ทำให้มีปลามากขึ้น และระดับน้ำสูงขึ้น จนการช้อนปลาด้วยไฟฟ้าทำได้ยาก เพราะการช้อนปลาต้องทำที่น้ำระดับเข่า

สำรวจ ๓

ช่วงบ่ายลงพื้นที่กันทั้งหมด ๕ คนซึ่งมีเรา ๒ คน และจากพื้นที่อีก ๓ คน คือ พี่ประทีพ พี่จำนง คงนคร รองนายก อบต. และกิ่งกาญจน์ ซึ่งมีตำแหน่งเป็น นักวิชาการการศึกษา อบต. เขาวิเศษ ลำดับแรกเราเข้าไปดูพิพิธภัณฑ์ในโรงเรียน วังวิเศษ ซึ่งเป็นที่รวบรวมของเก่า ๆ และของดีของตำบลเขาวิเศษเอาไว้ จากนั้นก็ ไปดูที่ซึ่งเคยเป็นท่าเรือที่วัดเขาวิเศษ แล้วก็ไปควนนกหว้าเพื่อดูร่องรอยต่าง ๆ ที่ได้ พังมาเมื่อเช้า สุดท้ายก็ขับรถดูเขาพระวิเศษและถ้าที่เล่าว่ามีพระผไท

สำรวจ ๔

กลับมาที่ อบต.คุยกับพี่ประเจียด สักแก้ว เจ้าหน้าที่ อบต. เรื่องกำนันหมี่ ศรีจันทร์ทอง ซึ่งมี รูปปั้นอยู่ที่หน้าโรงเรียนวังวิเศษ พี่ประเจียดเป็นหลานกำนันหมี่ เล่าว่ากำนันหมี่เป็นลูกของกำนันดำ ที่มาจากพัทลุง สมัยก่อนเรียกว่าพันดำ กำนันหมี่เป็นผู้อุปถัมภ์โรงเรียน และสหกรณ์เขาวิเศษ โรงเรียน จึงสร้างรูปปั้นเป็นอนุสาวรีย์ไว้ ส่วนที่สหกรณ์ก็มีรูปถ่ายติดไว้ ถ้ามีชีวิตอยู่อายุน่าจะประมาณ ๘๐ กว่า ปี (เกิด พ.ศ.๒๔๖๕ - เอกสารอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ นายหมี่ ศรีจันทร์ทอง) สมัยพี่ประเจียดยังเป็นเด็ก ที่บริเวณหลังศูนย์เด็กเล็กก่อนนั้นเป็นเปลว เมื่อมีคนตายก็จะไปเผาที่นั่น

จากนั้นทีมวิจัย และกิ่งกาญจน์ ก็ได้ไปดูตลาดคลองสี่ ซึ่งเป็นที่ตั้งศูนย์ราชการของอำเภอ ก่อน กลับแวะคุยกับเจ้าอาวาสวัดเขาวิเศษ เห็นพระเก้าวางอยู่ด้วยจึงถ่ายรูปไว้ คุยได้สักพักก็เดินทางกลับ

สำรวจ ๕ สัมภาษณ์เจ้าอาวาสวัดเขาพระวิเศษ

โดย อุษามาศ เฉลิมวรรณ สุทิน สีสุข ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

เจ้าอาวาสวัดเขาวิเศษ อายุ ๖๓ ปี ๔๐ พรรษา เล่าว่าพระพุทธรูปเก่าที่เราเห็นนั้น คนสมัยก่อน เล่ากันว่าเป็นพระที่ลอยน้ำมา น่าจะในสมัยพ่อท่านหนู

วัดเขาพระวิเศษนี้ตามหลักฐานที่เล่ากันมา น่าจะมีอายุยาวนาน ตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ.๒๓๐๐ กว่า ๆ แต่ได้รับวิสุงคามสีมา ในปี ๒๔๗๓ และในปี ๒๔๗๘ ได้ฝังลูกนิมิต

วัดนี้ในสมัยพ่อท่านหนูยังเป็นโรงเรียนสอนหนังสือด้วย ในช่วงปี ๒๔๔๒ ตอนนั้นเป็นสำนักสงฆ์ เล็กโรงเรียนนี้เมื่อปี ๒๕๐๐ เจ้าอาวาสบอกว่าก่อนพ่อท่านหนูมีเจ้าอาวาสอีกหลายรูป หลังพ่อท่านหนู แล้วพ่อท่านปลอดเป็นเจ้าอาวาสต่อมา (สมภารชัย พ.ศ.๒๓๓๑-๒๓๗๐ พ่อท่านมาก พ.ศ.๒๓๗๐-๒๔๐๑ พ่อท่านหนู พ.ศ.๒๔๐๑-๒๔๖๐ พระครูปลอด จันทสโร พ.ศ.๒๔๖๐-๒๔๘๓ จาก กรมการ ศาสนา, ๒๕๒๗ : ๖๗)

สำรวจ ๖ สัมภาษณ์เจ้าอาวาสวัดเขาพระวิเศษ

ทำเรือที่ข้างวัดนี้เจ้าอาวาสบอกว่าตอนยังเด็ก มาเรียนหนังสือที่นี่ เคยเห็นมีเรือแจว เรือยนต์ เครื่องติดท้าย นั่งได้ประมาณ ๑๐ กว่าคน เป็นเรือหัวโทง มีสมอ มีเครื่องข้างใน มีใบพัดข้างล่าง เห็นเรือบรรทุกข้าวสารกระสอบละ ๑๐๐ กก. และมีคนไปขายยางทางเรือ เรือไปขึ้นที่วัดประสิทธิชัย ที่ทำจีน

สมัยนั้นคนเขาเคยยังเดินกัน**ไปตลาดนางว** เรียกกันว่าตลาดหัวควน จากที่นี่ไป ๙ กิโลเมตร ไปกันตั้งแต่หัวรุ่ง เอาหมื่น พรึก หัวมัน หัวบอน มะเขือ หาบไปขาย แล้วก็แลกของกินมา ได้แก่ ปลาเค็ม ปลา ลัง ปลากระเบน ปลาฉลาม ปลาหางกิ้ง หาบกลับมาขายตามบ้าน ถ้าไปทับเที่ยงต้องไปทางต้นซด ไปค้ำที่พรุส้มข้างเขาเพดาน ไปกับรถจักรยานี่ ซึ่งเป็นรถโดยสารของตำรวจ ชื่อบ่าวเอิบ

สำรวจ ๗ สัมภาษณ์เจ้าอาวาสวัดเขาพระวิเศษ

ตอนเจ้าอาวาสยังเด็กได้ดูโนราเต็ม โนราฉลุย โนราเฟื่อง ปีหนึ่งมีการรำหลาย ๆ ครั้ง ส่วนใหญ่เป็นงานรื่นเริงประจำปีของตำบล มีแข่งโนรากัน เพิ่งเลิกไปประมาณ ปี ๒๕๑๑ เพราะค่าราชแพง

ที่วัดมีประเพณี**ลากพระน้ำ** ใช้เรือแจว มีผู้หญิงนั่งผ้าใจกระเบนใส่เสื้อสีแดงนั่งกันเป็นแถวในเรือ แล้วพายไปพร้อม ๆ กัน มีเรือที่วางพระยี่น เป็นพระไม้ ลากพระน้ำเดือน ๑๑ เดือน ๑๒ เมื่อก่อนพระไม้ที่วางในเรือมี ๔ องค์ ตอนนี้อย่างหมดแล้ว นอกจากนี้นี้ยังมี**ลากพระบก**ด้วย เขาเอาหวายแดงมาพันเส้นเท่าข้อมือแล้วก็ลากแย่งกัน ถ้าด้านไหนขาดถือว่าแพ้ อีกด้านก็จะได้พระ พระบกลากกันเดือน ๔ หรือเดือน ๕ ลากไปวัดฉาง ที่นั่นมี**หลาบาตร** (ศาลาบาตร) ซึ่งจะพาบาตรไปถ้ำเวลาทำบุญ แต่ประเพณีนี้เลิกไปแล้ว (**ศึกษาเรื่องพาบาตรไปถ้ำ**)

สำรวจ ๘ วงสนทนา

เวทีเริ่มต้นด้วยประวัติตำบล**เขาวิเศษ** เมื่อก่อนอยู่ในอำเภอสิเกา พ.ศ.๒๕๒๔ เพิ่งเปลี่ยนมาเป็นกิ่งอำเภอวังวิเศษ (เมื่อ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๒๔ ยกฐานะเป็นอำเภอเมื่อ ๒๑ พ.ค.๒๕๓๓) สมัยก่อนถ้าจะติดต่อราชการต้องไปอำเภอสิเกา เดินเท้าไปทางป่า ใช้เวลา ๒ วัน ถนนลาดยางสร้างตามทางเดินเดิม

สำรวจ ๙ วงสนทนา

พันดำเป็นคนรุ่นแรกที่บุกเบิกสร้างบ้านที่เขาวิเศษ คิดว่าไม่ใช่คนตรัง เท่าที่รู้จักคนตรังแท้ ๆ จะไม่มี ส่วนใหญ่มาจากจังหวัดพัทลุง สงขลา หรือนครฯ

นามสกุลดั้งเดิมของคนในชุมชนเขาวิเศษคือ **ราชเดิม เต็มสังข์ เสียงทอง**

ตระกูลเสียงทอง เป็นตระกูลหลังจากราชเดิม และเต็มสังข์ แต่เรียกว่ารุ่นสร้างบ้านสร้างเมือง

ผู้ใหญ๋เยื่อน อ่อนรู้ที่ อดีตผู้ใหญ๋บ้านหมู่ ๖ บ้านหลังเขา ที่เข้ามาสมทบหลังคนอื่น เล่าว่า เดิมบ้านพ่อแก่แม่แก่ของผู้ใหญ๋อยู่ที่ชายเขาพระวิเศษ ตัวผู้ใหญ๋เองได้ฟังเรื่องเล่ามาบ้าง เมื่อก่อนไม่ได้ชื่อเขาวิเศษ แต่เรียกกันว่า**เขาพระวิเศษ** ที่พ่อแก่เล่าไว้ว่าเมื่อก่อนมีพระวิเศษอยู่บนเขาเป็นพระผีทำอยู่ในถ้ำ พอถึงวันเพ็ญในวันว่างก็มีคนไปนิมนต์พระขนาด ๓-๔ นิ้ว ลงมา ๒-๓ องค์ เพื่ออาบน้ำ โดยเอาปูนทำเครื่องหมายป้ายไว้ที่หลังพระ ปรากฏว่าหลังจากทำบุญแล้วพระที่เอามาก็กลับไปอยู่ในถ้ำเหมือนเดิม

เล่ากันว่าในสมัยก่อนเมื่อมีขบวนหนังตะลุงหรือมโนห์ราต้องมาข้ามที่**สะพานด่าน** ที่ต้นโพธิ์ ปัจจุบันคือหมู่ที่ ๑๗ ที่ต้องผ่านตรงนี้เพราะที่อื่นเป็นป่ารกทึบ ตอนผ่านตรงนี้หนังตะลุงหรือมโนห์ราต้องกาศเบิกร่องถวายพระวิเศษก่อน ที่ชื่อสะพานด่าน เพราะเมื่อก่อนเป็นด่านที่สัตว์ใช้เดินข้ามพรุ เรียกว่าพรุใหญ่ ยังเป็นทางเก่าที่ใช้เดินไปเมืองด้วย เมื่อมโนห์ราผ่านต้องให้คนหนึ่งแต่งตัวรำถวายก่อน ถ้าไม่ทำจะเกิดอาเพศ ไม่ลงท้องก็เป็นลมชัก อันนี้เป็นความเชื่อในสมัยก่อน แต่พอรุ่นผู้ใหญ๋ก็ไม่เห็นมีแล้วไม่ค่อยมีคนเชื่อ

อีกเรื่องหนึ่งคือแรก ๆ ที่มาอยู่บริเวณนี้ก็อยู่กันไม่ได้ พี่ชายผู้ใหญ๋เมื่อทางราชการออกเอกสารที่ดิน สค.๑ ให้แล้วก็อยู่ไม่ได้ สร้างคอกควายไว้ก็ยังไม่ได้ ต้องเอาไปขังไว้ที่บ้านอื่น เพราะเป็นเขตที่มี**พระวิเศษ** ว่ากันว่าข้าวที่หุงก็ไม่สุก หุงนานแค่ไหนก็ยังเป็นข้าวสารอยู่ แต่ด้วยเหตุประการใดก็ไม่ทราบได้ จะต้มสมุนไพรงินก็ต้องกาศสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก่อน สมัยพ่อท่านหนูหรือท่านปลอดจะทำอะไรก็ต้องกาศ พระวิเศษก่อน รุ่นพ่อท่านกินข้าวก็ต้องตั้งให้ก่อน ผู้ใหญ๋บอกว่าแม้แต่ตอนนี้ตัวผู้ใหญ๋เองก่อนจะกินข้าวก็ต้องตั้งให้พระวิเศษก่อน ด้วยความเชื่อถือต่อ ๆ กันมา

สุดท้ายผู้ใหญ๋บอกว่าเมื่อ ๓๐ ปีที่แล้ว เคยพบเศษถ้วยชามกระเบื้องและเศษกระดูกในถ้ำ กระดูกเป็นผงแล้วแต่เศษถ้วยชามยังอยู่ในถ้ำ

สำรวจ ๑๑ วงสนทนา

วัดที่สำคัญในอดีต คือ**วัดเขาพระวิเศษ** น่าจะอายุกว่า ๒๐๐ ปีแล้ว อายุคงจะพอ ๆ กับอายุของชุมชน คุณประทีปบอกว่าให้ไปคุยกับอาจารย์มาตรเจ้าอาวาสจะได้ข้อมูลมากกว่า (วัดสร้าง พ.ศ. ๒๓๓๑ – กรมการศาสนา, ๒๕๒๗ : ๖๗)

วัดเขาวิเศษสร้างสมัย**พ่อท่านหนู** น่าจะประมาณ ๒๐๐ ปีได้แล้ว ส่วนพ่อท่านชัยเป็นคนที่อยู่ถ้าเขาปูนไม่ใช่พระ เป็นคนถือศีล เป็นคนไสยศาสตร์เต็มแท่ง **พ่อท่านชัย**เรียกพ่อท่านหนูว่าไอ้หนู พ่อของผู้ใหญ่เียนบอกว่าเมื่อก่อนพ่อท่านชัยมาชักชวนกันจับมือไม่ให้กลับ พอถึงช่วงชักพระบวัก พ่อท่านหนูก็จะให้พ่อท่านชัยไปชักหวายแดงมาพันใช้ลากเรือพระ พ่อท่านชัยสามารถดึงต้นไม้ให้ปลายหักได้ เพราะมีวิชาอาคม เถววัลย์ไหนที่ดึงไม่ออกให้พ่อท่านชัยไปดึงก็จะดึงได้หมด พ่อท่านปลอดที่มาทีหลังก็ได้วิชาจากพ่อท่านชัย พ่อท่านชัยตายเพราะแก่ชรา คนสมัยก่อนไม่มีโรงพยาบาล เจ็บไข้ได้ป่วยก็มาหาพ่อท่านหนูมนต์น้ำ(ทำนํ้ามนตร์รด) ถ้ายังไม่หายก็ต้องไปหาพ่อท่านชัย ถ้าไปหาแล้วแกกำลังเหลาหวายก็เอาหายนั่นต้ม ถ้ากำลังขุดดินก็เอาเศษดินเศษหญ้านั่นต้มให้กิน ไม่ต้องไปหาคนอื่น คนที่มาหาเป็นคนละแวกนี้ คนนางวาก็มีบ้าง คนที่โตะบั้งก็มาที่นี่

สำรวจ ๑๒ วงสนทนา

ชื่อ**บ้านโตะบั้ง** สมัยก่อนแล้วว่าเป็นชื่อของคนแขกที่มาอยู่คนแรก แต่ตอนนี้ไม่มีเชื้อสายแขกแล้ว ปัจจุบันคือควนโตะบั้ง หมู่ที่ ๑ ของเขาวิเศษ

ผู้ใหญ่เียนกล่าวว่าคนแขกสมัยก่อนแล้วความจริงเขาไม่ได้อยู่ทะเล แต่พอคนไทยเข้ามาอยู่มาก ๆ คนแขกซึ่งไม่กินหมูก็ต้องอพยพหนีออกไป และคนแขกยังยึดถือกฎทางศาสนาเรื่องที่กินว่าต้องไม่ทำหลักฐานใด ๆ ดังนั้นเมื่อคนไทยทำเอกสารสิทธิ์ คนแขกจึงต้องออกไป ผู้ใหญ่ยังพูดถึงที่ดินริมทะเลว่าส่วนใหญ่ก็เป็นของคนไทย ส่วนคนแขกไม่มีหลักฐาน

สำรวจ ๑๓ วงสนทนา

คลองชี เรียกกันมานาน ตั้งแต่เกิดและจำความได้ก็เรียกชื่อนี้มาแล้ว ไม่ทราบว่ามีประวัติที่มาอย่างไร สายน้ำคลองชีเริ่มที่อ่าวตง จังหวัดกระบี่ จากน้ำตกร้อยชั้นพันวัง เรียกว่าเขานอจู้จี้ สมัยก่อนยังมีการใช้เรือเพื่อเดินทางไปคลองท่าจีน เพื่งหยุดใช้เรือไปเมื่อ ๔๐ ปีที่แล้ว จำได้ว่าในปี ๒๕๐๑ ยังเห็นมีเรือวิ่งอยู่อีก เพื่งหยุดไปตอนสาวสันประสบอุบัติเหตุเรือล่มจนจมน้ำตาย

สำรวจ ๑๔ วงสนทนา

บริเวณหมู่ที่ ๔ ซึ่งปัจจุบันอยู่ที่บริเวณวัดเขาวิเศษ เป็นท่าเรือ ศูนย์กลางของชุมชน เมื่อก่อนไม่มีทางบกต้องสัญจรกันทางเรือเป็นหลัก ประชาชนก็ตั้งบ้านริมคลอง บ้านเรือนตั้งกันเป็นหอยมบ้าน แล้วก็ทำมาหากินกันที่ริมน้ำ เมื่อจะเดินทางไปตลาดหรือเมื่อทำยางได้แล้วจะขายก็จะหาบยางมาลงเรือที่ท่าวัดแห่งนี้

สำรวจ ๑๕ วงสนทนา

สภาพคลองตอนนี้ น้ำลดลงมาก ตื้นเขิน ช่วงหน้าแล้งคลองแห้ง สาเหตุน่าจะเพราะป่าต้นน้ำถูกทำลาย ริมคลองก็ไม่มีต้นไม้เหลืออีกแล้ว ตลิ่งเริ่มพัง เมื่อก่อนริมน้ำมีไผ่ ยาง ไม้อินทนิล ไม้จิก ไม้ท่อม ไม้จืดมีมาก แต่ไม้ถูกโค่นไปใช้สร้างบ้าน และหนักที่สุดตอนที่มีการขุดหนองสระน้ำทำสวนยาง ประมาณในปี ๒๕๑๒ หรือก่อนหน้านั้นเล็กน้อย ด้วยความที่ชาวบ้านรู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็ดันไปออกหมด จนถึงริมคลอง เพราะต้องการให้ได้ที่ดินทำสวนมากที่สุด ทั้งที่มีข้อกำหนดในการเว้นระยะริมคลองไว้แล้ว ตอนเริ่มทำสวนยางก็เป็นรุ่นครูจรร ครูแคล้ง และลุงจืด ตอนแรกมีไม้ก็เจ้า ด้วยความที่คนเพิ่งจะรู้และยังไม่กล้าทำเพราะกลัวทางราชการจะยึดคืน น่าจะประมาณปี ๒๕๐๘ ในรุ่นแรกนี้ยังไม่ได้ตัดต้นไม้จนถึงคลอง แต่พอรุ่นหลังมาเมื่อรู้ว่าทำแล้วทางราชการไม่ยึดคืนจึงเริ่มต้นสวนยางพาราเดิมออกและตัดต้นไม้ใหญ่จนถึงริมคลองออกหมด เป็นสาเหตุให้ในปัจจุบันไม่เหลือต้นไม้อยู่อีกเลย

สำรวจ ๑๖ วงสนทนา

เมื่อก่อนการเดินทางไปมาหาสู่กันของคนเขาเขามีเพียงเดินเท้าอย่างเดียว ถ้าข้ามคลองก็ใช้เรือ หลังจากนั้นเมื่อสินค้าภายในมีมาก คนที่จะออกไปขายของที่ทับเที่ยงก็ต้องเดินเท้ากันไป เริ่มตั้งแต่ไก่อ้นครั้งแรก ต่อมาคนที่มีความชำนาญทางทำกินได้คือ **ครูจรร เต็มสังข์** ครูจรรได้จัดหาเรือยนต์มาขึ้นท่าที่นี่ แล้วใครที่ต้องการจะไปขายยางขายของ ก็ต้องหาบมาขึ้นเรือที่ท่า ถ้าไม่หาบมาทางนี้ก็ต้องเดินกันไปเอง ช่วงนั้นน่าจะประมาณ ๖๐ ปีที่แล้ว ด้วยครูจรรเป็นคนมีฐานะการศึกษาดี และยังเป็นผู้นำชุมชน แกจึงมีหนทางปรึกษาหารือกับคนอื่นได้ อดีตเป็นครูสอนโรงเรียนในวัด ตอนทำเรือครูจรรก็อายุ ๖๐ กว่าแล้ว

ก่อนหน้านี้จะใช้เรือยนต์นั้น ใช้ล่องแพไม้ไผ่และมีเรือแจวซึ่งทำจากไม้ไผ่เช่นกัน (?) เป็นเรือส่วนบุคคลของโกเต็ง ที่ไปซื้อน้ำผึ้งจากที่ก้นดง ไม่ได้เป็นเรือขนส่งสินค้า เวลาล่องลงไปก็ช่วย ๆ กันพายไป ๓ คน แล้วก็ขึ้นกลับมาหยุดพักที่ท่าเรือที่วัดเขาเศษหมู่ ๔

ปี ๒๕๐๔ เริ่มมีรถจักรยานวิ่ง วิ่งจากตรงหน้า อบต.ปัจจุบัน ไปคลองใหญ่ ตอนนั้นยังไม่มีสะพานข้ามคลอง (หมายถึงที่จิกหรือไม้) และวิ่งในหมู่บ้าน แต่ถ้าไปตลาดทับเที่ยงก็ไปทางต้นซด

สำรวจ ๑๗ วงสนทนา

ช่วง**สงคราม** ทุกคนเพิ่งเกิด อายุได้ไม่กี่ปียังจำเหตุการณ์ไม่ได้ มีหลักฐานให้เห็นตอนสมัยเรียนหนังสือว่ายังมีหลุมหลบภัย เป็นหลุมกว้าง แต่ปัจจุบันถมไปหมดแล้ว ในเวทีพูดกันว่าที่จริงน่าจะเก็บไว้ดูเป็นอนุสรณ์

สำรวจ ๑๘ วงสนทนา

คนจีนที่เข้ามาตอนแรก ๆ ชื่อ โกลี โกลบ มาค้าขาย ส่วนที่มานุกเบิกทำการเกษตรคือโกคิ่น โกล้าน ตั้งบ้านเรือนกระจายกันออกไป โกดำเข้ามาทีหลัง และยังมีโกเค็ก ช่วงนั้นเป็นยุคการปกครองของพม่า เป็นช่วงก่อนสงคราม และคนจีนก็รุ่งเรืองมากในยุคของพม่า (สอบถามเพิ่มเติมนามสกุลและลูกหลานของคนที่ถูกกล่าวถึง)

คนจีนสมัยก่อนเป็นคนขยัน เดินทางหาทำเลในการตั้งถิ่นฐาน นุกเบิกหาที่ทำกิน เมื่อพบว่าที่ไหนเหมาะสมก็จะตั้งรกราก และด้วยความที่ผ่านประสบการณ์จากเมืองจีนที่การหากินลำบาก ก็เอาประสบการณ์มาใช้ประกอบการทำมาหากินในเมืองไทยที่มีทรัพยากรสมบูรณ์ ในขณะที่คนไทยดั้งเดิมซึ่งหากินกับป่ายังหุงต้มไม่สว่าง ทำกินอยู่ในป่า เห็นคนจีนมาค้าขายก็ไม่ได้คิดอะไรมาก เป็นแต่ผู้ซื้อ พอโกลบขายหมูคนไทยก็มาซื้อหมูของโกลบ โกลีขายน้ำซากาแฟ คนแก่ ๆ ก็มากินโกปี้ ร้านโกลี

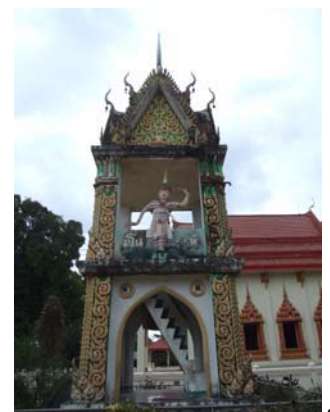
นายบุญถมเล่าว่าสมัยก่อนคนเขาเศษประกอบอาชีพ ๒ อย่างคือทำนา กับทำสวน เริ่มแรกเดิมทีคนจะนุกเบิกถางป่าทำไร่ แล้วทำ**สวนยางพารา** ซึ่งเล่ากันว่าเข้ามาในช่วงพระยาภิรมย์ฯ ตอนที่ลุงเกิดมาก็เห็นว่ามีสวนยางพาราแล้ว อายุของยางพาราที่บ้านก็ราว ๆ ๒๐ ปีได้แล้ว ในปี ๒๔๘๕ ยางของย่าก็อายุได้ ๑๐ ปี การปลูกยางพาราเมื่อก่อนเป็นการปลูกแบบป่าไม่ได้ใส่ปุ๋ยบำรุง ส่วนพริกไทยปลูกทำไว้กินเองเป็นหลัก ไม่มีการปลูกเพื่อส่งขาย

สำรวจ ๑๙ วงสนทนา

เมื่อก่อนในคลอง**ปลาอุดมสมบูรณ์** ออกไปครู่เดียวก็ได้ปลากลับมากินแล้ว ต่างกับสมัยนี้ที่ออกไป ๒ ชั่วโมงยังไม่ได้ปลาสักตัว หาปลาได้ยากขึ้น เมื่อก่อนหาปลาด้วยเบ็ด หรือยกยอ ไม่ได้ใช้แห กัด หรืออวนล้อมอย่างปัจจุบัน ทำให้ปลาเหลือมาก แต่พอพัฒนาเปลี่ยนเครื่องมือหาปลาทำให้ในช่วงหลัง ๆ ปลาเหลือน้อยลง

สำรวจ ๒๐ วงสนทนา

ประเพณีสำคัญของคนเขาเศษ คือทำบุญเดือนสิบ ทอดกฐิน สงกรานต์ เดือนสิบมีคนไปทำบุญมากที่สุด

ประเพณีทางน้ำก็มีการลากพระจากท่าเรือตรงวัด นอกจากนี้ยังมีการละเล่นแข่งเรือในช่วงเดือน ๑๑ ที่เสร็จจากการทำนาแล้ว จัดกันที่บริเวณท่าน้ำหน้าวัด แต่เลิกจัดไปนานแล้ว

การละเล่นมีมโนห์รา ซึ่งสืบทอดทางเชื้อสาย ลูกหลานต้องนับถือและสืบทอดต่อ การแสดงมีรำ ๑๒ ท่า เมื่อก่อนเสื้อผ้าหายาก นุ่งผ้าโจงกระเบน ใช้ตะเกียงเจ้าพายุ ไม่มีไฟฟ้า ว่ากันปากเปล่า บทขับของโนรา เมื่อก่อนเป็นกลอนสด ว่ากันสด ๆ ใช้ดอกสร้อย ชาวบ้านหรือลูกศิษย์โนราก็ขับกันได้ กลอนสดเกิดจากการผูกเรื่องราวที่เกิดขึ้น

โนราเดิมที่โด่งดังทั่วประเทศเกิดที่เขาวีเศษ ถือว่าเป็นคนมีพรสวรรค์ และไปได้ถูกทาง เป็นคนก้าวหน้า เพราะรู้จักสร้าง คิดประดิษฐ์ คนที่ขับกลอนสดได้ในปัจจุบันก็มีตาเม่า ลูกศิษย์โนราเดิม หนูรี ลูกหนังแกรก นางรอง เพ็งจันทร์ ส่วนบทกล่อมเด็กเมื่อก่อนตอนยังเด็ก แม่แก่ หรือยายยังใช้กล่อมให้ฟัง แต่หาคนที่ขับได้ยากแล้ว

คนสมัยก่อนไปดูโนราเพราะว่าชอบ และดูฟรีไม่เก็บเงิน ช่วงที่มีโนรามาลเล่นคือช่วงฤดูทุเรียนสุก ทำนา ฤดูแล้ง มีงานวัด งานบุญ หรือคนไหนมีฐานะดีก็จะรับโนรามารำ

ที่บ้านไผ่รอบ ปัจจุบันที่อยู่ใกล้โรงพัก เลยสหกรณ์ไปเล็กน้อย เมื่อก่อนเป็นที่แข่งโนรา เขาว่ากันว่าเมื่อโนราประชันโรงกันห้ามนั่งระหว่างโรงเพราะจะถูกของ

มืออยู่รอบหนึ่งโนราเพียวกับโนราเพื่องแข่งขัน คนรำชี้แตกกันจนไม่ได้รำ ดังนั้นก่อนจะแข่งต้องระวังจะถูกของเพราะมีของขลังมีมนตร์คาถา โนราเดิม หนูวินหนูวาดก็เคยถูกหามาอยู่เหมือนกัน

เทริดที่ใช้สวม ถ้าเป็นโนราใหญ่จะต้องสวม และมีพิธีกรรมใหญ่ ๆ อย่างการเข้าโรงครู ทำครูหมอบ แก้มุขรย ก็ต้องใส่ แต่ถ้าเป็นการรำสรวลเสเฮฮาอาจจะไม่ใส่ก็ได้ คนที่ใส่เทริดก็ต้องผ่านพิธีการครอบเทริดโดยโนราใหญ่ก่อน

มุขรย ที่ต้องแก้คือเรื่องที่คนบนเอาไว้ เช่น เรื่องของบ่าวเดื่อง แกเป็นคนสนุก แกไปแทงไหลในพรซึ่งเป็นพรที่น้ำไม่เคยแห้งเลย แกก็พูดเล่นว่า “พ่อเจ้าคุณเหอ ให้น้ำในพรแห้งสักที จะรับหนังมาเล่น” ปรากฏว่าในปีนั้นน้ำในพรแห้งจริง แต่แกก็ไม่ได้คิดอะไร เพราะบนเล่น ๆ ต่อมาแกเป็นไข้หาหมอต้มยาเท่าใดก็ไม่หาย จนเกือบจะแย่แล้ว ญาติก็พาไปหาหมอทรง (คนทรง) หมอทรงถามว่าบนอะไรไว้บ้าง แกเลยบอกว่าเคยบนว่าถ้าพรน้ำแห้งจะรับหนังมาเล่น หมอทรงจึงให้ไปแก้มุขรยนั้น หลังจากแก้รับหนังมาเล่นแก้บน แกก็หายไข้ อีกคนหนึ่งชื่อนายเทียน ตอนนั้นขุดดินทำสะพานหนองเตย คั้นหนึ่งนั่งกินเหล้าก็พูดเล่น ๆ กันว่า “เสร็จสะพานกับถนนนี้จะรับหนังมาเล่นกันซักที” ปรากฏว่านายเทียนถูกเอาเกือบตายเหมือนกัน แต่พอแก้บนแล้วก็หาย ไม่ต้องหาหมอไม่ต้องกินยาก็หาย

หนังตะลุง มีหนังเริ่ม ตายแล้ว หนังตัวน หนังเลิ้ง มีชีวิตอยู่แต่เลิกเล่นแล้ว หนังเวียน ยังมีอยู่ รองเง็งไม่มี แต่มีลิเกปาของคนพุทธ ชื่อ **พุ่ม ท้อน** ฉายานี้ได้มาเพราะตกต้นกระท่อน

สมัยก่อนเวลาที่หนังโนราจะไปเล่นที่ไกล ๆ ก็เดินเท้ากันไป ไปเล่นที่เกาะก็ไปเรือ เมื่อถูกพายุก็จะกาศพระวิเศษ เดินป่าก็ใช้ตะเกียงเจ้าพายุ คนหิ้วตะเกียงเจ้าพายุและนุ่งผ้าถุงแสดงว่าคนนั้นเป็นนายหนัง เมื่อก่อนไม่มีเครื่องขยายเสียง ถ้าไปเล่นที่ไหนก็จะใช้กลองตีเพื่อบอกว่าหนังหรือโนรามาแล้ว

เรื่องโนรา ผู้ใหญ่เียนบอกว่าตอนนี้ น่าจะมีการรักษามรดกภูมิปัญญาของท้องถิ่นเอาไว้ โดยการตั้งกลุ่มขึ้นมา ส่วนผู้ที่ฉายทอดศิลปะการรำโนราก็มีอยู่แล้ว ตอนนี้กำลังสนับสนุนให้มีตั้งกลุ่มโนราบุญรองและโนราเพ็งจันทร์ ซึ่งบรรพบุรุษเป็นโนรา เพื่อสอนลูกสอนหลานสืบทอดต่อไป แต่สำหรับในกลุ่มที่มาร่วมคุยกันในวันนี้ถ้าจะให้ทำกิจกรรมก็ป็น ๆ กันว่ามีปัญหากับภารกิจในการทำมาหากินของตัวเอง

มีเด็กนักเรียนชื่อใจ ลูกของนายเลิศ ที่สืบทอดศิลปะการออกแขกออกพรานคล้องหงส์ ได้อย่างสวยงาม และเป่าปี่ได้ด้วย เป็นนักเรียนรางวัลพระราชทาน แต่ถ้าจะเก็บประวัติต้องไปหาโนราเพ็งจันทร์

สำรวจ ๒๑ วงสนทนา

ที่เขาเศษมีหมอยาอยู่หลายคน อย่างเช่น หมอพุ่ม ทองบัว ลุงเอียด หมอพิธิกรรม ทำเคราะห์บ้าน ดูดวง แต่งงาน ปลุกบ้าน สร้างเรือน หมอล่อง สิทธิชัย หมอต้มยา ซึ่งตายหมดแล้ว แต่ปัจจุบันมีผู้สืบทอด คือนายบุญถม ชุมอักษร อายุ ๖๕ ปี นั่งอยู่ในวงนี้ด้วย นอกจากนี้ก็มีหมอดำแย ชื่อนางสุกดิ์ สิทธิชัย ยังมีชีวิต นางดำ นางแดง รองเมือง ตายแล้ว

เรื่อง**หมอพื้นบ้าน** หมอสมุนไพรแผนไทย **หมอพิธิกรรม** ตอนนี้นายบุญถมบอกว่าเป็นคนดำเนินการอยู่เอง คนในชุมชนยังมีความเชื่อในพิธีกรรมอย่างเคร่งครัด บางครั้งหมอก็ทำให้ฟรี ๆ ส่วนยาสมุนไพรมันไม่ได้ทำเพราะขาดอุปกรณ์ที่ได้มาตรฐาน มีแต่ทำไว้เพื่อกินกันเอง

สำรวจ ๒๒ วงสนทนา

ควนนกหว้าเป็นที่ที่มีความโดดเด่นที่สุดของเขาวีเศษ เป็นบริเวณที่มีประวัติการมาตั้งถิ่นฐานของคนในสมัยก่อน ด้วยความที่มีนกหว้าอยู่มาก จึงได้เรียกว่าควนนกหว้าจนติดปาก มีลานที่นกหว้ามาอยู่ก็ เรียกว่าลานนกหว้า ปัจจุบันที่ควนนกหว้ามีสำนักสงฆ์และรอยพระพุทธรูป

พระรูปแรกที่มาบูรณะควนนกหว้าคือหลวงพ่อดล่าย แต่ไม่นานท่านก็สึกออกไป แล้วก็ร้างอยู่นาน จนหลวงพ่อรูปปัจจุบันมาฟื้นฟูบูรณะใหม่อีกครั้ง เริ่มพัฒนาขึ้นเป็นสำนักสงฆ์ ก่อสร้างอาคารและเจดีย์ระฆังคว่า จนเป็นสถานที่ที่มีความเจริญ เกิดประเพณีการ**ห่มผ้าพระธาตุ**ในวันมาฆบูชาของทุกปี

กลุ่มแรกที่มาตั้งถิ่นฐานที่ควนนกหว้ามีอยู่ตระกูลเดียวคือ **ศรีไทย** ซึ่งมีทวดศรีไทยเป็นต้นตระกูล หลักฐานเป็นโกศตั้งอยู่บนเขา ตอนทวดศรีไทยตายแล้วก็นำไปฝังไว้ที่บนเขาแล้วก็ปลุกต้นประดู่ไว้ ๑ ต้น ตอนนี้งดต้นประดู่มีขนาดใหญ่แล้ว ตอนหลังก็มาสร้างศาลไว้ เรียก**หลาทวดศรีไทย** ประเพณีการฝังศพของคนสมัยก่อนเมื่อฝังศพก็จะปลุกต้นไม้วัดด้วย

ข้อมูลจากเวทีตรวจสอบ

๒๓ กรกฎาคม ๒๕๕๑

สถานที่จัดเวที ที่ทำการ อบต. เขาวิเศษ ตำบลเขาวิเศษ อำเภอวังวิเศษ

ผู้บันทึก ธีรรัตน์ ธนนันท์

ผู้เรียบเรียง สุนทรี สังข์อุยर्थ

ผู้ร่วมเวที

๑. นายจำนง คงนคร

๒. นายลิขิต แสงเสน

๓. นายบุญถม ชุมอักษร

๔. นายเกื้อกูล เกื้อบุญส่ง

๕. นายเยื่อน อ่อนรู้ที่

๖. นางกิ่งกาญจน์ เกียรติเมธา นักวิชาการการศึกษา อบต.เขาวิเศษ

ที่มิวิจัยและผู้สังเกตการณ์ อีก ๖ คน

เวที ๑

คลองสองสายที่สำคัญ คือ คลองชี กับบางกุ่ม และคลองอื่น ๆ อีก ได้แก่

คลองยวนปลา เริ่มจากเขาจันทร์ มากันเขตแดนระหว่างหมู่ ๘ กับหมู่ ๓ มาเข้าหมู่ ๑ ไปหมู่ ๑๑ ไปเข้าตำบลท่าสะบ้า แล้วกลับมากู่หมู่ ๑ ลงคลองชี เมื่อก่อนมีปลามาก เป็นชื่อที่มาแต่ดั้งเดิม ยวน หมายถึงที่รวมมาชุมนุมกัน คลองยวนปลา คือ เป็นที่ปลามารวมกัน (ยวนปลา เทียบกับคำว่า ยวนผึ่ง ซึ่งหมายถึงที่ผึ่งเกาะรวมกันอยู่และเคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่ง)

คลองโตน มาจากเขาโตน ผ่านข้างเขาโตน มาลงหมู่ ๑๐ เรียกคลองโตน ผ่านหมู่ ๒๐ หมู่ ๑๑ เข้าตำบลท่าสะบ้า เชื่อมกับคลองยวนปลา เรียกปากโตน ก่อนลงคลองชี บางส่วนอยู่ในเขตท่าสะบ้า คลองโตนเป็นเขตแดนตำบลเขาวิเศษอยู่ประมาณ ๒ กิโลเมตร ชื่อคลองโตนนี้มีมาตั้งแต่รุ่นพ่อ

คลองหนองเตย ต้นน้ำอยู่ที่เขาพระวิเศษ วังนกน้ำ ไหลลงคลองหนองเตย แล้วไปลงคลองชี

คลองบางแป้น เป็นแดนหมู่บ้าน หมู่ ๑๒ ไหลลงคลอง..... (สอบถามเพิ่มเติม)

คลองบางคน มาจากวังมะปราง มาลงคลองชี มีทำนบที่บ้านฉาง (สอบถามเพิ่มเติม)

ห้วยบางมุด ต้นน้ำมาจากหอนานที่อยู่ใกล้วัดเขาวิเศษ จากหมู่ ๒ ผ่านหมู่ ๑๕ ผ่านหมู่ ๑๘ ปลายห้วยอยู่ติดกับแดนวังมะปราง เป็นห้วยสำคัญเพราะมีทำนบหลายแห่ง สมัยที่เขาทำนา มีทำนบสามถึงสี่แห่ง

หนองคล้า เป็นต้นน้ำของห้วยไทร ไปหนองคล้า ไปรวมคลองบางกุ่ม

ถนน ๓ สายสำคัญ อยู่คือ เขาเศษ-คลองเต็ง แล้วก็ต้นชด-นางว อีกสายก็สายหนองตรุด

(ควรเพิ่มเติมถนนในตำบล ดูข้อมูลจากฝ่ายโยธาของ อบต.)

เวที ๒

แต่ก่อนเขาพิเศษเป็นสองตำบล มายุบตอน**พันด้า** เพราะมีการฆ่ากันไม่หยุด มี**พันนิก พันร่อง** (ตรวจสอบชื่อ) เป็นกำนัน อยู่คนละฝั่งคลอง คนรบฆ่ากันไม่หยุด แ่ข้ามสะพานก็ฆ่าแล้ว (ศึกษาเรื่อง การยุบตำบล)

เมื่อก่อนมี ๙ หมู่บ้าน ไม่กี่ปีทีเพิ่มจาก ๙ หมู่เป็น ๒๑ หมู่ หมู่ที่ ๑ ควบโต๊ะป้ง กว้างมาก เดินลาดตระเวนกันคืนหนึ่งจึงจะไปได้ทั่ว ต่อมาหมู่ ๑ แยกเป็นหมู่ ๑๑ กับหมู่ ...?... ชุมชนเริ่มที่หมู่ ๑ ปัจจุบันจะกระจุกตัวอยู่ที่หมู่ ๔

เวที ๓

รุ่นแรกอยู่ที่หมู่ ๑ คือ**โต๊ะป้ง** เป็นคนแขก รุ่นต่อมาเป็นรุ่น**พันนิก** มีลูกคือ**พันด้า** ที่รวมสองฝั่ง พันด้ามีลูกเป็นกำนัน**หมี่**

ตระกูล**ราชเดิม**อยู่ที่หมู่ ๑ มีตำนาน “หญิงห้าชายสี่ ทั้งเพเก่า ปลูกเรือนหย้าอยู่บ้านนาปาบ” ผู้ใหญ่เกื้อกูลเป็นลูกหลาน เกิด ๒๔๙๒ ที่เรียก**นาปาบ** เพราะมีต้นปาบต้นใหญ่ ต้นมะขามอยู่หน้าบ้าน มีมาก่อนพ่อของทอด ยาผู้ใหญ่เียนเดิมก็อยู่นาปาบ

ควนนกหว้า หมู่ที่ ๔ **ทอดศรีไทย** เป็นคนมาบุกเบิก หลังจากนั้น ไปสร้างสวนสร้างนาที่หมู่อื่น **ทอดศรีไทย**เป็นปู่ของแม่นายลิขิต มีลูก ๗ คน พ่อแก่ของนายลิขิตเป็นลูกคนหัวปี รุ่นพ่อแก่แล้วรุ่นแม่ นายลิขิตเป็นรุ่นที่ ๔ (ตรวจสอบ) ที่จริงเป็นศรีไทยมาก แต่ส่วนมากเป็นหญิง **ทอดศรีไทย** ไม่อยู่กับลูกหลาน ขึ้นไปอยู่บนควน ใครให้ช่วยดูลูกหลานให้ก็พาขึ้นไป พอตายกระดูกฝังที่นั่น เดือนห้าก็ขึ้นไป**ทำบุญสามหาบสามคอน** ทำถุง

ข้าวสาร ถุงเกลือ ไปแขวนไว้บนกองทราย ทำบุญสิ้นปี ทำทุกปีติดต่อกัน เพิ่งมารุ่นนี้ที่ไม่ค่อยได้ทำกัน ก่อกองทราย ทำรั้วรอบเหมือนที่ฉลองทราย แขวงถุงเคย ถุงเกลือ มีพระไปสวด ซึ่งสายสัญญาณตรงนั้น คล้ายพวกภาคเหนือทำเป็นเสา ของเราทำพิน้อยกว่า (ที่อื่นเรียก **สามหาบสามคอน** เป็นความเชื่อเกี่ยวกับการป้องกันเรื่องอันเกิดจากวิญญาณร้าย เช่น มีโรคระบาด หรือฝันว่าจะมีเคราะห์ ก็จัดทำสามหาบสามคอน ส่งให้ตามทางเดินเพื่อให้วิญญาณร้ายจากไป ดู สนธิ พลเดช, ม.ป.ป., ๖๔ - ๖๖)

คนจีนมาพร้อม ๆ กับปายาง(สวนยางพารา) จีนมาในสมัย**พันด้า** มาอยู่กับ**พันด้า** เพราะแต่แรกคนผิวดำมาอยู่ไม่ได้ มารุ่นญี่ปุ่นขึ้นเมือง มาถึงทำเป็นจริงเป็นจังทำเป็นร้อย ๆ ต้น ไม่เหมือนคนไทย ปลูกต้นสองต้น คนจีนคนแรกคือโกวุ้น โกลานตามมาทีหลัง

เจ้าหื้อ เป็นพ่อป่าตาตุกใกล้บ้านผู้ใหญ่เกื้อกุล มาปลุกซา อาบน้ำในคลองต้นโด ถูกจระเข้เข้ขบ ไข เจ้าหื้อไม่ได้ตายเขาเศษ พอแก่ก็กลับไปจีนตอนที่เขาให้คนจีนกลับประเทศ ลูกหลานคือผู้ใหญ่คลาด ชุมณี อดีตผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑

ตระกูล**เต็มสังข์** เป็นบรรพบุรุษของรองนายกฯ จ้าง มีหนังสือตระกูลที่ทำอยู่ที่บ้าน เมื่อก่อนมี สองคนพี่น้อง เป็นรุ่นทวด ต้องสืบย้อนกลับไปถึงรุ่นพ่อของทวด

ในราตัง พ่อ**โนราเต็ม**มาตอนรุ่นไหนยังไม่มีคำตอบ มีผู้เสนอให้ไปถามยายเคี้ยงอายุ ๙๔ ยัง แข็งแรง ชูคหัวมันได้อยู่ จะไปนับมาให้

เรื่องตระกูล มีบุคคลที่สามารถไปสอบถามเพิ่มเติมได้ เช่น **กำนันวิ**

เวที ๔

เรื่องทำสวนยาง คนแรกที่ทำคือพ่อแก่คง รุ่นเดียวกับโกวุ่น พ่อตายายคล้าย คนจีนส่วนใหญ่ คำขาย ที่จำได้ขายขนมจีน ทำขนมจีน ยังใช้กระบอกลูกไม้

สินค้าสำคัญที่เอาไปขายส่วนใหญ่เป็นยาง นอกจากนั้นก็เป็นหมู ไก่ ลงเรือยนต์ รุ่นพันดำ ทำ แป้งไม้ไผ่เล็ก ล่องแพไปขายกันตั้ง ล่องกันสองสามวัน ส่วนมากเป็นขี้ยางก้อนหมักกับส้มม่วง สินค้าอีก ชนิดคือน้ำมันยาง หมาแห้ง เมื่อก่อนก็ไล่หาล้างสบตางค์ ของที่ซื้อ มีเกลือ น้ำตาล หอม กระเทียม ข้าวสารน้อย ตอนหลังที่มีการซื้อข้าวกันสารมาก เพราะไม่ค่อยมีการทำนาแล้ว

ปลามีมาก ออกไปในน้ำก็ได้ปลา ได้มาแล้วทำที่ย่างปลารอบบ้าน ปลาดุก ปลาสด ปลาขี้มด ปลาลำปำ พอควยฝูงเหยียบนา ปลาลอยขาว ตายเหม็นไปทั่ว

ตอนปลาขาดช่วง เกิดจากการที่มีตลาดนัด จีนทับเที่ยงมีปลาหมูมาขาย แต่ขายไม่ได้ จีนเอายา ฆ่าปลวกมาแนะนำ ชาวบ้านซื้อยาฆ่าปลวกมาใส่ในน้ำ ได้ปลามาก ที่หลังปลาหมด ทั้งปู หอย ตายหมด ก็ไปซื้อปลาของจีน เรื่องนี้เกิดประมาณ ปี ๒๕๑๐ ที่หยุดเพราะกินแล้วเป็นพิษ ตอนนั้นเริ่มชุมขึ้นมาบ้าง แล้ว บางชนิดสูญพันธุ์ไปแล้ว ปลาโด ปลาทรวง ลำพัน เรียกปลามัด เหมือนปลาดุกตัวยาวๆ

เรื่องเรือยนต์ ครูจ เต็มสังข์ สร้างเรือยนต์คนแรก สร้างเครื่องสี่ขาวด้วย

เวที ๕

เรื่อง**ลากพระ** มีพระบกกับพระน้ำ ลากพระน้ำ เป็นเรือ**นม**(พนม หรือบุษบก) เรือเพรียว เรือ ธรรมดา ไปวัดทุ่งใหญ่ ตำบลท่าสะบ้า ทำเรือคล้ายเกวียน ทำเป็นล้อไม้ ใช้หวายแดงทำเชือก ลากแล้ว ไปแย้งกัน เขาทำเป็นไม้ขอน ไม้ท่อน ทำหัวถก ทำยถก (ถก-กระดก) คนตีโพนก็นามสกุลศรีไทย

ชักพระที่เขาเศไปไม่ถึงท่าจีนเพราะไกลมาก ข้ามคลองไปสักโลครึ่งก็ไกล ไปถึงสะพานยาว ที่ปากคลองเท่านั้น ที่ท่าสบ้า แต่ก่อนมีคนมาจากหลายฝั่งคลอง เมาแล้วรบกัน เลิกไปสมัยเดียวกับที่เอายาฆ่าปลวกมาเปื้อปลา

วันทำบุญขึ้นเขา เดือนห้าวันว่าง แต่ก่อนทำบุญปีละครั้ง พระเป็นผู้ชักชวน จนเป็นประเพณี พอถึงเวลาก็นัดกันขึ้น นิมนต์พระขึ้นเขาพระวิเศษ ให้ชาวบ้านขึ้นไปทำบุญบนเขา ตอนนั้นไม่ได้ทำ หยุดมาหลายปี

เรื่องมโนห์รา ต้องไปถามบ่าวคล้อย (นายคล้อย ชัยวิทย์) ที่ยังชัดเจนอายุ ๙๐ กว่าปี หมู่ ๒ นายเฒ่า บุญเกื้อ หมู่ ๒ นางบุญรอง ชาตรี ลูกโนราห์โนราปลื้ม ชมจันทร์ หมู่ ๓ จำกันได้ว่าโนราคล้อยรุ่นเดียวกับโนราเดิม แต่โนราเดิมไม่ค่อยสัมพันธ์กันเพราะออกไปอยู่นอกบ้านเป็นส่วนใหญ่ คนไหนที่เป็นลูกศิษย์ที่เก่ง ๆ หน่อย ก็เอาออกไปข้างนอก **โนราเดิม**เป็นคนสร้างโนรามีความสามารถสูง

เลิกป่าหมดแล้ว เคยมี **พุ่ม ท้อน** แต่ลูกหลานไม่มีใครสืบทอด ถามข้อมูลกับ**บ่าวเรณู**ได้ เพราะเป็นศิษย์เหมือนกัน แกเคยหัดศิษย์ ออกแขก ทำเสนา ไปถามได้ แกอยู่หมู่ ๙ ยังถือบรรทัดฐานอยู่เลย การละเล่นเคยมียิงสบ้า

เวที ๖

ผู้ใหญ่เยื่อนฟังมาจากรุ่นพ่อว่า พ่อแก่ชัยอยู่ในถ้ำเขาโอน เป็นคนถือศีล คนเจ็บไข้ได้ป่วยไปให้รักษา ถ้านั่งเหลาหว่ายอยู่ก็ให้เอาหว่ายไปต้มแก้ไข้ เป็นคนมีแรงมาก ถ้าจะต้องชักหว่ายในวัดก็ไปช่วย ส่วนเจ้าอาวาสวัดเขาวิเศษ เริ่มจากพ่อท่านคุณหนู แล้วพ่อท่านปลอด ผู้ใหญ่เยื่อนมาทันที่อาจารย์พั่วหรือพระครูอมรรวมโฆสิต (ดำรงตำแหน่ง พ.ศ. ๒๕๔๒ ดู กรมการศาสนา, ๒๕๔๗ : ๖๗)

คนที่ยังมีชาวบ้านพูดถึงอยู่เสมอ มี ครูจร กำนันดำ กำนันหมี่

กำนันดำ เป็นผู้มั่งมียศศักดิ์ เป็นคนสั่งงาน คนทำงานคือ ผู้ใหญ่แจ้ ทิพย์เศษ หมู่ที่ ๔ ผู้ใหญ่คลิ่ง อ่อนรู้ที่ หมู่ ๖ ผู้ใหญ่ล้อม พรชาตรี หมู่ ๓ ผู้ใหญ่บุญ หมู่ ๗ เป็นผู้บุกเบิกทาง ถนน โรงเรียน อนามัย แต่มาสำเร็จเป็นรูปธรรมในสมัยกำนันหมี่ เขาเศได้เจริญเพราะคนสี่ห้าคนนี้

หมอพื้นบ้านมี นายเยื่อน พ่อกับลูก แต่ก่อนเรียกเป็นหมอผี สวดบ้าน ทำเคราะห์เรือน เรื่องพิธีกรรม ตอนนี้มีอยู่คนเดียวคือ หมอบุญถม ทำพิธีกรรม ทำเคราะห์บ้าน ขึ้นบ้านใหม่ ดูวัน ถูษยาม หมอเล็ง สุขศรีเพ็ง หมอเมียด เป็นหมอด ทำพระภูมิ ทำเคราะห์บ้าน หมอเขียว เป็นหมอกระดูก

โนราเดิม ไปอยู่ข้างนอกเสียนาน ลูกหลานและญาติ ๆ มาทำพิธีประดิษฐานรูปปั้นโนราเดิมเป็นอนุสรณ์สถาน เมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๑ อยู่ที่บ้านเดิม ที่ควนเปลว หมู่ที่ ๔

โรงเรียนเมื่อก่อน เรียกเป็นเขาเศษ ๑ ถึง ๔ ตอนหลังเปลี่ยนเป็นชื่อบ้าน โรงเรียนเขาเศษ ๑ เมื่อก่อนอยู่ในวัด

สถานที่สำคัญ เช่น เขาวิเศษ วัดเขาพระวิเศษ ดั้งเดิมคู่ตำบล

สะพานด่าน ปัจจุบันอยู่ในหมู่ ๑๗ ไม่มีสะพานแล้ว ที่เดิมของสะพานเป็นถนนเสียแล้ว เป็นห้วยหนองเตย เป็นพรุ เดินจากบ้านออกไปทำพรุ มีเสาคุ้งขึ้นมา พาดไม้กระดานสองแผ่น ข้ามคลอง เป็นเส้นทางผ่านไปหนองตรุด

ด่านเหียง ชื่อนี้เพราะมีต้นเหียงอยู่ เป็นด่านทางเดินทั้งสัตว์ทั้งคน สมัยก่อนใช้เดิน ที่ข้างข้ามสัตว์ป่าข้าม

ที่มาของ**พระวิเศษ** ความเกี่ยวข้องกับระหว่างเขาพระวิเศษกับสะพานด่าน คือ มีพระบนเขา สะพานด่านเป็นทางผ่านไปตำบลอื่น โнораผ่านต้องไหว้พระวิเศษก่อน มีเรื่องเล่าว่ามีผู้พาพระวิเศษ มาลำเรือหนึ่งจะไปนคร แล้วมาล่มตรงนั้น รุ่งพอเล่ามา ส่วนเรื่องที่ว่านิมนต์พระลงมาแล้วพระกลับไปเอง เป็นเรื่องจริงที่คนพาพระลงมากลายเป็นคนเสียสติ เป็นพระดินเก่า ๆ แต่หัก ๆ มือหัก เคยเห็นตอนนั้นไม่มีแล้ว ตอนเด็กยังเห็นตอนขึ้นไปทำบุญ เป็นสำริดก็มี

หลาบาตร เป็นที่พระมาบิณฑบาต และฉันที่ศาลาที่นี่ วัดอยู่ไกล จึงทำศาลานี้ทำไว้เป็นจุดรวมให้ชาวบ้านมาทำบุญสะดวก

เรื่องแม่น้ำ **คลองชี**เป็นเส้นทางสำคัญ มีท่าเรือที่หมู่ ๔ ที่วัด คนตั้งบ้านริมคลอง ท่าวัดมีคนใช้มากเวลาไปตลาด สะพานท่าน้ำเป็นไม้เคี่ยม ถูน้ำพัดไปเมื่อขึ้นปีใหม่ ที่ทำใหม่คือท่าหน้าบ้านฉาง หมู่ ๔ หน้าท่าควนเปลว สิ้นค้าหามาไปตั้งตรงนั้น

ท่าเรือนับจากท่าวัดลงมาตามสายน้ำมี ท่าโกคว ท่าครุจร ต่ำจากนั้น ท่าด่านเหียง ท่าบ้านควนเปลว ท่าบ้านหนองหอย ติดหมู่ ๑ หลังจากนั้น เป็นท่าสะบ้า โกลี และโกแดง จอดหน้าท่าวัด นับไปทางต้นน้ำมีท่าเดียว ท่าหลาบาตร เป็นที่ชักพระ เรือไปอยู่ที่ท่านั้น

หนองหญ้าปล้อง มีเรือเดินไปมาได้

ถ้าที่ชีพรหมณ์อยู่ ถ้าได้รับการพัฒนาน่าจะดี ถ้าเขาโอน ถ้าแก่ชัย พ่อผู้ใหญ่เียนเคยเล่าว่า พ่อแก่ชัยอยู่ในถ้ำ ส่วนเขาจันทร์มีดินใช้เผาทำรูปหอม

ศาลปู่ชี ที่เป็นรูปเสือ ตั้งศาลอยู่ที่ หมู่ ๒ เป็นที่นับถือของชาวบ้าน มีการเข้าทรงด้วย

เรื่องวัด ให้ตรวจสอบจากหนังสือประวัติวัดของกรมการศาสนา **วัดเขาพระวิเศษ**เป็นวัดเก่าแก่นับ ๒๒๐ ปี พื้นฐานทวดหลายชั่ว รุ่นแรกคือ พ่อท่านชัย มีผู้พูดกันว่าแต่เดิมวัดอยู่ที่หมู่ ๑ เมื่อรุ่นสมภารชัย ปัจจุบันเป็นที่นายเจียมปลูกยางอยู่ ที่ย้ายเพราะที่ดินเดิมไม่มากเลยย้ายมาที่นี่ สร้างที่นี้แล้ว ก็ไปสร้างวัดเขาไม้แก้วด้วย

เวที ๘

งานส่งเสริมด้านศิลปวัฒนธรรมที่ อบต.ดำเนินการอยู่แล้ว

มีกลุ่มเยาวชน ที่เรียกว่าสภาเด็กกำลังรวมทีมอยู่ เป็นเด็กที่สนใจเรื่องวัฒนธรรม ศิลปะพื้นบ้าน มีบข สนับสนุนจาก พมจ. พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด โดยมี อบต.ประสาน เชื่อมระหว่างเด็กกับคนจัดกิจกรรม ส่วนในแผนของ อบต. มีการตั้งงบประมาณสำหรับเรื่องโนรา เครื่องดนตรี และอุปกรณ์ประกอบกิจกรรม

ความคาดหวังเกี่ยวกับการศึกษาประวัติศาสตร์ของตำบลเขาวิเศษ

ที่ทำมานี้เป็นเพียงการเริ่มต้น ถ้าอยากได้ประวัติศาสตร์ตำบล ต้องช่วยกันทำเพิ่มเติม เท่าที่ได้มาเป็นเพียงข้อมูลที่ใช้เป็นฐานสำหรับคนศึกษาต่อ อยากเห็น อบต. ขยายผล ดำเนินการ หรือสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาประวัติชุมชนเพื่อการพัฒนา เช่น ตั้งงบประมาณ ในเรื่องการสร้างคูนเชิงคุณภาพ สนับสนุนให้เด็กทำกิจกรรมชุมชนเพื่อการพัฒนา ถ้ามีโอกาสก็ส่งเสริมให้โรงเรียน ครูและเด็ก ศึกษาความเป็นมาของชุมชนเพื่อปลูกฝังความรักบ้านเกิด

ตัวอย่างข้อมูลจากเอกสาร

เอกสาร ๑ (เอกสารแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา อบต.เขาวิเศษ)

ตำบลเขาวิเศษ ที่ตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอวังวิเศษไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ ๑๕ กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ ๙๙.๖๔ ตารางกิโลเมตร แบ่งเขตปกครองเป็น ๒๑ หมู่บ้าน และมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่อื่น ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลนาวง อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลนาเมืองเพชร และตำบลบ่อหิน อำเภอสิเกา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลท่าสะบ้า อำเภอวังวิเศษ และตำบลหนองตรุด อำเภอเมืองตรัง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลวังมะปราง และตำบลวังมะปรางเหนือ อำเภอวังวิเศษ

สภาพพื้นที่เป็นที่ราบสลับเนินเขาบางส่วน มีลำน้ำธรรมชาติสายหลักคือคลองชี เกิดจากน้ำตก ร้อยชั้นพันวัง เขานอจู้จี้ ตำบลอ่าวตง ซึ่งต่อเขตจังหวัดกระบี่ แล้วไปออกแม่น้ำตรังที่ตำบลท่าสะบ้า อำเภอวังวิเศษ หมู่บ้านที่อยู่ติดคลองชีคือ หมู่ที่ ๑๔ หมู่ที่ ๒ หมู่ที่ ๘ หมู่ที่ ๔ หมู่ที่ ๑ และหมู่ ๑๑

แหล่งน้ำประปาห้วยและคลองอื่น ๆ เช่น คลองบางกุ่ม คลองยวนปลา คลองโตน คลองบางแป้น และห้วยหนาน ประปาหนองบึง เช่น หนองคล้า หนองเคย และวังนกน้ำซึ่งจัดเป็นส่วนสาธารณะ

ประชากรทั้งสิ้น ๑๓,๓๙๘ คน ครัวเรือน ๑,๘๓๘ คน ร้อยละ ๘๐ ประกอบอาชีพเกษตร

การคมนาคม มีทางหลวงจังหวัดหมายเลข ๔๑๕๘ ติดต่อกับอำเภอเมืองตรัง ทางหลวงจังหวัดหมายเลข ๔๑๕๙ (สายนาวง-ต้นซด) ติดต่อกับอำเภอห้วยยอดและอำเภอสิเกา

ศาสนสถาน มีวัดเขาวิเศษ วัดหนองคล้า สำนักสงฆ์ควนนกหว้า ศาลเจ้า ๒ แห่ง และโบสถ์
คริสต์จักรอีก ๒ แห่ง (เพิ่มเติมรายละเอียด สถานที่ตั้ง)

เอกสาร ๒ (วรรณ นาวิกมูล, ๒๕๔๗ : ๘๒-๘๓)

ตำบลเขาวิเศษ จำนวนที่ ๑ เดิมเรียกเขาพระวิเศษ เพราะมีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์อยู่ จำนวน
ที่ ๒ เดิมเรียกเขาเศษ เนื่องจากมีพายุพัดเศษหินมาตก แล้วมีขนาดใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ จนเป็นภูเขา

หมู่ที่ ๑ บ้านควนโต๊ะบัง มีชาวมุสลิมชื่อโต๊ะบัง อาศัยอยู่ใกล้กับควนนี้

หมู่ที่ ๒ บ้านทุ่งแคสูง พื้นที่เป็นทุ่งนา มีต้นแคสูงมากอยู่ต้นหนึ่ง

หมู่ที่ ๓ บ้านหน้าควน ที่ตั้งของหมู่บ้านอยู่หน้าควน (ข้อมูล อบต.ชื่อบ้านหนองหว้าเตี้ย)

หมู่ที่ ๔ บ้านเขาวิเศษ ที่มาของชื่อเหมือนกับชื่อตำบลเขาวิเศษ (ข้อมูล อบต.ชื่อบ้านหน้าวัด)

หมู่ที่ ๕ บ้านหน้าเขา ที่ตั้งของหมู่บ้านอยู่หน้าเขา (ข้อมูล อบต.ชื่อบ้านหนองเตย)

หมู่ที่ ๖ บ้านหลังเขา ที่ตั้งของหมู่บ้านอยู่ทางหลังเขา คือด้านถนนนาง - ดันซด

หมู่ที่ ๗ บ้านหนองคล้า ริมหนองน้ำมีต้นคล้าขึ้นอยู่มาก

หมู่ที่ ๘ บ้านฉาง ชาวบ้านมีอาชีพทำนา สร้างฉางไว้เก็บข้าว (ฉางเดิมอยู่ที่ไหน เป็นฉาง
รวม หรือแยก ปัจจุบันยังมีหรือไม่)

หมู่ที่ ๙ บ้านบางแป้น ๑ คนชื่อแป้นมาอยู่ที่เป็นคนแรก

หมู่ที่ ๑๐ บ้านเขาโอน ลักษณะภูเขาเอนไปทางซ้าย

หมู่ที่ ๑๑ บ้านคลองโตน ลักษณะของคลองทอดตัวลงต่ำคล้ายน้ำตก

หมู่ที่ ๑๒ บ้านบางแป้น ๒ ที่มาของชื่อเหมือนกับบ้านบางแป้น (แยกมาจากหมู่ที่ ๙)

หมู่ที่ ๑๓ บ้านหนองพลอง มีต้นพลองขึ้นอยู่ริมหนองน้ำ (ยังมีอยู่หรือไม่)

หมู่ที่ ๑๔ บ้านควนขวาง มีควนทอดขวางหมู่บ้านอยู่

หมู่ที่ ๑๕ บ้านหนองหอยโข่ง ในหนองน้ำมีหอยโข่งมาก (ยังมีอยู่หรือไม่)

หมู่ที่ ๑๖ บ้านหน้าควน ที่ตั้งของหมู่บ้านอยู่หน้าควน (แยกมาจากหมู่ที่ ๓ หรือไม่)

หมู่ที่ ๑๗ บ้านหน้าเขา ที่ตั้งของหมู่บ้านอยู่ด้านหน้าเขาพระวิเศษ

หมู่ที่ ๑๘ บ้านบางโละ มีต้นโละตั้งอยู่ริมฝั่งคลอง โละ หมายถึง ต้นมะเดื่อ

หมู่ที่ ๑๙ บ้านในควน ที่ตั้งของหมู่บ้านอยู่ในป่าลึก

หมู่ที่ ๒๐ บ้านโคกสะท้อน มีต้นกระท้อนขึ้นอยู่บนควน (ยังมีต้นกระท้อนอยู่หรือไม่)

หมู่ที่ ๒๑ บ้านหลังควน ที่ตั้งของหมู่บ้านอยู่ด้านหลังควน

เอกสาร ๓ (แผนที่ทรัพยากรน้ำจังหวัดภูเก็ต ผ.ภก ๑.๒๓.๑/๑๖ บน ผ.ภก ๑.๒๓.๑/๑๙ ล่าง)

หมายเหตุ ในแผนที่นี้ตำบลเขาวิเศษ เดิมเป็นตำบลเขาเศเหนือกับตำบลเขาเศใต้ ตำแหน่งเขาพระวิเศษอยู่ในเขตตำบลเขาเศเหนือ

ฐานข้อมูลชุมชนตำบลท่าสะบ้า

ตัวชี้

ชุดที่ ๑ แหล่งข้อมูล

๑.๑ บุคคล

๑

นายแจ่ม พลอินทร์	๕๒ หมู่ที่ ๑๐ บ้านปากโยน ตำบลท่าสะบ้า อำเภอวังวิเศษ อายุ ๗๕ ปี (ดู ▶ สำรวจ ๔)

๒

 นางชวน ทองช่วย	หมู่ที่ ๑๐ บ้านท่าสะบ้า ตำบลท่าสะบ้า อำเภอวังวิเศษ อายุ ๗๓ ปี นามสกุลเดิม ชูสังข์ (ดู ▶ สำรวจ ๕)

๓

 นางพริม พลอินทร์	๕๒ หมู่ ๑๐ บ้านปากโยน ตำบลท่าสะบ้า อำเภอวังวิเศษ อายุ ๗๒ ปี นามสกุลเดิม คงเรือง (ดู ▶ สำรวจ ๓)

๔

 นายวิชิต ชาญยุทธ์	หมู่ที่ ๙ บ้านปากสุหระ ตำบลท่าสะบ้า อำเภอวังวิเศษ อดีตผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๙ อายุ ๖๔ ปี (ดู ▶ สำรวจ ๖)

นายเทียง ถนนมใจ	..... หมู่ที่.....ตำบลท่าสะบ้า อำเภอวังวิเศษ อายุ ๘๒ ปี (ดู > <u>สำรวจ ๗</u>)

๑.๒ กลุ่ม องค์กร

๑

องค์การบริหารส่วนตำบลท่าสะบ้า	๙๘ หมู่ที่ ๓ ตำบลท่าสะบ้า อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง โทรศัพท์

ชุดที่ ๒ เอกสารอ้างอิง .....ดูท้ายบท.....

ชุดที่ ๓ สถานที่

๓.๑ ชื่อตำบล หมู่บ้าน

- หมู่ที่ ๑ บ้านจิก (ดู > เอกสาร ๒)
- หมู่ที่ ๒ บ้านคลองสี (ดู > เอกสาร ๒)
- หมู่ที่ ๓ บ้านทุ่งใหญ่ (ดู > เอกสาร ๒)
- หมู่ที่ ๔ บ้านทุ่งยาง (ดู > เอกสาร ๒)
- หมู่ที่ ๕ บ้านปากสุหร่า (ดู > เอกสาร ๒)
- หมู่ที่ ๖ บ้านทุ่งขมิ้น (ดู > เอกสาร ๒)
- หมู่ที่ ๗ บ้านควนเคี่ยม (ดู > เอกสาร ๒)
- หมู่ที่ ๘ บ้านปากอ (ดู > เอกสาร ๒)
- หมู่ที่ ๙ บ้านหนองข่า (ดู > เอกสาร ๒)
- หมู่ที่ ๑๐ บ้านท่าสะบ้า (ดู > เอกสาร ๒ สำรวจ ๕)
- หมู่ที่ ๑๑ บ้านสายไฟ (ดู > เอกสาร ๒)

๓.๒ ชื่ออื่น ๆ

สะพานท่าเตียน บ้านปากโยน (ดู> สำรวจ ๑, ๓, ๖)

ห้วยหนองหรั่ง สะพานท่าเตียน ท่าเขียน ปากลำรา ท่งยาง (ดู> สำรวจ ๓)

น้ำหักปากสุทธา หานซ่อนไซ (ดู> สำรวจ ๒, ๖)

วัดทุ่งใหญ่ สำนักสงฆ์พรวนาราม (ดู> สำรวจ ๓)

ท่าโด (ดู> สำรวจ ๔)

หานขุด (ดู> สำรวจ ๖)

ชุดที่ ๔ การตั้งถิ่นฐาน

๔.๑ กลุ่มตระกูลและบุคคล

โจรกลับสามร้อย (ดู> สำรวจ ๗)

ประมวลศิลป์ สังขารา ศรีชัย (ดู> สำรวจ ๖)

ศรีไทย ท่าสะบ้า (ดู> สำรวจ ๓)

เอียดคลองชี (ดู> สำรวจ ๕)

๔.๒ ทรัพยากร การทำมาหากิน

หาปลา (ดู> สำรวจ ๓.๑)

๔.๓ เหตุการณ์สำคัญ

น้ำท่วม (ดู> สำรวจ ๖)

สงคราม (ดู> สำรวจ ๔, ๕, ๗)

ฐานข้อมูลตำบลท่าสะบ้า ชุดที่ ๕ วัฒนธรรม

๕.๑ ประเพณี

ลากพระ (ดู> สำรวจ ๓.๒)

๕.๒ การละเล่น

โนรา หนังตะลุง (ดู ▶ สำรวจ ๓.๒, ๖)

๕.๓ ภูมิปัญญา

ฟาก เหลีย (ดู ▶ สำรวจ ๖)

๕.๔ ความเชื่อ

หลาพ่อแก่เกลี้ยง หลาพ่อแก่แหว (ดู ▶ สำรวจ ๓.๒)

นับถือครูหมอ (ดู ▶ สำรวจ ๖)

กลุ่มข้อมูล

ข้อมูลสำรวจและสัมภาษณ์

ผู้เก็บข้อมูล สุทิน สีสุข ธีธาร์ตน์ ธนानันท์ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

สำรวจ ๑

ทีมวิจัยนัดกับผู้ใหญ่วิจิต พลอินทร์ ที่บ้านของผู้ใหญ่ เนื่องจากทีมวิจัยแยกกันเดินทางไปและไม่เคยกับพื้นที่ อีกทั้งเส้นทางที่เข้าสู่หมู่บ้านค่อนข้างซับซ้อนจะโทรศัพท์ถามเส้นทางกันก็ไม่ได้ เนื่องจากไม่มีสัญญาณโทรศัพท์มือถือ กว่าจะถึงสถานที่นัดหมายก็ชุลคุชลักพอสมควร เมื่อไปถึงผู้ใหญ่วัยกับภรรยา กำลังตัดหญ้าริมถนนหมู่บ้านกันอยู่ รอผู้ใหญ่วัยของอยู่ครู่หนึ่ง ผู้ใหญ่ก็พาไปดูสะพานทำเตียน ซึ่งเป็นสะพานเดียวกับที่เราไปดูเมื่อวันทีลงพื้นที่ตำบลลำภูรา อีกฝั่งเป็นเขตตำบลลำภูรา คลองลำภูราไหลมาลงแม่น้ำตรังตรงใกล้สะพานนั้น จากนั้นผู้ใหญ่วัยพร้อมกับภรรยา ซีมอเตอร์ไซด์นำไปที่บ้านพ่อแม่ของผู้ใหญ่ที่บ้านปากโยน เป็นบ้าน ๒ ชั้น อยู่ติดริมแม่น้ำ หลังจากคุยกันเสร็จ แวะกินข้าวเที่ยงก่อนไปต่อกันที่บ้านของป้าชวน ทองช่วย เป็นบ้าน ๒ ชั้นอยู่ใกล้ ๆ กับแม่น้ำและสะพานข้ามแม่น้ำอีกสะพานหนึ่ง คุยเสร็จผู้ใหญ่วัยก็พาไปดูปากคลองซีที่มาลงแม่น้ำตรังซึ่งอยู่ไม่ไกลนัก และไปดูทางด้านเหนือของคลองซีขึ้นไปอีกเล็กน้อย ก่อนจะวกกลับมาดูสะพานข้ามแม่น้ำที่ใกล้บ้านป้าชวน

สำรวจ ๒

จากนั้นเราก็ไปหาอดีตผู้ใหญ่วิจิต ชาญยุทธ์ ที่บ้านปากสุหร่า เพื่อเก็บข้อมูลและดูพื้นที่ คุยกันพักหนึ่งก็ไปดูบริเวณน้ำหักปากสุหร่าและสะพาน ซึ่งเรียกว่าสะพานปากสุหร่า แล้วไปบ้านลุงเที่ยง ขณะที่ฝนเริ่มโปรยลงมาเล็กน้อย เมื่อเราบอกถึงจุดประสงค์ของการมาเยือน ลุงเที่ยงก็ชี้เส้นทางเดินไปหานซอไนที่อยู่หลังบ้านให้ เราเดินอ้อมแนวไม้ผลจำพวกเงาะ ลองกอง ชมพู่ ที่ปลูกอยู่บนสันขอบสระบัวขนาดใหญ่ที่ใช้เลี้ยงปลา ฝาดงพงหญ้าเตี้ย ๆ เพื่อไปดูหานที่เห็นอยู่ไม่ไกลนักแต่เดินออกไปไม่ได้เพราะติดแนวรั้วลวดหนามที่ซึ่งอยู่ จึงกลับมานั่งคุยกับลุงเที่ยงที่บ้าน เห็นแผงโซลาร์เซลล์ติดตั้งอยู่บนหลังคาบ้าน เมื่อถามไถ่ก็ทราบว่าที่ต้องใช้เพราะไฟฟ้ายังเข้ามาไม่ถึง เวลาใช้ไฟฟ้าต้องมีการจัดสรรภายในบ้านโดยการไม่ใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าหลายชนิดพร้อมกัน เพราะกำลังไฟไม่มากพอ ก่อนกลับเราถามผู้ใหญ่ถึงชุมชนคลองชี ผู้ใหญ่บอกว่าชุมชนคลองชีอยู่เลยวัดทุ่งใหญ่ เขตหมู่ที่ ๘

สำรวจ ๓ สัมภาษณ์ นางพริ้ม พลอินทร์

ป้าบอกว่าที่นี่เรียกบ้านปากโยน มีห้วยหนองหรั่ง สายน้ำที่ไหลมาจากหมู่ที่ ๕ ไหลมาลงแม่น้ำที่ปากโยน

ท่าสะบ้าเป็นชุมชนที่อยู่ริมแม่น้ำตรง ที่เรียกท่าสะบ้า เพราะมีย่านสะบ้าพาดข้ามคลอง คลองที่อยู่หน้าบ้านป้าอีกฝั่งเป็นเขตนาท่ามใต้ ป้าบอกว่าแค่ข้ามฝั่งแม่น้ำก็เป็นเขตอำเภอเมืองแล้ว

สะพานท่าเดียน ก่อนสร้างสะพานเรียกกันว่าท่าเขียน และตรงคลองลำภูราที่ไหลลงแม่น้ำเรียกว่า ปากลำรา

ที่ท่าสะบ้าดั้งเดิมมีบ้านแค่เพียง ๓ บ้าน คือบ้านหลังนี้ ซึ่งเป็นของผู้ใหญ่แต้ม คงเรือง บ้านแม่แก้วพร้อม จันทรเพชร จากเขาวิเศษ เดิมนามสกุลศรีไทย และบ้านนายบัน ท่าสะบ้า เมื่อก่อนนั้นเล่ากันว่าชุมชนอยู่กันกลางทุ่งยาง ที่ทุ่งยางเป็นนา พอน้ำท่วมก็แยกย้ายกันไป ส่วนตระกูลของป้ามาอยู่ที่นี้ซึ่งน้ำท่วมบ่อย ทำให้มีบ้านเรือนน้อย

บริเวณนี้สมัยก่อนเป็นป่า มีสัตว์ป่าชุกชุม คนที่มาอยู่เป็นคนไทยทั้งหมด มาบุกเบิกตั้งถิ่นฐานจับจองที่ดิน ปัจจุบันก็ปลูกยางพารากันหมดแล้ว ที่ทุ่งนาก็กลายเป็นสวนยางพาราหมดแล้ว

สมัยเด็กเรียนกันที่โรงเรียนทุ่งใหญ่ อยู่หมู่ ๓ ระยะทางไกลพอใช้ได้ เดินตัดทุ่งไป ทำบุญก็ไปกันที่วัดทุ่งใหญ่ แต่สมัยนี้ชาวบ้านบริเวณนี้ไปสำนักสงฆ์พรวนาราม (อยู่ที่ไหน สำคัญอย่างไร)

สำรวจ ๓.๑ สัมภาษณ์ นางพริ้ม พลอินทร์

แม่น้ำตรังสมัยก่อนเป็นที่หาปลา และมีเรือยนต์ผ่าน มีเรือขายโกปีด้วย ปัจจุบันที่ข้างบ้านป่าปลูกไผ่ไว้ริมตลิ่งเพื่อกันตลิ่งพัง

สมัยก่อนผู้คนทำมาหากินโดยการหาปลา ตัดหวายขาย ในป่ามีหวายขึ้นไ้มาก ตัดมาผ่าเป็น ๔ พู แล้วก็เหลาทำเป็นมัด เอาไปขายที่ทับเที่ยง เดินกันไป ๓ วัน หวานนี้เอาไปทำคอปไฟ เอาน้ำมันยางเป็นเชื้อเพลิง เรียกว่าชี้ได้ นอกจากนั้นก็ทำไร่ ได้ข้าวไว้กินเอง หลังจากทำไร่เสร็จแล้วก็ปล่อยที่ดินทิ้งร้างไว้ ยางพาราเพิ่งมาปลูกรุ่นป่า ตอนป่าเด็ก ๆ เห็นเขาทำเป็นขี้ยางแท่น โดยการเทใส่พิมพ์ แล้วใช้น้ำส้มม่วงที่หมักกับน้ำไว้ในไห เพื่อหมักยาง แล้วก็นำยางไปขาย ราคาขายที่ขายกิโลกกรัมละ ๓ สตางค์ ขากลับก็ซื้อของกลับมา คิดว่าการทำสวนยางพาราน่าจะประมาณเมื่อ ๗๐ ปีที่แล้ว

สมัยก่อนเมื่อจะทำสวนยางก็โค่นไม้ป่าทิ้ง ปัจจุบันประชาชนประมาณ ๘๐-๙๐% ที่ทำสวนยางที่เหลือก็ทำงานจ้าง

สภาพแม่น้ำเปลี่ยนแปลงไป กว้างมากขึ้น เพราะตลิ่งพัง แม่น้ำตื้นเขินขึ้น เปลี่ยนมาหลายสิบปีแล้ว ยิ่งฝนตกหนักน้ำท่วมก็ยิ่งพัง ที่นี้น้ำท่วมบ่อยเกือบทุกปี ที่บริเวณตรงบ้านป่าเวลาน้ำท่วมน้ำเชี่ยวมากเพราะอยู่ใกล้แม่น้ำ เมื่อครั้งน้ำป่าคลอง ปี พ.ศ.๒๕๔๘ ท่วมประมาณเอว ปี พ.ศ.๒๕๑๘ ท่วมหนัก ต้องย้ายหนี

ลุงแจ่มพบซากเรือที่นี้ ตอนนั้นลงไปเล่นน้ำไปโดนไม้แล้วช่วยกันลากขึ้น เป็นเรือขนาดเล็ก เอาไปเก็บไว้ที่วัดถ้ำอิโส อีกลำพบที่หมู่ ๙ อยู่ที่บ้านนักสงฆ์พรุนาราม สภาพเรือมีรอยแตกแล้ว

สำรวจ ๓.๒ สัมภาษณ์ นางพริ้ม พลอินทร์

ประเพณีมี เดือนสิบ **ลากพระ**ทางน้ำจากทุ่งใหญ่ ส่วนคนทำสะบ้าก็ลงเรือกันที่นี้ จากนั้นลากต่อไปถึงท่ายางที่หัวถนน ที่เรียกท่าจีน (อยู่ตรงไหน เป็นท่าเดียวกับที่ตำบลบางรักหรือไม่) พระที่ใส่เรือลากเป็นพระไม้ยืน เมื่อก่อนเป็นเรือพาย ลากไปแล้วก็นั่งกันบนเรือไม่ได้ขึ้นไปบนบก เรือที่ไปจากที่นี้มีหลายลำ สนุกมาก พอไปถึงปากลำภูราก็มีเรือออกมาสมทบเพิ่มอีก ครั้งสุดท้ายก็ไปร่วมในช่วงลากพระก็มีการแข่งเรือที่ท่าจีน ที่ทำสะบ้าเองก็เคยมีแข่งเรือ แต่เลิกไปพร้อมกับการเลิกลากพระ ตอนนั้น พ.ศ.๒๕๔๖ ป้าอายุ ๑๘ ปี ยังไม่แต่งงาน ที่เลิกเพราะปีนั้นมีเด็กตกน้ำตาย ๑ คน สาเหตุจากเรือจมที่บริเวณทางน้ำหัก เรือลำนั่นวิ่งไปทางตรงน้ำแรง เรือถูกน้ำแทงจนจม เด็กว่ายน้ำไม่เป็นจึงจมน้ำตาย ตอนนีที่บ้านป้ายังมีเรืออยู่ เอาไว้ใช้น้ำท่วม

ที่นี้มีงานจักสานโยสังเคราะห์ที่หมู่ที่ ๔ มีผู้ใหญ่ก้านทิพย์ พลอินทร์ ซึ่งได้รับโล่ ๒ ใบแล้ว

โนราสมัยก่อนป่าดูโนราเต็ม โนราครั้น เมื่อตอนเด็ก ๆ ในรามารำที่นี้และไปรำที่ลำภูรา ทุ่งต่อ ปากก็ตามไปด้วย เมื่อก่อนโนราใช้รถกระบะวิ่ง เป็นรถสองแถว ปัจจุบันยังมีโนราสอยดาว พรสวรรค์ โนราดู อยู่ที่นี่ ๔ เป็นโนราแบบสมัยใหม่ แต่ก็ยังรำแบบท่าโบราณได้

หนังสือหนึ่งเล่ม ชื่อจริง นายขลุ่ คงเรือง ตายหลายปีแล้ว หนังสือวิน เอี่ยมอักษร เป็น ศิษย์ของหนังสือ ก็ตายแล้วเช่นกัน

ที่หน้าโรงเรียนทุ่งยางมีศาลที่ชาวบ้านนับถือ เรียก หลापอแก่เกลี้ยง กับ หลापอแก่แหว เล่ากันว่าพอแก่มาอยู่ และนับถือมานานแล้วตั้งแต่มีโรงเรียน (ศึกษาเพิ่มเติมหลापอแก่..)

สำรวจ ๔ สัมภาษณ์ นายแจ่ม พลอินทร์

ลุงเป็นสามีของป้าพริ้ม บอกว่าสมัยก่อนบ้านท่าสะพานมีบ้านอยู่แค่หลังเดียว แล้วก็ใช้ชื่อ บ้านมาตั้งเป็นชื่อตำบล เพราะว่ามีย่านสะพาน ย่านใหญ่ ๆ เลี้ยวข้ามคลองไปอีกฝั่ง

ลุงยืนยันว่าบ้านท่าสะพานตั้งก่อนบ้านปากสุหร่า สมัยก่อนการไปตลาดทับเที่ยงต้องเดินเท้า แล้วข้ามเรือที่ท่าสะพานซึ่งมีท่าเรือข้ามแม่น้ำ แล้วเดินผ่านทุ่งไปนอนที่ร้านต้นบรีง (อยู่ตรงทางแยกจากถนน ตรัง-ห้วยยอด ผ่านบ้านนาตาล่วง) ซึ่งอยู่เกือบถึงตลาด ถ้าชาวบ้านมีหมูก็รวม ๆ กันแล้วก็ไล่ต้อนไป ขาย ตลาดทับเที่ยงเมื่อก่อนยังเป็นร้านมุงจาก ไม่ได้เป็นตึกเหมือนเดี๋ยวนี้

ลุงเล่าว่าเรือที่ผ่านบริเวณนี้เป็นเรือมาจากกันตังวิ่งขึ้นไปท่าโด (ที่ปากคมหรือเขากอบ) แวะที่ ท่าสะพาน ที่จีจิก ท่าใหญ่ ๆ ก็แวะ ไปเอาของที่กันตังมาขาย นอกจากมีเรือแล้วก็มีการล่องแพ ช่วงหลังมี เรือยนต์ เอาจาก เอน้ำตาลขึ้นมา แล้วก็เจอน้ำมันยางไปขายที่กันตัง เดี๋ยวนี้ไม่มีต้นยางแล้ว ปาหมด ไปในช่วงรัฐบาลคึกฤทธิ์ ปราโมช ที่ให้โค่นไม้

เรือเมื่อก่อนเป็นเรือถ่อ พายเชิeng (กรรเชิeng) จะเชิengอันเดียวหรือเชิengคู่ก็ได้ คนหน้ามีหน้าที่ เป็นคนถ่อ เมื่อก่อนพ่อของป้าพริ้มมีเรือลำใหญ่ ไปซื้อของจากกันตังขึ้นกลับมา จากที่นี้เอามันยาง กับ ไม้ไผ่อัดทำเป็นแพ ล่องไปขาย ไปขายกันบ่อย ๆ มีแพจากทางบ้านซา บางดี ท่าโด ลงไปขายไม้ไผ่ แพ หยุดวิ่งไปเป็น ๑๐๐ ปีได้แล้ว จากนั้นช่วงหลังสงครามพ่อค้าก็ใช้เรือยนต์

ตอนสงครามญี่ปุ่นล่องเรือจากกันตังผ่านมาแถวนี้ พวกญี่ปุ่นนั่งเตี๋ย และคุยกันเสียงดัง ลูก เกลยญี่ปุ่นหนีมาอยู่กับป้าพริ้ม ๑ คนชื่อสง่า ตอนนั้นมีหลุมหลบภัยที่โรงเรียน ลุงบอกว่าเห็นเครื่องบิน บินเรียงหน้ากันกว่า ๒๐ ลำ เป็นเครื่องบินของอังกฤษ

สมัยก่อนยางพาราไม่มีราคาก็ขายห่วย ของกินก็หาง่ายทั้งผักปลา เมื่อก่อนลุงก็หาปลากินเอง แต่ปัจจุบันปลาเหลือน้อยแล้ว

สำรวจ ๕ สัมภาษณ์ นางชวน ทองช่วย

ชื่อ**ท่าสะพาน** เพราะมีย่านสะพานมาก แต่ป่าเกิดมาก็ไม่เห็นย่านสะพานแล้ว

บ้านชวนเกิดที่นี่ บ้านอยู่ติดกับบ้านแก่พร้อมที่เป็นบ้านคนเก่าแก่ ตาของป่าเป็นคนที่นี่ นามสกุล**เอียด**

คลองซี แม่แก่(ยาย)เป็นคนต้นเหียง ต้นรัก พ่อแก่(ตา)บ้านเดิมก็อยู่ตรงนี้ แต่ป่ายังเด็กมากจำความยังไม่ได้ รู้แต่ว่าพ่อแก่โดนเสือกัด ส่วนแม่แก่ตายตอนป่าอายุ ๑๑ ปี ถ้านับไปรุ่นทวดป่าไม่ทราบ

นามสกุลท่าสะพานเป็นของตาบ้าน ลุงอ้น ท่าเรืออยู่

ตรงหน้าบ้านนี้เอง เมื่อก่อนมีเรือไกวข้ามฟาก เพื่อเดินไปตลาดทับเที่ยง เป็นเรือที่พายกันเอง เรือของป่าก็มีซึ่งป่าบริการฟรีไม่เก็บเงิน ท่าเรือนี้เลิกใช้ไปเมื่อมี**สะพานสลิง** ประมาณเมื่อ ๒๐ ปีก่อนตอนนั้นป่าอายุ ๕๐ กว่าปี

สมัยก่อนเรือที่วิ่งไปกันตังหรือวิ่งจากกันตังมาไม่ได้แวะที่ตรงนี้ และมีเรือยนต์ของครูจจากเขาเซหวิงผ่านมา ที่ตรงนี้มีเรือติดท้ายวิ่งไปปากคลองลำภูรา

เมื่อก่อนอาบนํ้ากันในคลอง คลองกว้าง น้ำตื้นกว่าสมัยนี้ ช่วงหน้าแล้งน้ำแค่เข่า เดินข้ามแม่น้ำได้ ตอนหลังเกือบ ๑๐ ปีแล้วมีการดูตทรายทำให้คลองลึก ตลิ่งพัง คลองกว้างขึ้นอีก ที่**วังน้ำเวียน**คลองกว้างขึ้นมาก ตรงนั้นน้ำหมุนแรง มีคนตาย ๒ คนแล้ว

ช่วงนี้ปลาก็ยังพอหาได้ ที่บริเวณโนโละยังพอหาได้ และยังมีการตกเบ็ดราว โโละคือบริเวณในแม่น้ำหรือลำคลองที่มีต้นไม้ขึ้นรก ๆ

สมัยก่อนบริเวณนี้เป็นป่า **มินาที่ทุ่ง** ส่วนพ่อแก่แม่แก่ของป่าตัดหวายขาย เมื่อก่อนหวายเยอะมาก หมดตอนที่ป่ายังเด็ก ตอนนีที่ดินแถวนี้ที่**เขานางยศ** เป็นของเจ้าเก่ามาซื้อไว้เกือบทั้งหมด ตอนป่ายังไม่เกิดเกาะนางยศเป็นป่า เล่ากันว่าเป็นที่ฝังหรือเก็บศพ

ป่าบอกว่าตอนช่วง**สงคราม**ที่ญี่ปุ่นขึ้นเมืองมีเรือของคนญี่ปุ่นผ่านมา ทหารขึ้นมาเดิน แต่ก็ไม่ได้ทำอะไรชาวบ้าน แต่ซื้อกล้วย ช่วงนั้นกล้วยมีราคาแพงมาก

สำรวจ ๖ สัมภาษณ์ นายวิชุด ชาญยุทธ์

ชื่อ**ปากสุหร** มีบางคนที่เพราะเมื่อก่อนมีเตาสำหรับต้มสุรา บางคนคิดว่าพอมีการต้มสุรา จึงชื่อว่าปากสุหรที่หลัง แต่ผู้ใหญ่ว่าความจริงคงไม่ใช่ เพราะชื่อปากสุหรมีมานานแล้ว ส่วนเตาต้มเหล้าเพิ่งมาทำตอนหลัง

ลำดับสะพานจากด้านใต้ขึ้นเหนือที่มีในตำบลท่าสะพานมีดังนี้

๑. จิจิก

๒. ท่าสะพาน ที่บ้านท่าสะพาน

๓. ท่าเตียน ที่จริงชื่อท่าเขียน หลังจากสร้างสะพาน เขียนชื่อ **ท่าเตียน** ไว้ที่สะพาน

๔. ปากสุหรา ตรงกับบ้านหานจีนเค้า ตำบลลำภูรา

๕. ปากคม ตรงกับหมู่ที่ ๙ ของท่าสะพาน

ที่มีวังต่าง ๆ หลายวัง เช่น วังไผ่ วังยังนกงัง วังหงอนไก่ ส่วนหาน ได้แก่ หานปริง หานช่อนไซ หานซุด หานสุหรา หานคม หานแห้ง ชื่อหานแห้งเพราะ พอถึงช่วงหน้าแล้งน้ำแห้งหมด ตรงบริเวณนี้มีน้ำหักชื่อน้ำหัก**ปากสุหรา** ตอนนีกลายเป็นคลองตายไปแล้ว
เมื่อก่อนตำบลท่าสะพานอยู่ในเขตอำเภอสิเกา ตอนหลัง เปลี่ยนมาสังกัดในกิ่งอำเภอวังวิเศษ
กำนันคนแรกชื่อเฉลิม สิทธิชัย

นามสกุลดั้งเดิมของคนบ้านปากสุหราคือ **ประมวลศิลป์ สังขารา ศรีชัย** มีทั้งหมด ๑๑ ครัว
เกือบทั้งหมดเป็นเครือญาติกัน ส่วนใหญ่นามสกุลประมวลศิลป์ สังขารา แม่ยายของผู้ใหญ่นามสกุล
สังขารา ส่วนนามสกุลประมวลศิลป์ เป็นคนที่มาจากหานจีนเค้า

ผู้ใหญ่เองเป็นคนจากนาทาม มาอยู่ที่นี่ได้ ๔๓ ปีแล้ว บ้านอยู่ใกล้กับแม่น้ำ แต่ต้องข้ามสะพาน
ที่มีน้ำตายนมา คนอื่นเรียก**น้ำหัก** มาบุกเบิกกลางปาก่อนปี ๒๕๐๗ ตอนนั้นมีบ้านเรือนประมาณ ๑๑ ครัว
แล้วมาอยู่เมื่อปี ๒๕๐๗ มีบ้านเรือนประมาณ ๒๐-๓๐ ครัว

สมัยรุ่นพ่อแม่ถางป่าทำไร่ข้าว บางคนทำไร่เสร็จแล้วก็ทิ้งให้คนอื่นทำต่อ ผู้บุกเบิกรุ่นแรกส่วน
ใหญ่เป็นคนจากที่อื่นย้ายมา เช่น หานจีนเค้า ลำภูรา นาทาม เมื่อก่อนที่นี่มีที่นา ประมาณ ๓๐๐ ไร่ แต่
ปัจจุบันเปลี่ยนมาทำสวนยางกันเกือบหมดแล้ว มีที่นาเหลืออยู่ที่หมู่ที่ ๙ ของผู้ใหญ่เฉลิม เพียงเจ้าเดียว
ไม่เกิน ๕ ไร่ ยังทำนาอยู่ ตอนปี ๒๕๑๔ **น้ำท่วมใหญ่** ข้าวในนาผู้ใหญ่เสียหายไปเป็นหมื่น ๆ เลียง

แต่เดิมริมคลองยังเป็นต้นไม้ใหญ่ ตอนผู้ใหญ่มาอยู่ที่นี่สวนยังเป็นยางพาราแบบดั้งเดิมอยู่ แต่
เริ่มโค่นเพื่อปลูกยางพันธุ์ใหม่ ขณะนี้ยางพันธุ์เป็นรุ่นที่ ๓-๔

เมื่อก่อนทำ**ฟาก**ดักปลาในแม่น้ำ ที่น้ำหักปากสุหรามีเครื่องดักปลาเรียก **เหล็ย** ล้อมกลม ๆ
เป็นอันใหญ่ ๆ ปลาจะเข้าไปในนั้น แล้วเอาสวิงตัก ได้ปลาเต็มลำเรือ ช่วงหลังมีการใช้ยางทาตอ สมัยที่
โค่นต้นไม้เพื่อทำสวนยางพารา ตอนนั้นปลาที่จับมามีผลที่โดนสารทาตอ ช่วงหลังเมื่อ ๒๐ ปีที่แล้ว มี
คนวางยาปลา โดยการใช้น้ำยาดำ นำมาตีนิ้วด แล้วไปวางในคลอง ทำให้ปลาลอยตาย

บางพื้นที่กำหนดให้หานเป็นพื้นที่สงวนห้ามจับสัตว์น้ำ (**ที่โหนด**) บางที่ชาวบ้านก็ยังคงตกเบ็ดกัน
อยู่ในช่วงหน้าแล้งก็จับปลา ได้งบประมาณมาเลี้ยงปลาที่**หานซุด** ในปี ๒๕๔๘

เส้นทางแม่น้ำยังเหมือนเดิม แต่เมื่อมีน้ำท่วมใหญ่ตลิ่งจะพังออกไปมากขึ้น และเกิดดินงอกใหม่เพิ่มมากขึ้น บางจุดตลิ่งพังไปจนต้นยางล้มไปเป็นร้อยต้น

การพัฒนาการข้ามฟาก มีเรือพายข้ามฟาก สะพานไม้หามก เรือชักมีสายสลิงดึง แพลอยใช้ถักน้ำมันเป็นทุ่น แพลอยเคยมีเด็ก ๒ คนตาย สะพานสลิง ปัจจุบันเป็นสะพานคอนกรีต

สมัยก่อนไปเรียนที่โรงเรียนวัดทุ่งใหญ่ โรงเรียนลำภูรา แล้วต่อมาก็เปิดโรงเรียนปากสุหรา ตอนนีปิดไปแล้ว วัดที่ไปทำบุญมีวัดลำภูรา วัดทุ่งใหญ่ สมัยก่อนไปตลาดลำภูรา

ซากเรือที่พบที่นี้เป็นเรือขุดจากต้นไม้ทั้งต้น เจาะเป็นรู ๆ ข้างแฉก เป็นไม้ตะเคียนทั้งต้น แต่เอาไปไว้ที่สำนักสงฆ์ ตอนนีผู้พังหมดแล้ว ตอนพบอยู่ลึกหลายเมตร มีอีกลำที่พบบริเวณที่ดูตลิ่งแต่เอาไม่ขึ้นเพราะพอดูตลิ่งจนหมดถึงพื้นดินแล้วเรือยังฝังแน่นอยู่ในดิน ที่หานสายก็พบซากเรือ ที่นี้บริเวณใกล้เคียงแถวนี้ก็มีซากเรือหลายลำ ยังพบเศษลูกถ้วย ลูกจอก ตอนพบเรือ ผู้ใหญ่พบเองแต่ไม่ได้เก็บไว้

ในราสมัยก่อนมีโนราครั้น โнораเมีย โнораเทียว ที่หนองดุก หมู่ ๔ ยังมีโนราที่รำอยู่ ๒ โรง คือโนราประกอบน้อยบางที่เรียกกันว่าคุณจ้อย และโนราสอยดาว ส่วนหนึ่งตะลุงเพิ่งตายไป ลูกเฒ่าไม่มี ที่นี้มีหมอเอ็น ชื่อนางอิม หมิ่นพล อายุ ๘๙ ปี เป็นแม่ยายผู้ใหญ่ และภรรยาผู้ใหญ่ชื่อนางละมุล ชาญยุทธ์ อายุ ๖๒ ปี สืบทอดมา มีการ**นับถือครูหมอ** ต้องตั้งหิ้งบูชา

ผู้ใหญ่ขับเพลงอยู่เพลงหนึ่ง แต่จำท่อนหลังไม่ได้ มีช่วงต้นว่า “จิจิก จิจิก ห้วยมุด พอดอดอด น้ำไหลฉ่ำ ๆ คลองใหญ่ คลองใหญ่ ขววงหน้า .....” ห้วยมุด อยู่ที่มีความมุดใต้จิจิกลงมา

ภรรยาผู้ใหญ่มีบทกลอนว่าได้ดีกว่านี้ มีเพลงที่เป็นชื่อท่าเรือก็มี ขึ้นต้นว่า “หน้าท่าสันตัง.....” หน้าท่าสันตัง เป็นชื่อท่าเรือของตำบลหนองตรุด

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติมมี นายหวน ราชเดิม เป็นคนแก่ที่น่าจะให้ข้อมูลในสมัยก่อนได้

สำรวจ ๗ สัมภาษณ์ นายเที่ยง ถนนมใจ

ลุงเที่ยง บอกว่าเดี๋ยวนีคนดั่งเดิมที่อยู่ริมน้ำบริเวณนี้โยกย้ายออกไปมากแล้ว เพราะน้ำท่วมบ่อย แม่ของลุงเป็นคนที่นี่ ส่วนพ่อเป็นคนนาคมบาง ตำบลปากคม พ่อแก่แม่แก่(ตายาย)ก็อยู่ที่นี่ ส่วนบ้านเดิมสมัยทวดอยู่ที่คลองชี ทวดชื่อหมื่นสิทธิ์ สมสิทธิ์ด้วง สมัยนั้นมีตำแหน่งจอมที่เหนือว่าหมื่นอยู่อีก คนคลองชีนามสกุลสมสิทธิ์ด้วงตอนนี้ไม่มีแล้ว เพราะแกมีลูกสาวหมด แต่มีอยู่ที่หานเงินเค้า ชื่อนายจร สมสิทธิ์ด้วง (จอม เป็นคำที่ชาวบ้านใช้เรียกกรรมการเมืองผู้น้อยที่เจ้าเมืองคัดเลือกแต่งตั้งให้เป็นหลวง)

ลุงได้ฟังเรื่องเล่าจากพ่อแก่อยู่หลายเรื่อง

เรื่องแรก ในยุคขุนสิทธิ ต้นตระกูลสิทธิชัย ซึ่งปกครองที่ตำบลคลองเต้งเป็นสมัยเดียวกับขุนพันธ์ (ขุนพันธ์รักษาราชเดช) ช่วงนั้น**โจรกลับสามร้อย** หรือนายกลับ ดำทอง ซึ่งเป็นคนท่าสะบ้า ว่ากันว่า ตำรวจหรือแม้แต่ขุนพันธ์ก็จับโจรกลับสามร้อยไม่ได้ และไม่เคยพบตัวโจรกลับ เพราะว่าขุนพันธ์กับโจร

กลับมีอาจารย์เดียวกัน อาจารย์จึงทำให้สองคนนี้ได้เห็นหน้ากันแต่ห้ามไม่ให้ทำอะไรกันได้ เพราะต่างคนต่างก็มีวิชาอาคม และมีอาจารย์เดียวกัน

อีกเรื่องหนึ่ง พ่อแก่เล่าให้ลุงฟังไว้ว่า คนใช้ของหมื่นสิทธิไปพาผู้หญิงซึ่งเป็นลูกของไอ้เสือจากพัทลุงมา เขาจึงตามมาถึงคลองซีแล้วถามหาขุนสิทธิ บังเอิญถามเจอกับเจ้าตัวพอดี ทางนักเลงพัทลุงแกบอกว่าจะฆ่าให้หมดทั้งหญิงทั้งชาย พ่อแก่เล่าว่าทวดสิทธิโกรธมากที่พวกนั้นมาเบ่งที่นี้ แกจึงตวาดไปว่าจะฆ่าคนเหมือนฆ่าไก่ได้ยังไง ด้วยความโมโหแกเตะคันนาจนขาด แล้วก็ไล่พวกนั้นกลับไปว่า พรุ่งนี้จะไปส่งที่ควนธานีให้กลับไป ด้วยความกลัวพวกนั้นจึงกลับไป

ลุงบอกว่าเมื่อก่อนในรุ่นพ่อแก่แม่แก่ทำไร่ข้าวไว้กิน

ห่านที่หลังบ้านมีมานานแล้ว ตอนนี้อร่อยมาก แต่ยังใช้หาปลาได้

ตอน**สงคราม** ลุงเห็นทหารญี่ปุ่นเดินป่าตามหาแซกดำที่เป็นเชลย มาแถวนี้

สมัยก่อนไปทำบุญกันที่วัดทุ่งใหญ่ ลำภูรา หรือไม่กี่วัดเขาปิ่นะ โรงเรียนที่เดินไปเรียนคือโรงเรียนทุ่งใหญ่ ทุ่งยาง แต่เมื่อก่อนเสียมากพอเลยไม่ให้ลุงไปเรียน

ตัวอย่างข้อมูลจากเอกสาร

เอกสาร ๑ (เอกสารแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา อบต.ท่าสะบ้า)

ท่าสะบ้า เป็นชื่อตำบลและชื่อบ้านหมู่ที่ ๑๐ เนื่องมาจากที่บริเวณท่าเรือมีเกาะสะบ้าขึ้นอยู่มาก เขตปกครองแบ่งเป็น ๑๑ หมู่บ้าน และมีอาณาเขตตำบล ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลนาวง และตำบลทุ่งต่อ อำเภอห้วยยอด

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลหนองตรุด อำเภอเมืองตรัง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลปากคม ตำบลลำภูรา อำเภอห้วยยอด และ ตำบลนาท่ามใต้ อำเภอเมืองตรัง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลเขาวิเศษ อำเภอวังวิเศษ

ลักษณะภูมิประเทศ เป็นพื้นที่ราบริมแม่น้ำเหมาะแก่การทำการเกษตร มีพื้นที่ทั้งหมด ๕๗.๑๖ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๓๕,๗๒๕ ไร่ อาชีพหลักของคนในตำบลคือการทำนาและทำสวน

แหล่งน้ำธรรมชาติสายหลัก คือ แม่น้ำตรัง และคลองซี ไหลผ่าน หมู่ที่ ๑ หมู่ที่ ๒ หมู่ที่ ๓ หมู่ที่ ๔ หมู่ที่ ๙ และหมู่ที่ ๑๐ และยังมีสายน้ำอื่น ๆ ได้แก่ คลองนัง คลองลำยา คลองห้วยเหวียง คลองโดน คลองยวนปลา คลองโยน คลองยาน ห้วยหรั่ง และห้วยวังอ่าง

จำนวนประชากรในเขต อบต. ๕,๑๗๕ คน และจำนวนหลังคาเรือน ๑,๔๑๗ หลังคาเรือน

ศาสนสถาน มี ๓ แห่ง ได้แก่วัดทุ่งใหญ่ อยู่ในหมู่ที่ ๓ สำนักสงฆ์ประตูปาจิจิก หมู่ที่ ๑ และ
สำนักสงฆ์พรวนาราม

เอกสาร ๒ (วรรณ นาวิกมูล, ๒๕๔๗ : ๘๑ - ๘๒)

ตำบลท่าสะบ้า ริมท่าเรือมีเกาะสะบ้าขึ้นอยู่มาก

หมู่ที่ ๑ **บ้านจิจิก** ชื่อเดิมของขุนสิทธิชัยชาญการ ชื่อจี้ และภรรยาชื่อตึก เรียกรวมกันว่า บ้าน
จี้ตึก ต่อมาเพี้ยนเป็นจิจิก

หมู่ที่ ๒ **บ้านคลองชี** มีแม่ชีมาเล่นน้ำในคลองแล้วจมน้ำตาย เดิมคลองนี้ชื่อคลองเจ้าท่า

หมู่ที่ ๓ **บ้านทุ่งใหญ่** บริเวณนี้เป็นท้องทุ่งกว้างใหญ่

หมู่ที่ ๔ **บ้านทุ่งยาง** บริเวณนี้เป็นทุ่งนาและมีต้นยางขึ้นอยู่

หมู่ที่ ๕ **บ้านปากสุหร่า** มีการต้มเหล้ากินกัน จึงเรียกว่าปากสุหร่า ต่อมาเพี้ยนเป็นปากสุหร่า

หมู่ที่ ๖ **บ้านทุ่งขม้น** ชาวบ้านปลูกขม้นไว้ขาย (ยังมีอยู่หรือไม่)

หมู่ที่ ๗ **บ้านควนเคี่ยม** บนควนมีต้นเคี่ยมมาก (ยังมีอยู่หรือไม่)

หมู่ที่ ๘ **บ้านปากอ** มีต้นกอขึ้นอยู่มาก (ยังมีอยู่หรือไม่)

หมู่ที่ ๙ **บ้านหนองข่า** มีต้นข่าป่าขึ้นอยู่มาก (ยังมีอยู่หรือไม่)

หมู่ที่ ๑๐ **บ้านท่าสะบ้า** ที่มาเหมือนกับชื่อตำบลท่าสะบ้า

หมู่ที่ ๑๑ **บ้านสายไฟ** ....(ยังไม่มีข้อมูล)..... (ตั้งขึ้นใหม่เมื่อ พ.ศ.อะไร)

เอกสาร ๓ (ส่วนหนึ่งของแผนที่ ภก ๑.๒๓/๑๖ และ ภก ๑.๒๓/๑๙)

ฐานข้อมูลชุมชนตำบลลำภูรา

ตัวชี้

ชุดที่ ๑ แหล่งข้อมูล

๑.๑ บุคคล

๑

นายเกรียม ชูปาน	๑๗ หมู่ ๗ ตำบลนาทามเหนือ อำเภอห้วยยอด เกิดปี พ.ศ. ๒๕๓๖ (ดู > เวย์)

๒

นางจรัส บุญภรณ์	๓๕ หมู่ ๒ ตำบลลำภูรา อำเภอห้วยยอด เกิด พ.ศ. ๒๕๖๘ ลูกสาวนายสถานีรถไฟลำภูรา (ดู > เวย์)

๓

นางจิก รักษ์ช่วย	๔๒/๓ หน้าถ้ำอโศก หมู่ที่ ๗ ตำบลลำภูรา อำเภอห้วยยอด เกิด พ.ศ. ๒๕๖๓ (ดู > สำนวน ๔)

๔

นางจ้อย ประสงค์กิจ	๑๖๓ หมู่ ๕ ตำบลลำภูรา อำเภอห้วยยอด เกิดปี พ.ศ. ๒๕๓๕ (ดู > เวย์ ๕)

๕

นายเซาวลิต ช่ายม่าน	๓ หมู่ ๖ ตำบลลำภูรา อำเภอห้วยยอด นักสะสมเครื่องมือเครื่องใช้และวัตถุโบราณ เกิด พ.ศ.๒๕๐๒ (ดู > เวที)

๖

นายบิน ธนศิลป์	๕๖ หมู่ที่ ๓ ตำบลลำภูรา อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง ส.อบต. ลำภูรา (ดู > สำรวจ ๑ เวที ๒)

๗

นายประทีป ประมวลศิลป์	ตำบลอ่าวตง อำเภอวังวิเศษ อายุ ๖๐ ปี (ดู > สำรวจ ๗)

๘

ยายปลดอด ชูงาน	หมู่ที่ ๕ บ้านพรวัว ตำบลลำภูรา อำเภอห้วยยอด เกิด พ.ศ.๒๕๖๐ นามสกุลเดิม ประมวลศิลป์ (ดู > สำรวจ ๕)

๙

นายฟอง ประมวลศิลป์	หมู่ที่ ๕ ตำบลลำภูรา อำเภอห้วยยอด อายุ ๗๖ ปี (ดู ▶ <u>สำรวจ ๖</u>)

๑๐

นายเมธา ประมวลศิลป์	๒๓ หมู่ที่ ๕ ตำบลลำภูรา อำเภอห้วยยอด โทร ๐๘๗-๒๘๗๓๓๔๖ ผู้รวบรวมประวัติตระกูลประมวลศิลป์ เกิด พ.ศ.๒๕๐๕ (ดู ▶ <u>สำรวจ ๘</u>)

๑๑

นายล้อม ธนศิลป์	๖ หมู่ ๓ ตำบลลำภูรา อำเภอห้วยยอด อดีตกำนันตำบลลำภูรา เกิด พ.ศ.๒๕๗๒ (ดู ▶ <u>สำรวจ ๖</u> <u>เวที ๒</u>)

๑๒

นายสมคิด เทียงธรรม	๑๖๕ หมู่ ๙ ตำบลลำภูรา อำเภอห้วยยอด เป็นผู้จัดการศาลเจ้าร้อยแก้ว เกิด พ.ศ.๒๕๗๕ (ดู ▶ <u>เวที</u>)

๑๓

นายไสว เสรีรักษ์	๕๔ หมู่ ๒ ตำบลลำภูรา อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง เกิด พ.ศ. ๒๕๖๔ (ดู ▶ <u>เวที</u>)

๑.๒ กลุ่มองค์กร

๑

องค์การบริหารส่วนตำบล ลำภูรา	๑๙๙ หมู่ที่ ๘ ตำบลลำภูรา อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง โทรศัพท์ ๐-๗๕๒๑-๓๓๔๙

ชุดที่ ๒ เอกสารอ้างอิง .....ดูท้ายบท.....

ชุดที่ ๓ สถานที่

๓.๑ ชื่อตำบล หมู่บ้าน

ลำภูรา (ดู > เอกสาร ๒, ๓ สํารวจ ๑ เวที ๑, ๒)

หมู่ที่ ๑ บ้านกลาง (ดู > เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๒ บ้านลำภูรา (ดู > เอกสาร ๒, ๓ สํารวจ ๑ เวที ๑, ๒)

หมู่ที่ ๓ บ้านหนองผักนืด (ดู > เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๔ บ้านยางขาคิม (ดู > เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๕ บ้านหารจีนเค้า (ดู > เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๖ บ้านบนควน (ดู > เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๗ บ้านชายเขา (ดู > เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๘ บ้านไสใหญ่ (ดู > เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๙ บ้านนาหนองตรุด (ดู > เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๑๐ บ้านหนองชุมแสง (ดู > เอกสาร ๒)

๓.๒ ชื่ออื่น ๆ

คมกว๋าน บ้านหัวพาน (ดู > สํารวจ ๖)

คลองมัทา (ดู > สํารวจ ๘ เวที ๖ เอกสาร ๓)

ท่าเตียน (ดู > สํารวจ ๓)

ถ้ำอิโส (ดู > สํารวจ ๒, ๓, ๔)

ท่าทราย (ดู > เวที ๗)

ทำต้นปรง (ดู> เวที ๕)

ทำเตียน หานจินเค้า (ดู> สำรวจ ๓)

วังป่าซ้อง วังแดร์ วังงาย ทำใหญ่ (ดู> เวที ๑)

วัดลำภูรา (ดู> สำรวจ ๑)

พรบัว (ดู> สำรวจ ๗)

หนองทรวง (ดู> สำรวจ ๖ เวที ๕)

ชุดที่ ๔ การตั้งถิ่นฐาน

๔.๑ กลุ่มตระกูลและบุคคล

กำนัน (ดู> สำรวจ ๕)

ขายน่าน เจ้าเหียน เจ้าแบน เหียนห้า (ดู> สำรวจ ๕, ๘)

ขวัญเมือง ถิ่นนิคม เทพกิจ ธนศิลป์ ประมวลศิลป์ ประสงค์กิจ สมทิพย์ หลงละเลิง (ดู> สำรวจ ๘)

๔.๒ ทรัพยากร การทำมาหากิน

ข้า้ค่างคาว (ดู> เวที ๓)

ปลา (ดู> สำรวจ ๔ เวที ๑, ๕)

ศิลาถ่าน (ดู> เวที ๘ เอกสาร ๓)

๔.๓ เหตุการณ์สำคัญ

น้ำท่วม สงคราม (ดู> สำรวจ ๖)

ชุดที่ ๕ วัฒนธรรม

๕.๑ ประเพณี

ทำบุญเดือนสิบ วันว่าง (ดู> สำรวจ ๑๐)

๕.๒ การละเล่น

เดินทองโยง (ดู> สำรวจ ๘)

๕.๓ ภูมิปัญญา

สี่เกลอ (ดู> เวที ๔)

๕.๔ ความเชื่อ

เกาะหลา เทวดาโด หลาโด หลาดันโต (ดู> สำรวจ ๓, ๖, ๑๐)

ปากคม หานโด (ดู> สำรวจ ๗)

กลุ่มข้อมูล

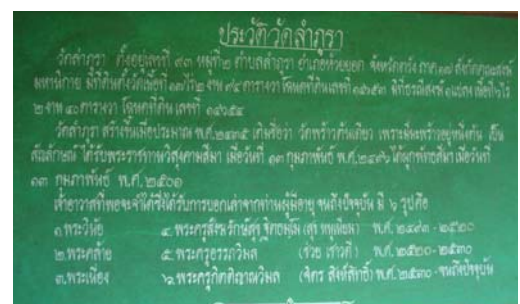
ข้อมูลสำรวจและสัมภาษณ์

ผู้เก็บข้อมูล สุนทรี สังข์ยุทธ์ สุทิน สีสุข ธีธารัตน์ ธนานันท์ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๐

สำรวจ ๑

ทีมวิจัยนัดกับผู้ประสานงานของตำบลที่วัดลำภูรา นำโดย ส.อบต. บิน ธนศิลป์ และ ส.อบต. ภัคดี หวานขัน หรือตั๋ย เมื่อไปถึงก่อนเวลานัดจึงได้เดินดูบริเวณวัดซึ่งอยู่ติดกับคลองลำภูรา บริเวณลานทรายด้านหน้ามีป้ายประวัติวัดติดอยู่ ถ่ายรูปไว้แล้วอ่านประวัติ ได้ความว่าเดิมชื่อวัดพร้าวตันเดียว เพราะมีต้นมะพร้าวขึ้นเป็นสัญลักษณ์อยู่ ๑ ต้น ก่อสร้างเป็นวัดเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๓๕ ถือว่ามีอายุเก่าแก่เกินกว่าร้อยปี

เมื่อมาพร้อมกันแล้วทั้งหมด ๕ คน ซึ่งมีทีมของเรา ๓ คน และเจ้าของพื้นที่ ๒ คน ก็ได้พูดคุยวางแผนการเดินทางเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และเวลา ตำบลนี้มีสายน้ำที่ไหลผ่านคือคลองลำภูรา ต้นน้ำอยู่ที่เขาบรรทัด ผ่านตำบลน้ำผุด อำเภอเมืองตรัง ตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด เข้าสู่ตำบลลำภูราในหมู่ที่ ๗ ไหลต่อมาหมู่ที่ ๑ และหมู่ที่ ๕ ซึ่งเป็นปากคลองลงสู่แม่น้ำตรัง ณ บริเวณสะพานท่าเตียน เรียกก้นว่าปากคลองลำรา ถ้าข้ามสะพานไปก็จะเป็นตำบลท่าสะบ้าและตำบลนาทามได้

การเดินทางลงพื้นที่จุดแรกไปคูที่หลังวัดลำภูรา ซึ่งยังอยู่ใน หมู่ที่ ๑ เขตเทศบาล มีสะพานข้ามคลอง ส่วนอีกฟากหนึ่งเป็นเขตตำบลนาท่ามเหนือ เดินทางต่อไปตามถนนที่ตัดเลียบลำคลอง จนสิ้นเขตหมู่ที่ ๑ เข้าเขตหมู่ที่ ๗ แวะดูฝายกั้นน้ำซึ่งเริ่มรกร้าง เมื่อก่อนใช้ผลิตน้ำประปาของหมู่บ้าน แต่ปัจจุบันไม่ได้ใช้ประโยชน์แล้ว

สำรวจ ๒

ต่อไปอีกไม่ไกลถึง **ถ้ำอิโส** มีวัดชื่อวัดไศราประดิษฐ์อยู่หน้าถ้ำ ห่างจากลำคลองไม่มากนัก มีน้ำจากภูเขาไหลลงคลอง ชาวบ้านเรียกว่าวัดถ้ำอิโสตามชื่อถ้ำ เพราะเมื่อก่อนมีต้นอิโสขึ้นอยู่มากจึงได้ชื่อว่าถ้ำอิโส ปัจจุบันมีอยู่ไม่กี่ต้นทางหน้ากุฏิ ในถ้ำมีพระพุทธรูป ๒ องค์ เป็นพระพุทธรูปยืนอยู่ลึกเข้าไปเล็กน้อย สร้างโดยทวดนิล พัฒชัยรงค์ เมื่อปี ๒๕๐๓ ต่อยบอกว่าหลังพระพุทธรูปซึ่งเป็นถ้ำที่ลึกเข้าไปมีอักษรเขียนอยู่ที่ผนังถ้ำด้วย แต่ไม่สามารถเข้าไปดูได้เนื่องจากมืดและอาจมีอันตรายจากงู พระพุทธรูปองค์ที่ ๒ เป็นพระนอนประดิษฐานถัดออกมาด้านนอก สร้างเมื่อปี ๒๕๐๗

เราได้คุยเจ้าอาวาสเล็กน้อยเนื่องจากท่านไม่ค่อยมีเสียง ปัจจุบันท่านอายุ ๘๗ ปี ประจำอยู่ที่นี้กว่า ๔๐ พรรษาแล้ว ผู้คนเคารพเลื่อมใสกันมาก ในวันนี้ยังมีคนกลุ่มหนึ่งมาพบ เมื่อเราไหว้พระและลาเจ้าอาวาสแล้วก็ตรงไปที่บ้านยายจิก รักษาช่วย ซึ่งอยู่หน้าวัด

สำรวจ ๓

พูดคุยกับยายจิกเสร็จฝนก็ตกลงมาอย่างหนัก พอฝนซาเม็ดก็กลับมาที่วัดลำภูราเพื่อเปลี่ยนเป็นรถยนต์ และเดินทางต่อไปยังหมู่ที่ ๕ ซึ่งผู้ประสานงานอีกคนคือ ส.อบต. นพดล ประมวลศิลป์ รออยู่ที่บ้าน เนื่องด้วยวันนี้มีการเลี้ยงพบปะสังสรรค์สมาชิกตระกูล **ประมวลศิลป์** เมื่อไปถึงเที่ยงกว่าเราก็ได้เห็นภาพการนั่งกินข้าวร่วมกันของคนหลาย ๆ วัย เราช่วยมองกินข้าวเที่ยงด้วย เป็นอาหารที่แต่ละบ้านของตระกูลนำมารวมกัน นายนพดลบอกว่าได้จัดพบปะสังสรรค์ญาติในช่วงเดือนนี้ของทุกปี เมื่อกินข้าวเสร็จแล้วก็ตั้งวงพูดคุย โดยเจ้าของบ้านได้นัดคนเฒ่าคนแก่ไว้ให้เรียบร้อยแล้ว มี ยายปลอด ชูงาน นายฟอง ประมวลศิลป์ นายประทีป ประมวลศิลป์ และนายเมธา ประมวลศิลป์ รวมทั้งญาติ ๆ อีกหลายคนที่มาช่วยกันทำบุญและพบปะกันในวันนี้ เมื่อพูดคุยกันเสร็จแล้วจึงได้ลงไปที่พื้นที่

ผู้ประสานงานทั้ง ๓ คนพาเราไปดูสะพาน**ท่าเตียน**ข้ามแม่น้ำที่เชื่อมต่อกับตำบลท่าสะบ้า และ

เป็นจุดที่คลองลำภูราไหลมาบรรจบลงแม่น้ำตรัง จากนั้นก็ไปดู**หวนจินเค้า** ซึ่งเป็นแหล่งน้ำที่เกิดจากทางน้ำหัก แล้วไปดูบริเวณที่พบซากเรือ ลักษณะเป็นเรือขุดจากไม้ตะเคียน สาเหตุที่พบซากเรือเนื่องจากการดูทราย แต่คนที่พบไม่ได้นำไปเก็บจึงถูกทิ้งร้างไว้ในป่าริมแม่น้ำใกล้กับที่ขุดพบ จนเริ่มผุพังแล้ว ผู้ประสานงานได้ชี้ให้เราดูอีกฝั่งที่เรียกว่า**หลาโต**

หรือศาลประจู่ อยู่ในเขตตำบลปากคม แต่ปัจจุบันไม่มีหลานั้นอีกแล้ว เราดูพื้นที่ได้เพียง ๓ แห่งเวลาที่เย็นมากแล้วจึงได้แยกย้ายกันกลับ

สำรวจ ๔ สัมภาษณ์ นางจิก รักษ์ช่วย

บ้านยายจิกเป็นบ้านไม้ชั้นเดียวอยู่ติดถนน ยายเล่าให้ฟังว่ายายย้ายมาจากอีกฟากหนึ่งของคลอง ซึ่งเป็นเขตนาท่าม มาหลังจากแต่งงาน พ่อของยายชื่อนายเนตร ขวัญเมือง ยายกับสามีมาปลูกบ้านอยู่เป็นครอบครัวแรก ๆ หลังแรกคือบ้านของยายแดง ต่อมาก็บ้านของนายเอก สภาพบ้านเรือนเมื่อก่อนทำด้วยไม้หลังคามุงจาก ตอนที่ยายย้ายมา มีการปลูกยางพาราแล้ว ช่วงแรกยายทำนาและทำสวนยางพารา แต่คนฟากนาท่ามไม่ยอมให้มาอยู่ทางด้านนี้เพราะเป็นพื้นที่ลำบาก

สมัยนั้นบริเวณ**ถ้ำอิโส**ยังไม่ได้เป็นวัดและไม่มีพระมาจำพรรษา สภาพเป็นป่าและมีสัตว์ป่าพวกเสือ แม้ กลางวันแสง ๆ เสือยังออกมากัดควายของชาวบ้าน

ชาวบ้านในบริเวณนี้เวลาร่วง ๆ ก็เข้าไปเดินเที่ยวดูบริเวณในถ้ำ มีการขนซี้ค้างคาวจากในถ้ำอิโสไปทำปุ๋ยในการปลูกผัก และทำนา สมัยก่อนชาวบ้านทำนาเป็นหลัก และต่อมาก็ปลูกยางพารา

ที่บริเวณใกล้ ๆ เมื่อก่อนเป็นนา มีการขุดเหมือง ปัจจุบันนี้อยู่ติดกับเขตห้ามล่าพันธุ์สัตว์ป่าเขาน้ำพราย ยายเล่าว่าเคยไปที่ถ้ำตรา ที่อยู่เขตเขาน้ำพราย แต่ไม่ทราบว่ามีสิ่งสำคัญอย่างไร

เมื่อก่อนชาวบ้านใช้น้ำคลองลำภูราสำหรับอาบ **หาปลา** สมัยก่อนมีปลามาก ส่วนใหญ่เป็นปลาช่อน ปลาดุก ปลาแคด ปลาตุนหา ริมลำคลองมีต้นไม้ใหญ่สมบูรณ์ ต่อมาต้นไม้ก็ถูกตัดเพื่อทำไร่ มีการดูทรายในคลองลำภูรา ปัจจุบันคลองไม่ค่อยมีคนใช้ประโยชน์แล้ว

การเรียนหนังสือ ในสมัยเด็กก็ต้องเดินเท้าไปเรียนที่โรงเรียนวัดพร้าวต้นเดียว สภาพถนนไม่ได้เหมือนเดี๋ยวนี้ เป็นทางดินเล็ก ๆ และมีป่าทึบ ถนนเพิ่งสร้างใหม่ซึ่งทับเส้นทางเดินเก่า

การหาซื้อสิ่งของเครื่องใช้เมื่อก่อนชาวบ้านแถบนี้ไปตลาดลำภูรา บางครั้งไปตลาดทับเที่ยง

เคยมีชาวป่าหรือ เเงะป่าเดินผ่านบริเวณนี้ พวกเขาขู่งางเกงแต่ไม่ใส่เสื้อ มาครั้งละ ๒ คน เเงะมาขอข้าวที่บ้านยายด้วย

ช่วงที่กองทัพญี่ปุ่นขึ้นนั้น ใช้ถนนบริเวณนี้เป็นเส้นทางเดินเท้า ยายยังได้เห็นทหารญี่ปุ่นเดินผ่านไปมา

เมื่อก่อนยายทอดผ้าสำหรับไว้ใช้เอง ยายทอดผ้าห่มผ้านุ่งลายตา ยายบอกว่ายายพลอยที่อยู่คลอญ่สามารถทอดผ้าลายลูกแก้วได้

ในราที่มอยู่ที่ตำบลนาทาม และหนึ่งตะลุงซื้อหนึ่งน้ำ อยู่ที่ตำบลปากแจ่ม

สำรจ ๕ สัมภาษณ์ นางปลอด ชูงาน

ยายปลอดเล่าว่ายายเกิดที่บ้านหลังนี้คือบ้านนายนพดลในปัจจุบัน พ่อของนายนพดลเป็นน้องของยาย ยายแต่งงานแล้วย้ายไปอยู่กับสามี ยายเกิดปีสิงห์ สามีเกิดปีขาล ลูก ๆ เลยแซวว่าปีไม่ถูกกันแล้วไม่ทะเลาะกันหรือ ยายบอกว่าถึงจะมีปากเสียงกันบ้างแต่ก็อยู่ด้วยกันจนแก่ตายจากกันไป สามีของยายเพิ่งตายไปเมื่อ ๖-๗ เดือนที่แล้ว อายุ ๙๔ ปี ไม่เคยลงไม้ลงมือต่อกัน ยายบอกว่าเมื่อไม่กี่วันมานี้เองก็มีคนฝันว่าตาไม่มีไม้เท้าจึงไปไหนไม่ได้ เนื่องจากตอนเผาศพของตาไม่ได้ใส่ไม้เท้าเอาไปให้ด้วย ลูกจึงต้องไปซื้อไม้เท้าและรองเท้า ๒ คู่มาทำบุญไปให้

ปู่ของยายเป็นคนที่นี่ชื่อปาน แต่ยายเกิดไม่ทันได้เห็นหน้า เล่ากันว่าตั้งถิ่นฐานอยู่กันที่ตั้งแต่สมัยก่อนปู่ บ้านที่อยู่ใกล้ ๆ มีบ้านตาเคี่ยม พ่อแก่แจ้ง บ้านลูกพุ่ม บ้านยายสัน บ้านตาจัดร เป็นคนไทย ส่วนคนที่เข้ามาเป็นต้นตระกูลน่าจะเป็นชาวจีน ๒ คนที่เข้ามาจับจองเลือกไม้ คือเจ้าเหียน กับเจ้าแบน แต่ไม่รู้ว่ามีมาจากไหน เจ้าเหียนแต่งงานกับยายหนู เป็นต้นตระกูลเหียนท่า ส่วนเจ้าแบนแต่งงานกับยายนวล เป็นต้นตระกูลข้ายม่าน ส่วนยายปลอดเป็นสายตระกูลของเจ้าเหียน ยายหนูมีศักดิ์เป็นแม่แก่ของยายปลอด ซึ่งก็มาตั้งบ้านอยู่แถว ๆ นี้

สมัยแรก ๆ มีผู้คนไม่เกิน ๒๐ ครัวเรือน ตั้งบ้านเรือนกระจัดกระจาย ไปจนถึงปากสุหระ ของตำบลท่าสะบ้า เดิมบริเวณนี้มีต้นไม้ และสวนผลไม้ เช่น หมาก มะพร้าว ทุเรียน มะปราง เป็นส่วนใหญ่ ต้นไม้เหล่านี้เพิ่งโค่นในสมัยพ่อ

ยายปลอดเองสมัยเด็ก ๆ เดินไปเรียนที่โรงเรียนวัดพร้าวต้นเดียว ตอนไปเรียนอายุ ๑๔ ปีแล้ว

กำนันของตำบลคนแรกในรุ่นยายคือ ขุนคมคุณวัฒน์ จากนั้นก็มีกำนันยอด กำนันเลื่อน กำนันราย ซึ่งยังเรียกกันว่าพัน สมัยพ่อของนายนพดล มีการตั้งฉายาของกำนันและผู้ใหญ่ให้จำง่าย ๆ กันว่า “เพชร.....ครับ... ลับ.....ผม... หวาน.....ได้.... ราย.....เอง” หมายความว่ารับปากทุกครั้งแต่ไม่เคยทำได้ โดยชื่อนี้เป็นชื่อเล่นและชื่อหลังเป็นการบ่งบอกคำที่ใช้ในการตักปากรับคำ

ยายปลอดสามารถขับเพลงกล่อมเด็กได้ จากการช่วยกันยู่ให้ยายขับเพลง ยายจึงขับให้ฟัง

อ้า.....เอ้อ.....เอ้อ..... นอนให้สบาย..

แม่ซื้อทั้งหลาย

อย่าได้หลอกหลอน...

แม่ซื้อทั้งเส	กล่อมเจ้าในเปลให้หลับนอน...
อย่าได้หลอกหลอน	กล่อมเจ้าให้นอนหลับ...เอ้อ...เหอ
นกเขา เหอ..	เกาะเลาไม้ไผ่ระ...
บินไปบินมาไม่มีแวะ...	ทำให้น้องปวดในหัวใจ...
นกเขาไร่นอก	ว่าขันมาพี่ต้องอาลัย...
นกเขาไร่นใน	ว่าขันไปพี่ฟังเสียง
พี่ไป เหอ	อย่าไปอยู่ให้นาน ๆ
ทำรั้วค้ำไว้	ว่าควายเอ๋อมันเข้ามากินผัก
อย่าไปอยู่ให้นานนัก	ผักจะหาเครื่องอื่น

ยายขับได้ ๓ เพลงก็บอกว่ามีอีกมากขับกันวันนี้ก็ไม่หมด ช่วงที่ยายร้องเพลงปรากฏว่าลูก ๆ หลาน ๆ ต่างสนใจและตั้งใจฟังกันมาก พอถึงเพลงนกเขา ในวงแซกกันว่าเป็นเพลงบ้าหญิง

สำรวจ ๖ สัมภาษณ์ นายฟอง ประมวลศิลป์

ลุงฟองบอกว่าตนเองเป็นเขยเชื้อสายตระกูลเจ้าเหียนซึ่งนับเป็นทวด โดยมีลำดับดังนี้ ทวดเจ้าเหียน ปู่หวน พ่อตานายฟอง และตัวนายฟองซึ่งเป็นเขย บ้านของเจ้าเหียน อยู่ที่ห่านจินเค้า ปัจจุบันเรียกว่าบ้านหัวพาน

ลุงฟองว่าพ่อบอกไว้ว่ามีคนจีนที่มาจากเมืองจีน ๒ คนคือ เจ้าเค้ากับ เจ้าเหียน เจ้าเค้าไม่มีเมีย ไปเลื่อยไม้และทำกินอยู่ที่บริเวณริมน้ำเมื่อตายก็ถูกฝังไว้ที่นั่น จึงตั้งชื่อว่าบ้านห่านจินเค้า มีเสียงถามขึ้นว่าที่ชื่อห่านจินเค้าไม่ใช่เพราะเรื่องการเล่นไฟกันหรือ แต่ลุงฟองยืนยันว่าไม่ใช่ ตนขอค้าน

จีนกลุ่มที่มากก็ใหญ่อยู่ที่ตันโด ตั้งร้านค้าที่นั่น คือที่หนองซีเสียด ทำการค้าโดยใช้เรือลำใหญ่ ๆ ล่องไปซื้อของจากหับเที่ยง มาค้าขายกันที่ตันโด ซึ่งถือเป็นเขตการค้าใหญ่ เรียกบริเวณนั้นว่าคมกวาน

ลุงฟองบอกว่าในชีวิตได้ชุดคลองให้ตรงไว้ ๒ แห่ง แห่งแรกที่หนองทรวง

สถานที่สำคัญของแม่น้ำที่นี่คือหลาดันโด เป็นศาลอยู่ในเขตตำบลปากคม เล่ากันว่าเมื่อก่อนมีขอนไม้ที่ประทับของเครื่องดนตรี มีทับกลองเป็นดนตรีคุมลอยขึ้นเหนือ ได้ยินเสียงมาแต่ไกล มาติดอยู่ที่บริเวณเกาะหลา ติดกับปากห่านโด คนเห็นว่ามีเหตุแปลก ๆ จึงได้ทำบุญบูชากัน คนจีนชื่อแปะซุย เป็นผู้ทำหลา(ศาล)ไว้ เชื่อว่ามีงูใหญ่ศักดิ์สิทธิ์ขึ้นนอนอยู่บนหลาด้วย ตอนลุงฟองยังเด็กก็เคยไปทำบุญในเดือน ๕ มีรำมโนห์ราถวาย ปัจจุบันไม่มีหลาแล้ว แต่พื้นที่ตั้งยังขึ้นบอกกันได้

ชื่อบ้านที่น้อยอย่างเช่น ห่านจินเค้า บ้านหัวพาน บ้านมิท่า บ้านหนองผักจืด หนองบ้านเก่า น่าจะเป็นบริเวณที่ทวดเหียนกับทวดหนูอยู่ ที่บ้านมิท่าเคยมีเรือใหญ่แต่ถูกเผาไปแล้ว

เกิดน้ำท่วมใหญ่เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๘ น้ำสูงถึง ๖ เมตร จมถึงหน้าต่างชั้น ๒

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ หลงฟองอายุได้ ๘-๙ ปี บริเวณนี้เป็นทางผ่านของกองทัพทหารญี่ปุ่น ที่ขึ้นมาจากเรือ ๓ ลำ แล้วเดินเท้าต่อไปเขาน้ำพราย

โคกเปลว เป็นสุสานเก่า คาดว่าตายกันในช่วงโรคระบาด หลงฟองบอกว่าพ่อเล่าว่าตายกันจน เอาไม่ทัน ยังทันได้เห็นหลุมฝังที่อยู่ในสวนยางพารา

สำรวจ ๗ สัมภาษณ์ นายประทีป ประมวลศิลป์

นายประทีปได้ฟังมาจากพ่อแก่เพิ่ม ซึ่งเล่าว่าทวดเอียดเป็นคนเอาบัวมาปลูกในพรุ จึงได้ชื่อว่า **พรุบัว** พ่อแก่เสียชีวิตไปเมื่อปี ๒๕๓๗ มีอายุ ได้ ๘๕ ปี แสดงว่าเกิดประมาณปี ๒๔๕๒ พ่อของทวดเอียดเป็นคนพัทลุง เมียทวดเอียดชื่อนางเกาแก้ว เป็นพี่ของนายลบ จันทรัฐ ทั้ง ๒ คนนี้เป็นลูกทวดหนู ซึ่งมาจากพัทลุง นายลบได้นำมสกุลจันทรัฐ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๘ ดังนั้นบัวที่นำมาปลูกครั้งแรกน่าจะมีอายุประมาณ ๑๐๐ กว่าปี ซึ่งพ่อนั้นมีอยู่ก่อนแล้วและเล่ากันว่าทวดหนูได้มาขุดเหมืองระบายน้ำจากพรุไปออกที่มาบและออกที่แม่น้ำตรัง และเท่าที่สืบประวัติได้คาดว่าทวดหนูมาก่อน เจ้าเหียน เจ้าแบน อีก

มีหลุมศพของคนจีนอยู่ที่โคกหนองตะเคียน ๒ หลุม ซึ่งปัจจุบันเป็นสวนยางพารา คาดว่าเป็นคนจีนที่มาเลื่อยไม้ตะเคียนแล้วตาย แม่บอกว่าซื้อไซอีก แต่ไม่มีญาติ ๆ ไปเซ่งเม้ง

พื้นที่หมู่ที่ ๕ นั้นมีหนองน้ำอยู่หลายหนอง เช่น หนองตะเคียน อยู่ทางทิศใต้ของพรุบัว หนองตาบ หนองบ้านเก่า หนองกลาง หนองบ่อนไก่ หนองหยี โคกหนองตะเคียน (**ตรวจสอบชื่ออีกครั้ง**)

นายประทีปบอกว่าที่จริงเขต**หาดโนน**นั้นขึ้นไปถึง**ปากคม** ส่วนชื่อปากคมเมื่อก่อนชื่อปากโคม เล่ากันว่าชนม้ที่มีเครื่องดนตรีประทับลอยตามน้ำมาเมื่อถึงปากคมก็ได้ประโคมเสียงขึ้น แล้วชนม้นั้นก็หันกลับย้อนมาติดอยู่ที่เกาะหลา ที่เรียกว่าปากหาดโนน นาน ๆ เข้าบริเวณที่มีชนม้นี้ติดอยู่ชาวบ้านนับถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์จึงได้สร้างศาลไว้ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่นี้เรียกว่าเทวดาโด ตอนนั้นบริเวณนั้นยังมีฐานอยู่นอกจากนี้เมื่อก่อนบริเวณนั้นยังมีโรงพระ พวกหนังโนราที่ผ่านมาถ้าไม่ไปไหว้จะทำให้ไม่สามารถแสดงได้ หรือเกิดเหตุเครื่องไฟไม่ติด

สำรวจ ๘ สัมภาษณ์ นายเมธา ประมวลศิลป์

แถบนี้มีตระกูล**ประมวลศิลป์**เป็นตระกูลใหญ่ เริ่มจากทวดหนูกับขุนชัย จันทบาล มาจากพัทลุง ขุนชัย อยู่ที่คลองห้วยยาง ส่วนทวดหนูอยู่ริมแม่น้ำตรัง

ลูกชายทวดหนูคนหนึ่งชื่อนายปาน มีลูกคือนางเอียด นายทอง นางวัค นายเงิน นายนาค นายหนู่น พี่นายปานชื่อนายเรือง เป็นพ่อของนายกำน

ลูกสาวทวดหนูคนหนึ่งชื่อนางเอียด แต่งงานมีลูก ต่อมาใช้นามสกุลต่าง ๆ เช่น **ประสงค์กิจ สมทิพย์ หลงละเลิง ขวัญเมือง**

ผู้ชายนามสกุลประมวลศิลป์ทั้งหมด มีชื่ออยู่ในหนังสือตระกูลแล้ว

ตระกูล**ธนศิลป์** เป็นลูกหลานของขุนชัย จันทบาล เริ่มจากนางภาแก้วหลานตาของขุนชัย แต่งงานกับนายเอียด แก้วรักษ์ มีลูก ๕ คน คนหนึ่งชื่อนางผลได้สามีนามสกุลธนศิลป์

ประวัติบ้านหานจีนค้ำนั้นเริ่มที่คน ๒ คน คือเจ้าเหียนกับเจ้าแบน เตี่ยของ ๒ คนนี้คือเจ้าค้ำ

ลูกเจ้าเหียนต้นตระกูล**เหียนห้า** มี โกดำ เหียนห้า นางคิ่น เทพกิจ นางยก ถิ่นนิคม

ลูกโกดำอยู่ที่หานจีนค้ำมากที่สุด มีนายหวล เหียนห้า นายพริ้ว เหียนห้า

ลุงพองแย้งว่าเจ้าค้ำไม่มีลูก ที่พูดมานี้เป็นลูกของเจ้าคาว คำทางเรืออยู่ที่คมกว้น ซึ่งเรือที่พบในแม่น้ำก็เป็นเรือของเจ้าคาว เป็นคนละคนกับเจ้าค้ำ

เรื่องการคำทางเรือ ใช้เส้นทางเดินผ่านแม่น้ำตรัง แรกขึ้นส่งผ่านทางนี้ มีลักษณะเป็นแท่ง

ชุมชนลำภูราน่าจะมีอายุกว่า ๒๐๐ ปี ในสมัยก่อนเริ่มแรกมีบ้านเรือนประมาณ ๗ หลัง พ่อลุงพองเคยบอกว่ามีอยู่ ย้ายไปอยู่ลำภูรา ๒ หลัง ชื่อตาเป่ากับตาช่วย เป็นพวกนามสกุลคงสถิต ไปปลูกบ้านเรือนอยู่ในตลาดลำภูราปัจจุบัน และก็มีกรับบ้านต่อไป ได้แก่ ตารอด บ้านหนองผักชีด

การนับซื้อบ้านบริเวณริมแม่น้ำจากใต้ขึ้นเหนือเริ่มจากปากคม ต้นโด ปากหานโด ไกล่แถบพรวบที่ซุดออกไปลงแม่น้ำ และหานจีนค้ำ

ชื่อ**มืท่า** เมื่อก่อนเรียกว่า ไม่ท่า คือไปหาแล้วไม่พบ

เมื่อก่อนมีการ**เดินทองโยง** เพื่อการหาน้ำเพราะน้ำท่วม แต่หลัง ๆ เปลี่ยนมาเป็นการละเล่น

สำรวจ ๙ สัมภาษณ์ นายเอียด

นายเอียดเป็นคนดำน้ำเพื่อฝังท่อลงดูทราย เล่าว่าพบเรือใหญ่ที่บ้านหานโด ที่คลองใหญ่ สิ่งที่พบพร้อมกับเรือมี ตะเกียงทองเหลือง แหวนทองเหลือง ลูกถ้วย ถ้วยเทพพนม ไห ๒ หู ของเก่าที่พบเก็บอยู่มากที่บ้านนายต้อง ต.ปากแจ่ม คาดว่าน่าจะเป็นเรือสินค้า และพบเรืออีกลำขนาดกว้างไม่เกิน ๑ เมตร ยาวประมาณ ๖ เมตร เก็บไว้ที่สำนักสงฆ์ท่าสะบ้า

สำรวจ ๑๐ ข้อมูลรวมจากวงสนทนา

ในวงสนทนาพูดถึงประเพณีต่าง ๆ ที่มีมาแต่โบราณได้แก่ **การทำบุญเดือนสิบ** จะมีการขุดมะพร้าวเคี้ยวน้ำมันและตำแป้ง เพื่อทำขนมเดือนสิบ **วันว่าง**จะเอาครกเอาสากแช่น้ำเพื่อบอกว่าจะไม่ตำข้าวเพราะถือเป็นวันว่าง ประเพณีจีนมีบ้างเล็กน้อย มีการตั้งหน้าพระ และทำร่วมกันไปกับประเพณีไทย แต่ไม่ค่อยมีการทำบุญในวันสำคัญของจีน

นำผู้หญิงที่นั่งฟังอยู่ด้วยบอกว่าทวดได้ทำน้ำชุบถวายเมื่อ ร.๗ เสด็จที่บางกุ้งและนาง

ด้านความเชื่อ มีการขนานกับเทวดาโด ที่หลาโด ต้องเอาหนึ่งตะลึงกับโนรามาแก้เหมุนัย ครูหมอนที่นับถือกันมีครูหมอนปี และครูหมอนเหล็ก

พูดถึงเรื่องจะเซ้ มีมาบไอ้เซ้ ไกล ๆ กับหานโด เล่ากันว่าในอดีตจะเซ้ชื่อไ้ปากขาวอยู่ที่บริเวณสะพานโด เมื่อกัคนแล้วก็นำไปเซ้ขึ้นเพื่อถวายเทวดาโด ที่หลาโดก่อนที่จะกิน

ครั้งหลังสุดจะเซ้กัฟอแก่คราดที่หานโด เกิดขึ้นเมื่อฟอแก่คราดกับฟอแก่แก้วนั้งเรือไปตกปลาด้วยกัน แล้วจะเซ้ได้จับฟอแก่คราดพาไปกินที่วังยังงั จะเซ้ตัวนี้ถูกจับได้เมื่อประมาณสิบกว่าปีที่แล้ว พบแหวน สายมือ กระจับปั้ง อยู่ในท้อง ตาตุ้ยจับมามัดไว้ได้ถุนเรือนข้าว เอาไม้ค้ำปาก แล้วบอกว่าให้ล้งในปาก เชื่อว่าคนที่ได้ล้งปากจะเซ้แล้วเมื่อไปล้งปากเด็กจะทำให้ไม่เป็นซาง ตอนจับจะเซ้ได้มีการตีเกราะประกาศให้ได้ทราบทั่วกัน

ข้อมูลจากเวทีตรวจสอบ

๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๑

ผู้บันทึก อุษามาศ เฉลิมวรรณ

ผู้เรียบเรียง สุนทรี สังข์ยุทธ์

สถานที่จัดเวที ร้านซอลดา เทศบาลตำบลลำภูรา อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง

ผู้เข้าร่วมเวที

นายสมคิด เทียงธรรม

นางบุญยานุช นุชนนทรี

นายล้อม ธนุศิลป์

นางจรัส บุญกราน

นางอุ้ย ประสงค์กิจ

นายไสว เสรีรักษ์

นายผ่อง ประสงค์กิจ

นายเชาวลิต ข่ายมาน

นายบิน ธนุศิลป์

นายเมธา ประมวลศิลป์

นายเกรียม ชูปาน

เวที ๑

คลองลำภูรา ว่างตามแนวคลองลำภูรา มีวังท่อน วังอิโส แต่อยู่ติดนาท่ามเหนือห่างจากถ้ำอิโส วังท่อนอยู่หน้าวัดลำภูรา เล่ากันว่า มีผีพราย มีคนเคยเห็นว่ามีคนหัวจมอยู่ในน้ำ เฉพาะท่าแถวนี้ก็มี กระดุกคนจำนวนมาก พบตรงทางเดินไปวัด ตอนสร้างสะพานเหล็กลำภูรา กว่าสะพานจะสร้างเสร็จมีคนตายนับร้อย มีอาถรรพณ์ว่าต้องเอาหัวคนฝังด้านละหัว คนรื้อน่านายเกรียมเล่าว่า ช่วงน้ำแห้ง คนไปจับปลาพบกระดุกคนในนั้น หัวคนก็มี ในปีนี้น้ำนอง คนหายไปคนหนึ่ง ซึ่งไม่มีใครรู้ว่าหายไปไหน

การล่องเรือในสมัยก่อนจากสะพานลำภูราไปถึงท่าเขียนใช้เวลาไม่ถึงชั่วโมง ความคดเคี้ยวของคลองน่าจะเท่าเดิมเมื่อเปรียบเทียบกับในอดีต ตรงที่คดมากถ้าตัดท้ายไม่ดีก็ทำให้เสียเวลา ที่ท่าบริเวณนี้น้ำลึกมาก จากคลองลำภูราลงไปสองคดโค้งน้ำ มี**วังป่าซ้อง** ถัดไปจากนั้นคือ**วังแตร์** แล้วไปวังงาย เล่ากันว่า จะเซ้ขึ้นแถวนี้มาก ถัดไปเป็นวังปากบางเทพ คลองสมัยก่อนโค้งคดมาก แต่ตอนนี้ น้ำเซาะทำให้แม่น้ำตัดตรงมากขึ้น และลึกกว่าเดิม **ปลา**ในคลองลำภูราตัวใหญ่หมดไปแล้วเหลือแต่ปลาทัวเล็ก เมื่อก่อนมี ปลาแก้มซัว ปลาลิง ปลาซึ่ม ปลาหลด ปลาดุก ปัจจุบันไม่มีแล้ว ชาวบ้านเชื่อกันว่าหมดไปตอนดูดยาย

เคยมีผู้พบ เรือในคลองลำภูรา ๒ ครั้ง ในแม่น้ำตรัง ๑ ครั้ง แต่เรือถูกเผาไปแล้ว

นางจรัส บอกว่า สมัยที่มาอยู่ที่ตลาด มีการใช้คลองเพื่อชักไม้ ขนสินค้า ก่อนญี่ปุ่นขึ้นก็มีถนนแล้ว มีทั้งรถไฟและรถยนต์แล้ว

นายเกรียมบอกว่าเคยเห็นเรือใหญ่ เป็นเรือสำเภา คำเรียกกันว่า เรือไฟ มาขึ้นที่**ท่าใหญ่**ตรงสะพานคอนกรีตปัจจุบัน

ฝ่ายในคลองลำภูรา มีอยู่ที่หมู่ที่ ๗ และหมู่ที่ ๒ ซึ่งอยู่ติดกับวิทยาลัยเกษตรกรรมตรัง

เวที ๒

กำนันล้อมบอกว่าเรื่อง**ชื่อคลองลำภูรา**มีคนที่เล่าให้ฟัง แต่ก็ตายเสียแล้ว คือ มีไม้ลำพู ไม้พลา แล้วมีตอนไหนไม่ทราบ มา “ลา” ตรงนั้น เพราะมาถึงตรงนั้นน้ำท่วม เลยเลิกรบกันตรงนั้น (**ตรวจสอบ**)

นายบินฟังจากลุงสินเล่าว่ามีต้นลำพู อยู่ในสมัยที่รถยนต์ไปได้ ตอนเปิดทางพอดีรถไฟชนคนตาย พอคนตาย ก็เอาต้นไม้ขึ้นออก ตอนที่โค่นต้นไม้เป็นช่วงก่อนสร้างสะพานเหล็ก ส่วนที่บอกว่ามีโนรามาจะมีโนรามาจริง แต่ว่ามีต้นไม้รำน้ำจริง ซึ่งคำนี้น่าจะเป็นคำว่า**รำน้ำ** คือ ลงไปใกล้ ๆ น้ำ (ระ)

เอกสารบรรยายสรุป อบต. ตำบลลำภูรา กล่าวว่าเมื่อก่อนบริเวณที่ตั้งของตำบลมีคลองไหลผ่านและมีต้นไม้ชนิดหนึ่งชื่อว่า**ต้นลำพู**ขึ้นอยู่ตามคลองและต้นลำพูมีกิ่งก้านแตกยื่นลงไปในลำคลอง ไปสัมผัสกับผิวน้ำหรือที่ภาษาท้องถิ่นเรียก **รำน้ำ** ดังนั้นจึงได้นำชื่อ**ต้นลำพู**กับภาษาถิ่นว่า**รำน้ำ** มาเป็นชื่อของตำบลลำภูรา

เวที ๓

กำนันล้อมเล่าว่าได้ฟังเรื่องการชน**ขี้ค่างควา**จากพ่อ ซึ่งพบเรือในคลองลำภูรา เข้าใจว่าเป็นเรือสมัยก่อนที่ใช้ชนขี้ค่างควาผ่านคลองลำภูราไปคลองใหญ่แล้วไปนครฯ สมัยปู่ก็มีการชนขี้ค่างควาล่องส่วนเรือที่ชนขี้ค่างควา ขนาด เมตรห้าสิบยาวหกเมตร เรือแบบนี้ใช้พายกับถ่อ (ไม่ได้บอกว่าไปไหน แต่จากการคำนวณเวลา ขณะกำนันเกิด พ.ศ.๒๔๗๒ ปู่กำนันจะมีอายุไม่เกิน ๖๐ ปี ช่วงที่ปู่ชนขี้ค่างควาคงเป็นช่วงสมัยพระยารัษฎาฯ ๒๔๓๓ เป็นต้นมา หรือก่อนเล็กน้อย ตอนนั้นเมืองตรังไม่ได้ขึ้นกับนครฯ แล้ว น่าจะล่องลงไปทางท่าจีน การชนไปนครฯ น่าจะเป็นสมัยก่อนและต้นรัชกาลที่ ๕)

เวที ๔

โครงการสร้างรถไฟสายใต้เริ่ม พ.ศ.๒๔๕๓ รถไฟสายตรัง-ทุ่งสงเปิดใช้อย่างเป็นทางการ พ.ศ. ๒๔๕๖ สะพานครั้งแรกน่าจะเป็นสะพานที่สร้างพร้อมกับถนนรถยนต์ ตอนหลังสร้างเป็นสะพานเหล็ก

โรงกลี ของนายคล้าย ลูกผอมเป็นคนเปิดปิดทั้งสองข้าง

เมื่อก่อนที่สร้างสะพานรถไฟ มีสะพานไม้ เรียกว่า **สะพานเรือ** ใช้ **สี่เกลอ** แทนบันจัน อันนี้เป็นสะพานรถยนต์ ย้อนหลังไปถึง พ.ศ.๒๕๑๔ การทำสี่เกลอคือ มีเสาสี่เสาแล้วคนสี่คนก็ช่วยกันยกกระแทกลงพร้อมกันทำเสียง “เล ฮู้ย” ให้จังหวะ พอจบคำว่า “ฮู้ย” ก็กระแทกลง แบบสามเกลอก็มี (มี ๓ ขา ใช้คนจับ ๓ คน) หรือคนเดียวก็มี

รุ่นนำของนายเกรียมเล่าว่า สมัยก่อนที่สะพานเรือ ก่อนสร้างสะพานรถไฟ ถ้ามีหนังหรือโนราผ่านมาต้องรำ ๑๒ ท่า

เวที ๕

ป้าฮู้ย เล่าเรื่อง**ปลา** ว่าสมัยก่อนสามีของตนชื่อลุงคลึง เป็นผู้ใหญ่บ้าน เป็นคนหาปลาในคลองใหญ่ (แม่น้ำตรัง) ปลาหางเข้ ปลาโด ปลากด ปลาฉลาม ซึ่งหนักประมาณ ๓-๔ กิโล เป็นฉลามหนาม ปลาฉนาก ปลาที่สูญหายไปจากแม่น้ำตรังคือ ปลาหางเข้หรือปลามังกร ปลาดูแดง ปลาฉลาม ปลาทรวง หายไป ๔๐ กว่าปีแล้ว ที่ยังมีอยู่ คือ ปลากด ชะโด ตะเพียนทอง ตะเพียนขาว ปลาขี้ขม ปลาลิง กุ้งนางตัวเล็ก ๆ ใช้วิธีการจับด้วย**ส้อน** ส่วน กุ้งโต คือกุ้งก้ามกราม ซึ่งตัวเมียมีขนาดเล็กกว่าตัวผู้

บริเวณที่หาปลาได้มาก คือ วังท่อน บ้านปากคม ลงจนถึงปากหนองทรวง ช่วงที่หาปลาอยู่ไม่มีเรือจากที่อื่น มีแต่เรือหากินทางน้ำในบ้าน

เวลาจะซื้อเกลือ เคย เดินมาซื้อที่ตลาดลำรา มาตั้งแต่หัวรุ่งประมาณตีสี่ นำกุ้ง ปลามาขาย กุ้งสามตัวขนาดใหญ่ น้ำหนักหนึ่งกิโลกรัมขายราคาพวงละ ๕ บาท

น้ำท่วมหนักปี ๒๕๑๘ ถ้าน้ำท่วมจะมาตลาดลำราโดยใช้คลอง
มืท่า เรียกอีกชื่อว่า **ท่าตันปรอง**ออกเสียงตามภาษาได้เป็น **ตันปร้อง**
เป็นไม้ยืนต้น ใบใหญ่ ใช้ห่อของ เช่น ห่อกะปิ ดูตัวอย่างได้จากที่วัดยาง
ขาคีม มีการยืนยันว่าสมัยก่อนเวลาราน (ตัดกิ่ง) ตันปรอง ต้องเอามาขาย
พวกขายเคย ขายกันราคาสิบใบสองสตางค์

ป้าอุ้ยเล่าถึงที่มาของ**หนองทรวง** ว่าเป็นหนองน้ำอยู่ในบริเวณ
หมู่ที่ ๕ เดิมเป็นช่วงแม่น้ำ ๒ คด เมื่อ พ.ศ.๒๕๐๓ ชาวบ้านในแถบนั้น
นำโดยผู้ใหญ่คลึง ช่วยกันทั้งหมู่บ้าน ขุดคลองลัดแม่น้ำ ทำขนม
ลอดช่องมาเลี้ยงกันเป็น ๑๐ ปีบ เมื่อขุดคลองลัดเสร็จแล้วพื้นที่คลองคดทางตำบลลำภูรากลายเป็น
หนองทรวง ส่วนอีกฟากหนึ่งติดเขตตำบลท่าสะบ้า อำเภอวังวิเศษเป็นหนอง..**(ไม่ทราบชื่อ)**..

หมู่บ้านที่ติดแม่น้ำตรัง ได้แก่ หมู่ที่ ๑ บ้านกลางหมู่ที่ ๔ บ้านยางขาคีมหมู่ที่ ๕ บ้านหานจีน
เค้า หมู่ที่ ๗ บ้านชายเขา หมู่ที่ ๙ บ้านนาหนองตรุด หมู่ที่ ๑๐ บ้านหนองชุมแสง

เวที ๖

คลองมืท่า เป็นคลองกันหมู่ที่ ๘ และหมู่ที่ ๓ ในอดีตเป็นหย่อมบ้าน มีบ้านตารื่น กับตาเรือง
คลองกว้าง ๖-๗ เมตร กว้างกว่าคลองลำรา ตันคลองมาจากเขาน้ำพราย ถ้าอิโส แล้วผ่านหน้าค่ายทหาร
มืท่า เป็นท่าเรือสินค้า โดยถ้านับจากใต้สะพานตันปรองไปจนถึงคลองใหญ่ เรียกว่า คลองมืท่า
ส่วนต้นสะพานตันปรองไปเขาน้ำพราย เรียกว่า ห้วยมืท่า

เวที ๗

ท่าทรายตลอดแนวแม่น้ำตรังมีหลายแห่ง เฉพาะที่คลองลำภูรามีประมาณ ๕-๖ แห่ง เจ้าแรก
เป็นของโกหลิม จากทับเที่ยง เป็นน้องนายเกียรติ พานิชกุล เริ่มเมื่อ พ.ศ.๒๕๐๘ ต่อมาเมื่อผู้ขออนุญาต
ดูทรายเพิ่มขึ้นหลายเจ้า ในเวทีพูดกันว่าการดูทรายเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ตลิ่งพัง แต่ดีที่ตอนนี้ไม่มี
การดูทรายอยู่ในคลองลำภูราแล้ว

ส่วนในบริเวณเขาน้ำพรายตำบลปากคมซึ่งอยู่ใกล้กันก็มีเป็นแหล่งหินอุตสาหกรรม จนสมัย
หนึ่งมีคำกล่าวว่า “หินน้ำพราย ทรายลำรา”

เวที ๘

ศิลาถ่านที่ดินลำภูราในอดีตเป็นพื้นที่ที่ทางการสงวนไว้ ตอนหลังคนเข้ามาจับจอง สมัยก่อนมี
การสัมปทาน คือจากตั้งแต่ใต้สะพานตลอดไปถึงฝายตะวันตก จุดสำคัญอยู่ที่หัวสะพานสามารถไปดูได้
มีศิลาถ่าน เป็นสีดำ ๆ แต่ไม่แพรวพราว คือเป็นถ่านหินชนิดหนึ่งที่ยังอ่อน

เวที ๙

การตั้งถิ่นฐานจากห้วยสะพานลำภูราไปถึงปากคลองลำภูราในสมัยก่อนมีการตั้งบ้านเรือนไปตามทิศตะวันตกและตะวันออกดังนี้

ถนนด้านทิศตะวันตก มีบ้านลุงกัน ป้าเจียง โกปลอด ลุงหลบ เป๊ะอ่อน บ้านญาติเซาวลิต (เตี้ยชื่อโกหัก) นางหลิว ป้าส้มแม่จีแหง แก้วแก่หยวน

ด้านทิศตะวันออก มีบ้านลุงจวน ยายบุญ โกแดงจ้อ แก้วแก่ดำ ครูหลุน ส่วนขุนสิทธ์และโกเซน มาทีหลัง

หนองทรวง เมื่อ ๕๐ ปีที่แล้วมีบ้านของ ป้าคล้าย ลุงสิ่ว ตาถัด บ่าวเฟื่อง ลุงพุ่ม ตารีน ป้าเพื่อยายสิ้น

ตัวอย่างข้อมูลจากเอกสาร

เอกสาร ๑ (เอกสารแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา พ.ศ.๒๕๑๑-๒๕๕๕ อบต.ลำภูรา)

ตำบลลำภูรามีอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอห้วยยอดไปทางทิศใต้ประมาณ ๑๕ กิโลเมตร ปัจจุบันแบ่งการปกครองออกเป็น ๙ หมู่บ้าน หมู่บ้านที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเต็มหมู่บ้านมี ๓ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ ๕ หมู่ที่ ๘ และหมู่ที่ ๙ ส่วนที่เหลือ จะมีพื้นที่บางส่วนอยู่ในเขตเทศบาลตำบลลำภูรา ได้แก่ หมู่ที่ ๑ หมู่ที่ ๓ หมู่ที่ ๔ หมู่ที่ ๖ หมู่ที่ ๗ และหมู่ที่ ๑๐ มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลปากคม อำเภอห้วยยอด

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลนาท่ามเหนือและตำบลนาท่ามใต้ อำเภอเมืองตรัง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด และตำบลนาท่ามเหนือ อำเภอเมืองตรัง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลท่าสะบ้า อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง และแม่น้ำตรัง

ลักษณะภูมิประเทศ ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มอยู่ทางทิศตะวันตกและทิศใต้ ใกล้กับแม่น้ำตรัง ดังนั้นในฤดูฝนน้ำจะท่วมในพื้นที่ หมู่ที่ ๔ หมู่ที่ ๕ หมู่ที่ ๙ และหมู่ที่ ๑๐

ประชากร มีจำนวนทั้งสิ้น ๒,๓๑๕ คน แยก จำนวนหลังคาเรือนประมาณ ๕๙๗ ครัวเรือน (ข้อมูล ณ วันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๔๙)

อาชีพของคนในตำบล ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมคือ การทำสวนยางพารา ทำนา ทำสวนผลไม้ และมีการประกอบอาชีพเสริม คือ ค้าขายและรับจ้างแรงงานทั่วไป โดยรายได้ส่วนใหญ่มาจากผลผลิตทางการเกษตร คือ ข้าว มะพร้าว ยางพารา ไม้ผลและผลผลิตทางด้านปศุสัตว์ คือ โคเนื้อ สุกร และไก่

เส้นทางการคมนาคมใช้เส้นทางถนนเพชรเกษมจากตัวเมืองตรงไปอำเภอห้วยยอดผ่านตำบลนาตาล่วง ตำบลนาท่ามเหนือ อำเภอเมือง แล้วจึงเข้าเขตตำบลลำภูรา

ศาสนสถาน ในเขต อบต. มีวัด ๑ แห่ง ศาลเจ้า ๑ แห่ง และโบสถ์คริสต์ ๑ แห่ง ในเขตเทศบาลยังมีอีกส่วนหนึ่ง

เอกสาร ๒ (วรรณ นาวิกมูล, ๒๕๔๗ : ๕๖-๕๗)

ตำบลลำภูรา เคยเป็นที่ตั้งเมืองตรัง เรียกว่าตรังภูรา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของแม่น้ำตรัง

หมู่ที่ ๑ **บ้านกลาง** หมู่บ้านตั้งอยู่ส่วนกลางของตำบล

หมู่ที่ ๒ **บ้านลำภูรา** ที่มาเหมือนกับชื่อตำบลลำภูรา

หมู่ที่ ๓ **บ้านหนองผักฉืด** ริมหนองน้ำมีต้นผักกระเฉดขึ้นอยู่มาก (ผักฉืด คือ ผักกระเฉด)

หมู่ที่ ๔ **บ้านยางขาคีม** ต้นยางแยกเป็น ๒ กิ่ง ใหญ่ ๆ เหมือนคีม

หมู่ที่ ๕ **บ้านหารจีนเค้า** มีคนจีนชื่อเค้า มาตั้งบ้านอยู่ริมน้ำ (ที่ถูกควรเขียน หาน)

หมู่ที่ ๖ **บ้านบนควน** หมู่บ้านตั้งอยู่บนเนินสูง

หมู่ที่ ๗ **บ้านชายเขา** หมู่บ้านตั้งอยู่ตามเชิงเขา

หมู่ที่ ๘ **บ้านไสใหญ่** หมู่บ้านมีป่าไสขนาดใหญ่

หมู่ที่ ๙ **บ้านนาหนองตรุด** ข้างทุ่งนามีหนองน้ำซึ่งมีต้นตรุดขึ้นอยู่ (ยังมีอยู่หรือไม่)

หมู่ที่ ๑๐ **บ้านหนองชุมแสง** มีต้นชุมแสงขึ้นอยู่ริมหนองน้ำ (ยังมีอยู่หรือไม่)

เอกสาร ๓ (บรรยายสรุป อบต.ลำภูรา)

ตำบลลำภูรา เป็นชื่อตำบลและหมู่บ้านหมู่ที่ ๒ ที่ได้ชื่อว่าตำบลลำภูรามานาจากที่กล่าวกันว่าเคยเป็นที่ตั้งเมืองภูรา ภายหลังรวมกับเมืองตรังเป็นเมืองตรังภูรา อีกกระแสหนึ่งกล่าวว่าเมื่อก่อนบริเวณที่ตั้งของตำบลมีคลองไหลผ่านและมีต้นไม้ชนิดหนึ่งชื่อว่า**ต้นลำพู**ขึ้นอยู่ตามคลองและต้นลำพูมีกิ่งก้านแตกยื่นลงไปในลำคลอง ไปสัมผัสกับผิวน้ำหรือที่ภาษาท้องถิ่นเรียก **ราน้ำ** ดังนั้นจึงได้นำชื่อ**ต้นลำพู**กับภาษาถิ่นว่า**ราน้ำ** มาเป็นชื่อของตำบลลำภูรา

เอกสาร ๔ (ม.ล.อัมพร สนิทวงศ์, ๒๕๐๓ : ๖๖-๖๗, ๑๒๕)

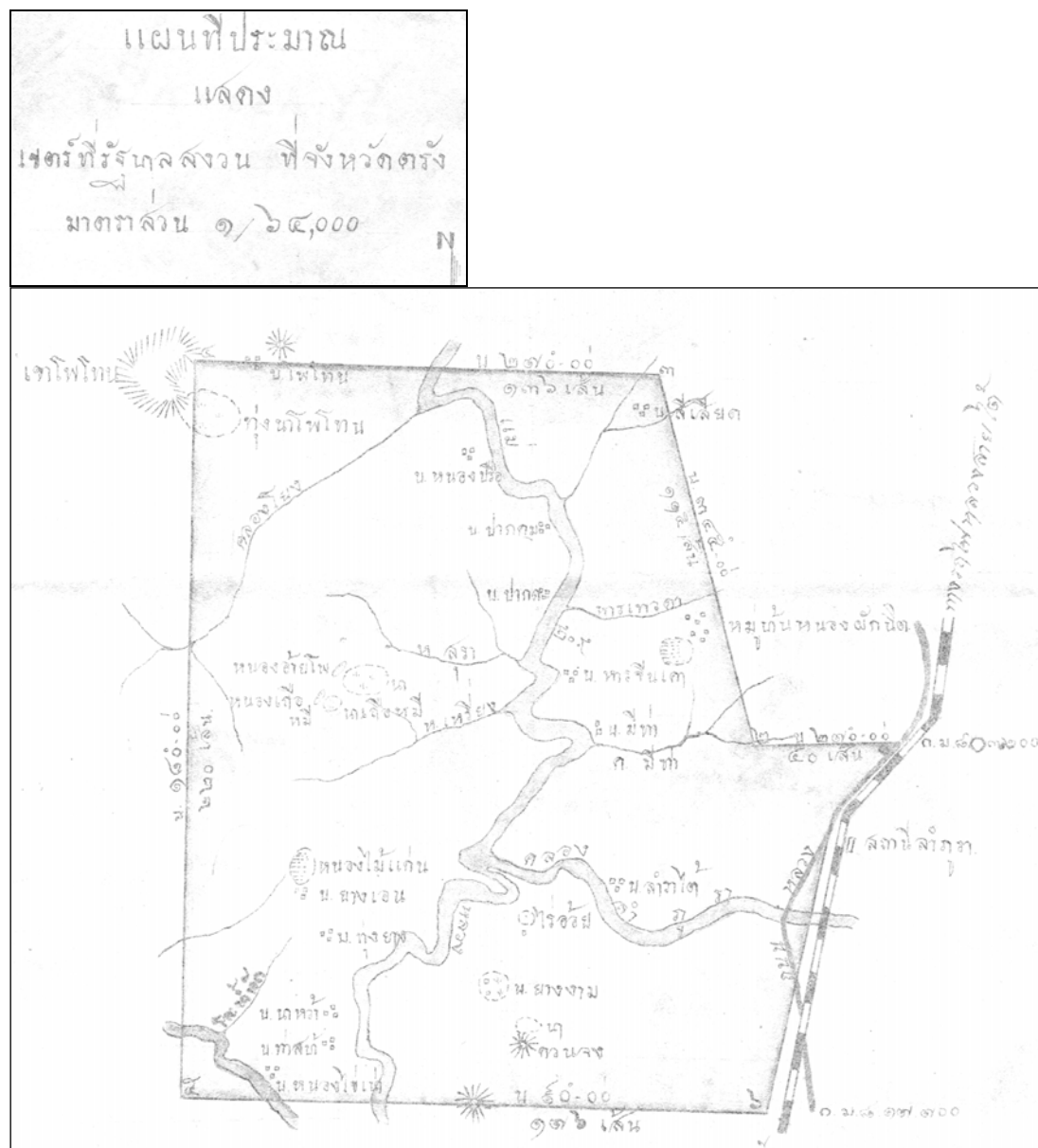
ในครั้งโบราณ มีหมู่บ้านเก่าเรียกว่าบ้านไร่ลำภูรา เข้าใจว่าครั้งนั้นคงมีบ้านคนอยู่ตามริมคลองลำภูรา จึงเรียกชื่อบ้านตามชื่อคลอง เมื่อมีทางรถไฟตัดผ่าน และมีสถานีรถไฟลำภูรา ทำให้เกิดตลาดลำภูราขึ้น อนึ่ง เมื่อได้จัดตั้งตำบลขึ้นเป็นครั้งแรก ท้องที่นี้ขึ้นกับตำบลปากคม ต่อมาเปลี่ยนชื่อตำบลปากคมเป็นลำภูรา ครั้นปี พ.ศ. ๒๔๙๑ ได้แบ่งออกเป็น ๒ ตำบล คือ ปากคม กับ ลำภูรา

เขตปกครองของตำบลลำภูรามี ๔ หมู่บ้าน ประชากร ๒,๐๕๕ คน และมีชื่อบ้าน ได้แก่ บ้านบางยาง บ้านชายเขา บ้านควนบางสีบุญ บ้านทุ่งจี่ว บ้านท่าไทร บ้านหานจีนเค้า บ้านพรุบัว บ้านลำภูราเหนือ บ้านลำภูราใต้

เอกสาร ๔ (สนธิท พลเดช, ๒๕๓๖ : ๑๓๔)

พ.ศ.๒๕๓๖ ตำบลลำภูวามี ๘ หมู่บ้าน เนื้อที่ ๓๒,๑๖๙ ไร่ มีชื่อบ้านเดิมตามที่ ม.ล.อัมพร
รวบรวมไว้ และมีชื่อบ้านอื่น ๆ ได้แก่ บ้านวัดสิทธิโชค บ้านบนควน บ้านไผ่ใหญ่ บ้านกลาง บ้านมะพร้าว
ต้นเดี่ยว บ้านทุ่งผักหวาน บ้านต้นกอ บ้านควนกลางสาด บ้านถ้ำอิไส

เอกสาร ๖ (แผนที่จากเอกสาร ตง ๑.๒๓/๔)

ฐานข้อมูลชุมชนตำบลปากคม

ตัวชี้

ชุดที่ ๑ แหล่งข้อมูล

๑.๑ บุคคล

๑

นายกิลด์ เทพกิจ	๗๓/๑ หมู่ที่ ๒ ตำบลปากคม อำเภอห้วยยอด เกิด พ.ศ. ๒๔๗๔ (ดู > สำรวจ ๖)

๒

นายแดง ถิ่นนิคม	..... หมู่ที่.....ตำบลปากคม อำเภอห้วยยอด เกิด พ.ศ. ๒๔๗๐ (ดู > สำรวจ ๕)

๓

นายนิโรจ เทพกิจ	๙๘/๑ หมู่ที่ ๒ ตำบลปากคม อำเภอห้วยยอด เกิด พ.ศ..... (ดู > สำรวจ ๓)

๑.๒ กลุ่มองค์กร

๑

องค์การบริหารส่วนตำบลปากคม	..... ถนน..... ตำบลปากคม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง โทรศัพท์

๒

กลุ่มอนุรักษ์ศิลปินพื้นบ้าน (มโนห์รา)	๑๒๔ หมู่ ๖ บ้านพรุฬรี ตำบลปากคม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง นางระเบียบ เชาว์อ่อง

ชุดที่ ๒ เอกสารอ้างอิง .....ดูท้ายบท.....

ชุดที่ ๓ สถานที่

๓.๑ ชื่อตำบล หมู่บ้าน

ตำบลปากคม (ดู> เอกสาร ๓ สํารวจ ๕)

หมู่ที่ ๑ บ้านควนไทร (ดู> เอกสาร ๓)

หมู่ที่ ๒ บ้านหนองขี้เสียด (ดู> เอกสาร ๓ สํารวจ ๖)

หมู่ที่ ๓ บ้านน้ำพราย (ดู> เอกสาร ๓)

หมู่ที่ ๔ บ้านควนยน (ดู> เอกสาร ๓)

หมู่ที่ ๕ บ้านหนองกก (ดู> เอกสาร ๓)

หมู่ที่ ๖ บ้านพรุพี (ดู> เอกสาร ๓)

หมู่ที่ ๗ บ้านควนยาง (ดู> เอกสาร ๓)

๓.๒ ชื่ออื่น ๆ

ท่าทราย วังท่อน (ดู> สํารวจ ๕)

ถนนรเทพกัฏี ถนนรัตนพรรณ ถนนกัลป์ประศาสน์ (ดู> สํารวจ ๕)

นบยางอิเป็ด (ดู> สํารวจ ๕)

โบสถ์คริสต์ (ดู> สํารวจ ๔)

วัดคม (ดู> สํารวจ ๕)

วัดควนไทร (ดู> สํารวจ ๖)

สระหนองคมบาง (ดู> สํารวจ ๕, ๖)

สะพานข้ามคลองห้วยยอด (ดู> สํารวจ ๔)

สะพานหน้าเหนือ (ดู> สํารวจ ๔, ๖)

ชุดที่ ๔ การตั้งถิ่นฐาน

๔.๑ กลุ่มตระกูลและบุคคล

เทพกิจ (ดู> สำรวจ ๓.๖)

แก้วรุ่งฟ้า ช่วยประคอง (ดู> สำรวจ ๖)

๔.๒ ทรัพยากร การทำมาหากิน

ทำโด (ดู> สำรวจ ๓.๕)

๔.๓ เหตุการณ์สำคัญ

ยังไม่มีข้อมูล

ชุดที่ ๕ วัฒนธรรม

๕.๑ ประเพณี

ชักพระ (ดู> สำรวจ ๕)

สงกรานต์ (ดู> สำรวจ ๓)

๕.๒ การละเล่น

โนราเปี่ยม หนังตะลุง (ดู> สำรวจ ๒.๕)

๕.๓ ภูมิปัญญา

ยังไม่มีข้อมูล

๕.๔ ความเชื่อ

เกาะหลา คลองคุ่ม (ดู> สำรวจ ๕)

เทวดาโต นุ่งผ้าตันโด (ดู> สำรวจ ๖)

ข้อมูลสำรวจและสัมภาษณ์

ผู้เก็บข้อมูล สุทิน สีสุข ธีธาร์ตน์ ธนानันท์ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

สำรวจ ๑

จากการลงพื้นที่ตำบลห้วยนางเมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ได้รับความสะดวกเป็นอย่างดีจากปลัด อบต.ห้วยนาง นายสุวัตร วจิรวัดน์ เนื่องจากปลัดมีบ้านอยู่ที่ตำบลปากคม ทีมวิจัยจึงได้ขอความอนุเคราะห์จากปลัดในการสำรวจพื้นที่ปากคมด้วย ปลัดสนใจที่จะทำงานทางด้านการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์และพันธุ์พืชบริเวณเขาน้ำพราย โดยหวังว่าการเก็บข้อมูลในพื้นที่ตำบลปากคมจะสามารถเป็นฐานข้อมูลส่วนหนึ่งสำหรับการทำโครงการอนุรักษ์ต่อไป

การพูดคุย ณ ที่ทำการ อบต.ห้วยนางในช่วง ๕ โมงเย็นหลังจากเก็บข้อมูลห้วยนางเสร็จแล้วนั้น ปลัดเสนอว่าจะไปสำรวจข้อมูลพื้นฐาน เช่น ผู้สูงอายุในพื้นที่ จุดใกล้แม่น้ำที่สำคัญ และได้กำหนดวันลงพื้นที่ปากคมกับทีมวิจัยในวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

ทีมวิจัยนัดหมายกันเวลา ๐๙.๓๐ น. ณ วัดน้ำพราย เพื่อเข้าไปพบปลัดที่บ้านก่อน ๑๐.๐๐ น. เมื่อได้ทักทายและซักซ้อมแผนการเดินทางตามที่ปลัดได้ลงพื้นที่สำรวจเบื้องต้น คือ จะไปพบอดีตกำนันที่หมู่ ๒ โดยแวะถามเส้นทางที่บ้านนายเวียน สิทธิชัย หมู่ที่ ๒ ซึ่งเป็นบ้านนายก อบต.ปากคม แต่นายกฯ ไม่อยู่บ้าน เมื่อถามข้อมูลจากคนที่บ้าน ได้

ความว่า ผู้สูงอายุที่อยู่ในหมู่บ้านติตริมคลอง คือ หมู่ ๒ และหมู่ ๔ มีบ้านตาเอิบ อยู่หมู่ที่ ๔ และบ้านยายขึ้น แต่อยู่อีกฝั่งคลอง บ้านกำนันแดง ที่อยู่ซอยสุเทพหรือซอย ๖ น้ำลาด หมู่ ๔ ส่วนนายจาง เป็นอัมพฤกษ์พูดไม่ได้ อาจถามจากลูกได้ เนื่องจากบ้านกำนันแดงอยู่ใกล้ที่สุด ทีมวิจัยปรึกษารือกันแล้วจึงเริ่มจากบ้านกำนันแดงก่อนเป็นจุดแรกของการเก็บข้อมูล

ทีมวิจัยขับรถไปตามเส้นทางที่ได้ข้อมูลจากบ้านนายก อบต. แต่เนื่องจากไม่แน่ใจในเส้นทางจึงได้แวะถามบ้านที่อยู่ใกล้ ๆ ได้ความว่าจะต้องเดินเข้าไปเนื่องจากทางเข้าบ้านกำนันแดงนั้นกำลังปรับปรุงถนนอยู่ โดยต้องเดินเข้าไปประมาณ ๓

กิโลเมตร สังเกตได้ว่าทางเดินมีคูน้ำตลอดเส้นทางแสดงให้เห็นว่าที่หมู่บ้านนี้มีระบบชลประทานสำหรับการเกษตรที่ไม่เห็นในพื้นที่อื่น ๆ เมื่อเดินจนสุดทางก็พบบ้านปลูกอย่างสวยงาม ร่มรื่นด้วยพันธุ์ไม้ไทย ๆ นานาชนิด พร้อมเสียงต้อนรับจากเพื่อนสี่ขาตัวน้อยเสียงดัง เมื่อขึ้นบนบ้านก็พบกับ นางหั่ว ถิ่นนิคม (แซ่จู้) อายุ ๗๙ ปี ภรรยาอดีตกำนันแดง ถิ่นนิคม เมื่อถามหาอดีตกำนัน ได้ความว่าเข้าไปตัดไม้ไผ่ที่ริมห้วย ไม่ทราบว่ามีอะไรจะกลับ

สำรวจ ๒

ระหว่างที่รอกำนันแดง ทีมวิจัยเริ่มปฏิบัติหน้าที่โดยการสัมภาษณ์ภรรยากำนันพลาง ๆ ทำให้ทราบว่ากำนันของบ้านหั่วมาจากเมืองจีน และเสียชีวิตก่อนบ้านหั่วจะเกิด ส่วนเสียชีวิตตอนอายุได้เพียง ๔๘ ปี นามสกุลเดิมของแม่คือ เขียนห่า บ้านเดิมอยู่หนานจินเค้า แม่เสียชีวิตตอนอายุ ๙๔ ปี เมื่อปี ๒๕๔๙ เริ่มแรกเตี้ยเข้ามาทำสวน ตอนนั้นที่ปากคมมีอยู่ไม่กี่หลังคาเรือน คือ บ้านนายหนู เทพกิจ บ้านปากกัม คดีพิศาล นางกล้า สิงห์สิทธิ์ นายคลั่ง เทพกิจ นายริบ โปนवल และนางคง เทพกิจ (แม่ของลุงหนู) หลังจากคุยกันไม่นานกำนันแดงก็แบกไม้ไผ่ลำใหญ่เข้ามา ระหว่างที่กำนันพักเหนื่อย ปลูกได้แนะนำตนเองว่าเป็นลูกของผู้ใหญ่หวนอด และได้เกริ่นจุดประสงค์ของนักวิจัยทั้งสองให้ได้ทราบ เมื่อเข้าใจตรงกันแล้วการสัมภาษณ์จึงเริ่มต้นขึ้น

ในช่วงท้ายก่อนลาเจ้าของบ้านกำนันก็เข้าไปหยิบสมุดบันทึกมาหนึ่ง เล่มแล้วบอกว่าที่เล่ามาเกี่ยวกับประวัติของตำบลปากคมทั้งหมด ได้บันทึกไว้ในสมุดเล่มนี้ สำหรับนักเรียน นักศึกษา หรือผู้สนใจได้นำไปถ่ายเอกสารหรือจดบันทึกได้ เนื่องจากบางครั้งก็ไม่สามารถเล่าได้ครบถ้วนกระบวนความ ซึ่งผู้วิจัยก็ได้ขออนุญาตถ่ายรูปเก็บไว้เพื่อเป็นข้อมูลต่อไป

ระหว่างเดินทางกลับออกจากบ้านกำนันแดง ทีมวิจัยได้แวะที่บ้านของโนราเปี่ยม จากการสอบถามหลานที่อยู่บ้านปรากฏว่าโนราเปี่ยมไม่อยู่บ้าน การจะขอเข้าไปดูเครื่องโนรา คงไม่เหมาะสม แต่อย่างน้อยก็ได้ทราบตำแหน่งที่ตั้งบ้านของโนรา ซึ่งสามารถแวะไปเยือนได้ในโอกาสต่อไป

สำรวจ ๓

บุคคลเป้าหมายต่อมาของทีมวิจัยคือ นายหนู เทพกิจ ซึ่งข้อมูลบุคคลทั้งสองแหล่งยืนยันว่าเป็นคนเก่าคนแก่ เป็นครอบครัวแรกที่ปลูกบ้านอาศัยอยู่ริมคลอง ข้าง ๆ กับต้นโด แต่เนื่องจากเลยเวลาเที่ยงมาพอสมควร ทีมวิจัยจึงได้หยุดพักรับประทานอาหารกลางวัน

เมื่อเสร็จแล้วมองไปฝั่งตรงข้าม จึงสังเกตเห็นบ้านที่ก้านแดงเอียงถึงว่ามีปี พ.ศ.ปรากฏอยู่คือ ปี ๒๕๑๐ เป็นบ้านปูนที่รับอิทธิพลสถาปัตยกรรมแบบที่เรียกว่าชิโน-โปรตุกีส ทาสีเหลืองนวล มีตู้โทรศัพท์สาธารณะอยู่หน้าบ้าน ด้านข้างเป็นถนนไปสู่บ้านนายหนู เทพกิจ

เมื่อไปถึงก็พบกับต้นประดู่ขนาดใหญ่ที่พันด้วยผ้าหลากสี พร้อมโต๊ะบูชาด้านหน้า อยู่ห่างจากริมแม่น้ำตั่งประมาณ ๒๐ เมตร จากการสอบถามนายนิโรจ เทพกิจ อยู่บ้านเลขที่ ๙๙/๑ หมู่ ๒ ตำบลปากคม ซึ่งเป็นบ้านอยู่ติดแม่น้ำตั่ง มีศาลาเอนกประสงค์ติดริมคลองสำหรับการจัดงาน**สงกรานต์** ตลอดทราวยในวันที่ ๑๒ เมษายน ของทุกปี มีการจัดมาตั้งแต่วุ่นๆ โดยมีการนิมนต์พระมาสวด เมื่อก่อนมีการลุยไฟด้วย คนที่มาวิ่งก็จะมาจากหมู่ที่ ๔ หมู่ที่ ๑ และหมู่ที่ ๓

นายนิโรจ เทพกิจ ได้นำทีมสำรวจไปดูพื้นที่ที่เรียกว่า**ท่าโด**ในสมัยก่อน ซึ่งเรือจะเข้ามาจอดที่

ท่าเพื่อพักและแลกเปลี่ยนค้าขาย ปัจจุบันเป็นพื้นที่ราบดินตะกอนทับถม คนรุ่นปู่เคยเล่าว่าฝั่งตะวันตกเคยมีวัดอยู่ โดยสมัยรุ่นพ่อนั้นยังเห็นต้นมะพร้าวอยู่หนึ่งต้น แต่น้ำกัดเซาะตลิ่งเข้าไปทุกปีทำให้ที่ตั้งที่เคยมีวัดนั้นกลายเป็นพื้นที่น้ำไปเสียแล้ว และบริเวณติดกับที่ราบดินตะกอนทับถมตรงที่เป็นสวนยางพาราในปัจจุบัน มีโรงพระเงินตั้งอยู่

ซึ่งเมื่อมีการไถถมที่เพื่อการปลูกยางพาราก็พบซากปรักหักพังและถ้วยโอชามของจีน เมื่อไถ่นายเพื่อปลูกครอบสองก็ไม่มีร่องรอยให้เห็นอีก แต่หากขุดลงไปใต้ดินก็จะพบของเหล่านั้นแน่นอน

จากการสังเกตสภาพพื้นที่บริเวณนี้ เป็นปากแม่น้ำที่คลองห้วยยอดไหลมาบรรจบกับแม่น้ำตั่ง เป็นเส้นทางไหลแบบขนานกับแม่น้ำตั่งที่มีปากแม่น้ำอยู่ทางเหนือขึ้นไปเป็นระยะทางประมาณ ๑ กิโลเมตร ปัจจุบันสภาพคลองห้วยยอดมีลักษณะตื้นเขิน วันที่ลงพื้นที่มีน้ำขังอยู่บ้างแต่ก็ไม่มากนัก

สำรวจ ๔ สัมภาษณ์ นางล่อง (วรรณบวร) สิงห์ศิษย์

โดย สุทิน สีสุข ธิติรัตน์ ธนนันท์ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

จุดที่ทีมวิจัยแวะเป็นจุดต่อมาก็คือ ถนนสายนรเทพกัณฑ์ บริเวณสะพานข้ามคลองห้วยยอด เป็นสะพานขนาดเล็กกระหว่างหมู่ที่ ๒ บ้านหนองขี้เสียด กับหมู่ที่ ๔ บ้านควนย่น สร้างโดยกรมโยธาธิการ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๒ ถัดมาก็คือ**สะพานหน้าเหนือ** ข้ามแม่น้ำตั่ง สร้างโดยกรมโยธาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๓ เป็นสะพานที่เชื่อมระหว่างหมู่ที่ ๔ บ้านควนย่น ตำบลปากคม กับตำบลท่าสะบ้า

เรือนไม้สองชั้นอยู่ลึกเข้าไปตามถนนลูกรังประมาณ ๑๐๐ เมตร ไม่ไกลกับสะพานหน้าเหนือคือ บ้านนายเอิบ สิงห์ศิษย์ จากการสอบถามนางล่ง (วรรณบรร) ภรรยา ทราบว่านายเอิบเกิดปี ๒๔๗๓ บ้านเดิมอยู่บ้านหนองขี้เสียด บ้านหลังนี้เป็นบ้านเดิมแต่ยกมาปลูกในที่ดินผืนนี้เมื่อปี ๒๕๑๔ เพราะ ลูกหลานยกที่ดินให้มาอยู่สองคนตาย (ศึกษาการยกบ้าน)

ออกจากบ้านนายเอิบ ทีมวิจัยได้ไปตามหาบ้านนายกัลด์ เทพกิจ อยู่บ้านเลขที่ ๗๓/๑ หมู่ที่ ๒ ตำบลปากคม เป็นลูกของนายหนู ซึ่งบ้านเดิมอยู่ริมแม่น้ำตรัง แล้วย้ายออกมาอยู่ที่หน้าโบสถ์คริสต์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๒ หลังจากคุยเสร็จปลัดก็ขอตัวว่ามีนัดกับชาวบ้านให้มาช่วยเก็บอุปกรณ์โต๊ะเก้าอี้และ เต็นท์ จากการจัดงานวันลอยกระทงของคืนที่ผ่านมา จึงไปร่วมสัมภาษณ์รายต่อไปไม่ได้ เพียงแต่ขับรถ นำไปสำรวจเส้นทางตำแหน่งบ้านเป้าหมาย คือ นายยม อินทรนุรักษ์ อายุ ๖๐ ปี ซึ่งเป็นผู้ที่ได้บันทึก เรื่องราวเก่า ๆ ไว้พอสมควร มีจุดสังเกตง่าย ๆ คือ อยู่เอียง ๆ กับหน้าสถานีอนามัยปากคม และมีตู้ โทรศัพท์สาธารณะอยู่หน้าบ้าน

เรากลับมาถึงบ้านปลัดก็เป็นเวลาบ่ายคล้อยแล้วทีมวิจัยปรึกษากันว่าจะเข้าไปบ้านนายยม หรือไม่ ด้วยปัจจัยด้านเวลาและระยะทางจากบ้านปลัดไปเป็นระยะทางหลายสิบกิโล ทีมวิจัยตัดสินใจที่จะไม่เข้าไป และแยกย้ายกลับบ้านเมื่อเวลาเกือบ ๔ โมงเย็น

สำรวจ ๕ สัมภาษณ์ นายแดง ถิ่นนิคม

โดย สุทิน สีสุข ธิติรัตน์ ธนวัฒน์ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

ก้านแดงเริ่มเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ปี ๒๔๙๔ ถัดมาในปี ๒๕๑๖ เป็นผู้ใหญ่บ้าน ด้วยความสนใจเรื่องของประวัติศาสตร์เป็นทุนเดิม และสนใจค้นคว้าเรื่องราวในอดีตต่าง ๆ จึงได้ขึ้นไปค้นคว้า ณ ที่ว่าการอำเภอห้วยยอด ทำให้ทราบว่าถนนสายนรเทพภักดีที่เป็นถนนสายหลักของตำบลปากคมในปัจจุบันนั้น ในยุคของนายอำเภอพาทย์ รัตนพรรณ ได้เขียนโครงการไว้ ดังนั้น การตั้งชื่อถนนสายดังกล่าวตามชื่อนายอำเภอ **หลวงนรเทพภักดี** ซึ่งเป็นถนนสายหลักในจำนวน ๓ สายของตำบลปากคม อีกสองสาย คือ ถนนรัตนพรรณ (ถนนพาทย์) ถนนกัลปประศาสน์ (เส้นแรก) ทวดบอกคร่าว ๆ เรื่องที่ **ขุนกัลป์** มาเป็นนายอำเภอห้วยยอด เขียนโครงการไว้ นายอำเภอพาทย์ก็เขียนโครงการไว้เฉย ๆ แต่ไม่มีใครรู้ เท่ากับว่านำชื่อคนเดิมมาตั้งเป็นชื่อถนน (นายอำเภอห้วยยอด หลวงนรเทพภักดี คล้าย สิงห์เสม ๒๔๔๐-๒๔๔๒ ขุนกัลปประศาสน์ ๒๔๖๐-๒๔๗๐ นายพาทย์ รัตนพรรณ ๒๔๘๕-๒๔๙๐)

การสร้างถนนในสมัยบุกเบิกนั้นใช้วิธีชักชวนชาวบ้านมาร่วมกันพัฒนา โดยอาจมีการล้มหมูมา จัดเลี้ยงกันเท่านั้นเอง เนื่องจากคนในสมัยก่อนมีจิตใจที่จะร่วมแรงร่วมใจกันและค่อนข้างจะเชื่อฟังผู้นำของตนเอง เปรียบเทียบว่าในหมู่บ้านมีครัวเรือนสัก ๑๐๐ ครัวเรือน คนที่จะมาช่วยงานแบบนี้อย่างน้อยก็มากัน ๙๐ ครัวเรือน เป็นต้น

ตำบลปากคมตอนแรกไม่ได้เรียกแบบนี้ เมื่อก่อนยังรวมอยู่กับทุ่งต่อ เพิ่งจะมาแยกในปี ๒๕๒๘ (ตรวจสอบเอกสารราชการ) สายคลองห้วยยอดหรือสายคลองน้ำพรายมาจบกันที่**นบยางอิเป็ด** ที่เรียกชื่อนี้เนื่องจากบริเวณนั้นมีต้นยางอยู่ต้นหนึ่งเป็นต้นยางที่ไม่มีโด (ยอดด้วน) เมื่อนกเปิดน้ำขึ้นจาก**สระหนองคม**บางก็มาเกาะที่ต้นยางนั้น

ตามสายคลองแม่น้ำตรังมีจุดที่เขาเรียกว่า**เกาะหลา** ปัจจุบันเป็นสวนยาง มีต้นประดู่ต้นใหญ่อยู่หนึ่งต้น มีการทำศาลไว้ พ่อเฒ่าแม่แก่เล่าว่า ถ้าถึงวัน ๘ ค่ำวันเพ็ญวันดับทุกปีจะมีงูของหลา (งูจงอาง) สองตัวขึ้นมาขดอยู่ตรงนั้น มีเรื่องเล่าต่อกันมาว่าหลังคาที่ทำศาลอยู่ ถูกชาวบ้านขโมยไปปรากฏว่าคนขโมยกระอักเลือดตาย ต่อมาต้นโดที่เกาะหลามันพรวก (ล้ม) ลงแม่น้ำตรัง เมื่อลุดจําความได้มีขนาดไม่ต่ำกว่า ๕ คนโอบ ตรงต้นโดปัจจุบันเป็น**ท่าพราย** เหนือต้นโดเป็น**วังท่อน** เมื่อก่อนเป็นที่อยู่ของจระเข้ เพิ่งจะหมดเมื่อ ๓๐-๔๐ ปีที่แล้ว เมื่อก่อนไม่มีใครล้าลง ซึ่งต้นโดก็มาจมนอยู่ตรงนั้น เป็นจุดเดียวกับที่คลองห้วยยอด คลองน้ำพรายที่มาจบกันก็มาออกที่ตรงนั้น

ลงไปทางใต้เมื่อก่อนแม่น้ำนี้เรียก**คลองคุม** ปัจจุบันเรียกคลองห้วยยอด เขาเลยตั้งชื่อตำบลโดยพ่อแก่ของกำนันแดงเป็นผู้ใหญ่บ้าน ส่วนตาของกำนันแดงเป็นกำนันคนแรกในหมู่ ๒ คือผู้ใหญ่อุด**ช่วยประคอง** เดิมเป็นคนพัทลุง ดังนั้น **ปากคม**จึงมาจากเสียง **คุม** มาเพี้ยนเป็น **คม** และเรียกปากคมตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ.๒๔๙๔

ที่**ท่าโด**เมื่อก่อนเป็นตลาด คนห้วยยอด ท่าปราง จะบรรทุกช้างมาตลาดที่ท่าโด **ถนนนรเทพ** เมื่อก่อนเป็นทางหลวง การค้าขายต่าง ๆ มาขายกันที่ท่าโด เป็นท่าเรือใหญ่ คนละท่ากับท่าประดู่ที่ทุ่งต่อ ตรงนั้นเป็นท่าที่เก่าแก่ทกไปตั้งโรงเลื่อยไม้ไผ่ท่าเรือ เป็นโรงเลื่อยที่มาจากซา คนเฒ่าคนแก่เล่ากันว่าที่ฝั่งตรงข้ามท่าโดเป็นวัดเรียก**วัดคม** กำนันไม่ได้เห็นวัดด้วยตาตนเอง และแผ่นดินก็ถูกน้ำท่วมไปหมด ประมาณ ๒๐-๓๐ ปีที่แล้ว ส่วนฝั่งเดียวกันกับตลาดปากคมมีโรงพระจีนใหญ่โต เรือที่มาจากกันตัง ซา วัดหนูแก่ง ท่าปราง ห้วยยอด จะซื้อของมาค้าขาย กำนันเคยเห็นซากอิฐ ปัจจุบันเป็นส่วนของนายสะอาด ถินนิคม หลานกำนันแดง มีผู้พบเรือที่หานซ่อนไขไกล้ กับวังท่อน ขนาดประมาณ กว้างเมตรกว่า ๆ ยาว ๗ เมตรกว่า ๆ ลักษณะน่าจะเป็นไม้ตะเคียนทอง และเป็นเรือพายที่ใช้ในแม่น้ำ นายจักร วงศ์หั่นกิจการเป็นผู้พบ คุณกิจ หลีกภัย นำไปไว้ที่พิพิธภัณฑ์ (พิพิธภัณฑ์ที่ไหน)

เมื่อก่อนมีประเพณี**ชักพระ** จากวัดควนไทร (อยู่ที่ไหน) มาที่ท่าโด แต่หยุดไปแล้วประมาณ ๒๐ กว่าปีที่ผ่านมา ในพื้นที่ของตำบลปากคมมี**โนราเปี่ยม** รักการงาน ซึ่งเป็นหมอที่ทำเคราะห์บ้านได้ด้วย ส่วน**หนังตะลุง**เคยมีหนังนายไข่ เทพกิจ และหนังแคล้วแต่เสียชีวิตหมดแล้ว

คนปากคมเป็นคนไทยมากกว่าคนจีน ปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นลูกผสม

สำหรับการเปลี่ยนแปลงของสายคลอง ตามที่หัวโค้งสาयน้ำตัดตรงหมด

การใช้ประโยชน์ที่ดิน กำนันบอกว่ามีการเปลี่ยนแปลงจากหน้ามือเป็นหลังมือ เมื่อก่อนปากคมเป็นป่าแก่ แล้วเปลี่ยนมาเป็นยางพาราในช่วงก่อนปี พ.ศ.๒๕๔๔ ปัจจุบันเป็นยางพันธุ์ มีการทำไร่ทำนาที่ลุ่มไหนเหมาะก็ทำนา ประมาณ ๒๕ ปีที่ผ่านมามีการเปลี่ยนจากการทำไร่ทำนามาเป็นยางพารา ในปัจจุบันเรียกได้ว่าทั้งตำบลปากคมมีทำนาอยู่เพียงครอบครัวเดียวเท่านั้น **(สืบต่อว่าเป็นครอบครัวของใคร)** การจับจองที่ดินในสมัยก่อนเป็นการประเมินเอาว่าใครจะเอาเท่าไรก็ได้

กำนันแดงเข้าโรงเรียนวัดควนไทรเมื่ออายุ ๑๓ ปี เป็นนักเรียนรุ่นแรก (ตอนนั้นมีนักเรียนกี่คน) มีครูอยู่ ๒ คน คือ ครูจำเริญ เพชรรัตน์ และครูเข็บ ทองประดับ เรียนจบประถมปีที่ ๔ ต่อมาได้บวชพระและสืบทอดวิชาจากอาจารย์ผู้รู้ สามารถเป็นหมอทำเคราะห์บ้าน หมอทำขวัญเด็ก หมอทำคลอด หมอสมุนไพร ปัจจุบันรักษาโรคเส้นทับกระดูกหรือคู่แต่งงานที่มีบุตรยาก

สัมภาษณ์เสร็จแล้ว ทีมวิจัยไม่ลังเลเลยที่จะบอกว่า กำนันแดง ถิ่นนิคม คือปราชญ์ท้องถิ่น

สำรวจ ๖ สัมภาษณ์ นายกลัด เทพกิจ

โดย สุทิน สีสุข ธิติรัตน์ ธนพันธ์ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

นายกลัดเล่าว่าย้ายมาอยู่ที่บ้านหลังนี้เมื่อปี ๒๕๐๒ เมื่อก่อนที่ตำบลปากคมมีบ้านหลังเดียวคือบ้านนายหนู เทพกิจ พ่อของนายกลัด ซึ่งเสียชีวิตเมื่อปี ๒๕๑๖ อายุ ๘๒ ปี รุ่นปู่ไม่ได้อยู่ที่นี้

ไปเรียนที่โรงเรียนวัดควนไทร เข้าเรียนเมื่ออายุได้ ๑๐ ปี เป็นรุ่นแรกรุ่นเดียวกับกำนันแดง

เมื่อก่อนบริเวณท่าโดเป็นป่าแก่ มีการถางทำข้าวไร่ ตอนนี้อยู่ยางพันธุ์ เริ่มจากยางพาราก่อนเท่าที่จำความได้บริเวณนั้นกับมีร่องรอยของอิฐ เสา ที่บอกว่าเคยเป็นวัดก็จำได้ว่ามีต้นมะพร้าวอยู่หนึ่งต้น ตั้งแต่รุ่นพ่อเล่าให้ฟังว่าร้างมาเป็นร้อยปีแล้ว

ต้นไผ่เมื่อก่อนมีสองต้น เชื่อกันว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คือเทวดาโด อย่างเรื่องของหายบนว่าให้ได้คืน หรือเรื่องติดทหาร ให้สอบได้ จะแก้บนด้วยอะไรก็ได้แล้วแต่ มีประเพณีที่ทำทุกปีคือ **นุ่งผ้าตันโศ** นิมนต์พระมาสวด ต้นไผ่ที่ล้มลงในคลองครั้งแรกเนื่องจากฟ้าผ่า ส่วนต้นที่เหลือก็ล้มลงอีก (เมื่อไหร่) ก็มีการใช้รถแมคโครมายกปลูกใหม่ลงในหลุมที่ขุดลึกประมาณ ๓ เมตร

ท่าโดเมื่อก่อนเป็นท่าเรือ มีคนจีนเป็นส่วนใหญ่ จากการบอกเล่าของรุ่นพ่อแม่ เขานำแร่ดีบุกมาจากท่าปราง มาลงเรือที่นี่

การค้าขายในอดีตบริเวณท่าโดสมัยของรุ่นพ่อคือ นายหนู เป็นอดีตผู้ใหญ่บ้านมีเรือเคียง ไปค้าขายที่กันตัง สินค้านำไปขายที่พระม่วง ถึงเกาะลิบง โดยไปเช่าเรือพระที่เขารู ทางฝั่งนครศรีฯ ซื้อกล้วยแก่ หรือทำแพไม้ไผ่ไปขาย แล้วเอาใบจากกลับมาขายที่นี่

การตั้งชื่อบ้าน**หนองขี้เสียด** นายกัลดบอกว่าเนื่องจากมีต้นขี้เสียดอยู่หนึ่งต้น ตอนที่จำความได้ยังมีต้นขี้เสียดอยู่ ตอนหลังเขาไถเสียด ส่วน**หนองคบบาง** บางที่เขาเรียกว่า นาคบบาง เนื่องจากมีหญ้าคบบางมาก ส่วนชื่อ**สะพานหน้าเหนือ** เพราะว่ามี पुलขนานอยู่ด้านเหนือของสะพาน

เมื่อถามถึงการเข้ามาของศาสนาคริสต์ ซึ่งมีโบสถ์อยู่ฝั่งตรงข้ามกับบ้านนายกัลด ได้รับคำตอบว่าเริ่มแรกยังไม่เป็นอาคารถาวรอย่างปัจจุบัน เมื่อปี ๒๕๑๘ เป็นเรือนไม้ ตอนนี้มีบาทหลวงเข้ามาเป็นครั้งแรกคราวเท่านั้น

ในช่วงทำนายนายกัลดสรุปให้ฟังว่าส่วนใหญ่แถบนี้จะเป็นเครือญาติในตระกูล**เทพกิจ** ซึ่งเป็นหนึ่งในสามตระกูลแรก ๆ อีกสองตระกูลคือ **แก้วรุ่งฟ้า** และ**ช่วยประคอง**ซึ่งเป็นฝ่ายแม่กำนันแดง

ตัวอย่างข้อมูลจากเอกสาร

เอกสาร ๑ (เอกสารแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา พ.ศ.๒๕๑๑-๒๕๕๕ อบต.ปากคม)

ตำบลปากคม เป็นหนึ่ง ๑๖ ตำบลของอำเภอห้วยยอด ปัจจุบันแบ่งการปกครองออกเป็น ๗ หมู่บ้าน และมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลทุ่งต้อและตำบลห้วยยอด อำเภอห้วยยอด

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลลำภูรา อำเภอห้วยยอด

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลท่าสะบ้า อำเภอวังวิเศษ

ลักษณะภูมิประเทศ มีพื้นที่เป็นที่ราบเนินเตี้ย ๆ จากทิศตะวันออกไปยังทิศตะวันตก ซึ่งมีลักษณะของที่ราบริมแม่น้ำ ประกอบด้วย แม่น้ำตรัง และคลองห้วยยอด ไหลผ่าน หมู่ที่ ๒ และหมู่ที่ ๔ คลองน้ำพราย ไหลผ่านหมู่ที่ ๓ หมู่ที่ ๕ และหมู่ที่ ๑ และมีที่ดอนแถบแนวเขาน้ำพราย ซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ และเป็นแหล่งต้นน้ำธรรมชาติของตำบล คือห้วยน้ำพราย ส่วนแหล่งน้ำอื่น ๆ ได้แก่ หนองย่น หนองแค หนองแม่นะ และสระหนองชุมแสง

ประชากรจำนวนทั้งสิ้น ๓,๔๓๖ คน จำนวนหลังคาเรือนประมาณ ๘๒๗ ครัวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักคือ การทำสวนยางพารา และมีการประกอบอาชีพเสริม คือ ค้าขาย และรับจ้างแรงงานทั่วไป โดยรายได้ส่วนใหญ่มาจากผลผลิตทางการเกษตร คือ ข้าว มะพร้าว ยางพารา ไม้ผลและผลผลิตทางการปศุสัตว์ คือ โคเนื้อ สุกร และไก่

เส้นทางคมนาคม มีถนนบายพาส ถนนเพชรเกษม เป็นถนนสายหลัก

ศาสนสถาน มีวัด ๒ แห่ง คือวัดควนไทร และวัดน้ำพราย โบสถ์คริสต์ ๑ แห่ง

เอกสาร ๒ (วรรณานาวิกมูล, ๒๕๔๗ : ๕๗)

ตำบลปากคม จำนวนที่ ๑ เดิมเรียกบ้านคม และพื้นที่ตั้งอยู่บริเวณปากน้ำ จำนวนที่ ๒ มีเสี่ยงมให้ระโคมมาตามลำน้ำ

หมู่ที่ ๑ **บ้านควนไทร** พื้นที่เป็นเนินสูงมีต้นไทร (ยังมีอยู่หรือไม่)

หมู่ที่ ๒ **บ้านหนองขี้เสียด** ริมหนองน้ำมีต้นขี้เสียด (ยังมีอยู่หรือไม่)

หมู่ที่ ๓ **บ้านน้ำพราย** หนองน้ำมีพรายน้ำพุ่งขึ้นมา (หนองหรือห้วย)

หมู่ที่ ๔ **บ้านควนยนต์** จำนวนที่ ๑ มีเนินสูงเกิดจากการทับถมของดินหรือหญ้าเหนือโคลนตม จำนวนที่ ๒ ลักษณะควนเหมือนตะบันหมาก ย่น แปลว่า ตะบันหมาก (ข้อมูล อบต.เขียน ควนย่น)

หมู่ที่ ๕ **บ้านหนองแค** หนองน้ำมีต้นแค (ข้อมูล อบต. ชื่อบ้านหนองกก)

หมู่ที่ ๖ **บ้านพรุพี** ในป่าพรุมีต้นหลุมพีขึ้นอยู่มาก (ยังมีอยู่หรือไม่)

หมู่ที่ ๗ **บ้านควนยาง** บนควนมีต้นยางขึ้นอยู่ (ยังมีอยู่หรือไม่)

เอกสาร ๓ (ม.ล.อัมพร สนิทวงศ์, ๒๕๐๓ : ๕๗ – ๕๘, ๑๒๘)

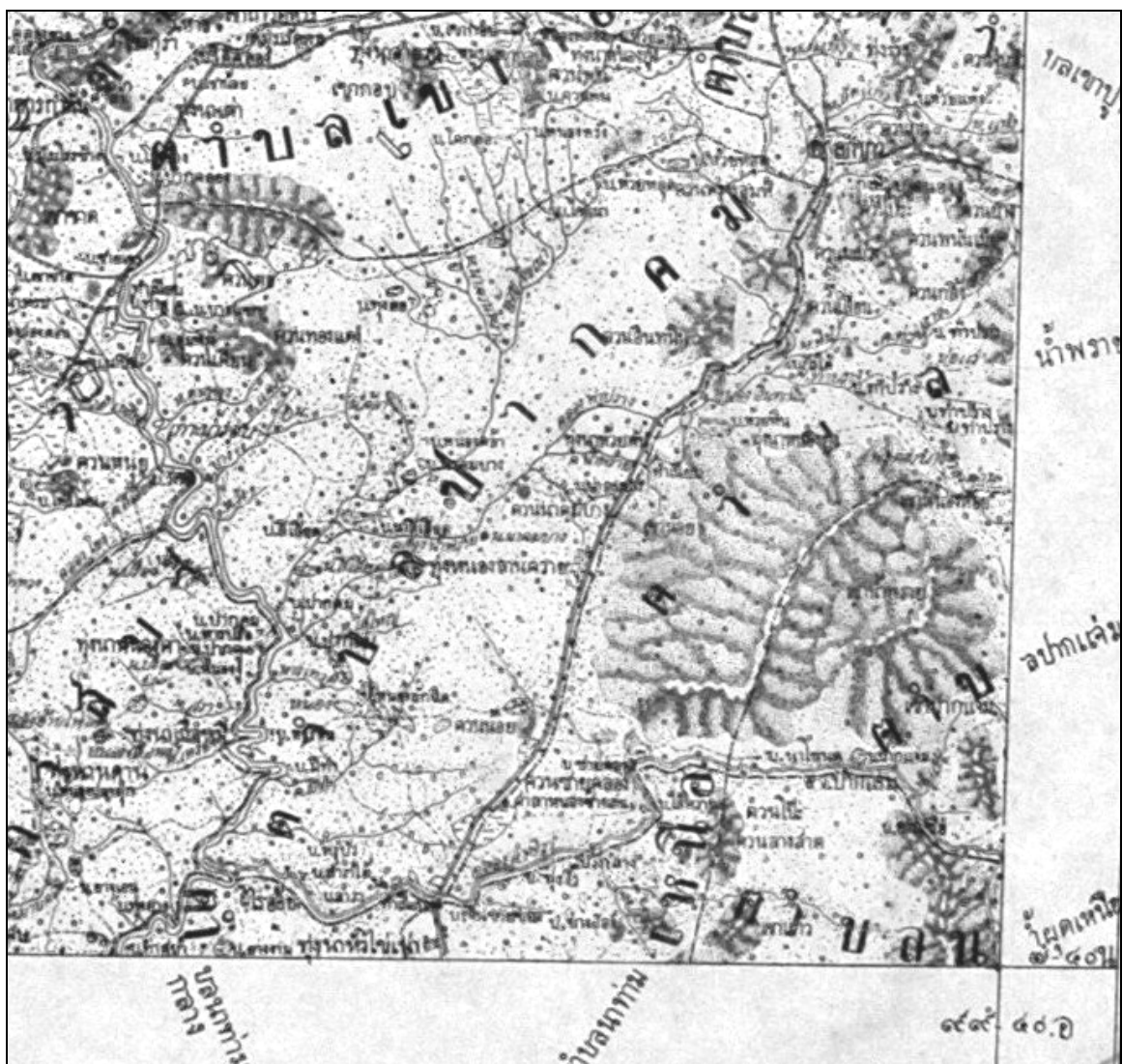
สมัยหนึ่งผู้คนทางฝั่งตะวันตกข้ามมาหากินทางฝั่งตะวันออกจนเกิดเป็นหมู่บ้านขึ้น ทางมาได้แต่งตั้งขุนปริชาพลรบมาเป็นนายบ้าน มีหน้าที่เก็บภาษีอากรส่งด้วย เมื่อขุนปริชาฯ ถึงแก่กรรม นายเรือนบุตรเขยได้เป็นนายบ้านแทน ราษฎรเรียกว่า “หัวร้อยเรื่อง” เป็นต้นตระกูล “รักการงาน” ต่อมาเมื่อทางการจัดท้องที่นี้เป็นตำบลปากคม นายเรือนได้เป็นกำนัน ต่อมาตำบลนี้ถูกยุบเป็นตำบลลำภูรา ภายหลังแบ่งแยกใหม่เป็น ๒ ตำบลคือ ตำบลน้ำพรายกับปากคม ชื่อตำบลปากคมมาจากนิยายปรัมปรา เล่ากันว่า เมื่อยังมีคน ๗ – ๘ หลังคาเรือนอาศัยอยู่ทางฝั่งตะวันตกของลำน้ำ มีขอนไม้ประดู่ลอยทวนน้ำมา บนขอนไม้มีงูชดอยู่ และมีเสียงดนตรีระโคมออกมาจากขอนไม้ นั้น เมื่อขอนไม้ลอยผ่านปากคลองที่น้ำไหลมาบรรจบกัน ก็ลอยวนไปติดอยู่ที่ฝั่งตะวันออก ตกตอนกลางคืนได้เข้าฝันนายบ้านว่าเป็นเทวดามาเที่ยวชมลำน้ำ ของให้จัดมโนห์ราบวงสรวง นายบ้านจึงจัดมโนห์รามาเล่นและปลุกศาลให้สิ่งสถิต กาลต่อมาเมื่อคนอพยพมาสู่ฝั่งตะวันออกก็เรียกบ้านนั้นว่าบ้านปากระโคม ต่อมากลายเป็นบ้านปากคม

เขตปกครองของตำบลปากคมมี ๕ หมู่บ้าน ประชากร ๓,๒๓๕ คน และมีชื่อบ้าน ได้แก่บ้านนาไผ่กล้วย บ้านโรงเหล็ก บ้านหนองแค บ้านหนองไทร บ้านนาทุ่งเฒ่า บ้านทุ่งว่าน บ้านปากคม บ้านหนองขี้เสียด บ้านนาคมบาง บ้านไสมัน บ้านลานทิง บ้านทุ่งผดุง บ้านบางแค บ้านหนองคล้า บ้านไผ่เจ็ดถึง บ้านห้วยคัน บ้านน้ำพราย บ้านห้วยไผ่ บ้านตะเคียนเจ็ดยอด บ้านมายา บ้านห้วยทิพย์ บ้านหนองกก บ้านถนนพาด บ้านควนหยี บ้านควนไหน บ้านนาไผ่เฒ่า บ้านปากบอด บ้านห้วยหลุด บ้านไผ่พลู บ้านควนพังคะ

เอกสาร ๔ (สนธิ พลเดช, ๒๕๓๖ : ๑๒๘)

พ.ศ.๒๕๓๖ ตำบลปากคม มี ๗ หมู่บ้าน พื้นที่ ๑๕,๖๕๒ ไร่ ประกอบด้วย บ้านคม บ้านควนยาง บ้านน้ำพวย บ้านพรุพี บ้านควนไทร บ้านควนย่น บ้านหนองขี้เสียด บ้านป่าโชน บ้านไสกล้วย บ้านโรงเหล็ก บ้านหนองแค บ้านนาเหมา บ้านนาคมบาง บ้านห้วยคัน บ้านไสมัน บ้านห้วยไส บ้านเคียนเจ็ด ยอด บ้านถนนหาด บ้านควนหยี บ้านทุ่งล้อม บ้านเกาะธง บ้านไสควน

เอกสาร ๕ (ส่วนหนึ่งของแผนที่ ภก ๑.๒๓/๑๖)

ฐานข้อมูลชุมชนตำบลทุ่งต่อ

ตัวชี้

ชุดที่ ๑ แหล่งข้อมูล

๑.๑ บุคคล

๑

นางนอม ศรีหมาน

หมู่ที่ ๖ บ้านบางแค ตำบลทุ่งต่อ อำเภอห้วยยอด

อายุ ๗๔ ปี

(ดู > สำรวจ ๑๐)

๒

นายฝวน สุวรรณ

๑๑๗ หมู่ที่ ๑ บ้านท่าประดู่ ตำบลทุ่งต่อ อำเภอห้วยยอด

อายุ ๘๐ ปี

(ดู > สำรวจ ๕)

๓

นางริน ธนภพ

๘๒/๒ หมู่ ๑ บ้านท่าประดู่ ตำบลทุ่งต่อ อำเภอห้วยยอด

เกิดปีมะเมีย อายุ ๖๕ ปี นามสกุลเดิม หากาน

(ดู > สำรวจ ๖)

๔

นายสมบุญ บัวชูก้าน

..... หมู่ที่.....ตำบลทุ่งต่อ อำเภอห้วยยอด

เกิด พ.ศ. ....

(ดู > สำรวจ ๓)

๕

นายเหวียน ศรีหมาน	๘๒/๒ หมู่ที่ ๑ ตำบลทุ่งต่อ อำเภอห้วยยอด เกิด พ.ศ.๒๔๗๕ ปีวอก เป็นลูกผู้พี่ของนางริน ธนภพ (ดู ▶ <u>สำรวจ ๗</u>)

๖

นายอำนาจ นาคถั่ว	หมู่ที่ ๑ ตำบลทุ่งต่อ อำเภอห้วยยอด ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑ อายุ ๖๑ ปี (ดู ▶ <u>สำรวจ ๘</u>)

๗

นางหม้อย สมจิตร	หมู่ที่ ๑ ตำบลทุ่งต่อ อำเภอห้วยยอด (ดู ▶ <u>สำรวจ ๙</u>)

๑.๒ กลุ่ม องค์กร

๑

องค์การบริหารส่วนตำบล ทุ่งต่อ	๑๔๖ หมู่ที่ ๖ ตำบลทุ่งต่อ อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง โทรศัพท์

ชุดที่ ๒ เอกสารอ้างอิง .....ดูท้ายบท.....

ชุดที่ ๓ สถานที่

๓.๑ ชื่อตำบล หมู่บ้าน

ตำบลทุ่งต่อ (ดู ▶ เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๑ บ้านท่าประดู่ (ดู ▶ เอกสาร ๒ สำรวจ ๑, ๓, ๖)

หมู่ที่ ๒ บ้านหนองคล้า (ดู ▶ เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๓ บ้านหนองไทร (ดู ▶ เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๔ บ้านต้นขี้ไต้ (ดู ▶ เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๕ บ้านนาต้นมะพร้าว (ดู ▶ เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๖ บ้านลานกระทิง (ดู> เอกสาร ๒ สํารวจ ๓)

หมู่ที่ ๗ บ้านห้วยลึก (ดู> เอกสาร ๒)

หมู่ที่ ๘ บ้านทุ่งห้วย (ดู> เอกสาร ๒)

๓.๒ ชื่ออื่น ๆ

ห่านสาย (ดู> สํารวจ ๑)

น้ำหักได้ ห่านไม้มัด วังใต้เกา หาดป่าเลา (ดู> สํารวจ ๒)

หาดกลาง (ดู> สํารวจ ๓)

ควนทองแดง เขาน้อย หานซอน น้ำหักยางเอน ห้วยนางสี คลองบางแค ห้วยหนองแพบ
ลาดปายาง หานอีคัม (ดู> สํารวจ ๓)

สวนจีน (ดู> สํารวจ ๙)

ห้วยท่อมผล้ง (ดู> สํารวจ ๒, ๙)

บางแค (ดู> สํารวจ ๘, ๙, ๑๐)

ชุดที่ ๔ การตั้งถิ่นฐาน

๔.๑ กลุ่มตระกูลและบุคคล

จงใจ ทองจิตร (ดู> สํารวจ ๕)

หากาน ศรีหมาน (ดู> สํารวจ ๕, ๖)

ยอดกิจ (ดู> สํารวจ ๖, ๗)

นาคถั่ว (ดู> สํารวจ ๕, ๘)

ขุนนิคม (ดู> สํารวจ ๙)

เสนา เกลิอนกาจัน (ดู> สํารวจ ๑๐)

๔.๒ ทรัพยากร การทำมาหากิน

สาหร่ายหางหมา (ดู> สํารวจ ๓)

โรงเลื่อย (ดู> สํารวจ ๓, ๕)

ปลา ปลาตุนนา (ดู> สํารวจ ๓, ๗)

๔.๓ เหตุการณ์สำคัญ

น้ำท่วม (ดู> สำรวจ ๖, ๘)

ชุดที่ ๕ วัฒนธรรม

๕.๑ ประเพณี

ลากพระ (ดู> สำรวจ ๗)

๕.๒ การละเล่น

ลูกกลม (ดู> สำรวจ ๒, ๓, ๗)

สบบ้า แข่งเรือ (ดู> สำรวจ ๒, ๗)

มโนห์รา (ดู> สำรวจ ๓, ๖)

๕.๓ ภูมิปัญญา

ยังไม่มีข้อมูล

๕.๔ ความเชื่อ

เรือโบราณ (ดู> สำรวจ ๔, ๘.๑, ๙.๒)

ข้อมูลสำรวจและสัมภาษณ์

ผู้เก็บข้อมูล สุทิน สีสุข อิศารัตน์ ธนนันท์ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๐

สำรวจ ๑

ทีมวิจัยนัดกับคุณสมบุญ บัวชูก้าน ผู้ประสานงานของตำบลทุ่งต่อ เวลา ๑๐.๐๐ น. เราไปถึงก่อนเวลานัด ระหว่างที่นั่งรอหน้าบ้านลุงผ้วน สุวรรณ จึงชวนลุงคุยไปพลาง ๆ คุยเสร็จผู้ประสานงาน

ของเราก็ขับรถมอเตอร์ไซด์มาถึงพอดี ทักทายกันแล้วก็วางแผนการเดินทาง คุณสมบุญบอกว่าตำบลทุ่งต่อติดต่อกับตำบลนางมีสะพานทำโดเป็นตัวเชื่อม ในตำบลทุ่งต่อมีหมู่บ้านที่ติดแม่น้ำตรัง ๒ หมู่บ้านคือหมู่ที่ ๑ บ้านท่าโด หรือท่าประดู่ และหมู่ที่ ๖ บ้านท่มผล้ง จึงสรุปว่าในช่วงเข้าไปหมู่ที่ ๑ ก่อนและช่วงบ่ายไปหมู่ที่ ๖

เรามุ่งหน้าไปที่จุดหมายแรกที่หมู่ที่ ๑ บ้านท่าโดหรือท่าประดู่ ฝากรถยนต์ไว้ที่หน้าบ้านลุงผ้วน แล้วขับรถมอเตอร์ไซด์กันไปเพราะสะดวกในการลัดเลาะเข้าไปดูแม่น้ำ

เราไปที่บ้านของนางสมพร ทองจิตร หมู่ที่ ๑ เพื่อดูเรือโบราณที่วางอยู่ในศาลาข้างบ้าน วัดขนาดแล้วได้ความกว้างประมาณ ๒.๕ เมตร ยาว ๑๒ เมตร เจ้าของบ้านได้เล่าให้ฟังเรื่องการพบเรือ

จากนั้นก็ไปที่ห่านสาย ระหว่างที่เดินดูห่านสาย คุณสมบุญบ่นเสียดยปลาพื้นบ้านที่กำลังสูญหายไปเรื่อย ๆ พันธุ์ปลาครั้งต่อครั้งที่สูญหายไปแล้ว เมื่อกลับออกมาจากห่านสายแวะคุยกับป้าริน ที่นั่งพักผ่อนอยู่หน้าบ้าน หลังจากคุยกับป้าเสร็จเราข้ามถนนไปฝั่งตรงข้ามเพื่อคุยกับตาเหวียน กว่าจะเสร็จก็เลยเที่ยง ระหว่างทางคุณสมบุญเห็นผู้ใหญ่บ้านนายอำนาจ นาคถั่ว นั่งอยู่หน้าบ้านจึงแวะเข้าไปพูดคุยอยู่ครู่หนึ่ง ผู้ใหญ่ได้สอบถามว่าพวกเราเป็นใคร แล้วมาเก็บข้อมูลอะไร ดูท่าทางผู้ใหญ่จะสงสัยว่าเราจะเก็บข้อมูลไปทำอะไรกัน เพราะขณะนี้ที่ลำคลองมีการดูตราชายกันอยู่ และส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมจึงใคร่สงสัยว่าเรามาเพื่อช่วยเหลือเรื่องนี้หรือเปล่า เราจึงต้องอธิบายที่มาในวันนี้และสอบถามข้อมูลเบื้องต้นจากผู้ใหญ่เล็กน้อย

สำรวจ ๒

เราไปดูสภาพแม่น้ำหลังบ้านป่าหม้อย สมจิตร หมู่ที่ ๖ ซึ่งมีลักษณะโค้ง แม่น้ำกัดเซาะตลิ่งพัง กินเนื้อที่สวนยางเรื่อย ๆ บริเวณใกล้ ๆ แม่น้ำบริเวณนั้นมีน้ำหักเรียก**น้ำหักได้** ถัดขึ้นเหนือไปมี**ห่านไม้มัด** **วังใต้เกา** อีกฝั่งของแม่น้ำเข้าใจว่าเป็นตำบลนาง เสรีแล้วจึงขับรถกลับออกมาทางเดิม ผ่าน **ห้วยท่มผลุง** ซึ่งเป็นสายห้วยเล็ก ๆ คุณสมบุญบอกว่าความยาวของห้วยก็พอประมาณ แต่ถ้าเดินลัดเลาะก็ไม่ไกลมาก และห้วยนี้เป็นห้วยน้ำซับที่ซับน้ำฝนจากหลาย ๆ ที่ลงมา ไม่มีต้นน้ำ

จากนั้นก็แวะดูบริเวณที่เป็น**น้ำหัก**ในหมู่ที่ ๖ ซึ่งเราเห็นทางแยกของน้ำเป็น ๒ ทาง ทางตรงนั้นเป็นเส้นทางใหม่ของแม่น้ำ ส่วนที่เป็นทางโค้งนั้นน้ำนิ่งไม่ไหลแล้ว คุณสมบุญบอกว่าสายน้ำเปลี่ยนเส้นทางไปไหลตัดตรงเมื่อ ๑๐ ปีที่แล้ว ตรงกลางก็กลายเป็นเกาะมีน้ำล้อมรอบ เป็นสวนยางพาราเนื้อที่ประมาณ ๑๐ ไร่ เจ้าของสวนอยู่ฝั่งนางต้องใช้เรือข้ามไปกรีดยาง และต่อไปทางน้ำเก่าก็จะเกิดเป็นห่าน เพราะทรายและตะกอนจะมาทับถมจนรอยต่อเป็นพื้นดินสูงขึ้นเรื่อย ๆ และต้นไม้ก็ขึ้นมา

แต่ก่อนที่ตรงนี้มีการชลประทานด้วย เรียกว่า**หาดป่าเลา** เราเดินไปดูบริเวณที่น้ำทั้งสองสายบรรจบกันก็ทำให้เห็นภาพน้ำหักและอนาคตที่จะเป็นห่านได้ชัดเจน ถัดไปแม่น้ำเป็นทางโค้ง พบว่าน้ำไหลไปกัดเซาะตลิ่งอีกฟากซึ่งเป็นสวนยางจนตลิ่งพังออกไปเรื่อย ๆ ในขณะที่อีกด้าน แผ่นดินจะงอกออกไป

เรื่อย ๆ เช่นกัน จากนั้นเราก็มายังที่บ้านของป่าถนอม ศรีหมาน ซึ่งตั้งอยู่หมู่ที่ ๖ บ้านบางแค สุดท้ายเราแวะบ้านคุณสมบุญเพื่อดูลูกกลมรูปแบบใหม่ที่คุณสมบุญคิดประดิษฐ์ขึ้นมา ก่อนจะลากลับบ้าน

สำรวจ ๓ สัมภาษณ์ นายสมบุญ บัวชูก้าน

โดย สุทิน สีสุข ธีรรัตน์ ธนพันธ์ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๐

คุณสมบุญเล่าว่าบริเวณ**บ้านท่าโคหรือท่าประตู**ที่ชื่อนี้เพราะว่ามีต้นประตูขึ้นอยู่บริเวณริมแม่น้ำมองเห็นชัดเจนเป็นจุดเด่นจึงได้นำมาเรียกเป็นสัญลักษณ์ ต้นประตูนั้นเริ่มนำมาปลูกในสมัยพระยารัษฎานุประดิษฐ์ (หลักฐาน)

คุณสมบุญชี้ให้ดูร่องรอยของโรงเลื่อยเก่าซึ่งมีเพียงเสาปูนอยู่ ๑ ต้น และเล่าว่าเป็นโรงเลื่อยของคนจีน ชื่อโรงเลื่อยไต้ เริ่มทำไม้ประมาณ พ.ศ.๒๔๘๘ ชาวบ้านแถบนี้รับจ้างตัดไม้ส่งโรงเลื่อย เลิกทำไม้ไปประมาณ พ.ศ.๒๕๓๒ หรือ ๒๐ กว่าปีมาแล้ว แต่เดิมบริเวณริมแม่น้ำมีไม้ยางสมบุญ ปัจจุบันหาไม้ยางไม่ได้อีกแล้ว เมื่อถึงหน้าแล้งแม่น้ำที่บ้านท่าประตูน้ำลดจนหาดโผล่ขึ้นมา เรียกกันว่า**หาดกลาง** แต่เดิมชาวบ้านใช้หาดกลางเป็นที่แสดงมโนหร่าเพื่อทำบุญประจำปี แต่ปัจจุบันไม่มีอีกแล้ว เพราะบริเวณนี้มีการดูดทรายไปขาย จนแม่น้ำลึกทำให้ไม่มีหาดทรายในหน้าแล้งอีกแล้ว

คุณสมบุรณ์บอกกับทีมวิจัยว่าที่ทำประดู่มีแหล่งน้ำที่สำคัญ เช่น หานสาย หานอีคุ่ม ห้วยนางสี โดยเฉพาะหานสายสมัยก่อนเคยเป็นแหล่งจับสัตว์น้ำที่สำคัญของชาวบ้าน ที่ได้ชื่อหานสายเพราะในหานนั้นมีพืชน้ำที่เป็นสาหร่ายชื่อ **สาหร่ายหางหมา** ทุก ๆ ปีเมื่อถึงหน้าแล้งชาวบ้านจะมาจับปลาด้วยกัน ปลาที่ได้เป็นปลาพื้นบ้าน เช่น ปลาดุก ปลาช่อน ปลากด ปลาดรับ ปลาชะโด ปลาชี่ม ปลาแก้มขี้ ปลากำพร้าว ปลาตะเพียน ปลาลำปำ ปลาทรง ปลาโชน ปลาช่อนไซ ปลาสลาด ปลาหมอ ปลาบู่ หอยขม หอยกาบ และหอยแครง ซึ่งปัจจุบันเกือบจะไม่พบในลำน้ำอีกแล้ว (**ศึกษาเรื่องปลา**)

คุณสมบุรณ์บอกว่าสถานที่สำคัญ ๆ ที่มีในทุ่งต่อ เช่น

ควนทองแดง เล่ากันว่าเมื่อมีมือทองแดง คนที่หลงป่าเคยไปพบเห็น

เขาน้อย อยู่ติดกับหานซอน ซึ่งเขาน้อยนี้มีลักษณะน้อยจริง ๆ สมกับชื่อ

น้ำหักยางเอน สมัยก่อนเป็นคลองแล้วเพิ่งเปลี่ยนเป็นน้ำหัก จึงเรียกน้ำหักยางเอน

ห้วยนางสี หรืออีกชื่อหนึ่งว่า **คลองบางแค**

ชื่ออื่น ๆ ได้แก่ **หานซอน ห้วยหนองแฟบ ลาดปายาง หานอีคุ่ม**

บ้านลานกระติง ชาวบ้านเรียกว่า ลานทิง ที่ชื่อนี้เพราะสมัยก่อนเป็นลานที่สัตว์ป่ามาเล่นน้ำ รวมทั้งเจ้ากระติงด้วย ชาวบ้านจึงได้ตั้งชื่อเช่นนี้ แต่ปัจจุบันไม่มีสัตว์ป่าอีกแล้ว เป็นชุมชนคนจีนมีประมาณ ๕๐ หลังคาเรือน ทำสวนยางพารากันมาก ชาวจีนคนแรกที่มานุกเบิกมาจากนาบอนชื่อเจ้าแก้ว กี่ จากนั้นก็ยังมีเจ้าแก้วผ่อง เจ้าแก้วทก และเจ้าแก้วสิทธิ์เข้ามาเมื่อประมาณ ๑๐๐ ปีที่แล้ว มานุกเบิกเพื่อทำมาหากิน และเป็นเจ้าของโรงเลื่อย ลำดับเจ้าของโรงเลื่อยคือเริ่มจากเจ้าแก้วผ่อง ต่อมาตกทอดเป็นของเจ้าแก้วทก และเป็นเจ้าแก้วสิทธิ์ ไทรงาม ที่สมบุรณ์บอกว่าถ้าเทียบความเป็นอยู่และการพัฒนาแล้ว ชุมชนจีนนั้นไปเร็วกว่าชุมชนคนไทย และที่มีฐานะดีก็ย้ายไปอยู่ในเมืองห้วยยอดกันมากแล้ว

คุณสมบุรณ์ ซึ่งถือว่าเป็นคนสองยุคยังได้ฝากความหวังว่าอยากจะเห็นต้นไม้ริมคลอง จึงคิดว่าจะมีทางใดที่จะกันพื้นที่ริมแม่น้ำประมาณเพียงแค่ว่า ๑๕ เมตรเพื่อปลูกป่า

การละเล่นอีกอย่างที่คุณสมบุรณ์ยังช่วยอนุรักษ์ไว้คือการเล่น **ลูกกลม** แต่ปัจจุบันหาคนเล่นได้ยาก จะมีก็แค่ในกลุ่มรุ่นเดียวกันไม่กี่คน จึงอยากรื้อฟื้นและอนุรักษ์การละเล่นนี้ เพราะเป็นการละเล่นที่มีมายาวนานกว่าการตั้งเมืองห้วยยอดเสียอีก อาจจะ ๔๐๐ กว่าปีแล้ว และได้รณรงค์ให้ลูกหลานได้เล่นต่อ จากการศึกษาข้อมูลพบว่าที่คนเลิกเล่นเพราะมีของเล่นอื่นเยอะมาก และการทำลูกกลมยุ่งยาก

สำรวจ ๔ สัมภาษณ์ นางสมพร ทองจิตร

โดย สุทิน สีสุข ธิติรัตน์ ธนนันท์ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๐

นางสมพร ผู้พบเรือในแม่น้ำเล่าให้ฟังว่าพบเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๖ ก่อนพบฝันว่ามีเรือ ๓ ลำวิ่งไล่กันในแม่น้ำ รุ่งเช้าตื่นขึ้นมานึกสงสัยจึงได้ลงไปดูที่แม่น้ำ ช่วงนั้นน้ำแห้งพอดี เห็นมีไม้ไผ่ขึ้นมาจากดิน

บริเวณริมตลิ่ง ซึ่งไม่เคยมีใครสงสัยเลยว่าเป็นไม้อะไร ตัวเองก็ได้ลงไปขุดดินออกดู ยิ่งขุดยิ่งพบว่าไม้ยิ่งกว้างมากขึ้น ก็ขุดลงไปเรื่อย ๆ จึงเริ่มเห็นว่าเป็นเรือ จึงได้ระดมคนช่วยกันขุด ใช้เวลาถึงกว่า ๑๐ วัน จึงขุดได้สำเร็จ เป็นเรือที่ต่อด้วยไม้ตะเคียน ประเภทเรือถ่อหรือเรือแจว พบพระสมเด็จโตพรหมรังสี ๑ องค์ที่ท้องเรือ และมีหมากอยู่บริเวณท้องเรือ คาดว่าน่าจะเป็นเรือขนส่งสินค้าพวกน้ำมันยาง หมากหวาย ไปจำหน่าย เรือลำนี้นางสมพรได้นำมาตั้งไว้เคารพบูชา และอาบน้ำให้ทุกปีในช่วงเดือน ๕

สำรวจ ๕ สัมภาษณ์ นายผ้วน สุวรรณ

โดย สุทิน สีสุข ธีธารัตน์ ธนानันท์ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๐

ลุงเล่าว่าที่แถวนี้คนแก่ ๆ ตระกูลเก่า ๆ เสียชีวิตกันหมดแล้วเหลือเพียงรุ่นลูกหลาน **ตระกูลเก่าแก่มี จงใจ ทองจิตร หากาน ศรีหมาน** ของลุงชู้ **นาถแก้ว** ของสาวพวง เป็นคนไทยทั้งหมด คนจีนไม่ได้มาตั้งถิ่นฐานที่นี่ ตัวลุงมาจากนครศรีธรรมราช มาอยู่ที่นี่เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๒ ตอนนั้นอายุ ๒๑ ปี แม่น้ำอยู่ทางทิศตะวันตกไม่ไกลจากที่นี่มากนัก ปัจจุบันไม่มีการจับปลาในแม่น้ำเหมือนสมัยก่อน มีไม่กี่คนที่ยังพายเรือตกปลาบ้าง

เคยมีโรงเลื่อยอยู่ริมแม่น้ำตรงที่บ้านท่าประดู่ คนแถวนี้ไปเป็นลูกจ้างโรงเลื่อย ครั้งแรกโรงเลื่อยเป็นของเก่าแก่ทกชื่อว่าโรงเลื่อยจันดี (**จันดี หรือ ฟองจันท์**) ต่อมาในปี ๒๔๗๑ บริษัทไทยประสิทธิ์ โดยเจ้าแก้มทอง จากกรุงเทพฯ มาซื้อกิจการ เรียกชื่อว่าโรงเลื่อยใต้ โรงเลื่อยปิดทำการไปเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๕๑๘ และยังมีโรงเลื่อยเหนืออีกโรงชื่อบริษัททวิสองพี่น้อง อยู่ในตำบลเขากอบ ปิดกิจการไปแล้วเช่นกัน ปัจจุบันโกไข่แดงที่เคยทำงานโรงเลื่อย ยังมีชีวิตอยู่ บ้านอยู่ในตลาดห้วยยอด การขนส่งไม้ ใช้เส้นทางรถยนต์ ซึ่งตอนนั้นมีถนนแล้ว มีรถวิ่งคล้าย ๆ รถฉายหนัง

สำรวจ ๖ สัมภาษณ์ นางริน ธนภพ

โดย สุทิน สีสุข ธีธารัตน์ ธนานันท์ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๐

ป้าบอกว่าตัวเองเกิดที่บ้านท่าประดู่ ในตระกูล**หากาน** ปู่เป็นคนจีน พ่อชื่อนายซิ้ม หากาน เปลี่ยนจากแซ่เป็นหากาน แม่แก่เป็นคนดั้งเดิมที่นี่ นามสกุลยอดกิจ แต่ป้ารินเกิดไม่ทัน แม่ของป้ารินตายในปี ๒๕๔๒ อายุได้ ๗๘ ปี (แสดงว่าช่วงรุ่นแม่ของป้ารินถึงปัจจุบันเป็นเวลา ๘๕ ปี ถ้ารวมช่วงอายุรุ่นพ่อแม่แก่ก็คาดได้ว่าน่าจะมีการตั้งถิ่นฐานประมาณ ๑๕๐ ปี) นามสกุลคนดั้งเดิมคือ **ศรีหมาน** และ **ยอดกิจ** นามสกุลศรีหมานมาจากเขาพระวิเศษ และนามสกุลดั้งเดิมที่นี่คือยอดกิจ

ที่ได้เรียกชื่อ**บ้านท่าประดู่** เล่ากันว่ามิชอบไม้ประดู่ถอยนำมาพร้อมกับมีเสียงกลองดังมาด้วย และบนขอนมีงูชดอยู่

การจับปลาในแม่น้ำปัจจุบันไม่ค่อยจะมีแล้ว สมัยก่อนเมื่อถึงฤดูแล้ง น้ำจะลด แล้วหาดก็โผล่ขึ้นมาเป็นเกาะกลาง เด็ก ๆ ลงไปเล่นในหาดได้ ทุก ๆ เดือน ๕ มิถุนายนมาเล่นทุกปี มีการฉลองทรายนิมนต์พระมาทำบุญ ประเพณีนี้เลิกไปหลายปีแล้ว หาดก็ไม่มีแล้วเนื่องจากการดูดทรายในแม่น้ำ

แต่ก่อนใช้น้ำคลอง เดียวนี้ใช้น้ำประปา (เริ่มใช้เมื่อ พ.ศ.๒๕) ซึ่งก็มาจากแม่น้ำ ส่วนน้ำกินเป็นน้ำฝน

บริเวณนี้สมัยก่อนชาวบ้านทำไร่เป็นส่วนใหญ่ เมื่อมีโรงเลื่อยกับรับจ้างตัดไม้ ทำงานจ้างในโรงเลื่อย ป้ารินบอกว่าคนที่ทำงานจ้างมาตลอดจึงมีฐานะไม่ค่อยจะดีเท่าไร

เกิดน้ำท่วมใหญ่ปี พ.ศ.๒๕๑๘ ท่วมสูงถึงหลังคาบ้านชั้นเดียว ชาวบ้านหนีกันไปอยู่บนควน และท่วมอีกครั้งในปี ๒๕๓๕ แต่สูงไม่มากประมาณ ๑ เมตร น้ำท่วมบ่อยเพราะเป็นที่ชายคลอง

ป้าขับเพลงกล่อมเด็กได้ซึ่งก็จดจำต่อมาจากที่แม่ร้องให้ฟัง จำมาได้เท่าไรก็ร้องไป เพื่อขับกล่อมให้ลูกนอนหลับ ป้ารินขับให้ฟัง

ไปเหนือ เหนือ	ไปซื้อลูกเชือกพันธุใหญ่...
ไปเอื้อเฟื้อไป	ไปได้เมื่องาม
.....	ได้เท่าใดไม่ห้าม...
พี่ไปได้เมื่องาม	น้องจะตามไปช่วยบารุง

ป้าบอกว่ามีหลายเพลงแต่จำไม่ค่อยได้แล้ว และแนะนำให้เราไปคุยกับตาเหวียน บ้านตรงข้ามจะดีกว่าเพราะตาอายุมากกว่า และมีศักดิ์เป็นลูกพี่ของป้า แม่ของตาเป็นพี่ของแม่ป้ารินเอง

สำรวจ ๗ สัมภาษณ์ นายเหวียน ศรีหมาน

โดย สุทิน สีสุข ธีธรัตน์ ธนพันธ์ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๐

ตาบอกว่าตนเกิดที่นี่ ตามที่ตาจำได้พ่อของตาก็อยู่ที่นี้อยู่แล้ว เป็นคนมาจากเขาพระวิเศษ แต่ไม่รู้ว่ามาเมื่อไหร่ แม่ของตาเป็นคนดั้งเดิมที่นี่ ส่วนยายที่จำได้ก็อยู่ที่นี้อยู่แล้วแต่ไม่รู้ว่ามาจากที่ไหน ยายนามสกุล ยอดกิจ ส่วนปู่กับย่าเป็นคนไทยบุรี แม่ของตาทายในปี ๒๕๑๘ อายุประมาณ ๗๐ กว่าปี ส่วนแม่เฒ่าตายเมื่อตาเหวียนจำความได้ เข้าโรงเรียนแล้วคาดว่าอายุประมาณ ๗๐ ปีอายุห่างกับตาก็ ๗๐ กว่าปี แสดงว่าช่วงอายุตั้งแต่แม่เฒ่าจนถึงปัจจุบันนั้น กว่า ๑๔๐ ปีแล้ว นับได้ ๓ ช่วงอายุคน

ตาเหวียนแต่งงานเมื่ออายุ ๓๘ ปีแล้ว เพราะเป็นคนชอบเที่ยว สมัยก่อนไปเที่ยวทางตะวันตกที่ตำบลนาง เขาพระวิเศษ ทำสะบ้า เดินกันไป บางครั้งก็ข้ามแม่น้ำด้วยโดยการทอดสะพานไม้ข้าม ในช่วงที่น้ำลด บางครั้งก็ใช้บริการเรือข้ามฟากจ่ายค่าเรือ ๒ สตางค์ สมัยก่อนบ้านหลาย ๆ หลังมีเรือ

สมัยก่อนแถวนี้มีบ้านเพียงแค่ ๔ หลัง แต่ตาจำตระกูลอื่นไม่ได้ มีคนจีนเข้ามาอยู่บ้างแต่ไม่มากนัก ส่วนใหญ่อยู่ที่บ้านลานกระทิง

ในอดีตชาวบ้านไปทำบุญกันที่วัดहुแกงสมัยก่อนเรียกวัดชายคลอง อยู่อีกฟากของแม่น้ำ ติดเขตตำบลนางว ภายหลังไปที่วัดไตรสามัคคี

สมัยสงครามมีทหารญี่ปุ่นผ่านมาทางรถ พอมาถึงท่าคลองก็ใช้เรือข้ามฟาก

หานสายเรียกชื่อนี้มาแต่แรก พอจำความได้ก็เรียกชื่อนี้แล้ว เพราะในหานมี**สาหร่ายหางหมา** เต็มหาน สีเขียว ๆ เทา ๆ แตกกอเป็นจตุร แต่กินไม่ได้ สมัยก่อนหานสายเป็นแหล่งจับปลา ตาเองก็ไปตกปลาในหาน ลักษณะหานเป็นทางปิดไม่เชื่อมต่อกับแม่น้ำแต่เมื่อช่วงน้ำนองน้ำถึงจะไหลออกแม่น้ำ คุณสมบูรณ์เสริมว่าในหานมีตะพาบน้ำ ส่วน**ปลาตุนา**ไม่มีในหานแต่จับได้ในแม่น้ำ

เมื่อตอนตาเด็ก ๆ มีประเพณีต่าง ๆ เช่น **การเล่นลูกกลม** มีกันมาตั้งแต่มีบ้านเรือนของคน ซึ่งใช้ลูกกลมเป็นสัญลักษณ์ว่ามีบ้าน มีการธงลูกกลมเล่นกันมาตั้งแต่สมัยก่อนแล้ว

สมัยก่อนมีสนามสระบัว ช่วงวันว่างเดือนห้า มีการ**เล่นลูกสระบัว**

ฤดูน้ำนองมีการ**แข่งเรือเปรี้ยว**ในแม่น้ำเขตเขากอบ บริเวณแนวต้นโด เรือยาว ๑๑ ศอก มี ๕ กับ ๗ พาย เป็นเรือขุด มีการแข่งเรือกันมาตั้งแต่ตาเด็ก ๆ จำความได้แต่ไม่รู้ว่าก่อนหน้านั้นนานหรือไม่ พ่อของตาสรางเรือเปรี้ยวไว้แข่งด้วย ประเพณีนี้หยุดแข่งไปช่วงก่อนสงคราม

ประเพณี**การลากพระ**ทางน้ำลากจากวัดท่าพร้าว (**อยู่ที่ไหน**) ไปวัดเหียง ตำบลบางดี

สำรวจ ๘ สัมภาษณ์ นายอำนาจ นาคถั่ว

โดย สุทิน สีสุข ธีรัตน์ ธนันทน์ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๐

นามสกุล **นาคถั่ว** ก็เป็นสกุลดั้งเดิม พ่อตายปี ๒๕๓๖ อายุ ๘๔ ปี และปู่ก็เป็นคนที่นี่

แม่และคนแก่ ๆ เคยพูดว่า ปู่โง่โรงน้ำแดง เขาว่าเกิดน้ำท่วมใหญ่ บริเวณนี้สมัยก่อนมีต้นยางมาก และมีต้นปุดช้าง ถนนที่นี่ก็มีมานานแล้ว การสัญจรทางเรือเป็นเรือแจว แม่ของผู้ใหญ่เล่าให้ฟังว่ามีเรือมาบรรทุกหวาย หมูซึ่งเป็นหมูเลี้ยงไม่ใช่หมูป่าไปส่งที่กันตัง ท่าเรือที่ขึ้นก็อยู่บริเวณท่าประดู่นี้

คลองสมัยก่อนน้ำใสอาบได้ดื่มได้ ในช่วงฤดูแล้งน้ำลดจนหาดโผล่ แต่หลังจากการตัดทรายทำให้น้ำขุ่นและลึกลงจนหายไปประมาณ ๒๐ ปีแล้ว เกิดตลิ่งพังที่บริเวณน้ำหักยางเอน **วังปลั้ว** วังเดียววังยางดวนซึ่งอยู่ที่ปากห้วยบางแค และยังมีปัญหาน้ำเสีย น่าจะมาจากการทำน้ายางและยาฆ่าหญ้า

สำรวจ ๙ สัมภาษณ์ นางหม้อย สมจิตร

โดย สุทิน สีสุข ธีรัตน์ ธนันทน์ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๐

ป้าเล่าว่าเป็นสะใภ้ของที่นี่ เดิมเป็นคนนางว มาอยู่ที่นี่หลังจากแต่งงาน บ้านหลังนี้ก็สร้างหลังจากแต่งงานแล้ว อายุบ้านประมาณ ๕๐ ปี สามีป้าอายุได้ ๔๐ ปี ก็ตาย ตระกูลของป้าอยู่ที่นี่ตั้งแต่

รุ่นทวดมาแล้ว คนที่ป่าจำได้ก็มีคนชื่อแก้ว และพ่อแก่ศรี ชุมชนบริเวณนี้แรกเริ่มเดิมทีย้ายมาจากปากคม จากกกใหญ่ ๆ ของที่นั่น แล้วมาขยายชุมชน แรก ๆ ก็มาทำไร่ข้าว ไร่ข้าวโพด ไร่กินกันเอง แล้วเริ่มทำสวนยางพารา เมื่อก่อนก็มีกันไม่กี่เรือน ที่เป็นบ่ตองเป็นกลอนไว้คือ

“ศรี ทุ่มผลุ่ง กุ้ง ป่าขี้เสียด เอียด ท่งพลอง ย่อง ท่าโด” (หนองขี้เสียดอยู่ในตำบลปากคม)

ต่อมาก็มีหลายคน สาวพร้อม สาวพริ้ง บ่าวรีน มาอยู่รวมกันตรงนี้ แต่อพยพไปกันหมดแล้ว

ทุ่มผลุ่ง เป็นห้วยที่มีตำนาน มีคนเล่าไว้ว่ามีไหเงิน ไหทอง ใบใหญ่ เมื่อถึงเที่ยงคืนจะขึ้นมาอาบแสงจันทร์ พอเห็นคนมันก็จะกระโดดลงน้ำที่เป็นบ่อลึก ทำให้เกิดเสียงดังผลุ่ง จึงเรียกกันว่าทุ่มผลุ่ง ทุ่ม หมายความว่าทิ้ง ส่วนท่งพลองนั้นไม่รู้ว่ายู่ตรงไหน

กำนันเก่าคือ**ขุนนิคม** ในอดีตเป็นกำนันตำบลปากคม ส่วนตำบลท่งต่อเพิงแยกมา

น้ำจาก**เขาน้อย**ก็ไหลมาลงที่ห้วยทุ่มผลุ่ง แล้วไปลงที่น้ำหักเหนือ ซึ่งเรียกว่า**หานน้ำหัก** ห้วยทุ่มผลุ่งเป็นห้วยที่ระบายน้ำฝน เมื่อฝนตกน้ำก็จะضبลงมา พอจะหาปลาในห้วยได้

ที่แถบนี้ติดกับบริเวณที่เรียกว่า**สวนจีน** ที่มีคนจีนอยู่ (ยังมีลูกหลานอยู่ต่อมาหรือไม่)

ป่าบอกว่าที่แถบนี้น้ำท่วมบ่อยจนเป็นปัญหาใหญ่มาก

สำรวจ ๑๐ สัมภาษณ์ นางถนอม ศรีหมาน

โดย สุทิน สีสุข ธีธารัตน์ ธนวัฒน์ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๐

ป้ามาอยู่ที่นี่ได้ ๕๐ ปีแล้ว สมัยก่อนมีบ้านเรือนแค่ ๓ หลัง ได้แก่ บ้านแม่พริ้ง **ศรีหมาน** นางเทียม **เสนา** และนางแดง **เกลื่อนกาน์** (ตรวจสอบ) ตระกูลของยายคือสายแม่พริ้ง

ชื่อ**บ้านบางแค** มีที่มาจากที่บ้านอยู่ไม่ไกลกันนัก (แค่แปลว่าใกล้) อีกตำนานหนึ่งบอกว่าที่จริงเรียกบ้านบางแค เพราะมีต้นแคมาก แต่ชื่อบางแคเรียกกันมาแต่ไหนแต่ไร บางคนก็เรียกว่าบางแคระ

สมัยก่อนต้นไม้เยอะมาก พบสัตว์ป่าชุกชุมหลายชนิด มีทางลงแม่น้ำ สร้างหน้าท่าเพื่อใช้อาบ สมัยก่อนอาบนํ้าคลอง ใช้เรือในการข้ามฝั่ง

ตัวอย่างข้อมูลจากเอกสาร

เอกสาร ๑ (เอกสารแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา อบต.ทุ่งต่อ)

ตำบลทุ่งต่อ แบ่งออกเป็น ๘ หมู่บ้าน มีอาณาเขตตำบล ดังนี้
ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลเขากอบ อำเภอห้วยยอด
ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลปากคม อำเภอห้วยยอด
ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลห้วยยอด อำเภอห้วยยอด
ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลนาหวง อำเภอห้วยยอด และแม่น้ำตรัง
ลักษณะภูมิประเทศ มีพื้นที่เป็นแบบลูกคลื่นเนินเตี้ย ๆ จากทิศตะวันออกไปทางทิศตะวันตก ซึ่งมีทั้งที่ดอน ที่ราบและที่ราบต่ำ
ประชากรจำนวนทั้งสิ้น ๓,๗๓๔ คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตร เช่น การทำสวนยางพารา สวนผลไม้ สวนปาล์ม ทำนากอกจากนี้บางส่วนประกอบอาชีพรับจ้าง
หมู่บ้านที่ติดแม่น้ำตรัง ได้แก่ ทำประดู่ หมู่ที่ ๑ และบ้านทุ่งมั่งฝุ้ง ซึ่งอยู่ในหมู่ที่ ๖ นอกจากนี้ยังมีคลองห้วยยอด ไหลผ่านหมู่ที่ ๒ หมู่ที่ ๓ หมู่ที่ ๔ หมู่ที่ ๗ และหมู่ที่ ๘
เส้นทางคมนาคม มีทางหลวงแผ่นดินเป็นสายหลัก ถนนอื่น ๆ เช่น ถนนกัลปศาศน์ ถนนสายทุ่งหว้าน-สะพานหลุมพอ ถนนสายบ้านลานกระทิง-ทำประดู่ ถนนสายบ้านหนองไทร
ศาสนสถาน มี วัดทุ่งต่อ และศาลเจ้าควนโรงพระ อีก ๑ แห่ง

เอกสาร ๒ (วรรณ นาวิกมูล, ๒๕๔๗ : ๕๗-๕๘)

ตำบลทุ่งต่อ ทุ่งนามีตัวต่อ
หมู่ที่ ๑ บ้านทำประดู่ มีต้นประดู่ใหญ่อยู่ริมน้ำ (อยู่ใกล้กับทำประดู่ของเขากอบหรือไม่ เกี่ยวข้องกันหรือไม่)
หมู่ที่ ๒ บ้านนาคมบาง ในนามีหญ้าคามบางขึ้นอยู่มาก (ข้อมูล อบต. ชื่อบ้านหนองคล้า)
หมู่ที่ ๓ บ้านหนองไทร มีต้นไทรอยู่ริมหนองน้ำ
หมู่ที่ ๔ บ้านต้นขี้ไต้ ในหมู่บ้านมีต้นขี้ไต้ขึ้นอยู่มาก (ศึกษาต้นขี้ไต้)
หมู่ที่ ๕ บ้านนาต้นมะพร้าว ในทุ่งนามีต้นมะพร้าวขึ้นอยู่มาก
หมู่ที่ ๖ บ้านลานกระทิง มีกระทิงป่ามาเล่นน้ำ
หมู่ที่ ๗ บ้านนาข่า ในทุ่งนามีต้นข่าขึ้นอยู่มาก (ข้อมูล อบต. ชื่อบ้านห้วยลึก)
หมู่ที่ ๘ บ้านทุ่งหว้าน มีต้นवानแสงตะวันขึ้นอยู่เต็มทุ่ง (ควรเขียนทุ่งหว้าน)